બિખરે મોતી

તસ્હીહ વ ઈઝાફા શુદા એડીશન

ભાગ - સાત (૭)

بکھرے موتی

جلد (۷)

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ.પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફોન નં. : (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

બિખરે મોતી

ભાગ - સાત (૭)

(۷) بکھرے موتی جلد

❉ ઈન્તિખાબ વ તરતીબ ❉

હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સાહબ પાલનપુરી

❉ સઆદતમંદ ફરઝંદ ❉

મુબલ્લિગે આ'ઝમ હઝરત મૌ. મુહમ્મદ ઉમર સા. પાલનપુરી

❉ તસ્હીહ વ નઝરે સાની ❉

હઝરત મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ અમીન સાહબ પાલનપુરી
ઉસ્તાઝે હદીસ વ ફિકહ દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ

❉ લિપ્યાંતર ❉

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ. પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફોન નં. : (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

અપની બાત

આજકે ઝમાનેમેં ઈન્સાન જહાં ખાને-પીને ઔર લિબાસ વગૈરહમેં મુખ્તલિફ કિસમકી ચીઝોંકા મિઝાજ રખતા હૈ, વહાં દીની મઆમલાતમેં ભી મુખ્તલિફ કિસમકે વાકેઆત, મુફીદ ઔર નાયાબ બાતેં સુનનેકા શૌક રખતા હૈ. મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સા. પાલનપુરીકી કઈ સાલકે કિતાબોંકે મુતાલઆકે દૌરાન નઝરસે ગુઝરી હુઈ મુખ્તલિફ મઝામીનકી મુફીદ ઔર અનમોલ બાતેં અપની કાપીમેં મહેફૂઝ ફરમાકર આપને "બિખરે મોતી" કે નામસે પેશ કિયા હૈ, જિસમેં ઉમ્મતકે દીની મઆમલાતમેં મુખ્તલિફ મિઝાજ રખનેવાલે લોગોંકે લિયે મુફીદ મા'લૂમાત હાસિલ કરનેકા કીમતી ઝખીરા મૌજૂદ હૈ.

ઈસ દુનિયામેં જહાં ઈન્સાનોંકે મિઝાજ જુદા જુદા હૈં ઈસી તરહ ઝબાનેં ભી જુદા જુદા હૈં. લિહાઝા ગુજરાતી ઝબાન જાનનેવાલોંકી દીની પ્યાસ બુઝાનેકે લિયે હમને ગુજરાતી લીપીમેં "બિખરે મોતી ભાગ સાત (૭)" (તસ્હીહકે સાથ) શાએઅ કિયા હૈ જો આપકે હાથોંમેં હૈ.

ઔર અબ અન્કરીબ બિખરે મોતી જિલ્દ નંબર આઠ (૮) અગર ખુદા તઆલાકી તૌફીક ઔર આપકી તલબ ઔર દુઆએં શામિલે હાલ રહીં તો બહોત જલ્દ ઈન્શા અલ્લાહ મંઝરે આમ પર આ જાએગી. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઈસસે ઝિયાદાસે ઝિયાદા ફાઈદા ઉઠાનેકી તૌફીક અતા ફરમાવે. આમીન!

મૌ. સુલેમાન મજાદરી
નુરાની કુતુબખાના છાપી.

બિખરે મોતી - ભાગ - સાત (૭)

ફેહરિસ્ત

મઝમૂન	સફા
તકરીઝ : હઝરત મૌલાના મુફતી સઈદ અહમદ સાહબ પાલનપુરી	૧૪
તઆરૂફ વ તબ્સિરહ : હઝરત મૌલાના શમ્સુલ હક સાહબ નદવી	૧૫
તકરીઝ : હઝરત મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ અમીન સાહબ પાલનપુરી	૧૭
હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઉમર સાહબ પાલનપુરી (રહ.) કા ઈસ્તિકબાલ ઈન્તિકાલકે બાદ	૧૯
નાબીનાઓંકે લિયે ખાસ ફઝીલત	૧૯
વો ગુનાહ જિસકી વજહસે અલ્લાહ તઆલા હવાઓંકો પાગલ, ઝમીનોંકો બેવફા ઔર સમંદરોંકો સરકશ બના દેતે હૈં	૨૦
વાલિદાકી ફરમાંબરદારીકા અજીબ વાકિઆ	૨૧
માં કી નાફરમાની કિયામતકી અલામત હૈ	૨૨
લમ્હોંને ખતા કી, સદિયોંને સઝા પાઈ	૨૨
ઈબરત અંગેઝ મુકાલમા	૨૩
માં કી ખિદમતમસે કબીરા ગુનાહોંકી મઆફી	૨૪
ઔલાદસે આમ શિકાયત	૨૫
મા'સૂમ બચ્ચીકા હસરતનાક વાકિઆ	૨૬
ઈબરતનાક કારગુઝારી	૨૯

મઝમૂન — **સફા**

- ફરઝદકકે દાદાને ચૌરાનવે (૯૪) બચ્ચિયોંકો ઝાલિમ બાપોંકે ચુંગલસે બચા લિયા ૩૦
- હઝરત ફાતિમા (રદિ.) ઔર હઝરત અલી (રદિ.) મેં નોક ઝોક ૩૨
- હઝરત યાકૂબ (અલૈ.) કી એક અજીબ તમન્ના ૩૨
- અઝીમ માં કી તરબિયત લોગોંકી તકદીરેં બદલ દેતી હૈ ૩૩
- મુનાસિબ રિશ્તેકી તલાશ ૩૬
- બીવી પસંદ કરનેકા મેઅયાર ૩૭
- રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) કી હિદાયત ૩૮
- ઝરા ગૌર કરેં : મરનેસે પેહલે મૌતકી તૈયારી કીજિયે ૪૦
- કુરઆન પાકકા અદબ વ એહતિરામ ૪૧
- માલસે હમ કિતાબેં તો ખરીદ સકતે હૈં ઈલ્મ નહીં ખરીદ સકતે ૪૪
- દીનદાર ગરીબ લોગ અલ્લાહકે કરીબ હોંગે ૪૫
- દોસ્તકો દોસ્ત ક્યૂં કેહતે હૈં? ૪૫
- હઝરત હસન બસરી (રહ.) કી સવાનેહ હયાત પઢ લીજિયે ૪૬
- ઈરાનકી તીન શેહઝાદિયોંને મદીના મુનવ્વરહકે તીન દીનદાર લડકોંકો પસંદ કિયા ૫૮
- હઝરત સુમામા બિન ઉસાલ (રદિ.) કા વાકિઆ ૭૦
- પોશીદા કર્ઝા અદા કર દીજિયે જિસ હૂરસે ચાહેં નિકાહ કર લીજિયે ઔર જિસ દરવાઝેસે ચાહેં જન્નતમેં દાખિલ હો જાઈયે ૭૮
- મુસલમાન રસ્મો રિવાજ ટૂટને પર તડપતે હૈં ઔર સુન્નતે નબવીકે છૂટને પર ટસ સે મસ નહીં હોતે ૭૯
- બ્રશ, મંજન ઔર ટૂથ પેસ્ટસે મિસ્વાકકા સવાબ નહીં મિલેગા ૮૧
- મિસ્વાક કરતે વક્ત યે નિય્યત કીજિયે ૮૨
- મિસ્વાક કરનેકા મસ્નૂન તરીકા ૮૩

મઝમૂન	સફા

- મિસ્વાક પકડનેકા મસ્નૂન તરીકા ૮૩
- મિસ્વાકકી મોટાઈ કિતની હો? ૮૪
- મિસ્વાકકી લંબાઈ કિતની હો? ૮૪
- મિસ્વાક બિછાકર ન રખિયે બલ્કે ખડી કરકે રખિયે, જુનૂનસે હિફાઝત હોગી ૮૪
- મિસ્વાક કરનેમેં નીચેકી બાતોંકા ખયાલ રખિયે વરના કઈ બીમારિયોંકા અંદેશા હૈ ૮૫
- બગૈર ઈજાઝત દૂસરેકી મિસ્વાક ઈસ્તે'માલ કરના મકરૂહ હૈ ૮૫
- દીનદારોંકે સાથ દુશ્મની ન રખિયે ૮૬
- નફસકે બારીક બારીક ધોકોંસે બચિયે ૮૬
- મુખાલિફકે સાથ ખૈરખ્વાહીકા મઆમલા કીજિયે ૮૬
- હકીમ તિરમિઝીકા અજીબ ખ્વાબ ૮૮
- ઘરમેં દાખિલ હોકર સૂરએ ઈખ્લાસ પઢ લીજિયે ઈન્શા અલ્લાહ રોઝીમેં બરકત હોગી ૯૦
- હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારકકા ઈન્તિકાલ કૈસે હુવા? ૯૦
- જો હાલ આદમીકો અલ્લાહસે કરીબ કર દે વો અચ્છા હાલ હૈ ... ૯૧
- માલિક તો સબકા એક, માલિકકા કોઈ એક, હઝારોંમેં ન મિલેગા લાખોંમેં તો દેખ ૯૩
- કુત્તેકી દસ સિફાત ૯૪
- ગુનાહ કરનેકી ચાર વુજૂહાત હૈં ૯૫
- હઝરત જુનૈદ બગદાદી નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી કરાબતકે વાસ્તેકી ખાતિર જાનબૂઝકર કુશ્તી હાર ગયે ૯૭
- અલ્લાહને કહા તૂને ઉસે મેરી બંદી સમઝકર મઆફ કર દિયા, જા મૈં તુઝે અપના બંદા સમઝકર મઆફ કર દેતા હૂં ૯૮

મઝમૂન	સફા

- ખ્વાબમેં ખારા પાની અપને ખેતમેં દેખના ઔર ઉસકી તા'બીર.. ૯૯
- હઝરત ઉકબહ બિન આમિરકો હુઝૂરકી બડી અજીબ નસીહત. .૧૦૦
- "અલ્લાહકા રંગ ઈખ્તિયાર કરો" ઉસકા ક્યા મતલબ હૈ?.....૧૦૧
- સો (૧૦૦) બિખરે મોતી પઢ લીજિયે..................૧૦૨
- જિસ દિલમેં ગમ ન હો..................૧૦૫
- દિલ હન્ડિયાકી તરહ હૈ..................૧૦૫
- વલી, ગુનેહગાર ઔર શયતાન..................૧૦૬
- સચકો બાહિર મત છોડિયે..................૧૦૬
- ઈખ્લાસ ક્યા હૈ?..................૧૦૭
- જહન્નમમેં એક મુસલ્લાકી જગહ..................૧૧૦
- દોઝખમેં ભી ઈમાનકી બરકત : ગુનેહગાર મોમિનીનકો જહન્નમમેં તકલીફકા એહસાસ નહીં હોગા..................૧૧૫
- મસ્જિદમેં દાખિલ હોતે હી યે દુઆ પઢ લીજિયે, શયતાનસે આપકી હિફાઝત હો જાએગી..................૧૨૩
- એક કીમતી નસીહત : હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી શફકત વ દિલજોઈકા અજીબ વાકિઆ..................૧૨૪
- એક કીમતી નસીહત : હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) કા બીમારકી મિઝાજપુર્સીકા અજીબ વાકિઆ..................૧૨૫
- એક કીમતી નસીહત : હર નેઅમત ઔર મુસીબતકે દોનોં રૂખ દેખા કરેં..................૧૨૬
- એક કીમતી નસીહત : દીનકે કામકે ઝરીએ શોહરત તલબ કરના કમરકો તોડ દેતા હૈ..................૧૨૮
- સહાબએ કિરામ સુન્નત પર અમલ કરતે થે સુન્નત સમઝકર, ઔર હમ સુન્નતકો છોડ દેતે હૈં સુન્નત સમઝકર, યે કેહતે હુએ કે સુન્નત હી તો હૈ ફર્ઝ તો નહીં હૈ..................૧૨૯

મઝમૂન | સફા

- એક અજીબ વાકિઆ : હાર ભી મિલા હારવાલી ભી મિલી.....૧૩૦
- ઈખ્તિલાફ ઈત્તિહાદકો લે ડૂબતા હૈ.....૧૩૨
- જબ કિસી મહેફિલમેં લોગ હમારી તા'રીફ કરેં તો ખામોશ રહા કરેં.....૧૩૩
- એકત્તીસ (૩૧) અહમ નસીહતેં.....૧૩૩
- તીન નજાત દેનેવાલી ચીઝેં.....૧૪૨
- તીન હલાક કરનેવાલી ચીઝેં.....૧૪૨
- તીન દરજાત બુલંદ કરનેવાલી ચીઝેં.....૧૪૨
- તીન ગુનાહોંકા કફફારા કર દેનેવાલી ચીઝેં.....૧૪૩
- હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) કી નસીહત.....૧૪૩
- છ લાખ સીટોંવાલા હવાઈ જહાઝ.....૧૪૯
- દઅવતકા કામ ફર્ઝ હૈ યા વાજિબ યા સુન્નત?.....૧૪૯
- જન્નતકે હવાઈ જહાઝોંમેં સોને (Gold) કી કુરસિયાં હોંગી. .૧૫૦
- જન્નતકા દરખ્ત જિસકી જડમેંસે દો નેહરેં નિકલતી હૈં.....૧૫૨
- નીચેકે કલિમાત પઢ લીજિયે ઔર છ બડી બડી ફઝીલતેં હાસિલ કર લીજિયે.....૧૫૩
- રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ખાન્ગી ઝિંદગી.....૧૫૪
- એક સાદા ઈન્સાની ઝિંદગી.....૧૫૫
- અઝવાજે મુતહ્હરાતકે સાથ હુસ્ને મઆશરત.....૧૫૬
- આપને હઝરત આઈશા સિદ્દીકાસે ફરમાયા કે હિસાબ કિતાબ બરાબર હો ગયા.....૧૫૭
- બચ્ચોંસે મુહબ્બત ઔર શફકત.....૧૫૯
- ખાદિમોંકે સાથ બરતાવ.....૧૬૩
- રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમકે મા'મૂલાત.....૧૬૪

મઝમૂન	સફા

- નબી (સ.અ.વ.) કે ઘરકા ઝાહિદાના માહોલ............૧૬૫
- હઝરત ઉમર (રદિ.) કા એક તેહરીરી (લેખિત) ફતવા......૧૬૯
- એક નૌમુસ્લિમા ઔરતકી અજીબ કારગુઝારી............૧૭૦

ખ્વાબકા બયાન

- ખ્વાબકે આદાબ............................૧૭૫
- ખ્વાબ મા'લૂમ કરના.........................૧૭૬
- ખ્વાબ પેશ કરના...........................૧૭૬
- ખ્વાબ પસંદ કરના..........................૧૭૭
- ફજરકે બા'દ ખ્વાબ મા'લૂમ કરના................૧૭૭
- ખ્વાબકી તા'બીર સુબહકી નમાઝકે બાદ દેના..........૧૭૮
- પેહલી તા'બીરકા એ'તિબાર.....................૧૭૯
- ખ્વાબકી તા'બીર દેતે ઔર સુનતે વક્ત ક્યા પઢે?........૧૭૯
- મોમિનકા ખ્વાબ નબુવ્વતકા એક હિસ્સા હૈ............૧૮૦
- અચ્છા ખ્વાબ મોમિનકે લિયે બશારત હૈ..............૧૮૦
- અચ્છા ખ્વાબ દેખે તો ક્યા કરે?...................૧૮૧
- ખ્વાબકી નોઈયત ઔર ઉસકી કિસ્મેં..................૧૮૨
- શયતાની ખ્વાબ..............................૧૮૩
- નાપસંદીદા ખ્વાબ કિસીસે બયાન ન કરો.............૧૮૩
- નાપસંદીદા ખ્વાબ દેખે તો ક્યા કરે.................૧૮૪
- ખ્વાબસે બીમારી.............................૧૮૫
- સુબહકા ખ્વાબ ઝિયાદા સચ્ચા હોતા હૈ...............૧૮૬
- સચ બોલનેવાલેકા ખ્વાબ સચ્ચા હોતા હૈ..............૧૮૭
- ખ્વાબ કિસસે બયાન કરે?.......................૧૮૭
- ખ્વાબ અપને ખૈરખ્વાહ દોસ્તસે બયાન કરે............૧૮૮

મઝમૂન | સફા

* ઝિક્રે ખ્વાબકે આદાબ..........................૧૮૯
* તા'બીર વાકેઅ હોતી હૈ..........................૧૮૯
* તા'બીરકે ઉસૂલ..........................૧૮૯

દરબારે નબુવ્વતકી ચંદ તા'બીરેં

* ચાંદકી તા'બીર..........................૧૯૦
* દૂધ પીનેકી તા'બીર..........................૧૯૦
* ફૂંક મારકર ઉડાનેકી તા'બીર..........................૧૯૧
* શહદ ઔર ઘી કી તા'બીર..........................૧૯૧
* સર કટનેકી તા'બીર..........................૧૯૨
* ખ્વાબ ગોયા હકીકત..........................૧૯૨
* સફેદ લિબાસકી તા'બીર..........................૧૯૨
* આ'ઝા વ જવારેહકી તા'બીર..........................૧૯૩
* ચંદ ખ્વાબોંકી તા'બીરેં..........................૧૯૩
* નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કો ખ્વાબમેં દેખનેકા બયાન.......૧૯૪
* ઝિયારતે મુતબર્રિકકે કુછ ફવાઈદ વ તા'બીરાત............૧૯૭
* ખ્વાબમેં ઝિયારતે નબવીકે હુસૂલકા બયાન..............૧૯૮
* ઝુબેદા મલિકાકી બખ્શિશ..........................૧૯૯
* એક લોહારકા વાકિઆ..........................૨૦૦
* ખ્વાબમેં અઝાન દેના ઈઝ્ઝત ભી ઔર ઝિલ્લત ભી..........૨૦૧
* મસ્જિદકે આદાબ (હમારી જમાઅતેં બહોત એહતિમામસે યે મઝમૂન પઢેં)..........................૨૦૧
* હદીસ ઔર સાહિબે હદીસકા બુલંદ મકામ..............૨૦૮
* હદીસે નબવી (સ.અ.વ.) કા અદબ..........................૨૧૧

મઝમૂન	સફા

* હદીસે મુબારક પઢને યા પઢાને ઔર સુનને યા સુનાનેકી મજાલિસકે ચંદ આદાબ..........૨૧૩
* હદીસ શરીફકે અદબકે તઅલ્લુકસે ચંદ વાકિઆત..........૨૧૩
* સાત અજીબો ગરીબ સવાલ ઔર સાત અજીબો ગરીબ જવાબ..૨૧૭
* હઝરત ફાતિમાને રોતે હુએ કહા કે અય અલ્લાહ! તેરી રાતેં બહોત છોટી હો ગઈ હૈં મૈંને દો રકા'તકી નિય્યત કી ઔર તેરી રાત ખતમ હો ગઈ..........૨૧૯
* આપકા શૌહર જબ તિજારતકે લિયે જાએ તો આપ ચાશતકી નમાઝ પઢકર બરકતકી દુઆ કરેં તો રોઝીમેં બરકત હોગી...૨૧૯
* પેહલે ઝમાનેમેં ઔરતેં રોટિયાં પકાતે પકાતે કઈ પારે કુરઆન પઢ લિયા કરતી થીં..........૨૨૦
* પેહલે ઝમાનેમેં માંએં બચ્ચોંકો દૂધ પિલાતે પિલાતે કઈ પારે કુરઆન પઢ લેતી થીં..........૨૨૧
* હીરા તુમ ઢૂંઢના ઔર કીમત હમ લગા દેંગે..........૨૨૨
* ઉલમાકી તીન કિસ્મેં..........૨૨૩
* લોગોંકી બદ આ'માલિયોંકી વજહસે ખુશ્કી ઔર તરીમેં ફસાદ ફૈલ ગયા હૈ..........૨૨૪
* દેહાતમેં ઔરતોંકે લિયે તા'લીમકી અહમિયત વ ઝરૂરત......૨૨૫
* બુઢે માં બાપકા હર હાલમેં ખયાલ રખિયે..........૨૨૭
* ઔરત : માં, બેટી, બીવી ઔર બહેનકી હૈસિયતસે..........૨૩૦
* ઔરતકી અસલ દર્સગાહ ઉસકી સુસરાલ હૈ..........૨૩૩
* તરક્કી સિર્ફ મઆશી ખૂશહાલીકા નામ નહીં હૈ..........૨૩૬
* બેટી અલ્લાહકી રહમત ભી હૈ ઔર નેઅમત ભી હૈ..........૨૩૯
* માં કી દુઆએં ઔલાદકે હકમેં કબૂલ હોતી હૈં..........૨૪૨

મઝમૂન | સફા

- ફુઝૂલ બાતોંસે પરહેઝ કીજિયે........................૨૪૪
- અપની ઈસ્લાહ આપ કરેં................................૨૪૭
- ક્યા આપ (સ.અ.વ.) કે બદનકા સાયા નઝર આતા થા?.....૨૪૯
- આપકી કિતાબ "મોમિનકા હથિયાર" પઢતી હૂં મગર.......૨૫૦
- જહેઝકી લઅનતસે બચિયે..............................૨૫૧
- ઈસ્લામી સઝાએં ઈન્સાની મઆશરેકે લિયે રહમત હૈં........૨૫૩
- તેરી ગોદમેં પલતી હૈ તકદીરે ઉમમ.....................૨૫૭
- કુરૈશકી ઔરતેં...૨૫૯
- કિબ્રકી તા'રીફ ઔર ઉસકા નતીજા........................૨૬૩
- હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી વાલિદાકા ક્યા નામ થા?.....૨૬૪
- અપની ખ્વાહિશકે મુતાબિક ફૈસલા કરનેવાલા હલાક હોગા....૨૬૫
- સબસે પેહલે ઈસ્લામમેં અમીર કૌન બના?..................૨૬૫
- હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબેરકા તૈરકર તવાફ કરના........૨૬૫
- મુન્તખબ અશ્આર...૨૬૬
- આપ બહોત અચ્છે માં બાપ બન સકતે હૈં..................૨૬૬
- ઔરત ઝાતકી હિફાઝત બેહદ ઝરૂરી હૈ.....................૨૬૯
- મઆશરેકી તા'મીરમેં ઔરતકા રોલ.........................૨૭૨
- ઈમામ અબૂ હનીફાકી દાનિશમંદીને એક ઘર બરબાદ હોનેસે બચા લિયા...૨૭૩
- એક લાખ હદીસેં ઈસ તરહ યાદ હૈં જૈસે લોગોંકો સૂરએ ફાતિહા યાદ હૈ..૨૭૫
- શહવતકા મફહૂમ ઔર ઉસસે બચનેકા તરીકા.................૨૭૬
- નમાઝકે ફવાઈદ, હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમકી ઝબાની..૨૭૭

મઝમૂન | સફા

* માલે હરામકી નહૂસત........................૨૮૦
* વાલિદૈનકા ફરમાંબરદાર બનનેકા તરીકા....................૨૮૨
* ઔરતોંકે ચોબીસ ઘંટેકે મુખ્તસર કામ....................૨૮૩
* ઔરતોંમેં દઅવતકે કામકી શરૂઆત....................૨૮૬
* ઈમાન આ'માલે સાલિહાકે બગૈર ઐસા હૈ જૈસે ફૂલ ખૂશ્બૂકે બગૈર........................૨૯૦
* જહન્નમી જહન્નમમેં બહોત મોટે હો જાએંગે................૨૯૧
* અલ્લાહકે ફઝલસે જન્નત મિલેગી....................૨૯૨
* ફરીકૈનકી બાત સુનકર કોઈ ફૈસલા કરેં....................૨૯૨
* કિસીકે અંદર બુરાઈ દેખો તો ઉસકા ચરચા ન કરો..........૨૯૩
* અલ્લાહ તઆલાકી રહમતકે સો (૧૦૦) હિસ્સે હૈં..........૨૯૪
* હર મુત્તકી મોમિન અલ્લાહકા વલી હૈ....................૨૯૪
* જન્નત ઔર જહન્નમમેં ઝગડા....................૨૯૫
* સિજદએ તિલાવતકી મસ્નૂન દુઆ....................૨૯૫
* મુન્તખબ અશ્આર........................૨૯૬
* ખૂશ રેહકર દૂસરોંકો ખૂશ રખિયે....................૨૯૮
* અંદરૂની એહસાસાતકો છુપાના સીખિયે................૨૯૮
* મઆશરતી દબાવસે મિઝાજકો હમ આહંગ બનાએં..........૨૯૯
* તલ્ખ (કડવી) બાતોંકો ભૂલ જાએં....................300
* લોગોંકે જઝબાતકી કદર કરેં........................300
* ચાપલૂસાના રવિશસે ગુરેઝ કીજિયે....................301
* નઝરિયાતમેં લચક પૈદા કીજિયે....................301
* કુછ મુન્તખબ અશ્આર........................303
* નેક કિરદાર બીવી એક અનમોલ ખઝાના હૈ..............303

મઝમૂન	સફા

* અપની ઈઝદિવાજી ઝિંદગીકો ખૂશ ગવાર બનાઈયે..........૩૦૫
* અપને ઘરકા માહોલ ઈસ્લામી બનાઈયે..................૩૦૭
* હિકમતકે મોતી..૩૧૦
* શાદીશુદહ લડકે ઔર લડકીકી ઝિમ્મેદારિયાં...............૩૧૨
* સિતારોંસે આગે જહાં ઔર ભી હૈ.......................૩૧૫
* મશરિકી ઔર મગરિબી તેહઝીબકા ફર્ક..................૩૧૬
* ફજરકી નમાઝ પળહકર બગૈર ઉઝર સો જાના મના હૈ........૩૨૦

તકરીઝ

મુફસ્સિરે કુરઆન, મુહદ્દિસે કબીર, ફકીહુન નફસ હઝરત મૌલાના મુફ્તી સઈદ અહમદ સાહબ પાલનપુરી દામત બરકાતુહુમ, ઉસ્તાઝે હદીસ દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ ઔર શારેહ હુજ્જતુલ્લાહુલ બાલિગા

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન, વલ આકિબતુ લિલ્ મુત્તકીન, વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા સય્યિદિલ્ મુર્સલીન, વ અલા આલિહી વ સહ્બિહી અજ્મઈન, અમ્મા બા'દ :

"બિખરે મોતી" મેં જનાબ મુકર્રમ મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સાહબ પાલનપુરીને ગુલ્હાએ રંગ રંગ ચુનકર હસીન ગુલદસ્તા તૈયાર કિયા હૈ. યે કિતાબ મૌલાના સાહબકા કશ્કોલ હૈ જિસમેં આપને કીમતી મોતી ઈખટ્ઠા કિયે હૈં. યે એક હસીન દસ્તરખ્વાન હૈ જિસ પર કિસમ કિસમકે લઝીઝ ખાને ચુને ગયે હૈં. ઈસ કિતાબમેં જહાં તફસીરી ફવાઈદ ઔર નુકાત હૈં, હદીસી નસાએહ વ ઈરશાદાત ભી હૈં. દઅવતી ઔર તબ્લીગી ચાશની લિયે હુએ સહાબા ઔર બાદકે અકાબિરકે વાકિઆત ભી હૈં જિનસે દિલ જલ્દ અસર પઝીર હોતા હૈ. નીઝ ઐસી દુઆએં ભી કિતાબમેં શામિલ કી ગઈ હૈં જો મુખ્તલિફ અમલિયાતકા રંગ લિયે હુએ હૈં. ઈસ તરહ કિતાબ બહોત દિલચસ્પ બન ગઈ હૈ.

નીઝ મૌલાના મુફ્તી મુહમ્મદ અમીન સાહબ પાલનપુરી ઉસ્તાઝે હદીસ વ ફિકહ દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદકી નઝરે સાનીને ઉસકી એ'તિબારિયતમેં ઈઝાફા કિયા હૈ, ગોયા કિતાબમેં ચાર ચાંદ લગાએ હૈં. ઈસ લિયે ઉમ્મીદ હૈ કે કિતાબ લોગોંકે લિયે બે હદ મુફીદ સાબિત હોગી. અલ્લાહ તઆલા કબૂલ ફરમાએં ઔર મુસન્નિફકે લિયે ઝખીરએ આખિરત બનાએં ઔર ઉમ્મતકો ઈસસે ફૈઝયાબ ફરમાએં. વસ્સલામ.

સઈદ અહમદ અફલ્લાહ અન્હુ પાલનપુરી
ખાદિમે દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ
૧૬/સફર ૧૪૨૬/હિજરી

તઆરૂફ વ તબ્સિરહ

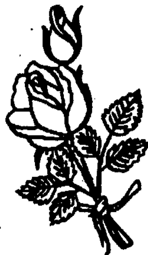
અઝ : હઝરત મૌલાના શમ્સુલ હક સાહબ નદવી

મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સાહબ પાલનપુરી, દઅવત વ તબ્લીગકે નામવર ખતીબ વ વાઈઝ મૌલાના મુહમ્મદ ઉમર સાહબ પાલનપુરી (જિન્હોંને અપની પૂરી ઉમર દઅવત વ તબ્લીગકે લિયે વક્ફ ફરમા દી થી, જો હઝરત જી મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ સાહબ (રહ.) કે ખાસ તરબિયત યાફતા થે, ઔર હઝરત જીકી વફાતકે બાદ તો બડે ઈજતિમાઆતકો ઉમૂમન મૌલાના હી ખિતાબ ફરમાતે થે, મૌલાનાકી તકરીર બડી મુઅસ્સિર ઔર લોગોંકો સમઝમેં આનેવાલી હોતી થી, દુઆ ભી લંબી ફરમાતે થે, મૌલાના યૂનુસ સાહબ ઉનહીં) કે ફરઝંદ (બેટે) હૈં ઔર મૌલાનાકી વફાતકે બાદ અપને વક્તકા બડા હિસ્સા મરકઝ નિઝામુદ્દીનમેં ગુઝારતે હૈં, મૌલાનાકો મુફક્કિરે ઈસ્લામ હઝરત મૌલાના સૈયદ અબુલ હસન અલી નદવી (રહ.) સે બૈઅત વ ખિલાફતકા શર્ફ ભી હાસિલ હૈ જિસકી વજહસે હઝરતકી તસ્નીફાતકા (કિતાબોંકા) ભી ઝૌક વ શૌકકે સાથ મુતાલઆ ફરમાતે હૈં, બડે ઈજતિમાઆતમેં શિરકતકા પૂરા એહતિમામ રેહતા હૈ. જિસ વક્ત યે સતરેં લિખ્ખી જા રહી હૈં, દો અહમ ઈજતિમાઆતમેં શિરકતકે બાદ ઉસ વક્ત યાની ૯/ ઝિલ હજ્જહકો ઈશ્ક વ સરમસ્તીકે આલમમેં અરફાતમેં હોંગે. અલ્લાહ તઆલા હજ્જે મબરૂર નસીબ ફરમાએ. યે એક દૂર ઉફતાદાકી દુઆ હૈ. **રબ્બના તકબ્બલ મિન્ના, ઈન્નક અન્તસ્સમીઉલ અલીમ.**

મૌલાના અપની તકારીરમેં અહાદીસે શરીફા ઔર તકારીર ઔર બુઝુર્ગોંકે તઝકિરોંમેં મઝકૂર મુઅસ્સિર વાકિઆત વ હિકાયાત ઔર નસાએહ વ હિકમકો બયાન કરતે ઔર સુનનેવાલોંકે દિલોંકો ગરમાતે ઔર દીની ગૈરત વ હમિય્યતકો જગાતે હૈં. મૌલાના અરસાસે ઐસે મુઅસ્સિર વાકિઆત તા'લીમાત ઔર બા'ઝ ઝરૂરી મસાઈલ ઔર ફતાવાકી બયાઝ (કાપી) ભી

તૈયાર કરતે જાતે હૈં, જો વાકઈ બિખરે મોતિયોંકા બડા ખૂબસૂરત વ દિલકશ હાર હૈ, જો પળ્હનેવાલેકે દિલકો ખીંચતા હૈ ઔર રૂહકો બાલીદગી અતા કરતા હૈ, ખુસૂસન રમઝાનુલ મુબારકમેં મૌલાના મૌસૂફકા તરાવીહકે બાદ મુંબઈમેં દો જગહ વઅઝ ઔર તફસીરે કુરઆન પાક કરનેકા મા'મૂલ હૈ, જિસકા સિલસિલા ૧૨ બજે રાત તક જારી રેહતા હૈ ઔર ખતમ ગ્લોગીર આવાઝમેં લંબી દુઆ પર હોતા હૈ, લોગોંને દૂર દૂર કનેક્શન લે રખ્ખે હૈં જિસસે ઘરોંમેં ઔરતેં ભી શૌકકે સાથ મૌલાનાકે મુઅસ્સિર વઅઝકો સુનતી હૈં, ઉન તકરીરોં ઔર બયાનમેં મૌલાના ઈનહીં બિખરે મોતિયોંકો મૌકા વ મુનાસિબતસે ઝીનતે બયાન વ તકરીર બનાતે જાતે હૈં, જો અબ કિતાબી શકલમેં આ ગયે હૈં, ઈન બિખરે મોતિયોંકા મુતાલઆ બડા મુફીદ ઔર દિલકો ગરમાનેવાલા હૈ, ઝબાન વ બયાન આસાન હૈ, અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ હૈ કે ઈસસે ઝિયાદાસે ઝિયાદા ફાઈદા પહોંચાએ.

(તામીરે હયાત, ૨૫/જાન્યુઆરી ૨૦૦૫, સફા ૨૬)

તકરીઝ

હઝરત મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ અમીન સાહબ પાલનપુરી દામત બરકાતુહુમ, ઉસ્તાઝે હદીસ વ ફિકહ દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ

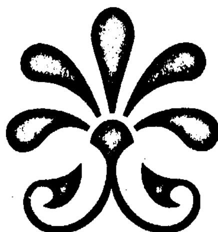
અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ વહ્દહૂ, વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા મન્ લા નબિય્ય બઅ્દહૂ, અમ્મા બઅ્દ :

મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સાહબ પાલનપુરી, હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઉમર સાહબ પાલનપુરી (રહ.) કે બડે સાહબઝાદા હૈં, મૌસૂફને સન ૧૩૯૩/ હિજરી મુતાબિક સન ૧૯૭૩ ઈસવીમેં મઝાહિરે ઉલૂમ સહારનપુરસે ઉલૂમે મુતદાવિલાસે ફરાગત હાસિલ કી હૈ, તાલિબે ઈલ્મીકે ઝમાનાસે આપકા મહેબૂબ મશ્ગલા અસ્લાફ વ અકાબિરકી કિતાબોંકા મુતાલઆ ઔર પસંદીદા બાતોંકો કાપીમેં મહેફૂઝ કરના હૈ.

ઉલૂમે મુતદાવિલાસે ફરાગતકે બાદ એક લંબે અરસા તક વાલિદે મોહતરમકે ઝેરે સાયા દઅવત વ તબ્લીગકે કામમેં શબો રોઝ (રાત-દિન) લગે રહે, ઔર વાલિદે મોહતરમકે ઔસાફ વ કમાલાતકો જઝબ કરતે રહે, જિન હઝરાતને હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઉમર સાહબ પાલનપુરી (રહ.) કે બયાનાત સુને હૈં ઔર ઉનકો કરીબસે દેખા હૈ, વો ઈસ બાતક ખુલે દિલસે ગવાહી દેંગે કે મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સાહબ અખ્લાક વ આદાત ઔર ઔસાફ વ કમાલાતમેં ઉમરે સાની હૈં.

દઅવત વ તબ્લીગકે કામસે મૌલાના જો દિલચસ્પી રખતે હૈં વો સૂરજસે ઝિયાદહ રોશન હૈ, ઔર રમઝાનુલ મુબારકમેં તરાવીહકે બાદ મુંબઈમેં મૌસૂફકે જો બયાનાત હોતે હૈં ઉનસે આપકી ઉલૂમે કુરઆનકે સાથ મુનાસિબત ઝાહિર હૈ. હઝારોં આદમી અપને ઘરોંમેં કનેક્શન સિર્ફ મૌલાનાકે બયાનાત સુનનેકે લિયે રખતે હૈં. ઈસી તરહ મરદોંકે સાથ મસ્તૂરાત (ઔરતેં) ભી આપકે બયાનોંસે ખૂબ ફાઈદા ઉઠાતી હૈં.

દૂસરી તરફ મૌલાના સાહબ ઉન પસંદીદા બાતોંકો જો આપ તાલિબે ઈલ્મીકે ઝમાનાસે અબ તક મુન્તખબ વ મહેફૂઝ ફરમા રહે હૈં "બિખરે મોતી" કે નામસે શાએઅ ફરમાકર પૂરી ઉમ્મતે મુસ્લિમાકો ફાઈદા પહોંચા રહે હૈં, બિલાશુબહ યે કિતાબ ઈસ્મે બામુસમ્મા હૈ, જો ખૂશ કિસ્મત ઈસકો દેખતા હૈ ખતમ કિયે બગૈર દમ નહીં લેતા. યે કિતાબ સહાબએ કિરામ, અઈમ્મએ ઈઝામ ઔર બુઝુર્ગાને દીનકે ઈબરત આમેઝ વાકિઆત, પરેશાન હાલ લોગોંકે લિયે મુજર્રબ, વઝાઈફ ઔર નબવી નુસ્ખોં, તબ્લીગી ઔર ઈસ્લાહી બયાનોં ઔર ઉમદા નસીહતોંકા હસીન ગુલદસ્તા હૈ.

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઉમર સાહબ પાલનપુરી (રહ.) કા ઈસ્તિકબાલ ઈન્તિકાલકે બાદ

હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઉમર સાહબ પાલનપુરી (રહ.) કા ઈન્તિકાલ હુવા. અભી જનાઝા રખ્ખા હૈ, એક સાહિબે નિસ્બત (બુઝુર્ગ) ને મુકાશફેમેં દેખા કે અલ્લાહ તઆલા ફરિશ્તોંસે ફરમા રહે હૈં કે નબીએ અકરમ (સ.અ.વ.) કી કબ્રે અતહરસે ફર્શ નિકાલકર હઝરત મૌલાના (રહ.) કી કબ્રમેં બિછા દિયા જાએ, ઔર નબીએ અકરમ (સ.અ.વ.) કી કબ્રે અતહરમેં નયા ફર્શ જન્નતસે લાકર બિછા દિયા જાએ.

જિસ શખ્સને અપની પૂરી ઝિંદગી દીનકે લિયે કુરબાન કી, ઝિંદગીકા એક એક લમ્હા અલ્લાહકે લાડલે પૈગંબરકે દીનકે લિયે કુરબાન કિયા અગર ઉસકા યે ઈકરામ કિયા જાએ તો ઉસમેં તઅજ્જુબકી ક્યા બાત હૈ.

(માહનામા અલ મહમૂદ, રબીઉસ્સાની સન હિજરી ૧૪૨૯, એપ્રિલ સન ઈસવી ૨૦૦૮)

નાબીનાઓંકે લિયે ખાસ ફઝીલત

સવાલ : જન્નતમેં અલ્લાહકા દીદાર સબસે પેહલે કૌન કરેગા?

જવાબ : હઝરત હસન બસરી ફરમાતે હૈં કે સબસે પેહલે જો શખ્સ અલ્લાહ તબારક વ તઆલાકે ચેહરએ અકદસકી ઝિયારત કરેગા, વો અંધા હોગા, નીઝ હઝરત હસન બસરી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જબ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા જન્નતવાલોંકે સામને તજલ્લી ફરમાએંગે, ઔર જન્નતી અલ્લાહકી

ઝિયારતસે મુશર્રફ હોંગે તો જન્નતકી તમામ નેઅમતેં ભૂલ જાએંગે.

અજબ તેરી હૈ અય મહેબૂબ! સૂરત
નઝરસે ગિર ગયે સબ ખૂબસૂરત

(જન્નતકે હસીન મનાઝિર સ. ૫૯૧)

વો ગુનાહ જિસકી વજહસે અલ્લાહ તઆલા હવાઓંકો પાગલ, ઝમીનોંકો બેવફા ઔર સમંદરોંકો સરકશ બના દેતે હૈં

હઝરત અલી (રદિ.) સે મરવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે મેરી ઉમ્મત પંદરહ (૧૫) કિસમકી બુરાઈયોંકા ઈરતિકાબ કરેગી તો ઉમ્મત પર બલાએં ઔર મુસીબતેં આ પડેંગી, કિસીને પૂછા : યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! વો ક્યા ક્યા બુરાઈયાં હૈં? આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા :

(૧) જબ માલે ગનીમતકો શખ્સી દૌલત બના લિયા જાએગા.

(૨) ઔર અમાનતકો ગનીમત સમઝ લિયા જાએગા.

(૩) ઔર ઝકાતકો તાવાન (દંડ) સમઝ લિયા જાએગા.

(૪) ઔર ઈલ્મે દીનકો દુનિયા તલબીકે લિયે સીખા જાએગા.

(૫) મર્દ અપની બીવીકી ઈતાઅત કરને લગેગા.

(૬) ઔર અપની માંકી નાફરમાની કરને લગેગા.

(૭) ઔર આદમી અપને દોસ્તકે સાથ નેક સુલૂક કરેગા ઔર અપને બાપકે સાથ સખ્તી ઔર બદ અખ્લાકીસે પેશ આએગા.

(૮) ઔર મસ્જિદમેં શોરો ગુલ હોને લગેગા.

(૯) જબ કબીલાકા સરદાર ઉનકા બદતરીન શખ્સ બન જાએગા.

(૧૦) ઔર કૌમકા સરબરાહ (આગેવાન) ઝલીલ તરીન શખ્સ હોગા.

(૧૧) આદમીકા એઅઝાઝ વ ઈકરામ ઉસકે શરસે બચનેકે લિયે કિયા જાએગા.

(૧૨) લોગ કસરતસે શરાબ પીને લગેંગે.

(૧૩) મર્દ ભી રેશમકે કપડે પહેનને લગેંગે.

(૧૪) નાચને ગાનેવાલી ઔરતોં ઔર ગાને બજાનેકી ચીઝોંકો અપના લિયા જાએગા.

(૧૫) ઈસ ઉમ્મતકે પિછલે લોગ અગલોં પર લઅનત ભેજેંગે.

તો ઉસ વક્ત સુર્ખ આંધી, ઝલઝલા, ઝમીનકે ધંસ જાને, શકલ બિગડ જાને ઔર પત્થરોંકે બરસનેકા ઈન્તિઝાર કરો. ઔર નિશાનિયોંકા ઈન્તિઝાર કરો જો યકે બાદ દીગરે ઈસ તરહ આએંગી જૈસે કિસી હારકી લડી ટૂટ જાનેસે ઉસકે દાને યકે બાદ દીગરે બિખરતે ચલે જાતે હૈં.

(તિરમિઝી શરીફ : ૨/૪૪)

વાલિદાકી ફરમાંબરદારીકા અજીબ વાકિઆ

હઝરત મૂસા (અલૈ.) ને પૂછા યા અલ્લાહ! મેરા જન્નતકા સાથી કૌન હૈ? તો ફરમાયા કે ફલાં કસાઈ. કસાઈકા પતા બતાયા. ન કિસી અબદાલકા, ન કિસી કુતુબકા, ન કિસી શહીદકા, ન મુહદ્દિસકા.

કહા કે ફલાં કસાઈ! હઝરત મૂસા (અલૈ.) હૈરાન હો ગયે. ફિર ઉસ કસાઈકો દેખને ચલે ગયે, કસાઈ બાઝારમેં બૈઠા ગોશ્ત બેચ રહા હૈ. શામ ઢલી ઉસને દુકાન બંદ કી ઔર ગોશ્તકા ટુકડા થેલેમેં ડાલા ઔર ઘર ચલ દિયા. મૂસા (અલૈ.) ભી સાથ હો ગયે. કેહને લગે ભાઈ તેરે સાથ આઉંગા. ઉસકો નહીં પતા થા કે યે મૂસા (અલૈ.) હૈં. કેહને લગા આ જાઓ. ઘર ગયે. ઉસને બોટિયાં બનાકર સાલન ચઢાયા, આટા ગૂંદા, રોટી પકાઈ, સાલન તૈયાર કિયા. ફિર એક બુઢિયા થી ઉસે ઉઠાકર કંધેકા સહારા દિયા. સીધે હાથસે લુકમે બના બનાકર ઉસે ખિલાએ. ઉસકા મુંહ સાફ કિયા, ઉસકો લિટાયા. વો કુછ બોલી બડબડાઈ. મૂસા (અલૈ.) ને પૂછા યે કૌન હૈ? ઉસને

કહા કે મેરી માં હૈ. સુબહકો ઉસકી સારી ખિદમત કરકે જાતા હૂં ઔર રાતકો આકર પેહલે ઉસકી ખિદમત કરતા હૂં. અબ અપને બચ્ચોંકો દેખૂંગા. મૂસા (અલૈ.) ને ફરમાયા : યે કુછ કેહ રહી થી? કહા હાં જી! રોઝ કેહતી હૈ, અજીબ બાત હૈ. મૈં રોઝ ઉસકી ખિદમત કરતા હૂં તો કેહતી હૈ કે અલ્લાહ તુઝે મૂસા (અલૈ.) કા સાથી બનાએ. મૈં કસાઈ ઔર મૂસા (અલૈ.) નબી કહાં?! (અલ્લાહુ અકબર)

માંકી નાફરમાની કિયામતકી અલામત હૈ

અલ્લાહકે નબી સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમસે પૂછા ગયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! કિયામત કબ આએગી? ફરમાયા કે અલ્લાહ હીકો પતા હૈ કબ આએગી. કહા કોઈ નિશાની તો બતાએં. ફરમાયા, દેખો! જબ ઔલાદ માંઓંસે નોકરોંકી તરહ બાત કરે તો બસ કિયામત આ ગઈ, જબ ઔલાદ વાલિદૈનકે સાથ ઐસે બાત કરે જૈસે નોકરોંસે કી જાતી હૈ ઔર ઉનસે વો સુલૂક કરે જો નોકરોંસે કિયા જાતા હૈ તો ફિર સમઝના કિયામત કરીબ આ ચુકી હૈ.

લમ્હોંને ખતા કી સદિયોંને સઝા પાઈ

અફઘાનિસ્તાનકે એક શહેરમેં કહત આ ગયા. યહાં એક આલે રસૂલ (સ.અ.વ.) કા ખાનદાન થા વો ફૌત હો ગયા ઔર બચ્ચે યતીમ હો ગયે તો ઉનહોંને કહતકી વજહસે શહેર છોડા, એક જવાન ઔરત સમરકંદ પહોંચી, એક મસ્જિદમેં બચ્ચોંકો બિઠાયા. જો સમરકંદકા વાલી (બાદશાહ) થા ઉસકે પાસ પહોંચી કે મૈં આલે રસૂલ હૂં મેરે સાથ યે કિસ્સા હુવા હૈ. મુઝે પનાહ ચાહિયે, મુઝે ખાના ભી ચાહિયે. તો વો કેહને લગા કે તુમ ગવાહ પેશ કરો કે મૈં આલે રસૂલ હૂં. કહા મૈં પરદેસી હૂં, મેરા ગવાહ કહાંસે આએગા? કેહને લગા ઈધર હર આદમી આલે રસૂલકે દાવે કરતા હૈ. ચલી

જાઓ. ઉઠકર બાહિર નિકલી તો ઉસકો કિસીને કહા કે એક મજૂસી હૈ આતિશ પરસ્ત (આગકી પૂજા કરનેવાલા) હૈ, વો બડા સખી હૈ. ઉસકે પાસ ચલી જા, વો ઔરત ઉસકે પાસ ચલી ગઈ. ઉસને ઉસકા ઈકરામ કિયા. ફિર અપને ઘર લાયા, ખાના પાની મયસ્સર કિયા. રાતકો સમરકંદકે બાદશાહને ખ્વાબ દેખા કે જન્નતમેં અલ્લાહકે નબી ખડે હૈં ઔર એક બડા આલીશાન મહેલ હૈ. વો કેહતા હૈ કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! યે મહેલ કિસકા હૈ? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : યે ઈમાનવાલેકા હૈ. ઉસને કહા કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મૈં ભી ઈમાનવાલા હૂં. આપને ફરમાયા કે અપને ઈમાન પર ગવાહ પેશ કરો. તો ઉસકા રંગ પીલા પડ ગયા. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મેરી બટી તેરે પાસ આઈ થી ઔર તૂ ઉસસે ગવાહિયાં માંગને લગા કે ગવાહ પેશ કર. ઐસી ડાંટ પડી. જબ આંખ ખુલી તો પસીના પસીના હો ગયા. સીધા ઉસ (મજૂસી) કે દરવાઝે પર ગયા ઔર રોને લગા કે યે ખાનદાન મુઝે દે દે, મુંહ માંગી દૌલત લે લે. કહા :

ઈ સઆદત બઝોરે બાઝૂ નેસ્ત

યે નેઅમત મુઝે દી હૈ મૈં તુમહેં કૈસે દૂં. તુઝે પતા હૈ રાતકો ખ્વાબ દેખ રહા થા ઔર તુઝે ડાંટ પડ રહી થી ઔર મુઝે અતા કિયા જા રહા થા. મૈં ઈમાન લા ચુકા હૂં, મૈં મુસલમાન હો ચુકા હૂં. વો મહેલ તેરે નામસે કટકર મેરે નામ લગા દિયા. મૈં યે ઘર તુઝે કૈસે દે દૂં?! મહેલકે બાહિર તુઝે ડાંટ પડ રહી થી ઔર મૈં મહેલમેં ખડા ખડા સુન રહા થા.

ઈબરતઅંગેઝ મુકાલમા

એક મરતબા એક આદમી રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા ઔર શિકાયત કી કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મેરી માં બદમિઝાજ હૈ. પ્યારે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા :

"નવ મહીને તક મુસલસલ જબ યે તુઝે પેટમેં લિયે ફિરી ઉસ વક્ત

તો યે બદમિઝાજ ન થી."

વો શખ્સ બોલા, "હઝરત! મૈં સચ કેહતા હૂં વો બદ મિઝાજ હી હૈ."

હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : "જબ યે રાત રાત ભર તેરી ખાતિર જાગતી થી ઔર અપના દૂધ તુઝે પિલાતી થી ઉસ વક્ત તો યે બદમિઝાજ ન થી."

ઉસ આદમીને કહા : "મૈં અપની માં કો ઈન બાતોંકા બદલા દે ચુકા હૂં."

હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને પૂછા : "તૂ ક્યા બદલા દે ચુકા હૈ ભલા?"

ઉસને કહા : "મૈંને અપને કાન્ધોં પર બિઠાકર ઉસકો હજ કરાયા હૈ?"

રહમતે આલમ (સ.અ.વ.) ને ફૈસલાકુન જવાબ દેતે હુએ ફરમાયા,

"ક્યા તૂ ઉસે ઉસ દર્દે ઝેહકી તકલીફકા બદલા ભી દે સકતા હૈ જો તેરી પૈદાઈશકે વક્ત ઉસને ઉઠાઈ હૈ?"(માખૂઝ હુસ્ને મઆશરત : સ. ૪૮)

માં કી ખિદમતસે કબીરા ગુનાહોંકી મઆફી

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કે પાસ એક આદમી આયા ઔર ઉસને કહા : "હઝરત! મૈંને એક જગહ શાદીકા પૈગામ ભેજા લેકિન લડકીને ઈન્કાર કર દિયા. એક દૂસરે આદમીને પયામ ભેજા લડકીને મંઝૂર કર લિયા. યે દેખકર મુઝે બડી ગૈરત આઈ ઔર મૈંને જઝબાતસે બેકાબૂ હોકર ઉસ ઔરતકો માર ડાલા. હઝરત બતાઈયે, અબ મેરે લિયે તૌબાકી કોઈ શકલ હૈ?" હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રદિ.) ને ઉસસે પૂછા : "યે બતાઓ ક્યા તુમહારી માં ઝિંદા હૈ?" વો આદમી બોલા : "હઝરત! માં કા તો ઈન્તિકાલ હો ચુકા હૈ" આપને ફરમાયા : "જાઓ સચ્ચે દિલસે તૌબા કરો ઔર જહાં તક તુમસે હો સકે ઐસે કામ કરો જિનસે ખુદાકા કુર્બ ઔર ઉસકી રઝા હાસિલ હો." હઝરત ઝૈદ બિન અસલમ, હઝરત અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) કે પાસ પહોંચે ઔર પૂછા : હઝરત યે તો બતાઈયે, ઉસ આદમીસે આપને યે ક્યૂં પૂછા થા કે ક્યા તુમહારી માં ઝિંદા હૈ. હઝરત અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) ને ફરમાયા : ખુદાકા કુર્બ ઔર ઉસકી રઝા હાસિલ કરનેકે લિયે માં

કે સાથ નેક સુલૂકસે બઢકર મુઝે નહીં મા'લૂમ કે કોઈ ઔર અમલ ભી હો સકતા હૈ.

ઈસી તરહકા એક વાકિઆ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે ઝમાનેમેં ભી પેશ આયા. એક આદમી પ્યારે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા ઔર કેહને લગા : અય ખુદાકે રસૂલ! મૈં એક બહોત બડા ગુનાહ કર બૈઠા હૂં. અય ખુદાકે રસૂલ (સ.અ.વ.)! ક્યા મેરે લિયે ભો તૌબાકી કોઈ સૂરત મુમકિન હૈ? રહમતે આલમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : "ક્યા તેરી માં ઝિંદા હૈ?" ઉસ આદમીને કહા હુઝૂર! વાલિદા તો ઝિંદા નહીં હૈં. ફિર આપને પૂછા : અચ્છા તુમહારી ખાલા હૈ? ઉસને કહા જી હાં. આપને ફરમાયા : ખાલાકે સાથ નેક સુલૂક (અચ્છા બરતાવ) કરો.

ઈન વાકિઆતસે માં કી અઝમત ઔર માં કી ખિદમતકી દીની અહમિયતકા અંદાઝા હો સકતા હૈ કે અગર આદમી બડેસે બડા ગુનાહ કર લે તો ઉસકે અઝાબસે બચને ઔર ખુદાકો ખૂશ કરનેકી શકલ હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને યે બતાઈ કે માં કે સાથ નેક સુલૂક કિયા જાએ. ઔર યે ખુદાકી રહમતકી ઈન્તિહા હૈ કે અગર માં ઈન્તિકાલ કર ગઈ હો તો માં કી બહેનકે સાથ અચ્છા સુલૂક કરકે આદમી અપની આખિરત બના સકતા હૈ.

(માખૂઝ હુસ્ને મઆશરત : સ. ૩૫)

ઔલાદસે આમ શિકાયત

યેહી ઔલાદ, જિસકી ખિદમતમેં કમઝોર માં ને દિન રાત મશગૂલ રેહકર અપને જિસ્મ વ જાનકી કુવ્વતેં ઘુલા દીં ઔર ઝોલી ફૈલા ફૈલાકર ઉનકે લિયે હર વક્ત દુઆએં કરતી રહી, અગર માં કી ઉમ્મીદોં પર પાની ફેર દે ઔર ઉસકી ઉમ્મીદોંકે ખિલાફ વો નાફરમાન ઔર બાગી બનકર ઉઠે તો અંદાઝા કીજિયે ઉસ માં કા ક્યા હાલ હોગા. ઉસકી રૂહાની તકલીફ ઔર દિલી રંજ વ ગમકો અલ્ફાઝ બયાન નહીં કર સકતે.

આજકે ઝમાનેમેં ચંદ ખૂશ નસીબ ઘરાનોંકો છોડકર હર ઘરમેં યેહી

રોના હૈ કે ઔલાદ બે-કહી હો ગઈ હૈ, બેટે હોં યા બેટિયાં, માં-બાપકે હુકૂકસે ગાફિલ હૈં, માં બાપકા અદબ વ એહતિરામ ઔર ફરમાંબરદારીકા જઝબા જૈસે દિલોંસે બિલકુલ હી નિકલ ચુકા હૈ. ઐસા મા'લૂમ હોતા હૈ કે માં-બાપકે સાથ સુલૂક, ઉનકી ખૂશ્નૂદીકા ખયાલ, ઉનકી ખિદમત વ ફરમાંબરદારી, ઉનકા અદબ વ એહતિરામ, ઉનકે જઝબાતકા પાસ વ લિહાઝ, યે સબ ગોયા બે-મા'ના અલ્ફાઝ હૈં.

એક આમ શિકાયત હૈ કે ઔલાદ નાફરમાન, બાગી ઔર સરકશ ઉઠ રહી હૈ, જિસ મજલિસમેં બૈઠિયે, જિસ ઘરમેં જાઈયે, વાલિદૈન યેહી રોના રોતે નઝર આએંગે. ફિર કુછ બડી બુઢિયાં આપકો અપની તરફ મુતવજ્જેહ કરકે કેહના શુરૂ કરેંગી, અરે બેટી! એક હમારા ઝમાના થા, ભલા ક્યા મજાલ કે ઔલાદ માં-બાપકે સામને ઊંચી આવાઝમેં બાત ભી કર સકે. ઔર ફિર માહોલકી ખરાબી, ઝમાનેકી રંગારંગી, ગલત ઔર ગુમરાહકુન અફકાર વ નઝરિયાતકી ઈશાઅત, ફહશ લિટ્રેચર, બે-અખ્લાક તા'લીમ ઔર આઝાદ રવીકી રંજદેહ શિકાયતકી લંબી દાસ્તાન શુરૂ હો જાએગી. ઔર હર ખાતૂન એક તરહ એક ઈત્મીનાન મહેસૂસ કરતે હુએ યૂં સોચેગી, ઉન હાલાતમેં યેહી કુછ હોના ભી ચાહિયે, માં-બાપકે બસકી ક્યા બાત હૈ યે સૂરતે હાલ ઈન્તિહાઈ અફસોસનાક હૈ.

મા'સૂમ બચ્ચીકા હસરતનાક વાકિઆ

કબીલએ બનૂ તમીમમેં બચ્ચિયોંકો ઝિંદા દફન કરનેકા ઝાલિમાના રિવાજ કુછ ઝિયાદા થા. ઉસ કબીલેકે સરદાર કૈસ બિન આસિમ જબ ઈસ્લામ લાએ તો ઉન્હોંને અપની મા'સૂમ બચ્ચીકો અપને હાથોંસે દફન કરનેકા હસરતનાક વાકિઆ સુનાતે હુએ કહા :

"યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મૈં ઘરસે બાહિર સફર પર ગયા હુવા થા. મેરે બાદ મેરે ઘરમેં એક બચ્ચી પૈદા હુઈ. મૈં ઘરમેં હોતા તો ઉસકી આવાઝ સુનતે હી ઉસકો મિટ્ટીમેં દબાકર હમેશાકે લિયે ખામોશ કર

દેતા. માં જૈસે તૈસે ઉસકો ચંદ રોઝ તક પાલતી રહી. મગર ચંદ દિન પાલનેકી વજહસે માંકી મમતાને કુછ ઐસા જોશ મારા કે વો ઈસ ખયાલસે કાંપ ઉઠતી કે બાપ આકર ઈસ બચ્ચીકો મિટ્ટીમેં ઝિંદા દબા દેગા. ચુનાંચે મેરે ડરસે ઉસને અપની પ્યારી બચ્ચીકો ઉસકી ખાલાકે યહાં ભેજ દિયા કે વહાં પરવરિશ પાકર જબ બડી હો જાએગી તો બાપકો ભી રહમ આ જાએગા. મૈં જબ સફરસે વાપસ આયા તો મા'લૂમ હુવા કે મેરે યહાં મરા હુવા બચ્ચા પૈદા હુવા થા. ઔર બાત આઈ ગઈ હો ગઈ. બચ્ચી અપની ખાલાકે ઘર પલતી રહી યહાં તકકે કાફી બડી હો ગઈ. ખુદાકા કરના કિસી ઝરૂરતસે એક દિન ઘરસે બાહિર ગયા. માં ને યે સોચા કે આજ બચ્ચીકા બાપ ઘર નહીં હૈ ક્યૂં ન ઉસકો બુલા લૂં ઔર માં ને ઉસકો બુલા લિયા. કુછ દેરકે બાદ મૈં ભી ઘર પહોંચ ગયા. ક્યા દેખતા હૂં કે નિહાયત ખૂબસૂરત બની સંવરી પ્યારીસી બચ્ચી ઘરમેં ઈધર ઉધર દૌડતી ફિર રહી હૈ. મેરે દિલમેં એક અંજાની મુહબ્બતને જોશ મારા. બીવીને ભી મેરી નિગાહોંકા અંદાઝા દેખકર ભાંપ લિયા કે પિદરી મુહબ્બત જાગ ઉઠી હૈ ઔર ખૂનકા અસર રંગ લે આયા હૈ. મૈંને બીવીસે પૂછા : નેક બખ્ત! યે કિસકી બચ્ચી હૈ? બડી પ્યારી બચ્ચી હૈ.

ઔર બીવીને સારા કિસ્સા સુના દિયા. મૈંને બેઈખ્તિયાર બચ્ચીકો ગલેસે લગાયા. માંને ઉસકો બતાયા કે યે તેરે બાપ હૈં ઔર વો મુઝસે ચિમટ ગઈ. બાપકા પ્યાર પાકર વો તો કુછ ઐસી ખૂશ હુઈ કે અબ્બા! અબ્બા! કેહતે ઉસકા મુંહ સૂખતા થા. ઔર જબ અબ્બા! અબ્બા! કેહકર દૌડકર આતી તો મૈં ઉસે ગલે લગાકર અજીબ સુકૂનસા મહેસૂસ કરતા.

ઈસ તરહ દિન ગુઝરતે ગયે ઔર લડકી પ્યાર વ મુહબ્બતકે સાયેમેં હર ફિક્રસે બેપરવાહ પરવરિશ પાતી રહી. મગર ઉસકો દેખ દેખકર મૈં કભી કભી સોચતા કે ઈસકી વજહસે મુઝે દામાદવાલા બનના પડેગા. મુઝે યે ઝિલ્લત ભી બરદાશ્ત કરના હોગી કે મેરી લડકી કિસીકી બીવી બનેગી. મૈં લોગોંકે સામને ક્યા મુંહ દિખાઉંગા. મેરી તો સારી ઈઝ્ઝત ખાકમેં મિલ જાએગી. ઔર આખિરકાર મેરી ગૈરતને મુઝે ઝિંઝોડા, મેરે સબ્રકા પૈમાના

લબરેઝ હો ગયા. ઔર મૈંને તય કર લિયા કે ઈસ ઝિલ્લતકે સામાનકો દફન કરકે હી દમ લૂંગા. ઔર મૈંને બીવીસે કહા : બચ્ચીકો તૈયાર કર દો, એક દઅવતમેં સાથ લે જાઉંગા. બીવીને ઉસકો નેહલાયા ધુલાયા, સાફ સુથરે કપડે પેહનાએ ઔર બના સંવરાકર તૈયાર કર દિયા. બચ્ચી ખૂશીસે ચહક રહી થી કે અબ્બા જાનકે સાથ જા રહી હૈ. ઔર મૈં ઉસે લેકર એક સુમસાન જંગલકી તરફ રવાના હો ગયા. બચ્ચી કૂદતી ફાંદતી મેરે સાથ ચલ રહી થી ઔર મુઝ સંગ દિલ પર યે જુનૂન સવાર થા કે જલ્દ અઝ જલ્દ ઈસ શરમકી પોટલીકો મિટ્ટીમેં દબા દૂં.

બચ્ચીકો ક્યા ખબર થી, મા'સૂમ બચ્ચી ખૂશીમેં કભી મેરા હાથ પકડતી, કભી મુઝસે આગે આગે દૌડતી, કભી પ્યારી ઝબાનમેં બાતેં કરતી. યહાં તક કે મૈં એક જગહ જાકર રૂક ગયા. ફિર મૈંને જમીનમેં એક ગળ્હા (ખડ્ડા) ખોદના શુરૂ કિયા. બચ્ચી હૈરાન થી કે અબ્બા જાન યહાં સુનસાન જંગલમેં યે ગળ્હા ક્યૂં ખોદ રહે હૈં? ઔર પૂછતી : અબ્બા યે ક્યૂં ખોદ રહે હૈં? ઉસે ક્યા ખબર થી કે ઝાલિમ બાપ ઈસ ચહકતી ફૂલસી બચ્ચીકે લિયે કબ્ર ખોદ રહા હૈ તાકે હમેશાકે લિયે ઉસે ખામોશ કર દે.

ગળ્હા ખોદતે હુએ જબ મેરે પૈરોં ઔર કપડોં પર મિટ્ટી આતી તો મા'સૂમ બચ્ચી અપને છોટે છોટે, પ્યારે ઔર નાઝુક હાથોંસે મિટ્ટી ઝાડતી ઔર તોતલી ઝબાનમેં કેહતી : અબ્બા આપકે કપડે ખરાબ હો રહે હૈં. જબ મૈંને ગેહરા ગળ્હા ખોદ લિયા તો એક દમ ઉસ બેગુનાહ હંસતી ખેલતી બચ્ચીકો ઉઠાકર ઉસ ગળ્હેમેં ફેંક દિયા ઔર જલ્દી જલ્દી ઉસ પર મિટ્ટી ડાલને લગા. બચ્ચી મુઝે હસરતસે દેખતે હુએ ચીંખતી રહી, અબ્બા જાન! મેરે અબ્બા જાન! યે ક્યા કર રહે હો? અબ્બા આપ ક્યા કર રહે હો? અબ્બા મૈંને કુછ ભી તો નહીં કિયા હૈ. અબ્બા આપ મુઝે ક્યૂં મિટ્ટીમેં દબા રહે હૈં? ઔર મૈં બહેરા અંધા ઔર ગૂંગા બના અપના કામ કરતા રહા. યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.) મુઝ સંગદિલ ઔર ઝાલિમકો ઝરા ભી તો રહમ ન આયા. બચ્ચીકો મૈં ઝિંદા દફન કરકે ઈત્મીનાનકી સાંસ લેતા હુવા વાપસ આ ગયા."

મા'સૂમ બચ્ચીકી મઝલૂમિયત, બેબસીકા યે હસરતનાક વાકિઆ સુનકર રહમતે આલમ (સ.અ.વ.) કા દિલ ભર આયા, આંખોંસે ટપ ટપ આંસૂ જારી હો ગયે. આપ રો રહે થે ઔર કેહ રહે થે : "યે ઈન્તિહાઈ સંગદિલી હૈ, જો દૂસરોં પર રહમ નહીં ખાતા ખુદા ઉસ પર કૈસે રહમ ખાએગા."

ઈબરતનાક કારગુઝારી

નબી (સ.અ.વ.) કે સામને એક સાહબને અપને ઝમાનએ જાહિલિયતકી આપબીતી સુનાઈ ઔર ઉસકા હસરતનાક નકશા કુછ ઈસ તરહ ખીંચા કે નબી (સ.અ.વ.) બેકરાર હો ગયે :

"યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.) હમ લોગ નાવાકિફ થે. હમેં કુછ ખબર ન થી. પત્થરકે બુતોંકો પૂજતે થે ઔર અપની પ્યારી ઔલાદકો ખૂદ અપને હી હાથોં મૌતકે ઘાટ ઉતાર દેતે થે. યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મેરી એક બહોત હી પ્યારી બચ્ચી થી. મૈં જબ ભી ઉસકો બુલાતા વો દૌડકર મેરે પાસ આ જાતી. એક દિન મૈંને ઉસકો અપને પાસ બુલાયા, વો ખૂશી ખૂશી દૌડતી હુઈ મેરે પાસ આઈ. મૈં ઉસકો અપને સાથ લેકર ચલા. આગે આગે મૈં થા વો મેરે પીછે દૌડી ચલી આ રહી થી. મેરે ઘરસે કુછ હી ફાસલે પર એક ગેહરા કુંવાં થા. જબ મૈં ઉસ કુંવેંકે કરીબ પહોંચા તો રૂક ગયા. લડકી ભી મેરે કરીબ આ ગઈ, ફિર યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મૈંને ઉસ બચ્ચીકા હાથ પકડા ઔર ઉઠાકર ઉસ કુંવેંમેં ડાલ દિયા. મા'સૂમ બચ્ચી કુંવેંમેં ચીખતી રહી ઔર બડી દર્દ ભરી આવાઝમેં મુઝે અબ્બા! અબ્બા કેહકર પુકારતી રહી. યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! યેહી ઉસકી ઝિંદગીકી આખરી પુકાર થી."

ખુદાકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને યે દર્દ ભરી દાસ્તાન સુની તો દિલ ભર આયા ઔર બેઈખ્તિયાર આંખોંસે આંસૂ જારી હો ગયે. એક સહાબીને ઉનકો બુરા ભલા કહા કે તુમને ખ્વાહ મ ખ્વાહ યે દર્દનાક આપબીતી

સુનાકર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો દુઃખ પહોંચાયા. રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) ને સુના તો ફરમાયા : "નહીં ઉનસે કુછ ન કહો, ઉનસે કુછ ન કહો. ઉન પર જો મુસીબત પડી હૈ યે ઉસકા ઈલાજ પૂછને આએ હૈં." ઔર ફિર ઉનહીકી તરફ મુખાતિબ હોકર ફરમાયા : હાં મિયાં એક બાર ફિર તુમ અપની આપબીતી સુનાઓ. સહાબીને દો બારહ અપની દર્દનાક આપ બીતી સુનાઈ. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.)! કા અજીબ હાલ થા. રોતે રોતે આપ (સ.અ.વ.) કી દાઢી તર હો ગઈ. ઔર ફિર ઉનસે કહા : તુમ ઈસ્લામ લે આએ હો તો ઉસ બરકતસે ઝમાનએ જાહિલિયતકે સારે ગુનાહ મઆફ હો ગયે. જાઓ ઔર અબ અચ્છે કામ કરો. (મુસ્નદે દારમી)

ખુદા હી બેહતર જાનતા હૈ કે કિતની બેગુનાહ ઔર બેબસ બચ્ચિયાં ઈસ ઝુલ્મ ઔર સફ્ફાકીકા નિશાના બનીં. ઔર કિતને દિનોં તક બેટિયાં અપને માં બાપકે હાથોં ઝિંદા દફન હોતી રહીં. અગરચે ઉસ ઝમાનેમેં ભી કુછ રહમ દિલ ખુદા તર્સ ઈન્સાન ઝરૂર થે. જો લડકિયોંકો ઈસ ઝુલ્મ ઔર બરબરિયતસે બચાનેકે લિયે અપની કોશિશેં કરતે રેહતે થે લેકિન યે ઈન્ફિરાદી કોશિશેં ઈસ હોલનાક રિવાજકો ખતમ ન કર સકીં.

ફરઝદકકે દાદાને ચૌરાનવે (૯૪) બચ્ચિયોંકો ઝાલિમ બાપોંકે ચુંગલસે બચા લિયા

ફરઝદક અરબકે મશહૂર શાઈર થે. ઉનકો ઈસ બાત પર બજા ફખ્ર થા કે ઉનકે દાદા હઝરત સઅ્સઅહને કિતની હી લડકિયોંકો ઉસ ઝમાનેમેં ઝિંદા દફન હોનેસે બચાયા, જિસમેં અહલે અરબ લડકીકે તસવ્વુર હીસે શરમ મહેસૂસ કરતે થે. હઝરત સઅ્સઅહ ખૂદ હી અપના વાકિઆ બયાન કરતે હૈં:

"એક બાર મૈં અપની દો ગુમશુદહ ઊંટનિયોંકી તલાશમેં નિકલા. દૂર એક આગ નઝર આઈ, કભી ઉસકે શોઅલે ભડક ઉઠતે ઔર કભી બુઝ જાતે. મૈંને સોચા ચલકર દેખના ચાહિયે, મુમકિન હૈ કિસી

મુસીબતઝદાને જલા રખ્ખી હો ઔર મૈં ઉસકે કામ આ સકા તો ઝરૂર ઉસકી મુસીબત દૂર કરનેકી કોશિશ કરૂંગા. ચુનાંચે મૈંને ઊંટ તેઝ કિયા ઔર થોડી હી દેરમેં બની અનમારકે મોહલ્લેમેં પહોંચ ગયા. ક્યા દેખતા હૂં કે એક બુઢ્ઢા શખ્સ લંબે લંબે બાલોંવાલા અપને ઘરકે સામને બૈઠા સોગ મના રહા હૈ, ઔર બહોત સારી ઔરતેં એક ઔરતકો ઘેરેમેં લિયે બૈઠી હૈં જો દર્દે ઝેહ (બચ્ચેકી પૈદાઈશ) મેં મુબ્તલા હૈ. સલામ દુઆકે બાદ મૈંને ઉનસે મઆમલેકી નોઈયત મા'લૂમ કી તો પતા ચલા કે તીન રોઝસે યે ઔરત ઈસ તકલીફમેં મુબ્તલા હૈ. બડે મિયાંસે યે બાતચીત હો રહી થી કે ઔરતોંકી આવાઝ આઈ, બચ્ચા પૈદા હો ગયા. બુઢ્ઢા ચિલ્લાયા, અગર લડકા હૈ તો ખૈર ઔર અગર લડકી હૈ તો મૈં ઉસકી આવાઝ સુનના નહીં ચાહતા. મૈં ઈસી દમ ઉસે માર ડાલૂંગા.

મૈંને બડી લજાજતસે (નરમીસે) બડે મિયાંસે કહા કે શેખ! ઐસા ન કીજિયે, આપ હીકી બેટી હૈ. રહા રોઝીકા સવાલ તો ઉસકી રોઝી દેનેવાલા અલ્લાહ હૈ. બુઢ્ઢા ફિર ગરજા : નહીં મૈં ઉસકો ઝિંદા નહીં છોડ સકતા, મૈં ઉસે કતલ કરકે હી દમ લૂંગા. મૈંને નરમીસે ફિર ઈસરાર કિયા તો ઉસને ઝરા તેવર બદલકર કહા કે અગર તુમ ઐસે હી રહમ દિલ હો તો ઉસકી કીમત દો ઔર લે જાકર પાલ લો. મૈંને બગૈર સોચે કહા : હાં! મૈં ખરીદનેકે લિયે તૈયાર હૂં. ઔર મૈં બચ્ચીકો ખરીદકર ખૂશી ખૂશી લૌટ આયા ઔર મૈંને ખુદાસે અહદ કિયા કે ઈસ બચ્ચીકો શફકત વ મુહબ્બતસે પાલૂંગા ઔર મૈંને ખુદાસે યે ભી અહદ કિયા કે જબ ભી કોઈ સંગદિલ કિસી મા'સૂમ બચ્ચીકો માર ડાલનેકા ઈરાદા કરેગા મૈં હરગિઝ ઉસકો ઐસા ન કરને દૂંગા. કીમત દેકર ઉસ બચ્ચીકો હાસિલ કરૂંગા ઔર નિહાયત પ્યાર વ મુહબ્બતકે સાથ ઉસકી પરવરિશ કરૂંગા.

ફિર યે સિલસિલા ચલતા રહા, યહાં તકકે ખુદાને હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો મબઊસ ફરમાયા. ઉસ વક્ત તક મૈં ચૌરાનવે (૯૪) બચ્ચિયોંકો ઝાલિમ બાપોંકે ચુંગલસે બચા ચુકા થા ઔર ફિર તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈસ લઅનતકો હમેશાકે લિયે ખતમ કર દિયા.

ઈસ્લામને ઔલાદકે કતલકી તમામ ઝાલિમાના રસ્મોંસે અપને મઆશરેકો પાક કિયા ઔર ખુદાકે પ્યારે બંદોંકી પહેચાન યે બતાઈ કે વો ઔલાદકે લિયે યે દુઆ કરતે રેહતે હૈં કે પરવરદિગાર ઉનકો હમારી આંખોંકી ઠંડક બના દે :

(વલ્લઝીન યકૂલૂન રબ્બના હબ્લના મિન્ અઝ્વાજિના વ ઝુર્રિય્યાતિના કુર્રત અઅ્યુન.) (સૂરએ ફુરકાન આયત ૭૪)

"ઔર રહમાનકે બંદે વો હૈં જો કેહતે હૈં હમારે રબ હમારે જોડોંકો ઔર હમારી ઔલાદકો હમારે લિયે આંખોંકી ઠંડક બના દે."

હઝરત ફાતિમા (રદિ.) ઔર હઝરત અલી (રદિ.) મેં નોક ઝોક

રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.) એક દિન અપને દામાદ હઝરત અલી (રદિ.) કે યહાં પહોંચે, ઘરમેં ફાતિમા (રદિ.) અકેલી થીં, ઔર અલી (રદિ.) નહીં થે. બેટીસે પૂછા : "કહાં હૈં તુમહારે ચચાકે બેટે?" બેટીને કહા : "મેરે ઔર ઉનકે દરમિયાન કુછ નાગવારી હો ગઈ, વો મુઝ પર બિગડ ગયે ઔર ખફા હોકર કહીં ચલે ગયે. યહાં ઉનહોંને કયલૂલા (આરામ) ભી નહીં કિયા."

નબી (સ.અ.વ.) ને એક આદમીસે કહા : "ઝરા દેખકર તો આઓ અલી કહાં હૈં?" ઉસ આદમીને બતાયા : "વો મસ્જિદકી દીવારસે લગે સો રહે હૈં." નબી (સ.અ.વ.) ઉનકે પીછે નિકલે, દેખા કે વો ચિત લેટે હુએ હૈં, ચાદર ભી કુછ સરકકર ગિર ગઈ હૈ ઔર જિસ્મ પર મિટ્ટી લગ રહી હૈ. નબી (સ.અ.વ.) ઉનકી પીઠસે મિટ્ટી ઝાડતે જા રહે થે, ઔર કેહ રહે થે : "ઉઠ અબૂ તુરાબ! ઉઠ અબૂ તુરાબ!"

હઝરત યાકૂબ (અલૈ.) કી એક અજીબ તમન્ના

હઝરત અનસ (રદિ.) કેહતે હૈં એક બાર નબી (સ.અ.વ.) ને

એક વાકિઆ સુનાયા. આપને બતાયા કે એક બાર કિસી આદમીને હઝરત યાકૂબ (અલૈ.) સે પૂછા : હઝરત આપકી આંખેં કિસ વજહસે જાતી રહીં ઔર આપકી કમર કિસ વજહસે ઝુક ગઈ હૈ? હઝરત યાકૂબ (અલૈ.) ને જવાબ દિયા, આંખેં તો યૂસુફકે ગમમેં રોતે રોતે જાતી રહીં ઔર કમર ઉસકે ભાઈ બિનયામીનકે સદમેસે ઝુક ગઈ હૈ. હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ઉસી વક્ત હઝરત યાકૂબ (અલૈ.) કે પાસ આએ ઔર બોલે : "આપ ખુદાકી શિકાયત કર રહે હૈં?" હઝરત યાકૂબ (અલૈ.) બોલે : "નહીં બલ્કે અલ્લાહ તઆલાકે સામને અપને ગમ ઔર દુ:ખકી ફરિયાદ પેશ કર રહા હૂં." હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ને ફરમાયા : "આપને અપના જો દુ:ખ બયાન કિયા હૈ, ખુદાકો સબ મા'લૂમ હૈ." ફિર જિબ્રઈલ (અલૈ.) ચલે ગયે ઔર હઝરત યાકૂબ (અલૈ.) અપને કમરેમેં દાખિલ હુએ ઔર કેહને લગે : અય મેરે પરવરદિગાર! ક્યા તુઝે એક બુળ્હે આદમી પર રહમ નહીં આતા, તૂને મેરી આંખેં ભી છીન લીં ઔર મેરી કમર ભી ઝુકા દી. પરવરદિગાર! મેરે દોનોં ફૂલોંકો મુઝે લૌટા દે કે દોનોંકો સિર્ફ એક બાર સુંઘ લૂં ફિર તૂ જો ચાહે મેરે સાથ સુલૂક કર. હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ફિર તશરીફ લાએ, ઔર બોલે! અય યાકૂબ! અલ્લાહ તઆલા તુમહેં સલામ કેહતા હૈ ઔર ફરમાતા હૈ કે યાકૂબ ખૂશ હો જાઓ, અગર તુમહારે દોનોં બેટે મર ગયે હોતે તો ભી તુમહારી ખાતિર ઉનહેં ઝિંદા કરકે ઉઠા દેતા તાકે તુમ દોનોંકો દેખકર અપની આંખેં ઠંડી કરતે.

(તરગીબ વ તરહીબ જિ. સોમ, સ. ૩૫૦)

અઝીમ માં કી તરબિયત લોગોંકી તકદીરેં બદલ દેતી હૈ

સોદાગરોંકા એક કાફલા બગદાદકી તરફ જા રહા થા. ઉનકે સાથ એક નૌઉમર લડકા ભી થા. જિસકો ઉસકી માં ને કુછ હિદાયાત દેકર ઉસ કાફલેકે સાથ ઈસ લિયે કર દિયા થા કે હિફાઝતકે સાથ યે અપની મંઝિલ પર

પહોંચ જાએ ઔર દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરકે ખુદાકે બંદોંકો ખુદાકી હિદાયાત ઔર રોશની દિખાએ.

કાફલા ઈત્મીનાનસે ચલા જા રહા થા કે એક જગહ કુછ ડાકૂઓંને ઉસ પર હમ્લા કર દિયા. કાફલાવાલોંને અપના માલ વ અસ્બાબ બચાનેકે લિયે બડી ચાલેં ચલીં કે કિસી તરહ ઉન ડાકૂઓંસે અપના કુછ માલ બચા લેં લેકિન ડાકૂ ન ઉનકી ચાલોંમેં આએ ઔર ન ઉનકી રહમકી અપીલોંસે ઉનકે દિલ નરમ હુએ. કાફલેકે એક એક આદમીસે ઉનહોંને સબ કુછ છીન લિયા.

ડાકૂ જબ અપના કામ કર ચુકે તો ઉનમેંસે એકને ઉસ નૌઉમર (છોટે) ગરીબ ઔર પરેશાન હાલ બચ્ચેસે પૂછા :

ડાકૂ : કહો મિયાં તુમહારે પાસ ભી કુછ હૈ?

નૌઉમર લડકા : જી હાં મેરે પાસ ચાલીસ દીનાર હૈં.

ડાકૂ : તુમહારે પાસ ચાલીસ દીનાર હૈં! (ડાકૂકો યકીન ન આયા કે ઈસ ખસ્તા હાલ ઔર ગરીબકે પાસ ભલા ચાલીસ દીનાર કહાંસે આએ ઔર અગર હોતે ભી તો યે હમેં ક્યૂં બતાતા. ડાકૂને સોચા ઔર ઈસ અજીબો ગરીબ લડકેકો અપને સરદારકે પાસ લે ગયા).

ડાકૂ : સરદાર! ઈસ લડકેકો દેખિયે, કેહતા હૈ કે મેરે પાસ ચાલીસ દીનાર હૈં.

સરદાર : મિયાં સાહબઝાદે ક્યા તુમહારે પાસ વાકઈ દીનાર હૈં?

નૌઉમર લડકા : જી હાં મેરે પાસ ચાલીસ દીનાર હૈં.

સરદાર : ભલા તુમહારે પાસ દીનાર કહાં રખ્ખે હૈં? સરદારને ગરીબ લડકેકો હૈરતસે દેખતે હુએ પૂછા.

નૌઉમર લડકા : જી મેરી કમરસે એક થેલી બંધી હુઈ હૈ, ઉસમેં હૈં.

સરદારને લડકેકી કમરસે થેલી ખોલી, દીનાર ગિને. વાકઈ ચાલીસ દીનાર થે. સરદાર હૈરતસે કુછ દેર ઉસ લડકેકો દેખતા રહા ફિર બોલા સાહબઝાદે! તુમ કહાં જા રહે હો?

નૌઉમર લડકા : મૈં દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરનેકે લિયે બગદાદ જા રહા હૂં.

સરદાર : ક્યા વહાં તુમહારા જાનનેવાલા કોઈ હૈ?

નૌઉમર લડકા : જી નહીં વો એક અજનબી શહેર હૈ, મેરી અમ્મીને મુઝે યે ચાલીસ દીનાર દિયે થે કે મૈં ઈત્મીનાનકે સાથ ઈલ્મે દીન હાસિલ કર સકૂં, ઉસ અજનબી શહેરમેં મેરી ઝરૂરિયાતકા કૌન ખયાલ કરેગા ઔર ક્યૂં કિસીકા એહસાન ઉઠાઉં.

સરદાર બડી દિલચસ્પી ઔર હૈરતકે સાથ નૌઉમર લડકેકી બાતેં સુન રહા થા. ઉસકી સંજીદગી બળ્હતી જા રહી થી. વો સોચ રહા થા, ઈસ નૌઉમરને યે રકમ છુપાઈ ક્યૂં નહીં અગર યે ન બતાતા તો મેરે કિસી સાથીકો ગુમાન ભી ન હોતા કે ઈસ પરેશાન હાલ મુફલિસ લડકેકે પાસ ભી કુછ હો સકતા હૈ. ઈસ લડકેને યે ક્યૂં ન સોચા કે મૈં એક અજનબી મકામ પર જા રહા હૂં, મેરે મુસ્તકબિલ ઔર તા'લીમકા દારોમદાર ઈસી રકમ પર હૈ. આખિર ઉસને યે રકમ છુપાઈ ક્યૂં નહીં. બચ્ચેકી સાદગી ઔર સચ્ચાઈને ઉસકે દિલકો ઝિન્ઝોડના શુરૂ કિયા, ઔર ઉસને પૂછા : સાહબઝાદે! તુમને યે રકમ છુપાઈ ક્યૂં નહીં? અગર તુમ ન બતાતે ઔર ઈન્કાર કર દેતે તો હમેં શુબહ ભી ન હોતા કે તુમહારે પાસ ભી કોઈ રકમ હો સકતી હૈ.

નૌઉમર લડકા : જબ મૈં ઘરસે નિકલ રહા થા તો મેરી માં ને મુઝે નસીહત કર દી થી કે બેટા કુછ ભી હો તુમ ઝૂઠ હરગિઝ ન બોલના. ભલા મૈં માં કે હુકમકો કૈસે ટાલ દેતા.

સરદારકે અંદરકા ઈન્સાન જાગ ગયા. વો સોચને લગા, યે નૌઉમર લડકા અપની માંકા ઐસા ઈતાઅત ગુઝાર હૈ કે વો અપના મુસ્તકબિલ તબાહ હોતે હુએ દેખ રહા હૈ લેકિન માં કા હુકમ ટાલનેકો તૈયાર નહીં, ઔર મૈં કિતને અરસેસે બરાબર અપને પરવરદિગારકે હુકમોંકો રોંદ રહા હૂં, ઉસને લડકેકો ગલેસે લગાયા, ઉસકે દીનાર ઉસકો વાપસ કિયે, કાફલાવાલોંકા સામાન વાપસ કિયા ઔર ખુદાકે સામને સિજદેમેં ગિરકર ગિડગિડાને લગા. સચ્ચે દિલસે ઉસને તૌબા કી ઔર ખુદાકી રહમતને ઉસે અપની આગોશમેં લે લિયા, યે ડાકૂ ફિર અપને વક્તકા એક ઝબરદસ્ત વલી બના ઔર ખુદાકે બંદોંકો લૂટનેવાલા ખુદાકે બંદોંકો દીનકી દૌલત

તકસીમ કરનેવાલા બન ગયા. અઝીમ માં કી તરબિયતને સિર્ફ નૌઉમર લડકેકો હી ઊંચા નહીં ઉઠાયા બલ્કે ડાકૂઓંકી ભી તકદીર બદલ દી. યે વોહી હોનહાર લડકા હૈ જિસકો સારી ઈસ્લામી દુનિયા અબ્દુલ કાદિર જીલાની (રહ.) કે નામસે જાનતી હૈ ઔર જિસકા નામ આતે હી દિલ અકીદત વ એહતિરામસે ઝુક જાતે હૈં.

મુનાસિબ રિશ્તેકી તલાશ

બચ્ચેકી શાદીમેં તાખીર (દેર) આમ તૌર પર ઈસ લિયે હોતી હૈ કે મુનાસિબ રિશ્તા નહીં મિલ પાતા. આપકી યે ખ્વાહિશ ઔર કોશિશ બિલકુલ બજા હૈ કે આપકે બેટે યા બેટીકે લિયે મુનાસિબ રિશ્તા મિલે બલ્કે યે ફિક્ર વ જુસ્તજૂ આપકા ફર્ઝ હૈ. ઈસ્લામી તા'લીમાતકા તકાઝા ભી યેહી હૈ કે આપ મુનાસિબ રિશ્તેકે લિયે પૂરી જદ્દો જહદ કરેં.

ઈસ્લામકા મુતાલબા આપસે યે હરગિઝ નહીં હૈ કે આપકો જો ભલા બુરા રિશ્તા મિલ જાએ, આંખ બંદ કરકે બસ ઉસે કબૂલ હી કર ડાલેં, ઔર ઈસ મઆમલેમેં કુછ ગૌરો ખૌઝ ન કરેં. શાદી નિહાયત અહમ મઆમલા હૈ. પૂરી ઝિંદગીકા મસ્અલા હૈ. ન સિર્ફ દુનિયાકે બનને બિગડને તક ઉસકે અસરાત મહેદૂદ હૈં બલ્કે આખિરતકી ઝિંદગી પર ભી ઉસકે અસરાત પડ સકતે હૈં.

યે મઆમલા નિહાયત સંજીદા હૈ. બીવીકી પસંદગીમેં સોચ બિચાર ઝરૂરી હૈ.

સોચનેકી બાત સિર્ફ યે હૈ કે આપકી સોચ બિચાર ઈસ્લામકી રોશનીમેં હો. પસંદગીકા જો મેઅયાર ઈસ્લામને બતાયા હૈ વોહી આપકે સામને હો. ઉસકા જાઈઝા લેના ઝરૂરી હૈ અપની ઔલાદકે લિયે બીવીકી પસંદગીમેં ઉન હીં બુન્યાદોંકો સામને રખિયે જિનકો પેશે નઝર રખનેકી ઈસ્લામને હિદાયત દી હૈ. બે લાગ (સાફ સુથરા) જાઈઝા લીજિયે કે બચ્ચેકી શાદીમેં કહીં ઈસ લિયે તો તાખીર નહીં હો રહી હૈ કે આપને લડકે યા

લડકીકી પસંદગીમેં કુછ ઐસી બાતોંકો અહમિયત દે રખ્ખી હૈ જિનકી દીનમેં કોઈ એહમિયત નહીં હૈ. આપ ઔર બાતોંકો ઈસ લિયે એહમિયત દે રહે હૈં કે સમાજમેં આમ તૌર પર ઉનહીકો અહમિયત દી જા રહી હૈ યા આપકો ઈસ લિયે ઉન પર ઈસરાર હૈ કે આપને યે જાનનેકી કોશિશ હી નહીં કી કે ઈસ સિલસિલેમેં ઈસ્લામકી તા'લીમાત વ હિદાયાત ક્યા હૈં.

બીવી પસંદ કરનેકા મેઅયાર

બીવીકી પસંદગીમેં આમ તૌર પર પાંચ બાતેં સામને રેહતી હૈં :

(૧) માલો દૌલત (૨) હસબ વ નસબ (૩) હુસ્નો જમાલ (૪) દીન વ અખ્લાક (૫) તા'લીમ

ઉસમેં કોઈ શક નહીં કે યે પાંચોં બાતેં અપની જગહ અહમ હૈં. માલો દૌલતકી અહમિયતસે કૌન ઈન્કાર કર સકતા હૈ. બિલખુસૂસ ઈસ ઝમાનેમેં. ખાનદાન ઔર હસબ વ નસબ ભી બા'ઝ પેહલૂઓંસે નઝર અંદાઝ કર દેનેકે કાબિલ નહીં હૈં. બા'ઝ ખાનદાન યા બિરાદરિયાં જો બરસોંસે પીછે હૈં. ઉનમેં બા'ઝ મઆશરતી, ઝહની ઔર અખ્લાકી કમઝોરિયાં ઝરૂર હોતી હૈં ઔર તર્ઝે મઆશરત, અંદાઝે ફિક્ર ઔર સુલૂક વ બરતાવકા ફર્ક બા'ઝ મરતબા ઈસ દરજા અસર અંદાઝ હોતા હૈ કે ખૂશગવાર ઈઝદિવાજી ઝિંદગીકી ઉમ્મીદ હી નહીં કી જા સકતી.

પસંદગીમેં હુસ્નો જમાલકો ભી બુન્યાદી અહમિયત હાસિલ હૈ ઔર લડકીકી પસંદગીમેં તો ખાસ તૌર પર યેહી ચીઝ ફૈસલાકુન હોતી હૈ. ઉસસે ઈન્કાર કી ક્યા ગુન્જાઈશ હૈ કે ખુદા તઆલાને ઈન્સાનકો ઝૌકે જમાલ દિયા હૈ ઔર ખૂબસૂરતી પસંદ કરને હીકી ચીઝ હૈ.

તા'લીમકી અહમિયત ઔર ઝરૂરત ભી મુસલ્લમ હૈ ઔર ઈસ ઝમાનેમેં તો તા'લીમ ઔર ડિગ્રીકા રિશ્તેકે મઆમલેમેં ખુસૂસી ખયાલ રખ્ખા જાને લગા હૈ. યે વાકિઆ હૈ કે ઊંચી તા'લીમ હૌસલોંકો બુલંદ કરતી હૈ. તેહઝીબસે આરાસ્તા કરતી હૈ, ઈઝ્ઝત વ એહતિરામકા ઝરીઆ

બનતી હૈ, ખૂશહાલ ઝિંદગી ઔર સમાજમેં વકઅત વ અઝમતકા સબબ બનતી હૈ.

રહા દીન વ અખ્લાકકા મઆમલા તો ઝાહિર હૈ મુસલમાનકે નઝદીક ઉસકી અહમિયત ઔર કદર તો હોના હી ચાહિયે. મુસલમાન માં યે કૈસે ગવારા કર સકતી હૈ કે વો ઝેરે તજવીઝ ફર્દમેં સબ કુછ તો દેખે લેકિન ઈસ પેહલૂકો નઝર અંદાઝ કર દે યા ઉસે કોઈ અહમિયત હી ન દે.

આપકી ખ્વાહિશ, આરઝૂ ઔર કોશિશ અગર યે હૈ કે આપકી બેટી યા બેટેકો ઐસા શરીકે ઝિંદગી મિલે જો ઈન પાંચોં ખૂબિયોંમેં મેઅયારી હો તો આપકી તમન્ના ભી મુબારક, આપકી આરઝૂ ભી દુરૂસ્ત ઔર આપકી કોશિશ ભી હક બજાનિબ. કૌન નહીં ચાહેગા કે ઉસકે જિગર ગોશેકો ઐસા હી જોડા મિલે જો ઈન પાંચોં ખૂબિયોંસે આરાસ્તા હો.

ઈસ્લામ આપકી ઈસ ખ્વાહિશ, તમન્ના ઔર કોશિશકી હરગિઝ નાકદરી નહીં કરતા. વો આપકે ઈન જઝબાતકા એહતિરામ કરતા હૈ.

અગર આપકો ઐસા જોડા મિલ જાએ જિસમેં યે સારી ખૂબિયાં મૌજૂદ હોં તો યકીન કીજિયે કે યે ખુદાકી ખુસૂસી નવાઝિશ હૈ, મગર આમ હાલાતમેં યે ઈન્તિહાઈ મુશ્કિલ હૈ કે હર રિશ્તેકે લિયે આપકો યે સારી ખૂબિયાં યકજા મિલ જાએં, કિસીમેં કુછ ખૂબિયાં મિલેંગી તો કુછ ખરાબિયાં ભી હોંગી. દર અસલ ઉસીમેં આપકા ઈમ્તિહાન હૈ કે આપ પસંદગીમેં ઈસ્લામી નુકતએ નઝર અપને સામને રખ્ખેં ઔર ઉન હી ખૂબિયોંકો વજહે તરજીહ બનાએં જિનકો ઈસ્લામને તરજીહ દી હૈ.

રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) કી હિદાયત

રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) કી હિદાયત યે હૈ કે આપ પસંદગી કરતે વક્ત દીન વ અખ્લાકકો અવ્વલીન અહમિયત દેં. દીન વ અખ્લાકકે સાથ દૂસરી ચાર ચીઝોંમેંસે જો ભી મયસ્સર આ જાએં ઉસ પર ખુદાકા શુક્ર અદા કરેં ઔર ફિર બેવજહ ટાલ મટોલ ન કરેં. હાં વો રિશ્તા આપકે લિયે હરગિઝ

કાબિલે કબૂલ ન હોના ચાહિયે જિસમેં સારી ખૂબિયાં તો હોં મગર દીન વ અખ્લાકકી તરફસે માયૂસી હો. મુસલમાન માં બાપકે લિયે દેખનેકી અવ્વલીન ચીઝ દીન વ અખ્લાક હૈ, જો શખ્સ ઉસસે કોરા હૈ વો દૂસરી તમામ ચીઝોંમેં મિસાલી હો તો ભી ઈસ લાઈક નહીં કે આપ અપને ઔલાદકે લિયે ઉસકા ઈન્તિખાબ કરેં. ઉસે અપને ઘરકી બહૂ બનાએં યા અપના દામાદ બનાએં. દૂસરી તમામ ચીઝોંકે નુક્સકી તલાફી તો દીન વ અખ્લાકસે હો સકતી હૈ, યા યૂં કહિયે દીન વ અખ્લાકકી ખાતિર દૂસરી કમઝોરિયોંકો તો ગવારા કિયા જા સકતા હૈ લેકિન કિસી બડીસે બડી ખૂબીકી ખાતિર ભી દીન વ અખ્લાકસે મહેરૂમીકો ગવારા નહીં કિયા જા સકતા, દીન વ અખ્લાકકી તલાફી કિસી દૂસરી ખૂબીસે નહીં હો સકતી. ખુદાકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી હિદાયત હૈ :

"નિકાહકે લિયે આમ તૌર પર ઔરતમેં ચાર ચીઝેં દેખી જાતી હૈં (૧) માલ વ દૌલત (૨) ખાનદાની શરાફત (૩) હુસ્નો જમાલ (૪) દીન વ અખ્લાક. તુમ દીનદાર ઔરતોંસે શાદી કરો તુમહારા ભલા હો."

યે હદીસ આપકો બતાતી હૈ કે આપ અપને બેટેકે લિયે ઐસી બહૂ બિયાહકર લાએં જો દીનદાર હો ઔર ઈસ્લામી અખ્લાકસે આરાસ્તા હો. ઐસી બહૂકે ઝરીઆ હી આપકા ઘર ઈસ્લામકા ગેહવારા બન સકતા હૈ. ઔર ઐસી બહૂસે હી યે ઉમ્મીદ કી જા સકતી હૈ કે ઉસકી ગોદસે ઐસી નસલ ઉઠે જો દીન વ ઈમાન ઔર ઈસ્લામકે લિયે જઝબએ ઈશાઅત વ જિહાદસે સરશાર હો.

ઈસી તરહ દામાદ ઔર બહૂકી પસંદગીકે લિયે ભી આપ (સ.અ.વ.) કી હિદાયત હૈ કે દીન વ અખ્લાક હીકો બુન્યાદી અહમિયત દેની ચાહિયે.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કા બયાન હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : "જબ તુમહારે યહાં કોઈ ઐસા શખ્સ નિકાહકા પૈગામ ભેજે જિસકે દીન વ અખ્લાકસે તુમ મુત્મઈન ઔર ખૂશ હો તો ઉસસે અપને જિગર ગોશે (ઔલાદ) કી શાદી કર દો. અગર તુમ ઐસા ન કરોગે તો ઝમીનમેં ઝબરદસ્ત ફસાદ ફૈલ જાએગા."

યે હદીસ આપકો ફૈસલાકુન અંદાઝમેં બતાતી હૈ કે જબ આપકે

યહાં કિસી ઐસે લડકેકા પૈગામ આ જાએ જિસકે દીન વ અખ્લાકકી તરફસે આપકો ઈત્મીનાન હો, આપકી યકીની મા'લૂમાત યે હોં કે યે ખુદા તર્સ, દીનદાર, રોઝા વ નમાઝકા પાબંદ ઔર ઈસ્લામી અખ્લાકસે આરાસ્તા હૈ તો ફિર બિલાવજહ તાખીર (દેર) ઔર ટાલ મટોલ કરના કિસી તરહ સહીહ નહીં. ખુદાકે ભરોસે પર ઉસકે સાથ હી શાદી કર દીજિયે ઔર ખૈરકી ઉમ્મીદ રખિયે. ઈસ લિયે કે રિશ્તએ નિકાહમેં મુસલમાનકે લિયે અવ્વલીન અહમિયતકી ચીઝ દીન વ ઈમાન હી હૈ, ઔર જિસ સમાજમેં દીન વ ઈમાનકો નઝર અંદાઝ કરકે દૂસરી ચીઝોંકો અહમિયત દી જાએ યા માલ વ દૌલત ઔર હુસ્નો જમાલકો દીન વ અખ્લાક પર તરજીહ દી જાએ તો ઐસે સમાજમેં ફિત્ના વ ફસાદકા તૂફાન ઉઠકર રહેગા ઔર દુનિયાકી કોઈ તાકત ઐસે સમાજકો ઉસ તૂફાનસે બચા ન સકેગી.

ઝરા ગૌર કરેં

મરનેસે પેહલે મૌતકી તૈયારી કીજિયે

(૧) ક્યા આપને વસિય્યતનામા લિખ લિયા હૈ?
(૨) ક્યા આપને તૌબા કર લી હૈ?
(૩) ક્યા આપને કર્ઝ અદા કર દિયા હૈ?
(૪) ક્યા આપને બીવીકા મહર અદા કર દિયા હૈ?
(૫) ક્યા આપને તમામ માલી હુકૂક અદા કર દિયે હૈં?
(૬) ક્યા આપને તમામ જાની હુકૂક અદા કર દિયે હૈં?
(૭) ક્યા આપકે ઝિમ્મે કોઈ નમાઝ બાકી હૈ?
(૮) ક્યા આપકે ઝિમ્મે કોઈ રોઝા બાકી હૈ?
(૯) ક્યા આપકે ઝિમ્મે કોઈ ઝકાત બાકી હૈ?
(૧૦) ક્યા આપકે ઝિમ્મે કોઈ ફર્ઝ હજ બાકી હૈ?

કુરઆન પાકકા અદબ વ એહતિરામ

સવાલ :

મોહતરમ આલી જનાબ મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સાહબ પાલનપુરી દામત બરકાતુહુમ.

સલામ મસ્નૂન

કુરઆન પાકકે બોસીદા અવરાકકી બેહુરમતી, મસાજિદમેં બે-તરતીબ ઔર બે-ઢંગે તૌર પર કલામે પાકકા રખ્ખા હોના નીઝ બગૈર જુઝદાન યા બેહદ બે-તરતીબીસે રખ્ખે કુરઆન શરીફકો દેખકર હમેં બેહદ અફસોસ હોતા હૈ. હમ "બિખરે મોતી" બરાબર પઢતે હૈં ઔર વાકઈ યે ઐસી કિતાબ હૈ કે હઝારોં ઘરોંમેં ઈસે પઢા જાતા હૈ. અગર આપ યે સવાલ અપને જવાબકે સાથ આઈન્દા ઈશાઅતમેં શાએઅ ફરમા દેં તો ઉમ્મત પર યે આપકા એહસાને અઝીમ હોગા. કલામે પાકકે સાથ ઈસ બેહુરમતીકો કૈસે રોકના ચાહિયે, ઉસ પર રોશની ડાલિયે તાકે કુરઆને હકીમકે સાથ હોનેવાલી ઈસ બેહુરમતીકી રોકથામ હો સકે. આપકે જવાબકા ઈન્તિઝાર રહેગા.

નિયાઝમંદ

મુહમ્મદ અફઝલ લાદીવાલે

એ/૨૦૧ અલી ચેમ્બર્સ

દારૂલ ફલાહકે પાસ, મુંબઈ પૂના રોડ

કોસહ, મુમ્બરા, જિલ્લા થાના

જવાબ :

આપને અલ્લાહકી કિતાબ કુરઆન મજીદકે તઅલ્લુકસે જો સવાલ પૂછા હૈ. ઉસ પર મૈં ભી બેહદ રંજીદા હૂં, ખાસ તૌર પર જબ મસાજિદ યા ઘરોંમેં કલામ પાકકી બેહુરમતી દિખાઈ દેતી હૈ તો બડી રૂહાની અઝિય્યત (તકલીફ) હોતી હૈ.

પેહલે તો યે સમઝ લીજિયે કે કુરઆન પાકકા દરજા ક્યા હૈ ઔર ઉસકી કિસ કદર વઅકત હૈ?

પેહલે આસમાની કુતુબ સિર્ફ કિતાબે ઈલાહી કેહલાતી થીં મગર કુરઆન પાકકા એ'ઝાઝ યે હૈ કે યે "કિતાબે ઈલાહી" ભી હૈ ઔર "કલામે ઈલાહી" ભી હૈ. પૂરા કલામ પાક પેહલે લૌહે મહફૂઝ પર લિખ્ખા ગયા ઔર ફિર હસ્બે ઝરૂરત ૨૩ બરસોંમેં થોડા થોડા નાઝિલ ફરમાયા ગયા. યે નુઝૂલ ઈસ તરહ અમલમેં આતા થા કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ, હઝરત જિબ્રઈલે અમીન (અલૈ.) કો અપના કલામ સુનાતે ઔર હઝરત જિબ્રઈલે અમીન (અલૈ.) નબીએ પાક (સ.અ.વ.) પર બતૌરે વહી નુઝૂલ ફરમાતે.

ઈતની અઝીમ મરતબત ઔર આફાકી કિતાબ જો અલ્લાહકા કલામ ભી હૈ. ઉસકે સાથ આજ ઉમ્મતકે ઝરીઆ હો રહી બે હુરમતી પર જિતને આંસૂ બહાએ જાએં કમ હૈં. નબીએ પાક (સ.અ.વ.) અલ્લાહકે આખરી રસૂલ ઔર નબી હૈં ઔર કુરઆન પાક અલ્લાહકી આખરી કિતાબ હૈ યાની અબ સુબહે કિયામત તક ન કોઈ નબી આએગા ઔર ન હી કોઈ દૂસરી કિતાબ.

આજ યે આખરી કિતાબ યાની કુરઆને અઝીમ હમારે દરમિયાન હૈ મગર ઉસકા હક અદા કરનેસે કાસિર હૈં. જૈસાકે ઉસકા હક હૈ. આજ સિર્ફ મર્હૂમીનકો ઈસાલે સવાબકે લિયે ઉસકા વિર્દ કિયા જાતા હૈ યા ફિર કસ્મિયા બયાનકે લિયે ઉસે હાથોં પર ઉઠાયા જાતા હૈ. જબ કે યે નાઝિલ ઈસ લિયે કિયા ગયા થા કે ઉસ પર ગૌરો ફિક્ર કિયા જાએ, તદબ્બુર કિયા જાએ ઔર ઉસકી રોશનીમેં ઝિંદગીકે મરાહિલ તય કિયે જાએં, દુનિયા વ આખિરતકો સંવારા જાએ.

કુરઆન પાકકી બેહુરમતી ખૂદ મુસલમાનોંકે હાથોં હો, તો ઉસસે ઝિયાદા અફસોસકી બાત ઔર ક્યા હો સકતી હૈ?

બાત લિખનેકી નહીં લેકિન ઈબરતકે લિયે લિખ રહા હૂં કે આજ હમારા હાલ યે હૈ કે ખૂદ તો બેહતરીન કપડે પહેનકર ઘૂમતે હૈં ઔર જબ કુરઆન શરીફ પર જુઝદાન ચળ્હાનેકી બાત આતી હૈ તો બીવીસે કહા

જાતા હે કે પુરાની ઈઝારકા કપડા તરાશકર જુઝદાન બના દો. બતાઈયે કિતની ગિરી હુઈ ઝહનિયતકા ઈઝહાર ઈસ અમલસે હોતા હૈ. વો અઝીમુશ્શાન કિતાબ જો અલ્લાહકા કલામ હૈ ઔર આપ (સ.અ.વ.) હામિલે કુરઆન હૈં, ઉસકી યે બેહુરમતી કિતની બડી જસારત (બે-અદબી) હૈ? ક્યા અલ્લાહ પાક ઈસ તૌહીન આમેઝ હરકતકો બરદાશ્ત કરેંગે?

અબ મૈં ઈસ બાત પર ભી રોશની ડાલતા ચલૂં કે અગર કુરઆન પાકકે ઔરાક (પત્તે) બોસીદા (પુરાને) હો ચુકે હૈં તો ઉસકે લિયે ક્યા કરના ચાહિયે?

બડી સીધીસી બાત હૈ કે આપ કુરઆનકે બોસીદા ઔરાકકો મસાજિદકે બાહિર લગે બોક્સમેં ડાલ દીજિયે. મસાજિદકે મુન્તઝિમીન ઉસે જમા કરકે દરિયામેં ડાલ દેતે હૈં. અગર યેહી કામ આપ ઘર ભી ચાહેં તો આસાનીસે કર સકતે હૈં. એક થેલી મુસ્તકિલ ઈસી કામકે લિયે રખિયે. કુરઆન શરીફકે બોસીદા ઔરાક (યાની ફટે હુએ પત્તે), અખ્બારકે વો તરાશે જિનમેં દીની બાતેં લિખ્ખી હોં, નીઝ રમઝાનુલ મુબારકમેં રોઝા ઈફતારકે ટાઈમ ટેબલ વગૈરહ જિન પર કુરઆની આયાત નીઝ અહાદીસ શાએઅ કી જાતી હૈં, ઉનહેં ઘરમેં રખ્ખી હુઈ ઉસ થેલીમેં જમા કરતે જાઈયે, મહીને દો મહીનેમેં જબ થેલી ભર જાએ તો ઉસે ખૂદ જાકર સમંદરમેં ડાલ આઈયે. ઈસ તરહ કુરઆન પાકકી બેહુરમતી ભી નહીં હોગી ઔર ન હી ગૈરોંકો કેહનેકા મૌકા મિલેગા કે અપની મઝહબી કિતાબોંકો જાબજા (ઈધર-ઉધર) ફેંકતે હૈં.

ખૂબ સમઝ લીજિયે : બા અદબ બા નસીબ, બે અદબ બે નસીબ!

કલામ પાક યા દૂસરી દીની કિતાબોંકે બોસીદા ઔરાકકી બેઅદબી યા બેહુરમતી ગુનાહે અઝીમ હૈ, મસ્જિદમેં કુરઆન પાકકો સાફ ઔર ઉમદા જુઝદાનમેં લપેટકર રખિયે. તરતીબસે રખિયે. યે નહીં કે જહાં જીમેં આયા; કુરઆન શરીફ ઉઠાકર રખ દિયા. છોટી સાઈઝકે કુરઆન શરીફ અલગ રખિયે, બડે સાઈઝકે કુરઆન અલગ રખિયે, યે નહીં કે છોટે કુરઆન પર બડા કુરઆન રખ દિયા કે ગલતીસે હાથ લગ જાએ તો કુરઆન પાક નીચે

ગિર જાનેકા ખદશા રહે.

બહોતસે નમાઝી મિમ્બર પર કુરઆન શરીફ રખ દેતે હૈં. યે ભી ગલત હૈ. કુરઆનકી જગહ મિમ્બર પર નહીં બલ્કે મસાજિદમેં લગે હુએ તાક યા અલમારીમેં હોની ચાહિયે, મિમ્બર તો સિર્ફ ખતીબ વ ઈમામકે ખડે હોને ઔર બૈઠનેકી જગહ હૈ. મિમ્બર ખુત્બા યા તકરીરકે લિયે હોતા હૈ ઉસ પર હરગિઝ હરગિઝ કુરઆન મજીદ નહીં રખના ચાહિયે, ઔર ન કોઈ દીની કિતાબ રખની ચાહિયે.

આપકી ખ્વાહિશકા એહતિરામ કરતે હુએ આપકા યે સવાલ જવાબકે સાથ "બિખરે મોતી" મેં શામિલ કર રહા હૂં તાકે ઝિયાદાસે ઝિયાદા કારિઈન તક પહોંચ સકે, અલ્લાહ પાક હમેં અપની આખરી કિતાબ "કુરઆને હકીમ" કી ઈઝ્ઝત ઔર તૌકીર કરનેકી સઆદત નસીબ ફરમાએ ઔર ઉસકી બેઅદબી યા બેહુરમતીસે હમેં મહેફૂઝ રખ્ખે. (આમીન)

(વમા અલૈના ઈલ્લલ્ બલાગ)

(મૌલાના) મુહમ્મદ યૂનુસ પાલનપુરી
૧૩/શવ્વાલુલ મુકર્રમ સન હિજરી ૧૪૨૭
૨૬/ઓકટોમ્બર સન ઈસવી ૨૦૦૭

માલસે હમ કિતાબેં તો ખરીદ સકતે હૈં ઈલ્મ નહીં ખરીદ સકતે

માલસે દુનિયાકે ચંદ બડે ફાઈદે તો હાસિલ કિયે જા સકતે હૈં, મગર હર મુશ્કિલમેં માલ કામ નહીં આતા. મસલન :

માલસે હમ ઐનક (ચશ્મા) તો ખરીદ સકતે હૈં બીનાઈ (રોશની) નહીં ખરીદ સકતે.

માલસે હમ નરમ બિસ્તર તો ખરીદ સકતે હૈં મીઠી નિંદ નહીં ખરીદ સકતે.

માલસે હમ કિતાબેં તો ખરીદ સકતે હૈં ઈલ્મ નહીં ખરીદ સકતે.

માલસે હમ ખૂશામદ તો ખરીદ સકતે હૈં કિસીકી મુહબ્બત નહીં ખરીદ સકતે.

માલસે હમ ઝેવરાત તો ખરીદ સકતે હૈં હુસ્ન નહીં ખરીદ સકતે.

માલસે હમ ઘરમેં નોકર તો લા સકતે હૈં બેટા નહીં લા સકતે.

માલસે હમ ખિઝાબ તો ખરીદ સકતે હૈં શબાબ નહીં ખરીદ સકતે.

પસ ઈન્સાનકો ચાહિયે કે તાલિબે માલ બનનેકે બજાએ તાલિબે ઈલ્મ બનકર દુનિયા ઔર આખિરતમેં સુર્ખરૂઈ (કામિયાબી) હાસિલ કરે.

દીનદાર ગરીબ લોગ અલ્લાહકે કરીબ હોંગે

હઝરત ઉસામા બિન ઝૈદ (રદિ.) કા ફરમાન હૈ : "કિયામતકે રોઝ સબ લોગોંસે ઝિયાદા અલ્લાહ તઆલાકે કરીબ વો હોગા જિસકા ફાકા, પ્યાસ ઔર ગમ દુનિયામેં લંબી મુદ્દત તક રહા. અગર વો ગાઈબ હો જાએં તો લોગ તલાશ ન કરેં, જબ રાતકો લોગ બિસ્તર બિછા લેતે હૈં તો વો રબકે સામને પેશાનિયાં ઔર ઘુટને બિછા લેતે હૈં ઔર જબ ઝમીન ઉનહેં ખોતી હૈ તો રોતી હૈ. જબ તૂ ઉનકો કિસી શહેરમેં દેખે તો જાન લે કે યે લોગ ઉસ શહેરમેં ઈમાનકી અલામત હૈં."

દોસ્તકો દોસ્ત ક્યૂં કેહતે હૈં?

સલફે સાલિહીનસે મન્કૂલ હૈ કે દોસ્તકા લફઝ ચાર હુરૂફસે મિલકર બના હૈ, જિસકી તફસીલ યે હૈ :

દાલ : સે દર્દ; યાની જો દુઃખ દર્દકો બાંટનેવાલે હોં.

વાવ : સે વફા; યાની જિનકી આપસમેં વફા ઐસી હો કે ઝિંદગી ભર સાથ નિભાએં.

સીન : સે સચ્ચાઈ; યાની એક દૂસરેકે સાથ સચ્ચાઈકા મઆમલા કરેં.

તા : સે તાબે'દારી; યાની હર એક દૂસરેકી બાત માનનેકે લિયે તૈયાર રહે.

હઝરત હસન બસરી (રહ.) કી સવાનેહ હયાત પઢ લીજિયે

(૧) ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કો કિસીને ખૂશખબરી દી કે ઉનકી કનીઝ "ખૈરહ" ને એક લડકેકો જનમ દિયા હૈ. યે ખબર સુનકર ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કા દિલ બાગ બાગ હો ગયા, ચેહરએ મુબારક પર ખૂશીકી લહેર દૌડ ગઈ, પેહલી ફુરસતમેં બચ્ચાકો દેખનેકા શૌક દિલમેં પૈદા હુવા, લિહાઝા ઝચ્ચા ઔર બચ્ચા દોનોંકો અપને ઘર બુલાનેકે લિયે પૈગામ ભેજા. ઉનહેં અપની ઈસ કનીઝસે બેહદ પ્યાર થા. ઉસકા બહોત ખયાલ રખ્ખા કરતી થીં. આપકી દિલી ખ્વાહિશ થી કે વો ઝચગીકે દિન યહાં ગુઝારે.

(૨) પૈગામ ભેજે, અભી થોડી હી દેર ગુઝરી થી કે આપકી કનીઝ "ખૈરહ" અપને હાથોંમેં નૌમૌલૂદ બચ્ચેકો ઉઠાએ પહોંચ ગઈ. જબ હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કી નિગાહ બચ્ચેકે મા'સૂમ ચેહરે પર પડી તો વુફૂરે શૌકસે આગે બઢીં ઔર ઉસે અપની ગોદમેં લેકર પ્યાર કિયા. યે બચ્ચા ક્યા થા કુદરતકા અનમોલ હીરા, ઈતના ખૂબસૂરત ગુલે રૂખ, માહજબીં ઔર સિહ્હતમંદ કે ક્યા કેહને! હર દેખનેવાલા કુદરતકે ઈસ શાહકારકો દેખતા હી રેહ જાતા.

હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) ને અપની કનીઝસે પૂછા : અય ખૈરહ! ક્યા બચ્ચેકા નામ તજવીઝ કર લિયા હૈ? ઉસને કહા. અમ્મી જાન! અભી નહીં, યે મૈંને આપ પર છોડ રખ્ખા હૈ, જો નામ આપકો પસંદ હો રખ દીજિયે.

ફરમાયા : હમ ઉસકા નામ અલ્લાહ તઆલાકી રહમત વ બરકતસેં 'હસન' તજવીઝ કરતે હૈં. ફિર હાથ ઉઠાએ ઔર નૌમૌલૂદકે હકમેં દુઆ કી.

(૩) હસનકી પૈદાઈશસે સિર્ફ ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કા ઘર હી ખૂશિયોંકા ગેહવારા ન બના બલ્કે મદીના મુનવ્વરહકા

એક ઔર ઘરાના ઈસ ખૂશીમેં બરાબરકા શરીક રહા ઔર વો થા, કાતિબે વહી હઝરત ઝૈદ બિન સાબિત (રદિ.) કા ઘરાના, વો ખૂશીમેં ઈસ લિયે શરીક થે કે નૌમૌલૂદકા બાપ યસાર ઉનકા ગુલામ થા ઔર ઉનકે દિલમેં અપને ગુલામકી બડી ઈઝ્ઝત થી ઔર ઉસે કદરકી નિગાહસે દેખતે થે.

(૪) હસન બિન યસારને જો બાદમેં હસન બસરીકે નામસે મશ્હૂર હુએ, રસૂલે અકદસ (સ.અ.વ.) કે ઘરમેં આપકી ઝૌજહ મોહતરમા હિન્દ બિન્તે અબી ઉમૈયાકી ગોદમેં પરવરિશ વ તરબિયત પાઈ, જો ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કે નામસે મશ્હૂર થીં.

હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) અરબ ખવાતીનમેં સબસે બળ્હકર અકલમંદ, સલીકા શિઆર, મોહતાત, હસ્સાસ, પૈકરે હુસ્નો જમાલ ઔર સાહિબે ફઝલો કમાલ થીં. ઈલ્મો હુનર ઔર તકવા વ ખશિય્યતમેં મુમતાઝ મકામ પર ફાઈઝ થીં. આપ સે "૩૭૮" અહાદીસ મરવી હૈં, ઝમાનએ જાહિલિયતમેં આપકા શુમાર ઉન ખવાતીનમેં હોતા થા જો લિખના જાનતી થીં.

હઝરત હસન બસરીકા તઅલ્લુક ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કે સાથ સિર્ફ ઉનકી કનીઝકે બેટેકી હૈસિયતસે હી નહીં થા બલ્કે ઉસસે ભી કહીં ગેહરા ઔર કરીબી તઅલ્લુક પાયા જાતા હૈ, વો ઈસ તરહ કે બસા ઔકાત હસનકી વાલિદા ખૈરહ હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કે કિસી ઝરૂરી કામકો નિમટાનકે લિયે ઘરસે બાહિર જાતીં તો યે બચપનમેં ભૂખ વ પ્યાસકી વજહસે રોને લગતે. હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) ઉનહેં અપની ગોદમેં લે લેતીં. માં કી ગૈરહાઝરીમેં બચ્ચેકો તસલ્લી ઔર દિલાસા દેનેકે લિયે અપની છાતી ઉસંકે મુંહકો લગાતીં, દૂધ ઉતર આતા, બચ્ચા જી ભરકર પીતા ઔર ખામોશ હો જાતા.

ઈસ તરહ હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કી હસન બસરીકે સાથ દો નિસ્બતેં થીં. એક ઉમ્મુલ મુઅમિનીનકે એ'તિબારસે માં કી ઔર દૂસરી રઝાઈ માં હોનેકી.

(૫) ઉમ્મહાતુલ મુઅમિનીનકે બાહમી ખૂશગવાર તઅલ્લુકાત ઔર

ઘરોંકે આપસમેં કુર્બ વ રબ્તકી વજહસે ઈસ ખૂશનસીબ બચ્ચેકો તમામ ઘરોંમેં આને જાનેકા મૌકા મિલતા રેહતા ઔર ઈસ તરહસે ઘરવાલોંકે પાકીઝા અખ્લાક વ આદાત અપનાનેકી સઆદત હાસિલ હુઈ.

હઝરત હસન બસરી (રહ.) બયાન કરતે હૈં કે બચપનમેં અઝવાજે મુતહ્હરાતકે ઘરોંમેં મેરે આને જાને ઔર ખેલકૂદસે ચહલ પહલ રેહતી ઔર તમામ ઘર ખૂશિયોંકા ગેહવારા બને રેહતે. ફરમાતે હૈં કે બાઝ ઔકાત મૈં ઉછલતા કૂદતા હુવા ઘરોંકી છતોં પર ચળ્હ જાતા, મુઝે કોઈ રોક ટોક ન થી.

(૬) હઝરત હસન બસરીકા બચપન અનવારે નબુવ્વતકી ચમકીલી ઔર મુઅત્તર ફિઝાઓંમેં હંસતે ખેલતે ગુઝરા ઔર યે રૂશ્દો હિદાયતકે ઉન મીઠે ચશ્મોંસે જી ભરકર સૈરાબ હુએ જો ઉમ્મહાતુલ મુઅમિનીનકે ઘરોંમેં જારી વ સારી થે. બડે હુએ તો મસ્જિદે નબવીમેં બડે સહાબએ કિરામ (રદિ.) કે સામને શાગિર્દીકે શર્ફસે નવાઝે ગયે. ઔર ઉનસે ઈલ્મ હાસિલ કરનેમેં કોઈ કસર ન ઉઠા રખ્ખી.

ઉનહેં હઝરત ઉસમાન બિન અફ્ફાન, હઝરત અલી બિન અબીતાલિબ, હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી, હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિ.) જૈસે જલીલુલ કદ્ર સહાબએ કિરામસે અહાદીસ રિવાયત કરનેકા શર્ફ હાસિલ હુવા. લેકિન સબસે બળ્હકર અમીરૂલ મુઅમિનીન હઝરત અલી બિન અબી તાલિબ (રદિ.) સે પ્યાર થા, દીની મસાઈલમેં ઉનકે મઝબૂત દલાઈલ, ઈબાદતમેં ગેહરી દિલચસ્પી ઔર દુન્યવી ઝેબો ઝીનતસે બેરગબતીને બહોત મુતાસ્સિર કિયા થા. હઝરત અલી (રદિ.) કા સહર અંગેઝ બયાન, હિકમત વ દાનિશસે લબરેઝ બાતેં, મુસજ્જઅ્ વ મુકફ્ફા ઈબારતેં ઔર દિલ હિલા દેનેવાલી નસીહતેં ઉનકે દિલ પર અસર અંદાઝ હુઈ, તો ઉનકે હોકર રેહ ગયે.

હઝરત અલી (રદિ.) કે તકવા વ અખ્લાકકા રંગ ઉન પર ચળ્હા ઔર હઝરત હસન બસરીને ફસાહત વ બલાગતમેં હઝરત અલી (રદિ.) કા ઉસ્લૂબ (તરીકા) ઈખ્તિયાર કિયા.

હઝરત હસન બસરી જબ અપની ઉમરકી ચૌદહ બહારેં દેખ ચુકે તો

અપને વાલિદૈનકે સાથ બસરા મુન્તકિલ હો ગયે ઔર વહીં અપને ખાનદાનકે સાથ મુસ્તકિલ રહાઈશ ઈખ્તિયાર કર લી. ઈસ તરહ હસન બસરાકી તરફ મુન્તકિલ હુએ ઔર લોગોંમેં હસન બસરીકે નામસે મશ્હૂર હુએ.

(૭) જિન દિનોં હઝરત હસન બસરી બસરામેં આબાદ હુએ, બિલાદે ઈસ્લામિયામેં યે શહેર ઉલૂમ વ ફુનૂનકા સબસે બડા મરકઝ ખયાલ કિયા જાતા થા, ઉસકી મરકઝી મસ્જિદ સહાબએ કિરામ ઔર તાબિઈને ઈઝામસે ભરી રેહતી થી.

મસ્જિદકા હાલ ઔર સહન મુખ્તલિફ ઉલૂમ વ ફુનૂનકે હલ્કાહાએ દર્સસે આબાદ થા. હઝરત હસન બસરી ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા અલા સાહિબિહસ્સલાતુ વસ્સલામકે જય્યિદ મુમતાઝ આલિમે દીન, મુફસ્સિરે કુરઆન હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કે હલ્કએ દર્સમેં શામિલ હુએ ઔર ઉનસે તફસીર, હદીસ ઔર તજવીદકા ઈલ્મ હાસિલ કિયા, ફિકહ, લુગત ઔર અદબ જૈસે ઉલૂમ દીગર સહાબએ કિરામસે હાસિલ કિયે. યહાં તક કે યે એક રાસિખ આલિમે દીન ઔર ફકીહકે મરતબાકો પહોંચે. ઈલ્મમેં રૂસૂખકી વજહસે આમ લોગ દીવાનાવાર ઉનકી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ, લોગ ઉનકે પાસ બૈઠકર ખામોશીસે ઐસે મવાઈઝ સુનતે જિનસે પત્થર દિલ ભી મોમ હો જાતે, ઔર ગુનેહગાર આંખોંસે આંસૂ ટપક પડતે, આપકી ઝબાનસે નિકલનેવાલી હિકમત વ અકલમંદીકી બાતોંકો લોગ સરમાયએ હયાત સમઝતે હુએ અપને દિલોંમેં મહેફૂઝ કર લેતે ઔર આપકી કાબિલે રશ્ક સીરતકો અપનાનેકે લિયે હર દમ કોશાં રેહતે.

(૮) હઝરત હસન બસરીકા નામ પૂરે મુલ્કમેં મશ્હૂર હો ગયા. લોગ અપની મજલિસોંમેં ઉનકા ઝિક્રે ખૈર કરને લગે. હુકમરાં (બાદશાહ) ઉનકી ખૈરિયત દરિયાફત કરના અપને લિયે સઆદત સમઝતે, ઉનકે રાત-દિનકે મા'મૂલાતસે આગાહીકી દિલી તમન્ના રખતે.

ખાલિદ બિન સફવાન બયાન કરતે હૈં કે મૈં ઈરાકકે એક કદીમ શહેર "હીરા" મેં બનૂ ઉમૈયાકે જરનલ ઔર ફાતેહે કુસ્તુન્તુનિયા મુસ્લિમા બિન

અબ્દુલ મલિકસે મિલા, ઉસને મુઝસે દરિયાફત કિયા.

ખાલિદ! મુઝે હસન બસરી (રહ.) કે મુતઅલ્લિક કુછ બતાઓ. મેરા ખયાલ હૈ ઉનહેં જિતના તુમ જાનતે હો કોઈ ઔર નહીં જાનતા.

મૈંને કહા : આપકા ઈકબાલ બુલંદ હો, હર દમ કામિયાબી આપકે કદમ ચૂમે, બિલાશુબહ મૈં ઉનકે મુતઅલ્લિક આપકો બેહતર મા'લૂમાત બહમ પહોંચા સકતા હૂં, ક્યૂંકે, મૈં ઉનકા પડોસી ભી હૂં ઔર હમ નશીન ભી, બલ્કે અહલે બસરામેં સબસે ઝિયાદા ઉનહેં જાનતા હૂં, ઉસને કહા : ઉનકે મુતઅલ્લિક કુછ મુઝે ભી બતાએં. મૈંને કહા : ઉનકા બાતિન ઝાહિર જૈસા હૈ, ઉનકે કૌલ વ ફઅલમેં કોઈ તઝાદ નહીં પાયા જાતા. જબ વો કિસીકો નેકીકા હુકમ દેતે હૈં, પેહલે ખૂદ ઉસ પર અમલ કરતે હૈં. જબ કિસીકો બુરાઈસે રોકતે હૈં તો ખૂદ ભી ઉસ બુરાઈકે કરીબ નહીં ભટકતે. મૈંને દુન્યાવી માલો મતાઅસે ઉનહેં બિલકુલ મુસ્તગ્ની વ બેનિયાઝ પાયા, જો ઈલ્મ વ તકવાકા ખઝાના હૈ, લોગ ઉસે હાસિલ કરનેકે લિયે દીવાનાવાર ઉનકી તરફ લપકતે હૈં, વો લોગોંકે મહેબૂબે નઝર હૈં. યે બાતેં સુનકર જરનલ મુસ્લિમા બિન અબ્દુલ મલિક પુકાર ઉઠા :

"ખાલિદ! અબ બસ કીજિયે! ઈતના હી કાફી હૈ, ભલા વો કૌમ કૈસે ગુમરાહ હો સકતી હૈ, જિસમેં હસન બસરી (રહ.) જૈસી અઝીમુલ મરતબત શખ્સિયત મૌજૂદ હો."

(૯) જબ હજ્જાજ બિન યૂસુફ સકફી ઈરાકકા ગવર્નર બના ઔર ઉસને અપને દૌરે હુકૂમતમેં ઝુલ્મ વ તશદ્દુદકી ઈન્તિહા કર દી, તો હઝરત હસન બસરી (રહ.) ઉન ચંદ લોગોંમેંસે એક થે. જિનહોંને ઉસકી સરકશી ઔર ઝુલ્મ વ જોરકો આગે બઢકર રોકા, ઉસકે બુરે કારનામોંકી ડટકર મુખાલિફત કી ઔર હક બાત ડંકેકી ચોટસે ઉસકે મુંહ પર કહી.

હજ્જાજ બિન યૂસુફને શહેરકે બીચમેં અપને લિયે એક આલીશાન મહેલ તા'મીર કરવાયા. જબ ઉસકી તા'મીર મુકમ્મલ હો ગઈ, ઉસને ઈફતિતાહી તકરીબમેં (ઉદઘાટનમેં) લોગોંકો દઅવતે આમ દી તાકે વો અઝીમુશ્શાન મહેલકો દેખેં, ઉસકી સૈર કરેં, બઝબાને ખૂદ તા'રીફ કરેં

ઔર દુઆઈયા કલિમાતસે નવાઝે.

હઝરત હસન બસરી (રહ.) કે દિલમેં ખયાલ આયા કે ઈસ સુનેહરે મૌકાકો હાથસે ન જાને દિયા જાએ. વો યે નિય્યત લેકર ઘરસે નિકલે કે આજ લોગોંકો નસીહત કરેંગે, ઉનહેં દુન્યાવી માલો મતાઅસે બેરગબતી ઈખ્તિયાર કરનેકા દર્સ દેંગે. ઔર જો અલ્લાહકે યહાં ઈન્આમાત હૈં, ઉનહેં હાસિલ કરનેકી તરગીબ દેંગે. જબ આપ મૌકા પર પહોંચે તો દેખા કે લોગ ઉસ આલીશાન ઔર બુલંદ વ બાલા મહેલકે ચારોં તરફ જમા હૈં ઔર ઈમારતકી ખૂબસૂરતી પર ફરેફતા, ઉસકી વુસ્અત પર ઉન્ગલી ઉઠાએ હુએ ઔર ઉસકી આરાઈશ વ ઝેબાઈશસે મરઊબ નઝર આતે હૈં. આપને લોગોંકો ઝિન્ઝોડતે હુએ કહા :

હમેં યે મા'લૂમ હૈ કે ફિરઔનને ઈસસે ઝિયાદા મઝબૂત, ખૂબસૂરત ઔર આલીશાન મહલ્લાત તા'મીર કિયે થે લેકિન અલ્લાહ તઆલાને ફિરઔનકો હલાક કર દિયા ઔર ઉસકે મહલ્લાતકો ભી તબાહ કર દિયા.

કાશ! હજ્જાજકો યે મા'લૂમ હો જાએ કે આસમાનવાલે ઉસસે નારાઝ હૈં ઔર ઝમીનવાલોંને ઉસે ધોકેમેં રખ્ખા હુવા હૈ.

વો પૂરે જોશ વ વલવલાસે હજ્જાજકે ખિલાફ બરસ રહે થે. ઉનકે મુંહસે અલ્ફાઝ તીરોંકી તરહ નિકલ રહે થે, મજમા ઉનકી શોઅલા બયાની પર દમ બખૂદ (ખામોશ) થા. યહાં તકકે સુનનેવાલોંમેંસે એક શખ્સને હજ્જાજ બિન યૂસુફકે ઈન્તિકામી જઝબેસે ખૌફઝદા હોકર હઝરત હસન બસરી (રહ.) સે કહા : જનાબ! અબ બસ કીજિયે, ઈતના હી કાફી હૈ, ક્યૂં અપને આપકો હલાકતકે મુંહમેં દે રહે હૈં.

હઝરત હસન બસરી (રહ.) ને ઉસ નેક દિલ શખ્સસે કહા : મેરે ભાઈ! અલ્લાહ તઆલાને અહલે ઈલ્મસે યે પૈમાન લિયા હૈ કે વો ઝાલિમકે મુંહ પર બગૈર કિસી ખૌફકે હક બાતકી તબ્લીગ કરતે રહેંગે ઔર કભી ઈસ રાહે વફામેં જફાકા ગુઝર નહીં હોને દેંગે. યેહી હમેશા હકવાલોંકા તરીકા રહા હૈ ઔર યેહી ફરીઝા આજ મૈં અદા કર રહા હૂં.

(૧૦) દૂસરે રોઝ હજ્જાજ ગવર્નર હાઉસમેં આયા તો ઉસકા ચેહરા

ગુસ્સેસે લાલ પીલા થા. ઉસને ગઝબનાક અંદાઝમેં અહલે મજલિસસે કહા : લાખ લઅનત હૈ તુમહારે વુજૂદ પર બુઝદિલો! કમીનો! મેરી આંખોંસે દૂર હો જાઓ, કિતને અફસોસકી બાત હૈ કે બસરેકા એક ગુલામ ઈબ્ને ગુલામ મજમએ આમમેં બે-લગામ જો જીમેં આતા હૈ મેરે ખિલાફ કેહ જાતા હૈ ઔર તુમમેં કોઈ ભી ઐસા નહીં જો ઉસકી ઝબાનકો રોકે, શરમ કરો, હયા કરો. અય ગિરોહે બુઝદિલાન અકલીમે મન! કાન ખોલકર સુનો! અલ્લાહકી કસમ! અબ મૈં ઉસકા ખૂન તુમહેં પિલાકર રહૂંગા. ઉસે આજ ઐસી ઈબરતનાક સઝા દૂંગા કે દુનિયા અંગુશ્ત બદન્દા (હૈરતમેં) રેહ જાએગી. ફિર ઉસને તલવાર ઔર ચમડેકી ચાદર મંગવાઈ. યે દોનોં ચીઝેં ફૌરન ઉસકી ખિદમતમેં પેશ કર દી ગઈ. ઉસને જલ્લાદકો હુકમ દિયા, વો પલક ઝપકતે હી સામને આ ખડા હુવા. ફિર પોલીસકો હુકમ દિયા કે હસન બસરીકો ગિરિફતાર કરકે લાયા જાએ.

પોલીસ થોડી હી દેરમેં ઉનહેં પકડકર લે આઈ. મંઝર બડા હી ખૌફનાક થા, હર તરફ દેહશત ફૈલી હુઈ થી, લોગોંકી નઝરેં ઉપર ઉઠી હુઈ થીં, હર શખ્સ મગમૂમ થા, દિલ કાંપ રહે થે. જબ હઝરત હસન બસરી (રહ.) ને તલવાર, જલ્લાદ ઔર ચમડેકી ચાદરકો દેખા તો વો હોઠોંમેં મુસ્કુરાએ ઔર કુછ પઢના શુરૂ કર દિયા.

જબ વો હજ્જાજકે સામને આએ તો ઉનકે ચેહરે પર મોમિનકા જાહો જલાલ, મુસલમાનકી શાન વ શૌકત ઔર મુબલ્લિગકી આન બાનકા અક્સે જમીલ નુમાયાં થા.

હજ્જાજ બિન યૂસુફને ઉનકી તરફ દેખા તો ઉસ પર હૈબત તારી હો ગઈ, ગુસ્સા દૂર હો ગયા ઔર બડી ધીમી આવાઝમેં કહા : અબૂ સઈદ હસન બસરી! મૈં આપકો ખૂશ આમદેદ કેહતા હૂં, આઈયે તશરીફ રખિયે ઔર મેરે કરીબ બૈઠેં. આપ બૈઠને લગે તો કહા : ઝરા ઔર કરીબ હો જાઈયે યહાં તકકે ઉનહેં અપને સાથ તખ્ત પર બિઠા લિયા. લોગ યે મંઝર હૈરત, તઅજ્જુબ ઔર ખૌફકે મિલે જુલે જઝબાતસે દેખ રહે થે. જબ હઝરત હસન બસરી (રહ.) બડે ઈત્મીનાનસે તખ્ત પર બૈઠ ગયે, તો હજ્જાજને ઉનસે દીની મસાઈલ

દરયાફ્ત કરને શુરૂ કર દિયે.

હઝરત હસન બસરી (રહ.) હર સવાલકા જવાબ બડી દિલજમઈ, સહર બયાની ઔર આલિમાના અંદાઝમેં દેતે રહે. હજ્જાજ બિન યૂસુફ ઉનકે જવાબાતસે બહોત મુતાસ્સિર હુવા ઔર કેહને લગા :

અબૂ સઈદ! તુમ વાકઈ ઉલમાકે સરદાર હો, ફિર કીમતી ઈત્ર મંગવાયા ઔર ઉનકી દાઢીકો મુહબ્બત ભરે અંદાઝમેં લગાકર રૂખ્સત કિયા.

હઝરત હસન બસરી (રહ.) દરબારસે નિકલે તો હજ્જાજકા દરબાન ભી ઉનકે પીછે હો લિયા. થોડી દૂર જાકર ઉસને કહા : અય અબૂ સઈદ! હજ્જાજને આજ આપકો કિસી ઔર ગર્ઝસે બુલવાયા થા, લેકિન ઉસકી તરફસે યે હુસ્ને સુલૂક (અચ્છા બરતાવ) દેખકર મૈં દંગ રેહ ગયા. મુઝે એક બાત બતાએં, જબ આપ ગિરિફ્તાર હોકર દરબારમેં તશરીફ લાએ થે, આપને તલવાર, જલ્લાદ ઔર ચમડેકી ચાદરકો દેખા તો આપકે હોંઠ હરકત કર રહે થે. આપ ક્યા પઢ રહે થે?

હઝરત હસન બસરી (રહ.) ને ફરમાયા : મૈંને ઉસ વક્ત યે દુઆ કી થી :

"ઈલાહી! તૂ મુઝ પર કી ગઈ નેઅમતોંકા વાલી હૈ. હર મુસીબતકે વક્ત મેરા મલજા વ માવા હૈ.

ઈલાહી! સારી મખ્લૂકકે દિલ તેરે કબ્ઝેમેં હૈં.

ઈલાહી! હજ્જાજકે ગુસ્સેકો મેરે લિયે ઠંડા ઔર સલામતીવાલા કર દે, જિસ તરહ તૂને અપને ખલીલ ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) પર આગકો ઠંડા ઔર સલામતીવાલા કર દિયા થા."

મુદઈ લાખ બુરા ચાહે તો ક્યા હોતા હૈ
વોહી હોતા હૈ જો મંઝૂરે ખુદા હોતા હૈ

મેરી દુઆકો અલ્લાહ તઆલાને કબૂલ કિયા ઔર હજ્જાજકા ગુસ્સા મુહબ્બતમેં બદલ ગયા.

(૧૧) હઝરત હસન બસરીકો જાબિર વ ઝાલિમ હુકમરાનોંકે સાથ કઈ મરતબા ઈસી નોઈયતકા પાલા પડા, લેકિન આપ હર દફા અલ્લાહ

તઆલાકે ફઝલો કરમસે હુકમરાનોંકી નિગાહમેં મોહતરમ ઔર ઉનકે દિલોં પર અપની અઝમત વ ખૂદદારીકે ગેહરે નુકૂશ સબ્ત કરકે વાપસ લૌટે.

ઈસી કિસમકા એક હૈરતઅંગેઝ વાકિઆ ઉસ વક્ત પેશ આયા જબ ખુદાતર્સ, મુન્સિફ મિઝાજ, સાદા મન્શ, પાક બીં, પાક તીનત, ખૂશ ગહર ઔર પાકીઝા ખૂ ખલીફતુલ મુસ્લિમીન હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) કી વફાત હસરત આયાતકે બાદ યઝીદ બિન અબ્દુલ મલિક મસ્નદે ખિલાફત પર બૈઠા. ઉસને ઉમર બિન હુબૈરહ ફઝારીકો ઈરાકકા ગવર્નર મુકર્રર કિયા. ફિર ઉસકે ઈખ્તિયારાતમેં ઈઝાફા કરકે ખુરાસાનકા ઈલાકા ભી ઉસકે માતહત કર દિયા.

યઝીદ બિન અબ્દુલ મલિકને હુકૂમતકી લગામ સંભાલતે હી ઐસા તર્ઝે અમલ ઈખ્તિયાર કિયા જો સલફે સાલિહીનકે તર્ઝે અમલકે બિલકુલ ખિલાફ થા. વો અપને ગવર્નર ઉમર બિન હુબૈરહકો કસરતસે ખત લિખતા ઔર ઉન ખુતૂતમેં ઐસે અહકામાત જારી કરતા જો બસા ઔકાત હકકે મુનાફી હોતે ઔર ઉનહેં ફૌરી તૌર પર નાફિઝ (જારી) કરનેકા હુકમ દેતા.

એક દિન ઉમર બિન હુબૈરહને હસન બસરી ઔર આમિર બિન શુરહબીલકો મશ્વરેકે લિયે બુલાયા ઔર અર્ઝ કિયા કે અમીરૂલ મુઅમિનીન યઝીદ બિન અબ્દુલ મલિકકો અલ્લાહ તઆલાને મસ્નદે ખિલાફત અતા કી હૈ જૈસા કે આપકો માલૂમ હૈ, ઉસને મુઝે ઈરાક ઔર ખુરાસાનકા ગવર્નર મુકર્રર કિયા હૈ, કભી કભી વો મુઝે ઐસે સરકારી ખુતૂત લિખતા હૈ જિનમેં બાઝ ઐસે ઈકદામાત કરનેકા હુકમ હોતા હૈ જો મેરે નઝદીક ઈન્સાફ પર મબ્ની નહીં હોતે, ક્યા ઐસે અહકામાતસે પેહલૂ તહી (અલાહિદગી) ઈખ્તિયાર કરનેકા દીની લિહાઝસે મેરે લિયે કોઈ જવાઝ નિકલતા હૈ?

હઝરત આમિર બિન શુરહબીલને ઐસા જવાબ દિયા જિસમેં ખલીફાકે લિયે નરમ રવય્યા ઔર ગવર્નરકો ખૂશ કરનેકા અંદાઝ પાયા જાતા થા. લેકિન હઝરત હસન બસરી (રહ.) ખામોશ બૈઠે રહે.

ગવર્નર ઉમર બિન હુબૈરહને હસન બસરી (રહ.) કી તરફ દેખા ઔર કહા અબૂ સઈદ! આપકી ઈસ સિલસિલામેં ક્યા રાય હૈ? આપને

ફરમાયા "અય ઈબ્ને હુબૈરહ! હો સકતા હૈ કે આસમાનસે એક ઐસા સખ્તગીર ફરિશ્તા નાઝિલ હો જો કતઅન અલ્લાહ તઆલાકે હુકમકી નાફરમાની નહીં કરતા. વો તુઝે તખ્તસે ઉઠાકર ઔર ઈસ મહેલકી વુસ્અતોંસે નિકાલકર એક તંગ વ તારીક કબ્રમેં ડાલ દે, વહાં તૂ યઝીદકો નહીં દેખ સકેગા, વહાં તુઝે વો અમલ મિલેગા જિસમેં તૂને અપને ઔર યઝીદકે રબકી મુખાલિફત કી થી.

અય ઈબ્ને હુબૈરહ! અગર તૂ અલ્લાહકા હો જાએ ઔર હર દમ ઉસકી ઈતાઅતમેં સરગરમ રહે તો વો તુઝે યકીનન દુન્યા વ આખિરતમેં યઝીદકે શરસે મહેફૂઝ રખ્ખેગા. ઔર અગર તૂ અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાની કરતે હુએ યઝીદકા સાથ દેગા તો ફિર અલ્લાહ તઆલા ભી તુઝે યઝીદકે ઝુલ્મો સિતમકે હવાલે કર દેગા. અય ઈબ્ને હુબૈરહ! ખૂબ અચ્છી તરહ જાન લો! મખ્લૂકમેં ખ્વાહ કોઈ ભી હો ઉસકા વો હુકમ નહીં માના જાએગા જિસમેં અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાની પાઈ જાતી હો. યે બાતેં સુનકર ઈબ્ને હુબૈરહ ઈતના રોએ કે આંસૂઓંસે ઉનકી દાઢી તર હો ગઈ, ફિર વો હઝરત આમિર બિન શુરહબીલ શઅબીકો છોડકર હઝરત હસન બસરી (રહ.) કી તરફ માઈલ હુએ ઔર હદ દરજા ઉનકી ઈઝઝત વ ઈકરામ બજા લાએ.

જબ દોનોં બુઝુર્ગ ગવર્નરકી મુલાકાતસે ફારિગ હોકર મસ્જિદમેં પહોંચે, લોગ ઉનકે ઈર્દ ગિર્દ જમા હો ગયે ઔર ઉનસે ગવર્નરકે સાથ હોનેવાલી બાતેં માલૂમ કરને લગે. હઝરત આમિર (રહ.) ને લોગોંકે સામને બરમલા (ખુલ્લમ ખુલ્લા) કહા :

લોગો! હમેં હર હાલમેં અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલાકો મખ્લૂક પર તરજીહ દેની ચાહિયે, મુઝે કસમ હૈ ઉસ ઝાત કી જિસકે કબ્ઝેમેં મેરી જાન હૈ! આજ હસન બસરી (રહ.) ને ગવર્નર ઉમર બિન હુબૈરહકો કોઈ ઐસી બાત નહીં કહી જિસે મૈં ન જાનતા હૂં લેકિન મૈંને અપની ગુફતગૂમેં ગવર્નરકી ખૂશ્નૂદીકો મલ્હૂઝે ખાતિર રખ્ખા ઔર હસન બસરી (રહ.) ને અપની ગુફતગૂમેં અલ્લાહ તઆલાકી રઝાકો પેશે નઝર રખ્ખા. અલ્લાહ તઆલાને

મુઝે ગવર્નરકી નઝરોંમેં ગિરા દિયા ઔર હસન બસરી (રહ.) કો ઉસકી નિગાહોંમેં મહેબૂબ બના દિયા.

(૧૨) હઝરત હસન બસરી (રહ.) અસ્સી (૮૦) બરસ તક ઝિંદા રહે. ઉસ દૌરાન દુનિયાકો અપને ઈલ્મ વ અમલ, હિકમત વ દાનિશ ઔર ફહમ વ ફરાસતસે ફૈઝયાબ કરતે રહે. ઉનહોંને નબઈ નસલકે લિયે જો અઝીમ વિરસા છોડા વો ઉનકે દિલ નરમ કરનેવાલે પંદ વ નસાએહ હૈં જો રેહતી દુનિયા તક ખિઝાં ગુઝીદા દિલોંકે લિયે બહાર બને રહેંગે, ઉનકી નસીહતેં દિલોંમેં ગુદાઝ ઔર ઈરતિઆશ પૈદા કરતી રહેંગી, ઉનકે દિલ નરમ કરનેવાલે મવાઈઝકે અસરકી બિના પર એહસાસે નદામતસે આંખોંમેં આંસૂઓંકી ઝડિયાં લગતી રહેંગી, બેતાબ આંસૂ બેહતે રહેંગે, પરેશાન હાલ લોગોંકો રાહનુમાઈ મિલતી રહેગી ઔર ગફલત શિઆર ઈન્સાનોંકો દુનિયાકી હકીકતસે આગાહી હાસિલ હોતી રહેગી.

એક શખ્સને હઝરત હસન બસરી (રહ.) સે દુનિયાકે મુતઅલ્લિક પૂછા. આપને ફરમાયા : મુઝસે દુનિયા વ આખિરતકે મુતઅલ્લિક પૂછતે હો, સુનો! દુનિયા વ આખિરતકી મિસાલ મશરિક વ મગરિબ જૈસી હૈ, જિતના ઝિયાદા તુમ એકકે કરીબ જાઓગે ઉતના હી દૂસરેસે દૂર હોતે જાઓગે.

તુમ કેહતે હો કે મૈં દુનિયાકે ઔસાફ (ખૂબિયાં) બયાન કરૂં, મૈં તુમહારે સામને ઉસ ઘરકી ક્યા સિફત બયાન કરૂં, જિસકા આગાઝ (શરૂઆત) મશિય્યત વ તકાલીફ પર મબ્ની હૈ ઔર જિસકા અંજામ ફના વ બરબાદી હૈ. ઉસમેં જો હલાલ હૈ ઉસકા હિસાબ લિયા જાએગા ઔર જો હરામ હૈ ઉસકે ઈસ્તે'માલ પર સઝા દી જાએગી. જો ઉસમેં તવંગર વ માલદાર હુવા વો ફિત્નેમેં મુબ્તલા હુવા, ઔર જો ફકીર વ મોહતાજ હુવા વો હુઝનો મલાલકા શિકાર હુવા.

ઈસી તરહ એક શખ્સને આપસે આપકા હાલ દરિયાફત કિયા : તો આપને ફરમાયા :

ભાઈ! મેરા હાલ ક્યા પૂછતે હો, અફસોસ! હમને અપની જાનોં પર

કિતને ઝુલ્મ ઢાએ, હમને અપને દીનકો કમઝોર કર દિયા ઔર દુન્યાવી હિર્સને હમેં મોટા કર દિયા, હમને અપને અખ્લાક બોસીદા કર દિયે ઔર અપને બિસ્તર ઔર કપડે નયે બનવા લિયે. હમમેંસે એક અપને બાએં પેહલૂ પર ટેક લગાએ મઝેસે પડા રેહતા હૈ ઔર ગૈરોંકે માલ બડી બેપરવાઈસે હડપ કિયે જાતા હૈ.

ફિર તો નમકીનકે બાદ મીઠા ખાનેકે લિયે મંગવાતા હૈ, ઠંડેકે બાદ ગરમ પીતા હૈ, ખુશ્કકે બાદ તર ખજૂરેં ખાતા હૈ, પાપી પેટમેં દર્દ ઉઠતા હૈ ઔર કય આને લગતી હૈ, ફિર ઘરમેં શોર મચાતા હૈ કે જલ્દી ચૂરન લાઓ તાકે ખાના હઝમ હો જાએ. અય ઘટિયા નાદાન! અલ્લાહકી કસમ! તૂ અપને દીનકે સિવા કુછ ભી હઝમ નહીં કર સકેગા.

અહમક! તેરા પડોસી કહાં ઔર કિસ હાલમેં હૈ? તેરી કૌમકા ભૂકા યતીમ કહાં હૈ? વો મિસ્કીન કહાં હૈ જો તેરી તરફ દેખતા રેહતા હૈ? વો મખ્લૂક કહાં હૈ જિસકી નિગરાની ઔર દેખભાલકી અલ્લાહ તઆલાને તુઝે વસિય્યત કી થી? કાશ! તુઝે ઈલ્મ હોતા તૂ મહઝ એક ગિન્તીકા હિન્દસા હૈ, જબ એક દિનકા સૂરજ ગુરૂબ હોતા હૈ તો તેરી ઝિંદગીકા એક દિન કમ હો જાતા હૈ.

(૧૩) પહેલી રજબ સન હિજરી ૧૧૦ જુમે'રાત ઔર જુમ્આકી દરમિયાની રાત હઝરત હસન બસરી (રહ.) ને અપને રબકી સદા પર લબ્બૈક કેહતે હુએ અપની જાન જાં આફરીંકે સુપુર્દ કી. સુબહકે વક્ત જબ ઉનકી વફાતકી ખબર લોગોંમેં ફૈલી તો બસરેમેં કોહરામ મચ ગયા. આપકો ગુસલ દિયા ગયા, કફન પેહનાયા ગયા ઔર ઉસ મરકઝી મસ્જિદમેં નમાઝે જનાઝા પળ્હાઈ ગઈ જિસમેં ઝિંદગીકા બેશ્તર (બહોતસા) હિસ્સા આલિમ, મુઅલ્લિમ ઔર દાઈ વ મુબલ્લિગકી હૈસિયતમેં ગુઝારા. બસરાકે તમામ બાશિંદે નમાઝે જનાઝામેં શરીક હુએ, ઉસ રોઝ બસરાકી મરકઝી મસ્જિદમેં નમાઝે અસરકી જમાઅત નહીં હુઈ ક્યૂંકે શહેરમેં નમાઝ પળ્હનેવાલા કોઈ ફર્દ બાકી નહીં રહા થા.

અલ્લાહ તઆલા ઉસ ખૂશ ગહર, પાકીઝા ખૂ, સાદા મન્શ, શીરીં

સખુન, પાક તીનત, પાક બીં, ફરખન્દા ઔર ખન્દા જબીં અઝીમુલ મરતબત શખ્સિયતકી કબ્રકો મુનવ્વર કરે.

આસમાં તેરી લહદ પર શબનમ અફશાની કરે

(૧૪) હઝરત હસન બસરી (રહ.) કે મુફસ્સલ હાલાતે ઝિંદગી માલૂમ કરનેકે લિયે નીચેકી કિતાબોંકા મુતાલઆ કરેં.

(૧) અત્તબકાતુલ કુબરા ૧૭૯,૧૮૨,૧૮૮,૧૯૫,૧૯૭,૨,૨૦

(૨) અત્તબકાતુલ કુબરા ૩/૨૩૩/૨૩૭

(૩) હુલ્યતુલ ઔલિયા અસ્ફહાની ૨/૧૩૧,૧૬૧

(૪) તારીખે ખલીફા બિન ખયાત ૧૨૩, ૧૮૯, ૨૮૭, ૩૩૧, ૩૫૪

(૫) વફિંયાતુલ અઅયાન ઈબ્ને ખલ્કાન ૧/૩૫૪,૧૩૯

(૬) શઝરાતુઝ્ ઝહબ ૧/૧૩૮,૧૩૯

(૭) મીઝાનુલ એઅતિદાલ ૧/૨૫૪

(૮) અમાલિલ મુર્તઝા ૧/૧૫૨,૧૫૩,૧૫૮,૧૬૦

(૯) અલ બયાન વત્તિબ્યીન ૨/૧૭૩,૩/૧૪૪

(૧૦) અલ મહબર મુહમ્મદ બિન હબીબ ૨૩૫, ૩૭૮

(૧૧) કિતાબુલ વફિયાત અહમદ બિન હસન બિન અલી ૧૦૮, ૧૦૯

(૧૨) હસન બસરી, એહસાન અબ્બાસ

ઈરાનકી તીન શેહઝાદિયોંને મદીના મુનવ્વરહકે તીન દીનદાર લડકોંકો પસંદ કિયા

જિસ રોઝ ઈરાનકે આખરી બાદશાહ યઝ્દગર્દકો ઝિલ્લત આમેઝ અંદાઝમેં મૌતકે ઘાટ ઉતાર દિયા ઉસ રોઝ ઉસકે તમામ જરનલ, હિફાઝતી દસ્તા ઔર ઘરવાલે મુસલમાનોંકે હાથોં કૈદી બન ગયે ઔર માલે ગનીમતકો સમેટકર મદીના મુનવ્વરહ લાયા ગયા. ઈસ અઝીમ ફતહકે મૌકા પર જિસ

કસીર તા'દાદમેં કીમતી કૈદી મદીના મુનવ્વરહમેં લાએ ગયે, ઉસકી તારીખમેં મિસાલ નહીં મિલતી, ઉન કૈદિયોંમેં ઈરાનકે આખરી બાદશાહ યઝ્દગર્દકી તીન બેટિયાં ભી થીં.

(૧) લોગ કૈદિયોંકી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ ઔર ઉનહોંને પલક ઝપકતે હી ઉનહેં ખરીદ લિયા ઔર રકમ બૈતુલમાલમેં જમા કરા દી. સિર્ફ ઈરાનકે બાદશાહ યઝ્દગર્દકી બેટિયાં બાકી રેહ ગઈ. વો બિલાશુબહ હુસ્નો જમાલકા પૈકર, પરી રૂખ ઔર સીમીં બદન ઔર દોશીઝાએં થીં. જબ ઉનહેં ફરોખ્ત કરનેકે લિયે પેશ કિયા ગયા તો મારે ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈકે ઉનકી આંખેં ઝમીનમેં ગડ ગઈ. હસરત વ યાસ ઔર ઈન્કિસારી વ દર્દમાંદગીકી વજહસે ઉનકી ગઝાલી આંખોંસે આંસૂ બેહ નિકલે, ઉનહેં દેખકર હઝરત અલી બિન અબીતાલિબ કર્રમલ્લાહુ વજહહૂકે દિલમેં તરસ આ ગયા ઔર યે ખયાલ આયા કે ઉનહેં વો શખ્સ ખરીદે જો ઉનસે હુસ્ને સુલૂકસે પેશ આએ. ઉસમેં હૈરાન હોનેકી ભી કોઈ બાત નહીં, રસૂલે અકરમ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા થા :

"શિકસ્ત ખૂરદા કૌમકે મુઅઝ્ઝઝ અફરાદ પર તરસ ખાયા કરો."

હઝરત અલી (રદિ.) ને હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ (રદિ.) સે કહા, "અય અમીરૂલ મુઅમિનીન! બાદશાહકી બેટિયોંકે સાથ ઈમ્તિયાઝી સુલૂક હોના ચાહિયે."

હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ફરમાયા : "આપ સચ કેહતે હૈં, લેકિન ઉનકી સૂરત ક્યા હો?"

હઝરત અલી (રદિ.) ને ફરમાયા : "એક તો ઉનકી કીમત ઝિયાદા લગાએં ઔર દૂસરે ઉનકો ઈખ્તિયાર દે દેં જિસ પર યે રાઝી હો જાએં ઉનકે હાથ ઉનહેં દે દિયા જાએ ઔર ઉન પર કતઅન કોઈ જબ્ર ન હો."

હઝરત ઉમર (રદિ.) કો યે સુનકર બહોત ખૂશી હુઈ ઔર હઝરત અલી (રદિ.) કી ઈસ તજવીઝકો નાફિઝ કર દિયા.

ઉનમેંસે એકને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર બિન ખત્તાબ (રદિ.) કો પસંદ કિયા. દૂસરીને હઝરત મુહમ્મદ બિન અબૂબક્ર સિદ્દીક

(રદિ.) કો ઔર તીસરી હુસ્નો જમાલકી વજહસે જિસે મલિકએ ખવાતીન કહા જાતા થા, ઉસને અપને લિયે નવાસએ રસૂલ હઝરત હુસૈન (રદિ.) કો પસંદ કિયા.

(૨) થોડે હી અરસા બાદ મલિકએ ખવાતીનને અપની દિલી રગબતસે ઈસ્લામ કબૂલ કર લિયા, યે દીને કય્યિમકી રાહ પર ગામઝન હુઈ, ગુલામીસે આઝાદ કર દી ગઈ, કનીઝસે આઝાદ હોકર બીવીકા બાઈઝ્ઝત મકામ હાસિલ કિયા, ફિર ઉસને સોચા કે માઝીકી તમામ શિરકિય્યા યાદેં બિલકુલ ભુલા દી જાએં ઔર ઉસને અપના નામ શાહે ઝિન્દાસે બદલકર ગઝાલા રખ લિયા.

ગઝાલાકે નસીબમેં બેહતરીન રફીકે હયાત (શૌહર) આયા. બડી ખૂશગવાર ઝિંદગી બસર હોને લગી, મહીને લમ્હોંમેં ગુઝરને લગે. અબ એક હી દિલી ખ્વાહિશ બાકી રેહ ગઈ થી કે ઉસે ચાંદસા બેટા નસીબ હો જાએ. અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલાને ઉસકી યે ખ્વાહિશ ભી પૂરી કર દી, એક મેહતાબ ચેહરા બેટેને જનમ લિયા.બરકતકે લિયે ઉસકા નામ દાદાકે નામ પર અલી રખ્ખા ગયા. લેકિન ગઝાલાકે લિયે યે ખૂશી ચંદ લમ્હાતસે ઝિયાદા દેખના નસીબ ન હુઈ, ક્યૂંકે અપને બેટેકો જનમ દેતે હી અલ્લાહકો પ્યારી હો ગઈ.

(૩) ઉસ નૌમૌલૂદકી પરવરિશ વ નિગેહદાશ્ત એક કનીઝકે સુપુર્દ કર દી ગઈ જિસને ઉસે માં જૈસા પ્યાર દિયા, ઉસને ઉસ પર અપની મુહબ્બતકો ઈસ તરહ નિછાવર કિયા જિસ તરહ કોઈ માં અપને અકલોતે બેટેસે પ્યાર કરતી હૈ ઔર ઉસકી ઈસ તરહ પરવરિશ કી કે યે નૌમૌલૂદ બડા હોકર ઉસે હી અપની હકીકી માં સમઝને લગા.

(૪) હઝરત અલી બિન હુસૈન (રહ.) જબ સિન્ને શુઉરકો (જવાનીકો) પહોંચે તો હુસૂલે ઈલ્મકી તરફ શૌક વ રગબતસે મુતવજ્જેહ હુએ. પેહલા મદ્રસા ઘર હી થા ઔર યે કિતના અચ્છા મદ્રસા થા.

પેહલે ઉસ્તાદ ઉનકે વાલિદ હુસૈન બિન અલી (રદિ.) થે ઔર યે કિતને અઝીમ ઉસ્તાદ થે, દૂસરા મદ્રસા રસૂલે અકરમ (સ.અ.વ.) કી

મસ્જિદ થી. મસ્જિદે નબવીમેં ઉન દિનોં સહાબએ કિરામ ઔર તાબેઈને ઈઝામ (રહ.) કી ચહલ પહલ થી. સહાબએ કિરામ ઔર તાબેઈને ઈઝામ બડી હી દિલી રગબતકે સાથ ફૂલોં જૈસે નૌનિહાલ બેટોંકો કિતાબે ઈલાહી પળ્હાયા કરતે થે ઔર ઉસમેં ગૌરો તદબ્બુરકી તલ્કીન કરતે, હદીસે રસૂલ ઉનકે સામને બયાન કરતે ઔર ઉસકે મકાસિદ સમઝાતે.

રસૂલે અકરમ (સ.અ.વ.) કી સીરત ઔર ગઝવાતકે વાકિઆત બયાન કરતે, મુખ્તલિફ શાઈરોંકે અશ્આર પળ્હકર સુનાતે ઔર ફિર ઉનકે મતાલિબ બયાન કરતે ઔર ઉનકે દિલોંમેં ખુદાકી મુહબ્બત ઔર ડર ઔર તકવાકી જોત જગાતે. ઈસ તરહ યે નૌનિહાલ બાઅમલ ઉલમા ઔર બાકિરદાર રાહનુમા બનકર ઉભરતે.

(૫) હઝરત અલી બિન હુસૈન (રહ.) કે દિલમેં કુરઆની ઈલ્મને ઘર કર લિયા. ઉસકે સિવા કિસી ઔર ઈલ્મકી તરફ દિલ રાગિબ હી ન હુવા. કુરઆન મજીદકે વા'દા વ વઈદકી વજહસે ઉનકે એહસાસાતમેં લરઝા તારી હો જાતા. જબ કુરઆન મજીદકી કોઈ ઐસી આયત પળ્હતે જિસમેં જન્નતકા તઝકિરા હોતા તો દિલ શૌક વ રગબતસે ઉસકે હુસૂલકા મુતમન્ની હોતા, ઔર જબ કુરઆન મજીદકી ઐસી આયત પળ્હતે જિસમેં જહન્નમકા તઝકિરા હોતા તો એક ગરમ ઔર લંબી સાંસ લેતે, ઉનહેં યૂં મહેસૂસ હોતા જૈસે જહન્નમકી આગકા દહકતા હુવા શોઅલા ઉનકે દામનમેં ઉતર આયા હૈ.

(૬) હઝરત અલી બિન હુસૈન (રહ.) જવાની ઔર ઈલ્મકે નુકતએ ઉરૂજ પર પહોંચે તો મદની મઆશરેકો એક ઐસા જવાન મિલા જો બનૂ હાશિમકે જવાનોંમેં ઈબાદત ઔર તકવામેં મિસાલી શાન રખનેવાલા, ફઝલ વ શર્ફ ઔર અખ્લાક વ કિરદારમેં સબસે બળ્હકર, નેકી વ બુર્દબારીમેં સબસે આ'લા મકામ પર ફાઈઝ, ઉનકી ઈબાદત ઔર તકવાકા યે હાલ થા કે વુઝૂ ઔર નમાઝકે દરમિયાન ઉનકે બદનમેં કપકપી તારી હો જાતી ઔર ઉનકા જિસ્મ મુસલસલ કપકપીમેં આ જાતા ઔર ઈસ સિલસિલેમેં ઉનસે બાત કી જાતી તો ફરમાતે :

"તુમ પર બડા અફસોસ હૈ, ક્યા તુમ જાનતે નહીં કે મૈં કિસકે સામને ખડા હોનેવાલા હૂં? ક્યા તુમ જાનતે નહીં કે કિસકે સાથ મૈં સરગોશી કરનેકા ઈરાદા રખતા હૂં?"

(૭) ઈસ હાશમી નૌજવાનકી નેકી, તકવા ઔર ઈબાદતગુઝારીસે મુતાસ્સિર હોકર લોગોંને ઉસે ઝૈનુલ આબિદીનકે નામસે પુકારના શુરૂ કર દિયા ઔર ઈસી નામસે આપ મશહૂર હો ગયે. યહાં તક કે લોગ ઉનકે અસલી નામકો ભૂલ ગયે, ગર્ઝ યે કે લકબ અસલી નામ પર ગાલિબ આ ગયા, ઉનકી સંજીદારેઝી ઔર નમાઝકે દૌરાન દુનિયાકી બેનિયાઝીકી વજહસે મદીના વાલોંને ઉનહેં "ફના ફીસ્સુજૂદ" કા લકબ દે દિયા. ઉનકે બાતિનકી સફાઈ ઔર દિલકી પાકીઝગીકી વજહસે લોગોંને ઉનહેં પાકબાઝ વ પાક તીનત શખ્સિયત કરાર દે દિયા.

(૮) હઝરત ઝૈનુલ આબિદીન (રહ.) કા ઈસ બાત પર યકીન થા કે ઈબાદતકા મગ્ઝ દુઆ હૈ. વો કા'બા શરીફકે પરદેસે ચિમટકર ઘંટોં રબ્બે જલીલકી બારગાહમેં દુઆએં કરતે. બૈતુલ્લાહકે સાથ કિતની હી મરતબા ચિમટકર ઉનહોંને યે દુઆ કી :

"પરવરદિગાર! તૂને બેપાયાં રહમત મુઝ પર નિછાવર કી, મુઝ પર ઈન્આમ વ ઈકરામકી બે ઈન્તિહા બારિશ કી. મૈં બગૈર ખૌફ વ ખતર તેરી બારગાહમેં ઈલ્તિજા કરતા હૂં, મુહબ્બત વ ઉલ્ફતકી બિના પર તુઝસે સવાલી હૂં, તેરી બારગાહસે મઝીદ રહમતકા મુલ્તજી હૂં. તેરે હુકૂકકી અદાયગીકે લિયે હિંમત વ તાકતકી ઈલ્તિજા હૈ. ઈલાહી! મૈં તુઝસે ઉસ બેચારે ગેહરે પાનીમેં ડૂબનેવાલેકે માનિંદ માંગતા હૂં જિસે કિનારે લગનેકે લિયે તેરે સિવા કોઈ સહારા નઝર ન આતા હો. ઈલાહી! કરમ ફરમા ઔર મેરી ઝિંદગીકી મંજધારમેં ફંસી હુઈ નાવકો કિનારે લગા દે, બિલાશુબહ તૂ સબસે બઢકર અપની મખ્લૂક પર કરમ કરનેવાલા હૈ."

(૯) હઝરત તાઉસ બિન કેસાન (રહ.) ને એક મરતબા દેખા કે યે બૈતુલ્લાહકે સાયેમેં ખડે પરેશાન શખ્સકી તરહ બેકરાર હો રહે હૈં. સખ્ત બીમારકી તરહ કરાહ રહે થે, મોહતાજકી તરહ દુઆ કર રહે થે. હઝરત

તાઉસ બિન કેસાન (રહ.) ખડે ઈન્તિઝાર કર રહે થે, યહાં તકકે ઉનહોંને રોના બંદ કર દિયા, દુઆસે ફારિગ હુએ તો તાઉસ બિન કેસાનને ઉનસે કહા, "અય અલ્લાહકે રસૂલકે નવાસે! મૈંને આજ તેરી હાલત દેખી હૈ, તુઝમેં તીન ખૂબિયાં ઐસી પાઈ જાતી હૈં જો તુઝે ખૌફસે બચા લેંગી."

હઝરત ઝૈનુલ આબિદીનને પૂછા : "અય તાઉસ! વો કૌનસી ખૂબિયાં હૈં?"

આપને ફરમાયા : "એક તો આપ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે નવાસે હૈં, દૂસરી તુઝે અપને નાનાકી શફાઅત હાસિલ હોગી ઔર તીસરી અલ્લાહ તઆલાકી રહમત તેરે શામિલે હાલ હોગી."

ઉનહોંને ફરમાયા : "અય તાઉસ! કુરઆન મજીદકી નીચેવાલી આયત સુનનેકે બાદ મેં સમઝતા હૂં કે મેરા રસૂલકે સાથ ઈન્તિસાબ મુઝે ફાઈદા ન દેગા. અલ્લાહ તઆલાકા ઈરશાદ હૈ **(ફઈઝા નુફિખ ફીસ્સૂરિ ફલા અન્સાબ બૈનહુમ્ યૌમઈઝિંવ્ વલા યતસાઅલૂન).**

(સૂરએ મુઅ્મિનીન, આયત : ૧૦૧)

"તો જબ સૂર ફૂંકા જાએગા તો ઉસ દિન ઉનકે દરમિયાન કોઈ હસબ વ નસબ કામ ન આએગા ઔર ન એક દૂસરેકો પૂછેંગે."

જહાં તક મેરે નાનાકી શફાઅતકા તઅલ્લુક હૈ, અલ્લાહ તઆલાકા યે ઈરશાદ મેરે પેશે નઝર હૈ : **(વલા યશ્ફઊન ઈલ્લા લિમનિર્તઝા).**

(સૂરએ અંબિયા, આયત ૨૮)

"કિસીકી સિફારિશ નહીં કરતે બજુઝ ઉસકે જિસકે હકમેં સિફારિશ સુનને પર અલ્લાહ રાઝી હો."

ઔર જહાં તક અલ્લાહ તઆલાકી રહમતકા તઅલ્લુક હૈ, ઈસ સિલસિલેમેં ઈરશાદે રબ્બાની હૈ : **(ઈન્ન રહ્મતલ્લાહિ કરીબુમ્ મિનલ્ મુહ્સિનીન)** (સૂરએ અઅરાફ, આયત : ૫૬)

"બેશક અલ્લાહકી રહમત નેક કિરદાર લોગોંસે કરીબ હૈ."

તકવા ઔર ખૌફે ખુદાને હઝરત ઝૈનુલ આબિદીનમેં બહોતસી ખૂબિયાં પૈદા કર દીં. ફઝલ વ શર્ફ ઔર નરમી વ બુર્દબારીકે ખૂગર હુએ, ઈન મિસાલી

ઔસાફકે દિલ પઝીર તઝકિરોંસે સીરતકી કિતાબેં મુઝય્યન હૈં ઔર તારીખકે સિફાત ચમક રહે હૈં.

હઝરત હસન બિન હસન બયાન કરતે હૈં. મેરે ઔર ચચાઝાદ ભાઈ ઝૈનુલ આબિદીનકે દરમિયાન એક મરતબા ઈખ્તિલાફ પૈદા હો ગયા, મૈં ઉનકે પાસ ગયા વો મસ્જિદમેં અપને સાથિયોંકે હમરાહ બૈઠે હુએ થે, ગુસ્સેમેં આકર મૈંને જો મુંહમેં આયા ઉનહેં કેહ દિયા. લેકિન વો મેરી કડવી કસેલી બાતેં ખામોશીસે સુનતે રહે ઔર મુઝે કોઈ જવાબ ન દિયા. મૈં ગુસ્સેકા ભરપૂર ઈઝહાર કરકે ચલા ગયા, રાતકો મેરે દરવાઝે પર કિસીને દસ્તક દી, યે દેખનેકે લિયે ઉઠા કે ઈસ વક્ત મેરે દરવાઝે પર કૌન હો સકતા હૈ. મૈંને દેખા કે ઝૈનુલ આબિદીન ખડે હૈં, મુઝે ઈસ બાતમેં કોઈ શક ન રહા કે યે અબ અપના બદલા લેને આએ હૈં, લેકિન ઉનહોંને ફરમાયા :

"મેરે ભાઈ! આજ સુબહ જો આપને મેરે બારેમેં કહા અગર ઉસમેં આપ સચ હૈં તો અલ્લાહ તઆલા મુઝે મઆફ કર દે, ઔર અગર આપ ઉન બાતોંમેં સચ્ચે નહીં હૈં તો અલ્લાહ તઆલા આપકો મઆફ કર દે."

યે કહા, મુઝે સલામ કિયા ઔર વાપસ ચલે ગયે. મૈંને ઉનહેં રોકા ઔર અર્ઝ કિયા, "આઈન્દા મૈં કોઈ ઐસી બાત નહીં કરૂંગા જો આપકો નાગવાર ગુઝરે. ભાઈ મુઝે મઆફ કર દીજિયે."

ઉનકા દિલ નરમ હો ગયા ઔર ફરમાયા : "કોઈ બાત નહીં! મેરે બારેમેં આપકો બાત કરનેકા હક પહોંચતા હૈ."

(૧૦) મદીનાકા એક બાશિંદા બયાન કરતા હૈ કે એક મરતબા ઝૈનુલ આબિદીન મસ્જિદસે બાહિર નિકલે ઔર મૈં ભી ઉનકે પીછે હો લિયા, મૈં બગૈર કિસી વજહકે ઉનહેં ગાલિયાં દેને લગા, લોગ યે સુનકર મુઝ પર પિલ પડે, મુઝે અપની જાનકે લાલે પડ ગયે. કરીબ થા કે વો મેરા કચુંબર નિકાલ દેતે, ઝૈનુલ આબિદીન (રહ.) ને લોગોંકી તરફ દેખા ઔર ફરમાયા : રૂક જાઓ. તો વો સબ રૂક ગયે, જબ આપને મુઝે કાંપતે હુએ દેખા તો બડી ખંદા પેશાનીસે મેરી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ, મુઝે દિલાસા દેને લગે

તાકે મેરા ખૌફ જાતા રહે.

ફિર આપને ફરમાયા : "આપને મુઝે અપની મા'લૂમાતકે મુતાબિક ગાલી દી, લેકિન વો ઐબ જિન પર પરદા પડા હુવા હૈ, આપ નહીં જાનતે, વો તો કહીં ઝિયાદા હૈં." ફિર મુઝસે પૂછા, "ક્યા તુમહારી કોઈ ઐસી ઝરૂરત હૈ જિસે પૂરા કરકે હમ તુમહારી મદદ કર સકેં."

મૈં શરમિંદા હુવા ઔર કુછ કેહ ન સકા. જબ ઉનહોંને મેરી શરમસારી દેખી તો અપની કીમતી ચાદર ઉતારકર મુઝ પર ડાલ દી ઔર એક હઝાર દિરહમ મુઝે ઈનાયત કિયે.

એક ગુલામ કેહતે હૈં કે મૈં ઝૈનુલ આબિદીન અલી બિન હુસૈન (રહ.) કા ગુલામ થા. ઉનહોંને મુઝે કિસી કામકે લિયે ભેજા મૈંને તાખીર (દેર) કર દી, જબ મૈં ઉનકે પાસ આયા તો બડે ગુસ્સેસે કોડા પકડા ઔર મેરી પિટાઈ શુરૂ કર દી, મૈં રોને લગા, મુઝે ગુસ્સા ભી બહોત આયા, આપને ઉસસે પેહલે કિસીકો મારા ભી નહીં થા.

મૈંને કહા : "અય અલી બિન હુસૈન! અલ્લાહસે ડરેં, એક તો આપ મુઝસે ખિદમત લેતે હૈં, મૈં આપકે હુકમકે મુતાબિક હર કામ પૂરી મહેનતસે કરતા હૂં, ઉપરસે આપ મેરી પિટાઈ કરતે હૈં, યે કહાંકા ઈન્સાફ હૈ?"

મેરી યે બાત સુનકર રો પડે ઔર ફરમાયા : "અભી મસ્જિદે નબવીમેં જાઓ, દો રકા'ત નમાઝ પઢો ફિર યે દુઆ કરો, ઈલાહી! અલી બિન હુસૈનકો મઆફ કર દે, અગર આજ આપ યે કરેંગે તો મેરી ગુલામીસે આપ આઝાદ હોંગે." મૈં મસ્જિદ ગયા, નમાઝ પઢી ઔર દુઆ કી. જબ મૈં ઘર વાપસ લૌટા તો આઝાદ થા.

(૧૧) અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલાને હઝરત ઝૈનુલ આબિદીન (રહ.) પર બડી વાફિર મિકદારમેં માલો દૌલત ઔર રિઝકકે ખઝાને ખોલ રખ્ખે થે. તિજારતમેં ઉનહેં બહોત નફા હોતા થા. ખેતીમેં ભી બડી ફરાવાની મયસ્સર થી.

યે દોનોં કામ આપકે નોકર ચાકર અંજામ દિયા કરતે થે. ખેતી વ તિજારતકે ઝરીએ વાફિર મિકદારમેં માલો દૌલત ઉનકે હાથ લગતા,

લેકિન ઉસ તવંગરી વ ફરાવાનીને ઉનકે અંદર નખ્વત (ઘમંડ) યા તકબ્બુરકા કોઈ શાઈબા પૈદા નહીં કિયા. અલબત્તા દુનિયાકે માલકો ઉન્હોંને આખિરતકી કામિયાબીકા ઝરીઆ બનાયા. ઉનકી દૌલત વ સરવત હર લિહાઝસે ઉનકે લિયે મુફીદ વ કારઆમદ સાબિત હુઈ. રાઝદારી ઔર પોશીદા અંદાઝમેં સદકા વ ખૈરાત કરના ઉનહેં બહોત મહેબૂબ થા. જબ રાતકા અંધેરા છા જાતા તો યે અપની કમઝોર કમર પર આટેકે થેલે ઉઠાતે ઔર મદીનાકે ઉન ઝરૂરતમંદોંકે ઘર ચુપકેસે છોડ આતે, જો ખૂદદારીકી વજહસે લોગોંકે સામને દસ્તે સવાલ દરાઝ નહીં કરતે થે. યે કામ સર અંજામ દેનેકે લિયે રાતકી તારીકીમેં ઉસ વક્ત નિકલતે જબકે લોગ સોએ હુએ હોતે.

મદીના મુનવ્વરહમેં બહોતસે ઘર ખૂશહાલીસે ઝિંદગી બસર કર રહે થે, જિનહેં યે ભી પતા નહીં થા કે ઉનકે પાસ વાફિર મિકદારમેં રિઝક કહાંસે આતા હૈ. હઝરત ઝૈનુલ આબિદીન અલી બિન હુસૈન (રહ.) ફૌત હો ગયે ઔર ઉન લોગોંકે પાસ આટા આના બંદ હો ગયા તબ પતા ચલા કે યે કહાંસે આતા થા.

હઝરત ઝૈનુલ આબિદીનકો ગુસલ દેનેકે લિયે જબ તખ્તે પર રખ્ખા ગયા, ગુસલ દેનેવાલોંને પીઠ પર સિયાહ નિશાન દેખા તો કેહને લગે, યે ક્યા હૈ? ઉનહેં બતાયા ગયા કે યે આટેકી બોરિયાં ઉઠાનેકી વજહસે નિશાન પડા, જો વો મદીનાકે તકરીબન એકસો ઘરોંમેં પહોંચાયા કરતે થે, આજ ઈસ તરહ ફય્યાઝીકે સાથ ખર્ચ કરનેવાલા દુનિયાસે રૂખ્સત હો ગયા.

(૧૨) હઝરત ઝૈનુલ આબિદીન બિન હુસૈન (રદિ.) અપને ગુલામોંકો ઈસ કસરત ઔર ફય્યાઝીસે આઝાદ કિયા કરતે થે કે ઉસકા ચરચા મશરિક વ મગરિબમેં સફર કરનેવાલે મુસાફિરોં તક પહોંચ ચુકા થા. ઉનકા યે કારનામા લોગોંકી ફિક્રો નઝરકે ઉફુકસે ભી કહીં બુલંદ થા, ઉસકી પરવાઝ તખય્યુલાતસે ભી કહીં ઊંચી થી, કોઈ આમ ઈન્સાન ઉસકા તસવ્વુર ભી નહીં કર સકતા.

યે હર ઉસ ગુલામકો આઝાદ કર દિયા કરતે થે, જો ઉનસે હુસ્ને

સુલૂકસે પેશ આતા, ઉસકી આઝાદી ઉસકે હુસ્ને સુલૂકકા બદલા હોગી. યે ઉસ ગુલામકો ભી આઝાદ કર દિયા કરતે થે જો નાફરમાની કરતા ઔર ફિર તૌબા કર લેતા. ઉસે અપની તૌબાકે બદલે આઝાદી મિલ જાતી. ઉનકે મુતઅલ્લિક યે બયાન કિયા જાતા હૈ કે ઉનહોંને અપની ઝિંદગીમેં એક હઝાર ગુલામ આઝાદ કિયે. આપ અપને કિસી ગુલામ યા કિસી કનીઝસે એક સાલસે ઝાઈદ ખિદમત નહીં લિયા કરતે થે.

ઈદુલ ફિત્રકી રાત બહોત ઝિયાદા ગુલામોંકો આઝાદ કિયા કરતે થે, ઉનસે યે મુતાલબા કિયા કરતે થે કિબ્લા રૂખ હોકર અલ્લાહ તઆલાસે યે દુઆ કરેં :

"ઈલાહી! અલી બિન હુસૈનકો મઆફ કર દે." ઈસ તરહ ઉનહેં દોહરી ખૂશી નસીબ હોતી, એક ખૂશી ઈદકી ઔર દૂસરી ખૂશી આઝાદીકી.

(૧૩) હઝરત ઝૈનુલ આબિદીન અલી બિન હુસૈન (રહ.) કી મુહબ્બત લોગોંકે દિલોંમેં ઉતર ચુકી થી. લોગ ઉનહેં બડી ઈઝ્ઝતકી નિગાહસે દેખા કરતે થે, લોગોંકે દિલોંમેં ઉનકા બહોત મરતબા થા. ગોયા યે લોગોંકે બેતાજ બાદશાહ થે. ઉનકે દૌરમેં યે મકામ કિસી દૂસરેકો હાસિલ ન થા, લોગોંકો ઉનસે સચ્ચી મુહબ્બત થી, ઉનકે સાથ બડી તા'ઝીમસે પેશ આતે, બડા હી ગેહરા તઅલ્લુક થા, લોગોંકી નિગાહેં હર દમ ઉનકો ઢૂંઢતી રેહતીં. ઘરસે નિકલતે હુએ યા ઘરમેં દાખિલ હોતે હુએ, મસ્જિદ જાતે હુએ યા મસ્જિદસે વાપસ આતે હુએ લોગ ઉનકી ઝિયારતકી સઆદત હાસિલ કિયા કરતે થે.

(૧૪) એક મરતબાકા ઝિક્ર હૈ કે હિશામ બિન અબ્દુલ મલિક હજકે લિયે મક્કા મુઅઝ્ઝમા આયા. ઉસ વક્ત વો વલી અહદ (બાદશાહકા જાનશીન) થા, વો તવાફ કરના ઔર હજરે અસ્વદકો ચૂમના ચાહતા થા, હિફાઝતી દસ્તેને લોગોંકો હટો બચો કરતે હુએ ઉસકે લિયે રાસ્તા બનાના શુરૂ કર દિયા. લેકિન લોગોંમેંસે એક શખ્સને ઉનકી તરફ દેખા હી નહીં ઔર ન હી ઉનકે લિયે રાસ્તા બનાયા બલ્કે વો યે કેહ રહા થા : "યે ઘર અલ્લાહકા હૈ, તમામ લોગ ઉસકે બંદે હૈં."

ઉસી દૌરાન દૂરસે લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ ઔર અલ્લાહુ અકબરકી આવાઝેં સુનાઈ દેને લગીં, લોગ ટિકટિકી લગાકર (એક નઝરસે) ઉસકી તરફ દેખને લગે, વો ક્યા દેખતે હૈં કે લોગોંકે ઝુરમુટમેં એક ખૂબસૂરત, દુબલા બદન ઔર રોશન ચેહરેવાલા શખ્સ એહરામ બાંધે બડે હી વકારકે સાથ બૈતુલ્લાહકી જાનિબ ચલા આ રહા હૈ. ઉસકી પેશાની પર સિજદોંકા નિશાન નુમાયાં હૈ. લોગ અકીદતકા ઈઝહાર કરતે હુએ ઉસકે લિયે રાસ્તા બના રહે હૈં ઔર ઉસે મુહબ્બત વ અકીદતકી નઝરસે દેખ રહે હૈં, વો શખ્સ હજરે અસ્વદ તક પહોંચા ઔર ઉસે બડે હી બાવકાર અંદાઝમેં ચૂમા.

હિશામ બિન અબ્દુલ મલિકકે હાશિયા બરદારોંમેંસે એક શખ્સને ઉસસે પૂછા, યે કૌન હૈ જિસકી લોગ ઈસ અંદાઝમેં તા'ઝીમ બજા લા રહે હૈં. હિશામને કહા, મૈં ઉસે નહીં જાનતા.

દુનિયાએ અરબકા મશ્હૂર શાઈર ફરઝદક વહાં મૌજૂદ થા. ઉસને કહા, અગર હિશામ ઉસકો નહીં જાનતા તો ક્યા હુવા મૈં ઉસે જાનતા હૂં ઔર તમામ દુનિયા ઉસે જાનતી હૈ. યે હઝરત હુસૈન (રદિ.) કા ફરઝંદ અરજુમંદ અલી હૈ જિસે લોગ ઝૈનુલ આબિદીનકે નામસે જાનતે હૈં, ફિર બરજસ્તા ઉનકી શાનમેં અશ્આર કહે જિનકા તર્જુમા નીચે હૈ :

(૧) યે વો શખ્સ હૈ જિસકે કદમોંકી આહટકો વાદીએ બતહા જાનતી હૈ
બૈતુલ્લાહ ભી ઉસકો જાનતા હૈ ઔર હિલ વ હરમ ભી ઉસે જાનતે હૈં

(૨) યે અલ્લાહકે બંદોંમેં સબસે બેહતર ઈન્સાનકા નવાસા હૈ
યે મુત્તકી પરહેઝગાર, પાક સાફ ઔર મુમતાઝ ઈન્સાન હૈ

(૩) યે ફાતિમતુઝ્ ઝુહરાકા પોતા હૈ, અગર તૂ નહીં જાનતા તો સુન લે
ઉસકે નાના ખાતિમુલ અંબિયા (સ.અ.વ.) હૈં

(૪) તેરા યે કેહના કે યે કૌન હૈ ઉસે કોઈ નુકસાન નહીં દેગા
તૂ ઉસે અગર નહીં જાનતા અરબ વ અજમ તો ઉસે જાનતે હૈં

(૫) ઉસકે દોનોં હાથ બડે ફય્યાઝ હૈં
લોગ ઉસકી ફય્યાઝીસે ખૂબ મુસ્તફીઝ હોતે હૈં

(૬) યે નરમ તબીઅત હૈ ઉસમેં તુર્શરૂઈકા શાઈબા તક નહીં હૈ દો ખૂબિયોંને ઉસકો આરાસ્તા કિયા હૈ વો હુસ્ને અખ્લાક ઔર નરમ તબીઅત હૈ
(૭) તશહ્હુદકે અલાવા ઉસકી ઝબાન પર લા નહીં આતા અગર તશહ્હુદ ન હોતા તો યે લા ભી નઅમ હોતા
(૮) ઉસકે એહસાનાત ખલ્કે ખુદા પર આમ હૈં જિનકી વજહસે તારીકિયાં, ગુરબત વ ઈફલાસ ખતમ હો ગયે
(૯) જબ કુરૈશને ઉસે દેખા તો ઉસકા એક શખ્સ પુકાર ઉઠા યે વો શખ્સ હૈ જિસ પર હુસ્નો અખ્લાક ખતમ હૈ
(૧૦) યે હયાકી વજહસો અપની નિગાહેં નીચી રખતા હૈ ઔર લોગ ઉસકી હૈબતસે નિગાહેં ઝુકા લેતે હૈં
(૧૧) ઉસકી હથેલી રેશમકી તરહ નરમ હૈ ઔર ઉસસે કસ્તૂરીકી ખૂશ્બૂ આતી હૈ ઔર ઉસકી નાક ખડી હૈ જિસસે શખ્સી અઝમત આશ્કાર હોતી હૈ
(૧૨) ઉસકા અસલ રસૂલ (સ.અ.વ.) સે મુશ્તક હુવા હૈ ઉસકા હસબ વ નસબ કિસ કદર ઉમદા હૈ

હઝરત ઝૈનુલ આબિદીન (રહ.) હર ઉસ શખ્સકે લિયે નાદિર નમૂના થે, જો પોશીદા ઔર એલાનિયા અલ્લાહ તઆલાસે ડરતા હૈ ઔર જો અલ્લાહ તઆલાકે અઝાબસે ડરતે હુએ ઔર ઉસકે સવાબકા લાલચ કરતે હુએ અપને આપકો બચા બચાકર રખતે હૈં.

નોટ : બંદેકે વાલિદ સાહબ બયાનાતમેં અરબીકે યે અશ્આર મઅ તર્જુમા દર્દ ભરે અંદાઝમેં પઢતે થે, મજમા બહોત રોતા થા, અલ્લાહ તઆલા ઉનકી મગફિરત ફરમાએ ઔર જન્નત નસીબ ફરમાએ! આમીન!

(૧૫) હઝરત ઝૈનુલ આબિદીન (રહ.) કે મુફસ્સલ હાલાતે ઝિંદગી મા'લૂમ કરનેકે લિયે નીચેકી કિતાબોંકા મુતાલઆ કરેં.

(૧) તબકાત ઈબ્ને સઅદ	૫/૨૧૧
(૨) તારીખુલ બુખારી	૬/૬૨૬
(૩) અલ મઆરિફ	૨૧૪
(૪) અલ મઅરિફહ વ ત્તારીખ	૧/૩૬૦, ૫૪૪

(૫) અલ જરહ વત્તઅદીલ ૩/૧૭૮
(૬) તબકાતુલ ફુકહા (શીરાઝી) ૬૩
(૭) તારીખ ઈબ્ને અસાકિર ૧૨/૫૧૫
(૮) અલ અસ્માઅ વલ્લુગાત ૧/૩૪૩
(૯) વફિયાતુલ અઅયાન ૩/૩૬૬
(૧૦) તારીખે ઈસ્લામ ૪/૩૪
(૧૧) અલ ઈબ્ર ૧/૧૧૧
(૧૨) અલ બિદાયહ વન્નિહાયહ ૯/૧૦૩
(૧૩) અન્નુજૂમુઝ ઝાહિરહ ૧/૨૨૯

હઝરત સુમામહ બિન ઉસાલ (રદિ.) કા વાકિઆ

હઝરત મૌલાના સાહબ દામત બરકાતુહુમ

અસ્સલામુ અલૈકુમ વ રહમતુલ્લાહિ વ બરકાતુહ

બાદ સલામ અર્ઝ હૈ કે બહોત મરતબા આપકે વઅઝમેં હઝરત સુમામહ બિન ઉસાલકા વાકિઆ સુનતા હૂં જો મૈંને કિસી કિતાબમેં પઢા નહીં હૈ હાલાંકે મૈં બિફઝલિહી ઈલ્મકી દૌલતકે હુસૂલમેં કુછ અરસા દે ચુકા હૂં, બરાએ કરમ તફસીલી ખિતાબસે મુસ્તફીઝ ફરમાકર દિલી ફરહતકા મૌકા ઈનાયત કીજિયે. ફક્ત વસ્સલામ

જવાબે ખત :

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને સન હિજરી ૬ મેં દઅવતે ઈસ્લામીકા દાઈરા વસીઅ કરનેકા ઈરાદા ફરમાયા. ઉસકે લિયે આપ (સ.અ.વ.) ને અરબ વ અજમકે હુકમરાનોંકો આઠ દઅવતી ખત લિખ્ખે. આપને જિન હુકમરાનોંકે પાસ યે ખુતૂત ભેજે થે ઉનમેંસે એક સુમામહ બિન ઉસાલ હનફી થા, સુમામહકો અહમ હુકમરાનોંમેં શામિલ કરના ઔર ઉસકે યહાં

દઅવતી ખત રવાના કરના હૈરતઅંગેઝ ઔર કાબિલે તઅજ્જુબ ઈસ લિયે નહીં થા કે વો નિહાયત બાઅસર ઔર અહમ શખ્સિયતકા માલિક થા. વો દૌરે જાહિલિયતમેં અરબકા એક હુકમરાં કબીલા બનૂ હનીફાકા એક સરદાર ઔર ઈલાકા યમામહકે ઉન બાદશાહોંમેંસે થા જિનકી કોઈ બાત ઠુકરાઈ નહીં જાતી થી.

જબ સુમામહકે પાસ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કા કાસિદ પહોંચા તો ઉસને ઉસકે સાથ નિહાયત તૌહીન આમેઝ ઔર ગૈર ઝિમ્મેદારાના રવૈયા અપનાયા. ઝૂઠે ખયાલ ઔર જાહિલાના ગુરૂરને ઉસકો ગુનાહ પર જમા દિયા ઔર ઉસને દઅવતે હકસે અપને કાન બંદ કર લિયે, ફિર શયતાન ઉસ પર સવાર હો ગયા, વો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) પર બેખબરીકી હાલતમેં અચાનક હમ્લા કરકે આપ (સ.અ.વ.) કા કામ તમામ કર દેના ચાહતા થા ઔર અપને ઈસ નાપાક મન્સૂબેકો પૂરા કરનેકે લિયે વો કિસી મુનાસિબ મૌકાકા ઈન્તિઝાર કરને લગા. મગર અલ્લાહ તઆલાને અપને નબીકો ઉસકે શરસે મહેફૂઝ રખ્ખા. સુમામહ અગરચે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે ઈરાદએ કત્લસે બાઝ આ ગયા લેકિન વો આપકે સહાબાકો કતલ કરનેકે ઈરાદેસે દસ્ત બરદાર નહીં હુવા, વો બરાબર ઉનકી તાકમેં લગા રહા, આખિરકાર વો ચંદ સહાબા પર કાબૂ પાનેમેં કામિયાબ હો ગયા ઔર ઉનકો નિહાયત દર્દનાક તરીકેસે શહીદ કર ડાલા. ઈસ વજહસે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને સહાબામેં ઈસ બાતકા એલાન ફરમા દિયા કે વો જહાં કહીં મિલે, કતલ કર દિયા જાએ. સહાબાકે કતલ ઔર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કે ઈસ એલાનકે કુછ હી દિનોં બાદ સુમામહને ઉમરહ અદા કરનેકા ઈરાદા કિયા ઔર ઈસ ઈરાદેસે વો અપને ઈલાકા યમામહસે મક્કાકી તરફ રવાના હુવા, વહાં પહોંચકર વો કા'બાકા તવાફ ઔર ઉસમેં રખ્ખે હુએ બુતોંકે લિયે કુરબાનીકા ઈરાદા રખતા થા લેકિન અપને ઈસ સફરકે દૌરાન વો મદીનાકે કરીબ એક રાસ્તેસે ગુઝરતે હુએ અચાનક એક ઐસી આફતમેં ફંસ ગયા જિસકા ઉસે વહમ વ ગુમાન તક નહીં થા. હુવા યે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે

ભેજે હુએ કુછ મુસલમાનોં પર મુશ્તમિલ એક ફૌજી દસ્તેને જો ઈસ ખતરેકે પેશે નઝર કે કહીં કોઈ શર પસંદ રાતકી તારીકીસે ફાઈદા ઉઠાકર મદીનાકે બાશિંદોંકો નુકસાન ન પહોંચા દે. સુમામહકો દેખા ઔર ઉસે ગિરિફતાર કર લિયા (હાલાંકે ઉનમેંસે કોઈ ભી ઉસે પહેચાનતા ન થા) ઔર ઉસકો મદીના લાએ ઔર ઉસે મસ્જિદકે એક સુતૂનસે બાંધ દિયા ઔર ઈસ બાતકા ઈન્તિઝાર કરને લગે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) બ નફસે નફીસ ઈસ કૈદીકે હાલાતસે વાકફિયત હાસિલ કરકે ઉસકે બારેમેં કોઈ ફૈસલા સાદિર ફરમાએંગે. જબ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ઘરસે મસ્જિદકી તરફ આએ ઔર ઉસમેં દાખિલ હોનેકા ઈરાદા કિયા તો આપકી નઝર સુમામહ પર પડી જો સુતૂનસે બંધા હુવા થા. આપને સહાબએ કિરામસે દરિયાફત ફરમાયા : "જાનતે હો તુમ લોગોંને કિસકો ગિરિફતાર કિયા હૈ?"

સહાબએ કિરામને અર્ઝ કિયા : નહીં, અય અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.)! હમ ઉસસે વાકિફ નહીં હૈં.

"યે કબીલએ બની હનીફાકા સરદાર સુમામહ બિન ઉસાલ હૈ. ઉસકે સાથ હુસ્ને સુલૂકસે પેશ આના." આપ (સ.અ.વ.) ને કૈદીકા તઆરૂફ કરાતે હુએ ફરમાયા. ફિર આપ વાપસ ઘર તશરીફ લે ગયે ઔર ઘરવાલોંસે કહા કે " તુમહારે પાસ જો ભી ખાના હો, ઉસે જમા કરકે સુમામહ બિન ઉસાલકે પાસ ભેજ દો." ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને હિદાયત ફરમાઈ કે "મેરી ઊંટનીકા દૂધ સુબહ વ શામ દોહકર ઉસકો પેશ કિયા જાએ." ફિર આપ સુમામહકો ઈસ્લામકી તરફ માઈલ કરનેકે ખયાલસે ઉસકે પાસ તશરીફ લે ગયે ઔર ઉસસે પૂછા કે "સુમામહ! તુમહારા ક્યા ખયાલ હૈ? તુમ હમારી તરફસે કિસ કિસમકે સુલૂકકી ઉમ્મીદ રખતે હો?"

"મૈં આપકે મુતઅલ્લિક અચ્છા ગુમાન ઔર આપસે અચ્છે બરતાવકી ઉમ્મીદ રખતા હૂં લેકિન અગર આપ મેરે કતલકા ફૈસલા કરતે હૈં તો એક ઐસે શખ્સકો કતલ કરાએંગે જો કતલકા મુજરિમ હૈ, ઔર અગર એહસાન કરકે મુઝે છોડ દેં તો એક એહસાન શનાસકો અપના મમનૂને કરમ પાએંગે

ઔર અગર આપકો માલકી ખ્વાહિશ હૈ તો વો ભી ફરમાઈયે, જિતના માલ ચાહેંગે, દિયા જાએગા.'' ઉસને જવાબ દિયા.

ઈસ ગુફતગૂકે બાદ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને સુમામહકો ઉસકે હાલ પર છોડા ઔર દો રોઝ તક ઉસસે કોઈ તઅર્રુઝ નહીં કિયા. ઉસ દૌરાન ઉસકે પાસ હસ્બે મા'મૂલ ખાને પીનેકી ચીઝેં ઔર ઊંટનીકા દૂધ બરાબર પહોંચતા રહા. દો દિન બાદ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફિર ઉસકે પાસ તશરીફ લાએ ઔર વોહી સવાલ કિયા. સુમામહ! તુમહારા ક્યા ખયાલ હૈ તુમ હમસે કિસ કિસમકે સુલૂકકી ઉમ્મીદ રખતે હો?''

ઉસને જવાબ દિયા. ''મેરે પાસ કેહનેકી વોહી બાતેં હૈં જો ઈસસે પેહલે મૈં કેહ ચુકા હૂં, અગર આપ મેરે ઉપર એહસાન કરતે હૈં તો એક ઐસે શખ્સ પર એહસાન કરેંગે જો ઉસકી કદર પહેચાનતા હૈ, ઔર અગર મેરે કત્લકા ફૈસલા કરતે હૈં તો આપકા યે ફૈસલા હક બ જાનિબ હોગા ક્યૂંકે મૈં આપકે આદમિયોંકો કતલ કરકે ઉસકા મુસ્તહિક કરાર પા ચુકા હૂં. ઔર અગર આપકો માલકી ખ્વાહિશ હૈ તો બતાઈયે, જો ચાહેંગે આપકો પેશ કિયા જાએગા.''

ઈસ મૌકા પર ભી આપ (સ.અ.વ.) ને ઉસસે મઝીદ કુછ નહીં કહા બલ્કે ઉસકો છોડકર ચલે ગયે. અલબત્તા અગલે રોઝ આપ (સ.અ.વ.) ફિર ઉસકે પાસ ગયે ઔર ફિર વોહી સવાલ દોહરાયા. ''સુમામહ! તુમકો હમારી તરફસે કિસ તરહકે બરતાવકી ઉમ્મીદ હૈ?''

ઔર ઉસને ભી હસ્બે સાબિક વોહી જવાબ દિયા. ''અગર આપ મેરે ઉપર એહસાન કરતે હૈં તો એક એહસાન શનાસ શખ્સ પર એહસાન કરેંગે ઔર મુઝે કત્લ કરા દેતે હૈં તો મૈં ઉસકા મુસ્તહિક હૂં, ઔર અગર આપકો માલકી ઝરૂરત હો તો ફરમાઈયે આપકા મતલૂબા માલ મૈં આપકો પેશ કર દૂં.''

ઈસ સવાલ વ જવાબકે બાદ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને સહાબાકો મુખાતબ કરતે હુએ ફરમાયા કે ''સુમામહકો રિહા કર દો!'' ઔર હસ્બે ઈરશાદ ઉસકી ઝંજીરેં ખોલ દી ગઈ. રિહાઈ પાકર સુમામહ મસ્જિદસે

નિકલા ઔર મદીનેકે બાહિર બકીઅકે કરીબ વાકેઅ ખજૂરોંકે એક બાગમેં ગયા જિસમેં કુંવાં થા, અપની સવારીકો ઉસી કુંવેંકે પાસ બિઠાકર ઉસકે પાનીસે ખૂબ અચ્છી તરહ ગુસલ કિયા ઔર પાક સાફ હોકર ફિર ઉસી રાસ્તેસે ચલકર મસ્જિદમેં વાપસ આ ગયા, ઉસને મસ્જિદમેં મુસલમાનોંકી એક મજલિસકે કરીબ પહોંચકર બુલંદ આવાઝસે કલિમએ શહાદત પઢકર અપને ઈસ્લામ લાનેકા એલાન કિયા ફિર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી તરફ મુતવજ્જેહ હોકર બોલા. "અય મુહમ્મદ (સ.અ.વ.)! ખુદાકી કસમ! રૂએ ઝમીન પર કોઈ ચેહરા મેરે નઝદીક આપકે ચેહરેસે ઝિયાદા મબગૂઝ ઔર કાબિલે નફરત ન થા મગર અબ યે મુઝે હર ચેહરેસે ઝિયાદા મહેબૂબ હૈ, ઔર ખુદાકી કસમ! આપકે દીનસે ઝિયાદા કાબિલે નફરત મેરે નઝદીક કોઈ દીન ન થા, લેકિન અબ યે મુઝે તમામ દીનોંસે ઝિયાદા પસંદીદા હૈ, ઔર ખુદાકી કસમ! આપકે શહેરસે ઝિયાદા નાપસંદીદા મેરે નઝદીક કોઈ દૂસરા શહેર નહીં થા મગર અબ આપકા યે શહેર મુઝે તમામ શહેરોંસે ઝિયાદા પસંદ હૈ."

થોડી દેર રૂકકર ફિર બોલે. "મૈંને આપકે કુછ સાથિયોંકો કતલ કિયા હૈ ઉસકી તલાફીકે લિયે આપ મેરે ઉપર ક્યા આઈદ કરતે હૈં?" રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે 'સુમામહ! ઈસ સિલસિલેમેં તુમહારે ઉપર ન કિસાસ હૈ ન દિયત, ક્યૂંકે ઈસ્લામને તુમહારી તમામ સાબિકા ઝિયાદતિયોં ઔર ગલતકારિયોંકો હર્ફે ગલતકી તરહ મિટા દિયા હૈ."

ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને ઈસ્લામ લાનેકી વજહસે જન્નતકી ખૂશખબરી દી, ઉનકા ચેહરા ખૂશીસે ચમક ઉઠા. કેહને લગે કે "ખુદાકી કસમ! મૈંને આપકે જિતને સહાબાકો કતલ કિયા હૈ ઉસસે કઈ ગુના તા'દાદમેં મુશરિકીનકો કતલ કરૂંગા ઔર અપની ઝાતકો, અપની તલવારકો ઔર ઉન લોગોંકો જો મેરે માતહત ઔર હમ નવા હૈં, આપકી ઔર આપકે દીનકી નુસરત વ તાઈદકે લિયે વક્ફ કરતા હૂં."

થોડી દેર બાદ ફિર કહા : "અય અલ્લાહકે રસૂલ! આપકે સવારોંને મુઝે ઉસ વક્ત ગિરિફતાર કિયા થા જબ મૈં ઉમરહકી નિય્યતસે નિકલા થા તો

આપકે ખયાલમેં અબ મુઝે ઈસ સિલસિલેમેં ક્યા કરના ચાહિયે?" રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે "તુમ મક્કા જાકર ઉમરહ અદા કર લો. મગર યે ઉમરહ અબ તુમ અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલકી શરીઅતકે મુતાબિક અદા કરોગે." ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને મનાસિકે હજ ઔર અફઆલે ઉમરહકી તા'લીમ દી.

હઝરત સુમામહ બિન ઉસાલ (રદિ.) ઉમરહકી અદાયગીકે લિયે રવાના હુએ, જબ બતને મક્કામેં પહોંચે તો વહીં ખડે હોકર બુલંદ આવાઝસે તલ્બિયહ પળ્હના શુરૂ કર દિયા :

લબ્બૈક અલ્લાહુમ્મ લબ્બૈક, લબ્બૈક લા શરીક લક લબ્બૈક, ઈન્નલ્ હમ્દ વન્નિઅ્મત લક વલ્ મુલ્ક લા શરીક લક.

મૈં હાઝિર હૂં! ખુદાયા મૈં હાઝિર હૂં, મૈં હાઝિર હૂં તેરા કોઈ શરીક નહીં. મૈં હાઝિર હૂં, બેશક સારી તા'રીફેં ઔર તમામ નેઅમતેં તેરે લિયે હૈં ઔર ઈકતિદાર તેરા હૈ, તેરા કોઈ શરીક નહીં.

વો દુનિયાકે સબસે પેહલે મુસલમાન થે જો તલ્બિયહ પળ્હતે હુએ મક્કામેં દાખિલ હુએ. કુરૈશકે લોગ નાગહાની ઔર ગૈર મુતવક્કેઅ આવાઝકો સુનકર સહમ ગયે ઔર ગઝબનાક હોકર દૌડે, ઉનહોંને અપની તલવારેં બેનિયામ કર લીં ઔર આવાઝકી તરફ લપકે તાકે ઉસ શખ્સ પર ટૂટ પડેં જો ઉનકે કછારમેં ઘુસ આયા થા. વો લોગ સુમામહકી તરફ બળ્હે તો ઉનહોંને તલ્બિયહકી આવાઝ ઔર તેઝ કર દી. વો ઉનકી તરફ નિહાયત લાપરવાહી ઔર બેખૌફીકે સાથ દેખ રહે થે. એક કુરૈશી જવાનને તીર ચલાકર ઉનકો શહીદ કરના ચાહા મગર દૂસરોંને ઉસકો યે કેહતે હુએ ઐસા કરનેસે રોક દિયા કે "તેરા બુરા હો, જાનતા હૈ યે કૌન હૈ? યે યમામહકા બાદશાહ સુમામહ બિન ઉસાલ હૈ. અગર તુમને ઉસકો કોઈ નુકસાન પહોંચાયા તો ઉસકે કબીલેવાલે હમારે યહાં ગલ્લેકી (અનાજકી) બર આમદ (એક્સ્પોર્ટ) રોકકર હમકો ભૂખે માર દેંગે." ફિર વો લોગ અપની તલવારેં મયાનમેં કરકે હઝરત સુમામહ (રદિ.) કે સામને આએ ઔર ઉનસે બોલે : "સુમામહ! યે તુમકો ક્યા હો ગયા હૈ?

ક્યા તુમ બેદીન હો ગયે હો? ઔર તુમને અપને ઔર અપને બાપ દાદાઓંકા દીન છોડ દિયા હૈ?"

"નહીં! મૈં બેદીન નહીં હુવા હૂં, બલ્કે મૈંને સબસે અચ્છે દીન મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કે દીનકી પૈરવી ઈખ્તિયાર કર લી હૈ." હઝરત સુમામહ (રદિ.) ને જવાબ દિયા, ઉસકે બાદ ઉનહોંને કહા : "ઈસ ઘરવાલેકી કસમ! મેરે વાપસ જાનેકે બાદ યમામહકે ગેહૂંકા એક દાના ઔર વહાંકી પૈદાવારકા કોઈ હિસ્સા ઉસ વક્ત તક તુમહારે યહાં નહીં પહોંચ સકતા જબ તકકે તુમ સબકે સબ મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કા ઈત્તિબાઅ (પૈરવી) ન ઈખ્તિયાર કર લો."

હઝરત સુમામહ (રદિ.) ને કુરૈશકી આંખોંકે સામને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે બતાએ હુએ તરીકેકે મુતાબિક ઉમરહકે અરકાન અદા કિયે, ઉનહોંને ગૈરૂલ્લાહ ઔર બુતોંકે લિયે નહીં, ખુદા તઆલાકી ખૂશ્નૂદીકે લિયે કુરબાનીકે જાનવર ઝબહ કિયે ઔર અપને વતન વાપસ લૌટ આએ. વાપસ આકર ઉનહોંને અપને કબીલેવાલોંકો કુરૈશકે યહાં ગલ્લેકી (ગેહૂંકી) સપ્લાઈ રોક દેનેકા હુકમ દિયા, કબીલેવાલોંને ઉનકે ઈસ હુકમકી તા'મીલ કી ઔર અહલે મક્કાકે યહાં અપની પૈદાવારકી સપ્લાઈ બંદ કર દી.

ઈકતિસાદી પાબંદી જો સુમામહ બિન ઉસાલ (રદિ.) ને કુરૈશકે ખિલાફ લગાઈ થી, બતદરીજ સખ્તસે સખ્તતર હોતી ચલી ગઈ, ઉસકે નતીજેમેં ગલ્લેકી (અનાજકી) કીમતોંમેં બહોત ઝિયાદહ ઈઝાફા હો ગયા; લોગોંમેં ફાકાકશી આમ હો ગઈ ઔર ઉનકી તકલીફ ઔર પરેશાની ઝિયાદહ બઢ ગઈ ઔર જબ નૌબત યહાં તક પહોંચી કે ઉનકો અપને ઔર બાલ બચ્ચોંકી ભૂખસે મર જાનેકા સખ્ત ખતરા લાહિક હો ગયા તો ઉનહોંને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો લિખ્ખા.

હમ આપકે મુતઅલ્લિક પેહલેસે યે બાત જાનતે હૈં કે આપ સિલા રહમી કરતે હૈં ઔર દૂસરોંકો ઉસકી તાકીદ કરતે હૈં મગર ઈસ વક્ત હમ જિસ સૂરતે હાલકા સામના કર રહે હૈં વો યે હૈ કે આપને હમારે સાથ કતઅ

રહમીકા તર્ઝે અમલ ઈખ્તિયાર કર રખ્ખા હૈ, આપને હમારે બાપોંકો તલવારસે કતલ કિયા, ઔર બેટોંકો ભૂખે માર રહે હૈં. સુમામહ બિન ઉસાલ (રદિ.) ને ગલ્લેકી બર આમદ (એક્સ્પોર્ટ) પર પાબંદી લગાકર હમેં સખ્ત તકલીફ ઔર પરેશાનીમેં મુબ્તલા કર દિયા હૈ. અગર આપ મુનાસિબ સમઝેં તો ઉસકો લિખ દેં કે વો ગલ્લા વગૈરહ પર આઈદ પાબંદી ખતમ કર દે.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને હઝરત સુમામહકો લિખ દિયા કે વો કુરૈશકે ખિલાફ પૈદાવારકી બર આમદકી લગાઈ હુઈ બંદિશ ખતમ કર દેં, ચુનાંચે ઉનહોંને આપકે હુકમકે મુતાબિક વો પાબંદી ઉઠા લી ઔર કુરૈશકે યહાંકી સપ્લાઈ જારી કર દી.

હઝરત સુમામહ બિન ઉસાલ (રદિ.) ઝિંદગી ભર અપને દીનકે વફાદાર ઔર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કે સાથ કિયે હુએ અહદકે પાબંદ રહે. જબ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી વફાત હો ગઈ ઔર અહલે અરબ ઈજતિમાઈ ઔર ઈન્ફિરાદી તૌર પર અલ્લાહકે દીનસે નિકલને લગે ઔર મુસયલમા કઝ્ઝાબને બનૂ હનીફામેં નબુવ્વતકા ઝૂઠા દા'વા કરકે ઉનહેં અપને ઉપર ઈમાન લાનેકી દઅવત દેની શુરૂ કી તો હઝરત સુમામહ (રદિ.) ઉસકે સામને ડટ ગયે, ઉનહોંને અપની કૌમકો સમઝાયા કે "બનૂ હનીફાકે લોગો! ખબરદાર ઉસ ગુમરાહકુન દઅવતકો હરગિઝ કબૂલ ન કરના જિસમેં નૂરે હિદાયતકા દૂર દૂર તક પતા નહીં હૈ. ખુદાકી કસમ! યે શકાવત વ બદબખ્તી હૈ જિસકો અલ્લાહ તઆલાને હમમેંસે ઉન લોગોં પર મુસલ્લત કિયા હૈ જો ઉસે ઈખ્તિયાર કરેં, ઔર ઝબરદસ્ત ઈમ્તિહાન વ આઝમાઈશ હૈ, ઉન લોગોંકે લિયે જો ઉસસે ઈન્કાર કરેં." ઉનહોંને મઝીદ ફરમાયા : "બનૂ હનીફાવાલો! એક વક્તમેં દો નબી નહીં હો સકતે, મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) અલ્લાહ તઆલાકે આખરી નબી હૈં. ઉનકે બાદ કોઈ નબી નહીં હૈ, ન ઉનકી નબુવ્વતમેં કિસીકો શરીક કિયા ગયા હૈ."

(હા-મીમ તન્ઝીલુલ્ કિતાબિ મિનલ્લાહિલ્ અઝીઝિલ્ અલીમ, ગાફિરિઝ્ ઝમ્બિ વ કાબિલિ ત્તૌબિ શદીદિલ્ ઈકાબિ ઝિત્તૌલિ લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ ઈલૈહિલ્ મસીર.) (સૂરએ મોમિન, આયત : ૧-૩)

"હા-મીમ ઈસ કિતાબકા નુઝૂલ અલ્લાહકી તરફસે હૈ. જો ઝબરદસ્ત હૈ. સબ કુછ જાનનેવાલા ગુનાહ મઆફ કરનેવાલા ઔર તૌબા કબૂલ કરનેવાલા હૈ. સખ્ત અઝાબ દેનેવાલા ઔર બડા સાહિબે ફઝલ હૈ. કોઈ મઅબૂદ ઉસકે સિવા નહીં, ઉસીકી તરફ સબકો પલટના હૈ."

ફિર ફરમાયા કે કહાં અલ્લાહકા યે અઝીમ કલામ ઔર કહાં મુસયલમા કઝ્ઝાબકા કૌલ :

યા ઝિફ્દઉ નક્કી મા તુનક્કીન. લશ્શરાબ તમ્નઈન વલલ્ માઅ તુકદ્દિરીન.

"અય મેંડક! તુમ જિતના ચાહો ટરટર કરતે રહો, અપની ઈસ ટરટરસે ન તુમ પાની પીનેસે રોક સકતે હો, ન પાનીકો ગદલા કર સકતે હો."

ફિર વો અપને કબીલેકે ઉન લોગોંકો લેકર અલગ હો ગયે જો ઈસ્લામ પર સાબિત કદમ રેહ ગયે થે ઔર રાહે ખુદામેં જિહાદ ઔર ઉસકે દીનકો ઝમીન પર ગાલિબ કરનેકે લિયે મુરતદીનકે સાથ જંગ વ કિતાલમેં મશ્ગૂલ હો ગયે.

અલ્લાહ તઆલા હઝરત સુમામહ બિન ઉસાલ (રદિ.) કો ઈસ્લામ ઔર મુસલમાનોંકી તરફસે બેહતરીન જઝા દે ઔર ઉસ જન્નતસે નવાઝે જિસકા વા'દા મુત્તકિયોંસે કિયા ગયા હૈ.

ઔર હમકો ભી જન્નતુલ ફિરદૌસમેં દાખિલ ફરમાએ. આમીન.

પોશીદા કર્ઝા અદા કર દીજિયે જિસ હૂરસે ચાહેં નિકાહ કર લીજિયે ઔર જિસ દરવાઝેસે ચાહેં જન્નતમેં દાખિલ હો જાઈયે

અબૂ યઅલામેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે તીન કામ હૈં જો ઉનહેં ઈમાનકે સાથ કર લે વો જન્નતકે તમામ દરવાઝોંમેંસે જિસસે ચાહે જન્નતમેં ચલા જાએ ઔર જિસ કિસી હૂરે જન્નતસે ચાહે નિકાહ કર લે.

(૧) જો અપને કાતિલકો મઆફ કર દે. (૨) પોશીદા કર્ઝ અદા કર દે. (૩) હર ફર્ઝ નમાઝકે બાદ દસ મરતબા સૂરએ ઈખ્લાસ : કુલ હુવલ્લાહુ અહદ..... કો પળ્હે.

હઝરત અબૂબક્ર (રદિ.) ને પૂછા, યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! જો ઈન તીનાં કામોંમેંસે એક કર લે? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, એક પર ભી યેહી દરજા હૈ. (તફસીર ઈબ્ને કસીર, જિલ્દ ૫, સફા ૬૧૬)

મુસલમાન રસ્મો રિવાજ ટૂટને પર તડપતે હૈં ઔર સુન્નતે નબવીકે છૂટને પર ટસસે મસ નહીં હોતે

આજકલકે મશીની દૌરકા આમ ઈન્સાન ખૂદ ભી એક મશીનકી તરહ ઝિંદગી ગુઝાર રહા હૈ. કામેકાજકી ઝિયાદતી ઔર મઆશી વ મઆશરતી પરેશાનિયોંને ઉસે ઉલજા રખ્ખા હૈ. પુર આસાઈશ ઝિંદગીકે બાવજૂદ ઉસે વસાઈલ ઔર ઈત્મીનાને કલ્બકી કમીકા શિકવા રેહતા હૈ. એક તરફ માદી તરક્કીને ઉસે અપની ઝાતકે ખૌલમેં બંદ કર દિયા હૈ, દૂસરી તરફ સાઈન્સી ઉલૂમને અકલકો ઈસ કદર મસ્હૂર કર રખ્ખા હૈ કે દીની ઉલૂમકી અહમિયત દિલોંસે નિકલતી જા રહી હૈ, અપની ઝબાનસે “દીન વ દુનિયા બરાબર” કા ના'રા લગાનેવાલે ભી અમલન દુનિયાદારાના ઝિંદગી બસર કર રહે હૈં. રસ્મો રિવાજ ટૂટને પર તડપતે હૈં ઔર સુન્નતે નબવીકે છૂટને પર ટસસે મસ નહીં હોતે. મુસલમાન નૌજવાન ફિરંગી (અંગ્રેજી) તેહઝીબકે ઈસ કદર દિલદાદહ બન ચુકે હૈં કે લિબાસ વ ખાના ઔર નશિસ્ત વ બરખાસ્તમેં ફિરંગી તૌર તરીકોંકો અપનાના રોશન ખયાલીકી અલામત સમઝતે હૈં. કુફ્રો ઈલ્હાદને મુસલમાન મઆશરે પર અપને મકરૂહ સાયે ડાલને શુરૂ કર દિયે હૈં. જબકે જદીદ તા'લીમને જલતી પર તેલકા કામ કર દિયા હૈ. બકૌલે

અકબર ઈલાહાબાદી.

ખૂશ તો હૈં હમ ભી જવાનોંકી તરક્કીસે
લબે ખંદાસે નિકલ જાતી હૈ ફરિયાદ ભી સાથ
હમ સમઝતે થે કે લાએગી ફરાગત તા'લીમ
ક્યા પતા થા કે ચલા આએગા ઈલ્હાદ ભી સાથ

આજકલકે મુસલમાન બચ્ચે માં-બાપકી ગોદસે હી અંગ્રેજી ઝબાનકે અલ્ફાઝ ઈસ તરહ સીખ રહે હૈં જિસ તરહ માઝીમેં કલિમએ તય્યિબહ ઔર કુરઆનકી આયતેં સીખા કરતે થે. જબ બચ્ચેકી ઉઠાન હી ઐસી હો તો ક્યા ગિલા ઔર ક્યા શિકવા કે બચ્ચા બડા હોકર માં બાપકા નાફરમાન બનતા હૈ.

તિફલસે બૂ આએ ક્યા માં બાપકે અત્વારકી
દૂધ ડિબ્બોંકા હૈ ઔર તા'લીમ હૈ સરકારકી

બા'ઝ ઔરતોંકા તો યે નઝરિયા હોતા હૈ કે બચ્ચા બડા હોકર ખૂદ બખૂદ સંવર જાએગા, લિહાઝા બચ્ચાકી બુરી હરકાત વ સકનાત દેખકર ખૂદ થોડા બહોત ડાંટ લેતી હૈં, બાપકો રોક ટોક નહીં કરને દેતીં. હાલાંકે બચપનકી બિગડી આદતેં જવાનીમેં ભી પીછા નહીં છોડતીં. બચ્ચા સય્યાલ ફૌલાદકી તરહ બચપનમેં જિસ સાંચેમેં ઢલ જાએ સારી ઉમર ઉસી તરહ રેહતા હૈ. રહી સહી કસર કોલેજ ઔર યુનીવર્સિટીકી તાલીમ પૂરા કર દેતી હૈ જિસસે નૌજવાન તબકા "માનકર ચલને" કે બજાએ "મનવાકર ચલને" કા આદી હો જાતા હૈ, અબ અગર ઉનહેં રોકટોક કી જાએ તો યે માં કો દકયાનૂસી સમઝતે હૈં ઔર બાપસે યૂં નફરત કરતે હૈં જૈસે પાપસે નફરત કી જાતી હૈ.

હમ ઐસી સબ કિતાબેં કાબિલે ઝબ્તી સમઝતે હૈં
જિનકો પઢકર બચ્ચે બાપકો ખબ્તી સમઝતે હૈં

અકસર નૌજવાન જબ યુનીવર્સિટિયોંકી તા'લીમ હાસિલ કરકે નિકલતે હૈં તો દીનકે હર મસ્અલેકો અકલકી તરાઝૂ પર તોલના ઉનકા મહેબૂબ મશ્ગલા બન ચુકા હોતા હૈ. ફિર અગર ઊંચી તાલીમ હાસિલ કરનેકે લિયે બેરૂને મુલ્ક જાનેકા મૌકા મિલ જાએ તો ઉમૂમન "ઝુલુમાતુન્ બઅ્ઝુહા ફૌક

બઅ્ઝિન." (અંધેરે દર અંધેરે) વાલા મઆમલા હો જાતા હૈ. ઐસે હઝરાતકો અપની ઈસ્લાહકે બજાએ દીનકી ઈસ્લાહકી ફિક્ર ઝિયાદા હોતી હૈ. મિયાં બીવી ખૂદ દીનકે મુતાબિક ઢલનેકે બજાએ દીનકો અપની મરઝી વ સહૂલતકે મુતાબિક ઢાલતે રેહતે હૈં.

ખુદાકે ફઝલસે મિયાં બીવી દોનોં મુહઝ્ઝબ હૈં
ઉનહેં ગુસ્સા નહીં આતા ઉનહેં ગૈરત નહીં આતી

દીનકી સચ્ચી મુહબ્બત રખનેવાલે હઝરાતકે લિયે સોચનેકી બાત હૈ કે ઉનકી ઔલાદકી અચ્છી તરબિયત કૈસે હો? જિન ઘરોંમેં ઔલાદકી તરબિયતકે લિયે કોશિશેં હો ભી રહી હૈં વહાં ખાતિર ખ્વાહ નતાઈજ મુરત્તબ નહીં હો રહે. ઉનહેં ભી ઈલ્મી તઆવુનકી ઝરૂરત મહેસૂસ હોતી હૈ.

બ્રશ, મંજન ઔર ટૂથ પેસ્ટસે મિસ્વાકકા સવાબ નહીં મિલેગા

ખયાલ રહે કે જહાં તક નઝાફત ઔર દાંતોંકી સફાઈ ઔર સુથરાઈકા હુકમ હૈ વહાં તક તો દાંતોંકી સફાઈકે લિયે કોઈ ચીઝ ભી ઈસ્તે'માલ કરે, નઝાફત ઔર સફાઈકા હુસૂલ હો જાએગા ઔર આમ નઝાફત ઔર સફાઈકે હુકમકી તા'મીલકા નિય્યતકે પાયે જાને પર સવાબ મિલ જાએગા. મગર મિસ્વાકકી જો ફઝીલત હૈ ઉસસે નમાઝકા સવાબ ૭૦-૭૫ ગુના બઢ જાતા હૈ, યે ફઝીલત ઔર ઉખ્રવી સવાબ અહાદીસમેં મિસ્વાકકી કૈદસે મુકય્યદ હોનેકી વજહસે ઉસીસે મુતઅલ્લિક રહેગા. ઈસી તરહ મિસ્વાકકે જો બુન્યાદી તન્દુરૂસ્તીકે ફવાઈદ હૈં, વો મંજન વ ટૂથ પેસ્ટસે હાસિલ હો જાએંગે.

ઈસ ઝમાનેમેં ખુસૂસન જદીદ તાલીમ યાફતા લોગોંમેં ઔર નઈ ઉમર ઔર નયે ઝહનવાલે લોગોંમેં બ્રશ ઔર પેસ્ટ રાઈજ હૈ, ઉસસે વો દુન્યાવી સફાઈ વ નઝાફત તો હાસિલ કર લેંગે મગર મિસ્વાકકી સુન્નત ઔર ઉસકે સવાબસે મહેરૂમ રહેંગે. અફસોસ કે અબ તો મદારિસકે માહોલને ભી મિસ્વાકકે બજાએ ટૂથ પેસ્ટકો ઈખ્તિયાર કર લિયા હૈ. ઈસ્લામકે તૌર

ઔર તરીકાકો છોડકર મગરિબિયત પર ફિદા હો રહે હૈં. યે મતલબ નહીં કે વો મના હૈ મગર સુન્નતકે સવાબસે મહેરૂમ ઔર હઝરાતે અંબિયાએ કિરામ (અલૈ.) કે તરીકસે તો હટકર હૈ. કુતુબે ફતાવાસે ભી ઉસકી તાઈદ હોતી હૈ. ચુનાંચે ફતાવા રહીમિયામેં હૈ :

"જબ મિસ્વાકકી મૌજૂદગીમેં ઉન્ગલિયાં જિનકે લિયે આં હઝરત (સ.અ.વ.) કા અમલ ઔર કૌલ સાબિત હૈ, મિસ્વાકકે કાઈમ મકામ નહીં હો સકતીં તો બ્રશ વગૈરહ કૈસે મિસ્વાકકે કાઈમ મકામ હો સકતે હૈં. ઈસ લિયે કે સુન્નત દરખ્તકી મિસ્વાક હૈ."

(તૌઝીહુલ મસાઈલ, સફા ૩૫, ફતાવા રહીમિયા, જિલ્દ ૧, સફા ૧૨૬)

ઈસી તરહ ફઝાઈલે મિસ્વાકમેં આયા હૈ :

"મંજનકા ઈસ્તે'માલ જાઈઝ હૈ. લેકિન મહઝ મંજન પર ઈકતિફા કર લેનેસે મિસ્વાકકી ફઝીલત હાસિલ ન હોગી." (સફા ૭૩)

સિઆયામેં હાશિયા હિદાયા જો નુફૂરીકે હવાલેસે હૈ કે "ઉન્ગલિયોંસે મલના મિસ્વાક મિલને ઔર પાએ જાનેકી સૂરતમેં સુન્નત અદા કરનેવાલા ન હોગા." (સફા ૧૧૭)

ઉન અકાબિરકી તસરીહાતસે મા'લૂમ હુવા કે નઝાફત ઔર સફાઈ ઔર ચીઝ હૈ, સુન્નતકા સવાબ ઔર ચીઝ હૈ. મંજન ઔર પેસ્ટકે ઈસ્તે'માલસે આમ સફાઈ વ પાકીઝગી હાસિલ હો જાએગી મગર મિસ્વાકકા સવાબ ન મિલેગા. લિહાઝા સુન્નતકે સવાબ ઔર ઉસકી તાકીદ વ તરગીબકે પેશે નઝર ઉમ્મતે મુસ્લિમાકા ફરીઝા હૈ કે મિસ્વાકકી સુન્નતકો તર્ક ન કરેં. મંજન ઔર પેસ્ટકે અલાવા ખુસૂસન નમાઝકે ઔકાતમેં મિસ્વાકકા એહતિમામ રખ્ખેં તાકે નબિયોંવાલા તરીકા માહોલમેં રાઈજ હો.

મિસ્વાક કરતે વક્ત યે નિય્યત કીજિયે

ઈમામ ગઝાલીને લિખ્ખા હૈ કે મિસ્વાક કરતે વક્ત યે નિય્યત કરે કે "ખુદાકે ઝિક્ર ઔર તિલાવતકે લિયે મુંહ સાફ કરતા હૂં." ઉસકી શરહે

અહયામેં હૈ કે મહઝ ગંદગી દૂર કરનેકી નિય્યત ન કરે બલ્કે ઉસકે સાથ યાની સફાઈકી નિય્યતકે સાથ ઝિક્રો તિલાવતકી નિય્યત કરે તાકે ઉસકા ભી સવાબ મિલે. (ઈત્તિહાફુ સ્સાદહ, જિલ્દ ૨, સફા ૩૪૮)

મિસ્વાક કરનેકા મસ્નૂન તરીકા

અલ્લામા ઈબ્ને નજીમને અલ બહરૂર્રાઈકમેં લિખ્ખા હૈ કે મિસ્વાક કરનેકા તરીકા યે હૈ કે મિસ્વાક દાંતકે ઉપરી હિસ્સા ઔર નિચલે હિસ્સા ઔર તાલૂ પર મલે ઔર મિસ્વાક મલનેમેં દાઈ જાનિબ પેહલે કરે ફિર બાઈ જાનિબ, કમ અઝ કમ તીન બાર ઉપરકે દાંતોંકો ઈસી તરહ તીન બાર નીચેકે દાંતોંકો મલે, મિસ્વાક દાએં હાથસે પકડકર લંબાઈ ઔર ચૌડાઈ દોનોંમેં કરે.

તહતાવી અલલ મરાકીમેં તરીકએ મિસ્વાક બયાન કરતે હુએ લિખ્ખા હૈ કે દાંતકે અંદરૂની હિસ્સા ઔર દાંતકે બાહિરી હિસ્સા દોનોં જાનિબ કરે ઔર મુંહકે ઉપરી હિસ્સામેં ભી કરે.

(તહતાવી અલલ મરાકી, સફા ૩૮)

અલ્લામા શામીને લિખ્ખા હૈ કે મિસ્વાક દાંતોંકે બાહિરી હિસ્સા પર ઘુમા ઘુમાકર કરે ઔર ચવ્વે દાંતકે ઉપરી હિસ્સાકે ઔર દોનોં દાંતોંકે જોડમેં ભી કરે. (શામી, જિલ્દ ૧, સફા ૧૪)

મિસ્વાક પકડનેકા મસ્નૂન તરીકા

મિસ્વાક પકડનેકા મસ્નૂન તરીકા યે હૈ કે દાએં હાથકી ખિન્સર (સબસે છોટી ઉન્ગલી) કો મિસ્વાકકે નીચે કરે ઔર બિન્સર (ઉસકે બગલવાલી) ઔર સબ્બાબહ યાની અંગુશ્તે શહાદત મિસ્વાકકે ઉપર રખ્ખે ઔર અંગૂઠા મિસ્વાકકે સિરેકે નીચે રખ્ખે, ઔર મિસ્વાક દાએં હાથસે પકડે.

(અન ઈબ્ને મસઊદ : સિઆયહ, સફા ૧૧૯, ઉમ્દતુલ કારી, જિ. ૩, સફા ૧૭૫)

મિસ્વાકકી મોટાઈ કિતની હો?

મિસ્વાકકી મોટાઈ છોટી ઉન્ગલીકે બરાબર હો.

(અસ્સિઆયહ, સફા ૧૧૮, ઉમ્દતુલ કારી, સફા ૧૮૫)

મતલબ યે હૈ કે ઐસી હો કે સહૂલતસે કુચલા જાએ ઔર નરમ હો. અગર ઉસસે મોટા મિલે તો ન છોડે, લે લે કે ઉસે ભી કિયા જા સકતા હૈ.

મિસ્વાકકી લંબાઈ કિતની હો?

મિસ્વાક એક બાલિશ્તસે ઝાઈદ ન હો વરના ઉસ પર શયતાન સવાર હો જાતા હૈ, હાં મિસ્વાક કરતે વક્ત છોટા હો જાએ કોઈ હરજ નહીં.

(સિઆયા, સફા ૧૧૯)

મિસ્વાકકો બિછાકર ન રખિયે બલ્કે ખડી કરકે રખિયે, જુનૂનસે હિફાઝત હોગી

મિસ્વાકકો બિછાકર ન રખિયે, બલ્કે ખડી કરકે રખ્ખેં.

(સિઆયા, સફા ૧૧૯, શામી, સફા ૧૧૫)

મિસ્વાકકો ધોકર રખ્ખે ઔર ફિર કરતે વક્ત ધોએ. મિસ્વાક ઝમીન પર ન રખ્ખે કે જુનૂનકા અંદેશા હૈ, બલ્કે તાક યા કિસી ઔર ઊંચે મકામ, દીવાર વગૈરહ પર ખડી રખિયે.

(શામી જિલ્દ ૧, સફા ૧૧૫)

હઝરત સઈદ બિન જુબેર (રદિ.) સે નકલ કિયા ગયા હૈ કે જો શખ્સ મિસ્વાકકો ઝમીન પર રખનેકી વજહસે મજનૂન હો જાએ તો વો અપને નફસકે અલાવા કિસીકો મલામત ન કરે કે યે ખૂદ ઉસકી અપની ગલતી હૈ.

મિસ્વાક કરનેમેં નીચેકી બાતોંકા ખયાલ રખિયે વરના કઈ બીમારિયોંકા અંદેશા હૈ

મિસ્વાકકો મુઠ્ઠીમેં પકડકર ન કરે ઉસસે મર્ઝ બવાસીર પૈદા હોતા હૈ.
(સિઆયહ, સફા ૧૧૯)

મિસ્વાક લેટકર ન કરે કે ઉસસે તિલ્લી બળ્હતી હૈ.
(તહતાવી, સફા ૩૮)

મિસ્વાકકો ચૂસે નહીં કે ઉસસે નાબીનાઈ, અંધાપન આતા હૈ. (હાં મગર મિસ્વાક નઈ હો તો પેહલી મરતબા સિર્ફ ચૂસા જા સકતા હૈ.
(સિઆયહ, સફા ૧૯૯)

પેહલી મરતબા નઈ મિસ્વાકકો ચૂસના જુઝામ ઔર બર્સ (કોઢ) કો દફા કરતા હૈ. મૌતકે અલાવા તમામ બીમારિયોંસે શિફા હૈ, ઉસકે બાદ ચૂસના નિસ્યાન (ભૂલાપન) પૈદા કરતા હૈ.
(ઈત્તિહાફુસ સાદહ, સફા ૫૩૧, શામી જિલ્દ ૧, સફા ૧૧૫)

બગૈર ઈજાઝત દૂસરેકી મિસ્વાક ઈસ્તે'માલ કરના મકરૂહ હૈ

મિસ્વાક કરનેસે પેહલે ભી ધોએ ઔર કરનેકે બાદ ધોકર રખ્ખે, વરના શયતાન મિસ્વાક કરને લગતા હૈ. (તહતાવી, સફા ૩૭)

મિસ્વાકકો હમેશા અપને પાસ જેબ વગૈરહમેં રખના બેહતર હૈ, તાકે જબ જહાં નમાઝ વુઝૂકા મૌકા હો મિસ્વાકકી ફઝીલતકે સાથ હો.
(ફઝાઈલે મિસ્વાક, સફા ૭૯)

દીનદારોંકે સાથ દુશ્મની ન રખિયે

હમ કિસી મુઅઝ્ઝિન યા કિસી ખાદિમે મસ્જિદસે ચાહે દરબાન હો, સફાઈ કરનેવાલા હો યા ગુસલખાનોંકો સાફ કરનેવાલા હો કભી દુશ્મની પૈદા ન કરેં. ખુસૂસન અગર યે લોગ અપને ફર્ઝે મન્સબીકો મહઝ સવાબ સમઝકર યા કિસી ઔર અચ્છી નિય્યતસે કરતે હોં તબ તો ઔર ઝિયાદા ઉનકા એહતિરામ કરના ચાહિયે, ઔર યે અબ અગરચે સબ મુસલમાનોંકે લિયે હૈ લેકિન ઉનકી ખાસ રિઆયત કરના ઝરૂરી હૈ. અલ્લાહ તઆલાકી અઝમતકા ખયાલ કરકે ઉન લોગોંસે અદાવત ન કરેં, વો ખુદાકે દરબારકે ખાદિમ હૈં જિનમેં સબસે ઝિયાદા મરતબા મુઅઝ્ઝિનકા હૈ ક્યૂંકે વો અકસર સુબહકી અઝાનકે લિયે સુબહે સાદિકસે પેહલે જાગ ઉઠતા હૈ ઔર પિછલી રાતોંકો ખુદાઈ લશ્કરોંકે સાથ દરબારે ખાસમેં હાઝિર હોતા હૈ.

નફસકે બારીક બારીક ધોકોંસે બચિયે

જબ તક અપને નફસકે બારીક બારીક ધોકોંકી મુબાલગાકે સાથ તફતીશ ન કર લેં ઉસ વક્ત તક કિસી મુસલમાનસે કતઅ તઅલ્લુક ઔર બોલચાલ બંદ કરનેમેં જલ્દી ન કરેં, ક્યૂંકે અકસર ઐસા હોતા હૈ કે કતઅ તઅલ્લુકી તો ખ્વાહિશે નફસકી વજહસે હોતી હૈ ઔર નફસ યે સમઝતા હૈ કે મૈં અલ્લાહકે વાસ્તે કતઅ તઅલ્લુક કરતા હૂં ઔર ઉસ પર બહોતસે દલાઈલ ભી બાંધતા હૈ, અગર હમ ઈસ બાત પર ગૌર કર લિયા કરેં કે કતઅ તઅલ્લુકીકે ગુનાહકી વજહસે હમારા કોઈ અમલ આસમાન તક નહીં પહોંચેગા તો હરગિઝ કતઅ તઅલ્લુકીમેં જલ્દી ન કરેંગે

મુખાલિફકે સાથ ખૈરખ્વાહીકા મઆમલા કીજિયે

જો શખ્સ ભી હમારા મુખાલિફ હો ઔર હમારી બદખ્વાહીમેં લગા

રેહતા હો, હમેં ચાહિયે કે હમ ઉસકી ખૈરખ્વાહી ઔર એહસાન વ સુલૂકકા મઆમલા કરતે રહેં, હમેં હક તઆલાકે સાથ ઉસકે બંદોંકે બારેમેં વૈસા હી મઆમલા કરના ચાહિયે જૈસા કે વો હમારે સાથ કર રહા હૈ જૈસે હમ દિન રાત અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાનિયાં કર રહે હૈં લેકિન ઉસકે બાવજૂદ અલ્લાહ તઆલાકે અલ્તાફ વ એહસાનાત મુન્કતેઅ (બંદ) નહીં હોતે, ઐસા હી મઆમલા હમેં ઉસકી મખ્લૂકકે સાથ કરના ચાહિયે.

ઈસસે માલૂમ હુવા કે હર વો શખ્સ જો અલ્લાહકી તરફ બુલાનેવાલા હો ઉસ પર યે બાત વાજિબ હૈ કે અદબ ઔર તમીઝસે બાહિર હોનેવાલોંકા ઈલાજ નરમી ઔર હિકમતસે કરે ઔર ઉનસે સુલૂક વ એહસાનસે પેશ આતા રહે, ક્યૂંકે વો રાઈ હૈ ઔર હર રાઈસે ઉસકી રઈય્યતકે બારેમેં સવાલ હોગા. અલ્લામા અબ્દુલ વહ્હાબ શઅરાની (રહ.) ફરમાતે હૈં કે એક મરતબા મુઝે ઉન ઝાકિરીનસે નફરત હો ગઈ જો મેરે પાસ રેહતે થે ઔર મૈંને ઉનકો છોડ દેનેકા ઈરાદા કિયા તો ઉસી રાત મુઝે સૈયદ અલી ખ્વાસ (રહ.) કી ઝિયારત હુઈ. દેખા કે મુઝસે ફરમા રહે હૈં કે તુમકો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) હુકમ ફરમાતે હૈં કે અપને લોગોંકી સોહબત પર અલ્લાહ તઆલાકી રઝામંદીકે લિયે સબ્ર કરતે રહો ઔર અચ્છી નસીહતસે હર વક્ત ઉનકી ખબરગીરી કરતે રહો. ઉસ શખ્સકી તરહ ન બનો જિસકી બકરિયાં દુશ્વાર ગુઝાર ઝમીનમેં મુન્તશિર હો ગઈ ઔર ગુસ્સેમેં ઉનકો જંગલમેં ભેડિયેકે વાસ્તે છોડ આયા કે વો ઉનકો ફાડ ખાએ.

જબ કોઈ ઝાલિમ હમારે ઉપર ઝુલ્મ કરે તો અપને આપકો ઉસસે ભી ઝિયાદાકા મુસ્તહિક સમઝેં. જો શખ્સ આગમેં જલાનેકે કાબિલ હો ફિર ઝરાસી રાખ ઉસ પર ડાલકર ઉસસે સુલહ કર લી જાએ તો ઉસકે ખૂશ હોનેકા મકામ હૈ કે બડી બલા આનેસે નજાત મિલી ઔર થોડીસી હી પર ટલ ગઈ.

જબ અલ્લાહ તઆલા મખ્લૂકકે સામને હમારે ઉયૂબ ઝાહિર કર દેં તો હમ હક તઆલાકા શુક્ર બજા લાએં ઔર જબ વો હમકો અપને બંદોંમેં રૂસ્વા કરેં તો યે સમઝકર અલ્લાહ તઆલાસે રાઝી રહેં કે ઉસને હમારે

સાથ યે બરતાવ કિસી હિકમતે કામિલા હીકી વજહસે કિયા હૈ જિસ પર હમ જૈસોંકી નઝર નહીં પહોંચ સકતી. પસ હમકો ઈસ મઆમલામેં ખુદા તઆલાકી પૈરવી કરની ચાહિયે ઔર યે કેહના ચાહિયે કે ખુદાકા શુક્ર હૈ કે ઉસને મખ્લૂક પર હમારે ઐબોંકો ઈસ લિયે ઝાહિર કર દિયા કે વો હમકો ઉનસે ખબરદાર કર દેં તાકે હમ ઉનસે બાઝ રહેં, આઈન્દા હમેશા ઉનસે બચતે રહેં. ક્યૂંકે ઈન્સાનકી હાલત યે હૈ કે જબ કિસી ઐબકે સાથ લોગોંમેં ઉસકી તન્કીસ હોને લગતી હૈ તો વો અપને ઝાહિર વ બાતિનકો ઉસસે બચા લેતા હૈ.

ફિર ઈસ સૂરતમેં દૂસરોંકો મલામત હરગિઝ નહીં કરની ચાહિયે ક્યૂંકે હકીકતમેં મલામતકે કાબિલ હમ હી હૈં કે હમને ખુદા તઆલાસે ગાફિલ હોકર ઐસે કામોંકા ઈરતિકાબ કિયા જો કે બદનામી ઔર પરદાદરીકા સબબ બન ગયે ઔર હમ અલ્લાહકી નિગેહદાશ્ત રખતે ઔર ઉસસે પૂરી તરહ શરમાતે તો હરગિઝ તન્હાઈમેં કોઈ ગુનાહ ન કરતે, ફિર જબ હમ ઈસ બાતસે ન રૂકે કે અલ્લાહ તઆલા હમારે કામોંકો જાનતે હૈં તો ઉસને મખ્લૂકકો હમારે હાલકી ખબર કર દી કે ઉન ઐબોંસ હમ બાઝ આ જાએં ઔર ઉસમેં મિન જાનિબિલ્લાહ હમારે લિયે બહોત બડી ધમકી હૈ કે હમેં મખ્લૂકકી તો પરવાહ હૈ ઔર ખુદા તઆલાકે મુત્તલેઅ હોનેકી ઝરા ભી પરવાહ નહીં હૈં.

હકીમ તિરમિઝીકા અજીબ ખ્વાબ

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કો અલ્લાહ તઆલાને દીનકા ભી હકીમ બનાયા થા ઔર દુનિયાકી ભી હિકમત દી થી. તિરમિઝકે રેહનેવાલે થે. દરિયા આમૂકે બિલકુલ કિનારે પર ઉનકા મઝાર હૈ. આપ અપને વક્તકે એક બહોત બડે મુહદ્દિસ ભી થે ઔર તબીબ ભી. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને આપકો હુસ્નો જમાલ ઈતના દિયા થા કે દેખકર દિલ ફરેફ્તા હો જાતા થા, ઉસકે સાથ સાથ અલ્લાહ તઆલાને આપકો બાતિની હુસ્નો જમાલ ભી અતા કિયા હુવા થા. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને ઉનકો અપને ઈલાકેમેં કબૂલિયતે તામ્મા

અતા કર રખ્ખી થી.

આપ ઐન જવાનીકે વક્ત એક દિન અપને મતબ (દવાખાના) મેં બૈઠે થે કે એક ઔરત આઈ ઔર ઉસને અપના ચેહરા ખોલ દિયા. વો બડી હસીના વ જમીલા થી. કેહને લગી કે મૈં આપ પર ફરેફ્તા હૂં, બડી મુદ્દતસે મૌકાકી તલાશમેં થી, આજ તન્હાઈ મિલી હૈ, આપ મેરી ખ્વાહિશ પૂરી કરેં. આપકે દિલ પર ખૌફે ખુદા ગાલિબ હુવા તો રો પડે. આપ ઈસ અંદાઝસે રોએ કે વો ઔરત નાદિમ હોકર વાપસ ચલી ગઈ. વક્ત ગુઝર ગયા ઔર આપ ઈસ બાતકો ભૂલ ગયે.

જબ આપકે બાલ સફેદ હો ગયે ઔર કામ ભી છોડ દિયા તો એક મરતબા આપ મુસલ્લે પર બૈઠે થે, ઐસે હી આપકે દિલમેં ખયાલ આયા કે ફલાં વક્ત જવાનીમેં એક ઔરતને અપની ખ્વાહિશકા ઈઝહાર કિયા થા, ઉસ વક્ત અગર મૈં ગુનાહ કર ભી લેતા તો આજ મૈં તૌબા કર લેતા. લેકિન જૈસે હી દિલમેં યે ખયાલ ગુઝરા તો રોને બૈઠ ગયે. કેહને લગે, અય રબ્બે કરીમ! જવાનીમેં તો યે હાલત થી કે મૈં ગુનાહકા નામ સુનકર ઈતના રોયા કે મેરે રોનેસે વો ઔરત નાદિમ હોકર ચલી ગઈ થી, અબ મેરે બાલ સફેદ હો ગયે તો ક્યા મેરા દિલ સિયાહ હો ગયા. અય અલ્લાહ! મૈં તેરે સામને કૈસે પેશ હૂંગા, ઈસ બુળ્હાપેકે અંદર જબ મેરે જિસ્મમેં કુવ્વત હી નહીં રહી તો આજ મેરે દિલમેં ગુનાહોંકા ખયાલ ક્યૂં પૈદા હુવા.

રોતે હુએ ઈસી હાલતમેં સો ગયે. ખ્વાબમેં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ઝિયારત નસીબ હુઈ. પૂછા, હકીમ તિરમિઝી! તૂ ક્યૂં રોતા હૈ? અર્ઝ કિયા, મેરે મહેબૂબ! જબ જવાનીકા વક્ત થા, જબ શહવતકા દૌર થા, જબ કુવ્વતકા ઝમાના થા, જબ અંધેપનકા વક્ત થા, ઉસ વક્ત તો ખશિય્યત (ડર) કા યે આલમ થા કે ગુનાહકી બાત સુનકર મૈં ઈતના રોયા કે વો નાદિમ હોકર ચલી ગઈ, લેકિન અબ જબ બુળ્હાપા આયા હૈ, તો અય અલ્લાહકે મહેબૂબ! મેરે બાલ સફેદ હો ગયે, લગતા હૈ કે મેરા દિલ ઈસ કદર સિયાહ હો ગયા હૈ કે મૈં સોચ રહા થા કે મૈં ઉસ ઔરતકી ખ્વાહિશ પૂરી કર લેતા ઔર બાદમેં તૌબા કર લેતા. મૈં ઈસ લિયે આજ બહોત પરેશાન

હૂં. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને તસલ્લી દેતે હુએ ફરમાયા : "યે તેરી કમી ઔર કુસૂરકી બાત નહીં, જબ તૂ જવાન થા તો ઉસ ઝમાનેકો મેરે ઝમાનેસે કુર્બકી નિસ્બત થી, ઉન બરકતોંકી વજહસે તેરી કૈફિયત ઈતની અચ્છી થી કે ગુનાહકી તરફ ખયાલ હી ન ગયા. અબ તેરા બુળ્હાપા આ ગયા હૈ તો મેરે ઝમાનેસે દૂરી હો ગઈ હૈ, ઈસ લિયે અબ દિલમેં ગુનાહકા વસ્વસા પૈદા હો ગયા થા."

ઘરમેં દાખિલ હોકર સૂરએ ઈખ્લાસ પળ્હ લીજિયે ઈન્શા અલ્લાહ રોઝીમેં બરકત હોગી

તબરાનીમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે જો શખ્સ સૂરએ ઈખ્લાસકો ઘરમેં જાતે વક્ત પળ્હ લે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ ઘરવાલોંસે ઔર ઉસકે પડોસિયોંસે ફકીરી દૂર કર દેગા.

(તફસીર ઈબ્ને કસીર, જિલ્દ ૫, સફા ૬૧૬)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારકકા ઈન્તિકાલ કૈસે હુવા?

ઉસ્તાઝ મુહદ્દિસીન હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક (રહ.) કે પાસ હદીસે પાક પળ્હનેવાલે હઝારોં તલબા હોતે થે. મુકબ્બિર જૈસે નમાઝમેં આગે તકબીર કેહતે હૈં ઈસી તરહ લોગ ઉનસે હદીસે પાક આગે નકલ કરતે થે. એક મજમામેં ઉન મુકબ્બિરીનકી તા'દાદ ગ્યારહસો (૧૧૦૦) થી. મજમાકા અંદાઝા આપ ખૂદ લગા લેં. એક મજમામેં દવાતોંકો ગિના ગયા તો ઉસ મજમામેં ચાલીસ હઝાર (૪૦૦૦૦) દવાતેં થીં. ઈતને બડે મજમામેં વો હદીસે પાકકા દર્સ દિયા કરતે થે. જબ ઉનકે આખરી લમ્હાત આએ. બિસ્તર પર લેટે હુએ થે ઔર કૈફિયત બદલ રહી થી. ઈસી દરમિયાન

અપને શાગિર્દોસે ફરમાયા કે મુઝે ઉઠાકર નીચે ઝમીન પર લિટા દો. શાગિર્દ હૈરાન થે કે અબ ક્યા કરેં? ઉસ વક્ત ચપસકે ફર્શ નહીં હોતે થે, ફક્ત મિટ્ટી હોતી થી. ફિર ફરમાયા, મુઝે ઉઠાઓ ઔર ઝમીન પર લિટા દો. શાગિર્દોંને હુકમકી તા'મીલ કી ઔર મિટ્ટી પર લિટા દિયા. ઉનહોંને દેખા કે વક્તકે ઈતને બડે શેખ અપને રૂખ્સારકો ઝમીન પર મલને લગે ઔર યે કેહ રહે થે કે અય અલ્લાહ! તૂ અબ્દુલ્લાહકે બુળ્હાપે પર રહમ ફરમા.

મેરે દોસ્તો! જિનકી ઝિંદગી હદીસે પાકકી ખિદમતમેં ગુઝરી, જબ વો અપને આખરી વક્તમેં અલ્લાહ તઆલાકે હુઝૂર ઈસ તરહ આજિઝી કરતે થે તો હમેં ભી આજિઝી વ ઈન્કિસારી કરની ચાહિયે, ક્યૂંકે હમારે પાસ તો અમલ ભી નહીં હૈ. હમ વાકઈ કાબિલે રહમ હૈં, અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમારે હાલ પર રહમ ફરમાએ. આમીન.

જો હાલ આદમીકો અલ્લાહસે કરીબ કર દે વો અચ્છા હાલ હૈ

સહાબએ કિરામકી ઈસ બાત પર બડી નઝર હોતી થી કે હમારે ઉપર ગમ ઔર પરેશાનિયાં આ રહી હૈં યા નહીં. વો ઉસકો અલ્લાહ તઆલાકી મુહબ્બતકી અલામત સમઝતે થે, ભૂખ ઔર ફાકા આતા થા તો વો ખૂશ હોતે થે કે ફાકે વો નેઅમતેં હૈં જો પરવરદિગારે આલમ અપને પ્યારોંકો અતા કિયા કરતે હૈં. ગમ ઔર પરેશાની પર ખૂશ હોતે થે કે પરવરદિગારને હમેં અપના સમઝા હૈ ઈસ લિયે યે પરેશાની ભેજી હૈ.

એક સહાબિય્રાકા વાકિઆ હૈ કે ઘરકે અંદર લેટી હુઈ થીં, મિયાંને કહા કે મુઝે પાની લા દે. કેહને લગી કે બહોત અચ્છા, વો ગઈ ઔર પાનીકા પ્યાલા લેકર આ ગઈ. મગર રાતકા વક્ત થા મિયાંકો નીંદ આ ગઈ. અબ યે ખુદાકી બંદી પાનીકા પ્યાલા લેકર ઈન્તિઝારમેં ખડી રહી કે મિયાંકી આંખ ખુલેગી તો મૈં ઉનહેં પાનીકા પ્યાલા પેશ કર દૂંગી. જબ સુબહકા વક્ત હોને લગા તો ઉનકી આંખ ખુલી. ઉનહોંને દેખા કે બીવી પાનીકા પ્યાલા

લેકર ઉનકે ઈન્તિઝારમેં ખડી હૈ. યે દેખકર બહોત ખુશ હુએ. કેહને લગે કે અચ્છા! મૈં તુઝસે ઈતના ખૂશ હૂં કે તૂ આજ જો ભી મુતાલબા કરેગી મૈં તેરે ઉસ મુતાલબેકો પૂરા કર દૂંગા. બીવીને કહા : અચ્છા! ફિર મેરા મુતાલબા યે હૈ કે આપ મુઝે તલાક દે દીજિયે. અબ પરેશાન હુએ કે ઈતની મુહબ્બત કરનેવાલી, ઈતની ખિદમત કરનેવાલી, ઈતની વફાદાર, ઈતની નેક બીવી તલાકકા મુતાલબા કર રહી હૈ. ઔર કૌલ ભી મૈં દે બૈઠા હૂં. પૂછને લગે કે તલાક ક્યૂં ચાહતી હૈ? બીવીને કહા કે આપને ખૂદ હી કહા હૈ જો મુતાલબા કરેગી મૈં પૂરા કરુંગા. અબ અપને કૌલકો નિભાઈયે ઔર મુઝે તલાક દે દીજિયે. ફરમાને લગે, સુબહકો હમ નબીએ અકરમ (સ.અ.વ.) કે પાસ જાએંગે ઔર અપના મસ્અલા પેશ કરેંગે, કેહને લગી : બહોત અચ્છા! ફજરકી નમાઝકે બાદ ચલ પડે. અભી રાસ્તેમેં જા રહે થે કે ખાવિંદકા પાંવ કિસી પત્થરસે અટકા ઔર વો નીચે ગિર ગયે. ઉસકે બદનસે કુછ ખૂન નિકલા, બીવીને ફૌરન દોપટ્ટા ફાડા ઔર ઉસકા ઝખ્મ સાફ કરકે પટ્ટી બાંધી ઔર કેહને લગી કે નહીં અબ મસ્અલા પૂછનેકી ઝરૂરત નહીં ક્યૂંકે અબ મુઝે આપસે તલાક લેનેકી ઝરૂરત નહીં હૈ. વો કેહને લગે યે ક્યા બાત હુઈ, તલાક માંગી થી તો ભી મેરી સમઝમેં બાત ન આઈ. જબ મુતાલબા છોડ દિયા તો ભી યે બાત સમઝમેં નહીં આ રહી, અસલ બાત ક્યા હૈ? બીવીને કહા, ઘર ચલેં વહાં બતાઉંગી. જબ ઘર પહોંચે તો ખાવિંદને બૈઠતે હી કહા કે બતાઈયે, અસલ બાત ક્યા થી? કેહને લગી : આપને હી તો નબીએ અકરમ (સ.અ.વ.) કી હદીસ સુનાઈ થી કે જબ અલ્લાહ તઆલા કિસીસે મુહબ્બત કરતે હૈં તો પરેશાનિયાં ઉસકી તરફ યૂં દૌડતી હૈં જિસ તરહ પાની ઊંચી જગહસે નીચી જગહકી તરફ જાતા હૈ. મૈં આપકી બીવી હૂં, કિતના અરસા આપકે સાથ ગુઝાર ચુકી હૂં. મૈંને આપકે ઘરમેં દૌલત દેખી, સુખ દેખા, આરામ દેખા, ખૂશિયાં દેખીં મગર મૈંને આપકે ઘરમેં કભી ગમ ઔર પરેશાની નહીં દેખી. મેરે દિલમેં ખયાલ પૈદા હુવા કે કહીં ઐસા તો નહીં કે આપકે દિલમેં નિફાક હો જિસકી વજહસે હમારે સાથ અલ્લાહ તઆલાકા બરતાવ અપને પ્યારોં જૈસા નહીં હૈ. ઈસ લિયે મૈંને

કહા કે મેરે આકા (સ.અ.વ.) કી હદીસ સચ્ચી હૈ જો કુછ દેખ રહી હૂં યે ગલત હો સકતા હૈ. લિહાઝા મૈંને ચાહા તુમસે તલાક લે લૂં. લેકિન જબ રાસ્તેમેં જાતે હુએ આપકો ઝખ્મ લગા, પરેશાની આઈ તો મૈંને ફૌરન સમઝ લિયા કે આપકે ઈમાનમેં કિસી કિસમકા શક નહીં કિયા જા સકતા. અબ મૈં સારી ઝિંદગી આપકી બીવી બનકર આપકી ખિદમત કરૂંગી.

માલિક તો સબકા એક, માલિકકા કોઈ એક હઝારોંમેં ન મિલેગા લાખોંમેં તો દેખ

ભરે બાઝારમેં કુત્તે, બિલ્લી ઔર ખિન્ઝીર

હઝરત મૌલાના અહમદ અલી લાહોરી (રહ.) અપને બયાનાતમેં એક અજીબ બાત ઈરશાદ ફરમાયા કરતે થે કે મૈં એક દફા બાઝાર જા રહા થા. વહાં મુંઝે એક મજઝૂબ (ખુદાકી મુહબ્બતમેં ગર્ક શખ્સ) નઝર આએ, મૈંને ઉનકે કરીબ હોકર સલામ કિયા. ઉનહોંને સલામકા જવાબ દિયા ઔર પહેચાનકર પૂછા, અહમદ અલી! ઈન્સાન કહાં બસ્તે હૈં? મૈંને હૈરાન હોકર ભરે બાઝારકી તરફ ઈશારા કરકે કહા, હઝરત! યે સબ ઈન્સાન હી તો હૈં. જબ યે કહા તો ઉનહોંને હૈરાન હોકર ઈધર ઉધર દેખા ઔર હસરત ભરે લેહજેમેં કહા, યે સબ ઈન્સાન હૈં? ઉનકી તવજ્જોહકી તાસીર ઐસી થી કે જબ મેરી નિગાહ મજમા પર દો બારહ પડી તો મુઝે બાઝારમેં કુત્તે, બિલ્લી ઔર ખિન્ઝીર ચલતે હુએ નઝર આએ. જબ વો કૈફિયત ખતમ હુઈ તો મૈંને દેખા કે વો મજઝૂબ જા ચુકે થે. યે વાકિઆ અપને બયાનાતમેં સુનાકર હઝરત (રહ.) ફરમાતે થે :

માલિક તો સબકા એક, માલિકકા કોઈ એક
હઝારોંમેં ન મિલેગા લાખોંમેં તો દેખ

જી હાં! લાખોંમેંસે કોઈ હી હોગા જો સરકે બાલોંસે લેકર પાંવકે નાખુનોં તક અપને આપકો પરવરદિગારકે હવાલે કર દે ઔર કેહ દે કે અલ્લાહ! મૈં તેરા બંદા હૂં, તેરે હુકમોંકે મુતાબિક મેરી આઈન્દા ઝિંદગી

ગુઝરેગી. ઉસકો કેહતે હૈં ઉદ્‌ખુલૂ ફીસ્સિલ્મિ કાફફહ "તુમ પૂરે કે પૂરે સલામતીમેં દાખિલ હો જાઓ," મગર મેરે દોસ્તો! હમ તો અપની મરઝીકે માલિક બને ફિરતે હૈં. હમ દોસ્તોંમેં બૈઠકર કેહતે હૈં કે હમ કામ તો વો કરેંગે જિસકે લિયે હમારા દિલ કહેગા ઔર ફિર અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતકી તરફસે ખાસ રહમતેં ભી તલબ કરતે હૈં. યાદ રખિયે કે જબ તક હમ અપને આપકો અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતકે સુપુર્દ નહીં કરેંગે તબ તક અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતકી તરફસે ખાસ રહમતેં નાઝિલ નહીં હોંગી.

કુત્તેકી દસ સિફાત

જાનવર અપને માલિકકા ઝિયાદા વફાદાર હોતા હૈ જબકે ઈન્સાન અપને પરવરદિગારકા ઈતના વફાદાર નહીં હોતા. હઝરત હસન બસરી (રહ.) ફરમાયા કરતે થે કે કુત્તેકે અંદર દસ સિફાત ઐસી હૈં કે અગર ઉનમેંસે એક સિફત ભી ઈન્સાનકે અંદર પૈદા હો જાએ તો વો અલ્લાહકા વલી બન જાએ. ફરમાતે હૈં કે :

(૧) કુત્તેકે અંદર કનાઅત હોતી હૈ જો મિલ જાએ યે ઉસી પર કનાઅત કર લેતા હૈ, રાઝી હો જાતા હૈ, યે કાનિઈન યા સાબિરીનકી અલામત હૈ.

(૨) કુત્તા અકસર ભૂકા રેહતા હૈ, યે સાલિહીનકી નિશાની હૈ.

(૩) કોઈ દૂસરા કુત્તા ઉસ પર ઝોરકી વજહસે ગાલિબ આ જાએ તો યે અપની જગહ છોડકર દૂસરી જગહ ચલા જાતા હૈ, યે રાઝિયીનકી અલામત હૈ.

(૪) ઉસકા માલિક ઉસે મારે ભી તો યે અપને માલિકકો છોડકર નહીં જાતા. યે સાદિકીનકી નિશાની હૈ.

(૫) અગર ઉસકા માલિક બૈઠા ખાના ખા રહા હો તો યે બાવજૂદ તાકત ઔર કુવ્વતકે ઉસસે ખાના નહીં છીનતા, દૂરસે હી બૈઠકર દેખતા રેહતા હૈ. યે મસાકીનકી અલામત હૈ.

(૬) જબ માલિક અપને ઘરમેં હો તો યે દૂર જૂતેકે પાસ બૈઠ જાતા

હૈ. અદના જગહ પે રાઝી હો જાતા હૈ. યે મુતવાઝિઈનકી અલામત હૈ.

(૭) અગર ઉસકા માલિક ઉસે મારે ઔર યે થોડી દેરકે લિયે ચલા જાતા હૈ ઔર ફિર માલિક ઉસે દો બારહ ટુકડા ડાલ દે તો દો બારહ આકર ખાના ખા લેતા હૈ ઉસસે નારાઝ નહીં હોતા, યે ખાશિઈનકી અલામત હૈ.

(૮) દુનિયામેં રેહનેકે લિયે ઉસકા અપના કોઈ ઘર નહીં હોતા, યે મુતવક્કિલીનકી અલામત હૈ.

(૯) રાતકો યે બહોત કમ સોતા હૈ, યે મુહિબ્બીનકી અલામત હૈ.

(૧૦) જબ મરતા હૈ તો ઉસકી કોઈ મીરાસ નહીં હોતી. યે ઝાહિદીનકી અલામત હૈ.

ગૌર કરેં કે ક્યા ઈન સિફાતમેંસે કોઈ સિફત હમમેં ભી મૌજૂદ હૈ?

હમને તો જહન્નમકી બહોત કી તદબીર
લેકિન તેરી રહમતને ગવારા ન કિયા

ગુનાહ કરનેકી ચાર વુજૂહાત હૈં

ઉમૂમન ગુનાહ કરનેકી ચાર વુજૂહાત હોતી હૈં. અલ્લાહ તઆલાને ઉન તમામ વુજૂહાતકે જવાબાત કુરઆન મજીદમેં ઈરશાદ ફરમા દિયે હૈં.

પેહલી વજહ : યે હોતી કે આદમી યે સમઝતા હૈ કે મુઝે ગુનાહ કરતે વક્ત કોઈ નહીં દેખ રહા હૈ. પરવરદિગારે આલમને ઉસકા જવાબ યૂં દિયા હૈ **ઈન્ન રબ્બક લબિલ્ મિર્સાદ** કે તેરા રબ તેરી ઘાતમેં લગા હુવા હૈ. (સૂરએ ફજ્ર, આયત : ૧૪) શિકારી જબ શિકાર પર અપના નિશાના બાંધતા હૈ તો થોડી દેરકે લિયે બહોત હી ઝિયાદા મુતવજ્જેહ હોકર ઉસકી તરફ દેખતા હૈ. તવજ્જોહકી ઈસ કૈફિયતકે સાથ દેખનેકો "મિરસાદ" કેહતે હૈં. ગોયા અલ્લાહ તઆલા ઈસ કદર ગૌરસે ઈન્સાનકો દેખ રહા હૈ.

દૂસરી વજહ : ગુનાહ કરનેકી યે હોતી હૈ કે ઈન્સાન સમઝતા હૈ કે

મેરે પાસ કોઈ નહીં હૈ. ઉસકે જવાબમેં ફરમાયા કે જબ તુમ તીન હોતે હો તો વો ચોથા હોતા હૈ : **વહુવ મઅકુમ્ ઐનમા કુન્તુમ** કે વો તુમહારે સાથ હોતા હૈ તુમ જહાં કહીં ભી હોતે હો. (સૂરએ હદીદ, આયત : ૪)

તીસરી વજહ : ગુનાહ કરનેકી યે હોતી હૈ કે આદમીકે દિલમેં યે એહસાસ હોતા હૈ કે મેરી હરકતોંકા કિસીકો પતા નહીં ચલા, જબકે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં : **યઅ્લમુ ખાઈનતલ્ અઅ્યુનિ વમા તુખ્ફીસ્સુદૂર** વો જાનતા હૈ તુમહારી આંખોંકી ખયાનતકો ઔર જો તુમહારે દિલોંમેં છુપા હુવા હૈ. (સૂરએ મુઅમિન, આયત : ૧૯)

ચોથી વજહ : ગુનાહ કરનેકી યે હોતી હૈ કે આદમી યે કેહતા હૈ કે મૈં અગર યે બુરાઈ કરતા ભી હૂં તો કોઈ મેરા ક્યા કર લેગા. જી હાં! જબ ઈન્સાન બાગી હો જાએ ઔર ગુનાહ પર જુરઅત બઢ જાએ તો વો બેશરમ હોકર ઐસી બાતેં કેહ દેતા હૈ. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ઉસકા ભી જવાબ દેતે હૈં, ફરમાયા : **ઈન્ન અખ્ઝહૂ અલીમુન્ શદીદ** ઉસ પરવરદિગારકી પકડ બડી દર્દનાક ઔર બડી શદીદ હૈ. (સૂરએ હૂદ, આયત ૧૦૨) **વલા યૂષિકુ વષાકહૂ અહદ** ઐસે બાંધેગા કે તુમહેં ઐસે કોઈ દૂસરા બાંધ નહીં સકતા. (સૂરએ ફજ્ર, આયત : ૨૬) **ફઈન્ની ઉઅઝ્ઝિબુહૂ અઝાબલ્ લા ઉઅઝ્ઝિબુહૂ અહદમ્ મિનલ્ આલમીન** મૈં પરવરદિગાર વો અઝાબ દૂંગા કે જહાનોંમેં કોઈ દૂસરા અઝાબ દે નહીં સકતા.

(સૂરએ માઈદહ, આયત ૧૧૫)

ગુનાહ કરનેકી ઈન વુજૂહાતકા જવાબ કુરઆન મજીદમેં દેનેકી વજહ યે થી કે ઈન્સાન ગુનાહોંસે બચ જાએ ઔર અપને પરવરદિગારકા ફરમાંબરદાર બંદા બન જાએ, શયતાનકી યે કોશિશ હોતી હૈ કે ઈન્સાનકો ગુનાહોંમેં મસ્ત રખ્ખે ઔર રહમાનકી યે કોશિશ હોતી હૈ કે ઈન્સાન ઝાહિર હો યા પોશીદા જો ભી ગુનાહ કરતા હૈ ઉસકો છોડ દે. અબ બંદેકો ચાહિયે કે અપને પરવરદિગારકી આવાઝ પર લબ્બૈક કેહતે હુએ ગુનાહોં ભરી ઝિંદગીકો છોડ દે ઔર નેકિયોંવાલી ઝિંદગીકો ઈખ્તિયાર કરે.

હઝરત જુનેદ બગદાદી નબીએ કરીમકી કરાબતકે વાસ્તેકી ખાતિર જાન બૂઝકર કુશ્તી હાર ગયે

હઝરત જુનેદ બગદાદી (રહ.) અપને વક્તકે શાહી પહેલવાન થે. બાદશાહે વક્તને એલાન કરવા રખ્ખા થા કે જો શખ્સ હમારે પહેલવાનકો ગિરાએગા ઉસકો બહોત ઝિયાદા ઈન્આમ દિયા જાએગા. સાદાતકે ઘરાનેકા એક આદમી બહોત કમઝોર ઔર ગરીબ થા, રોટીકો તરસ્તા થા, ઉસને સુના કે વક્તકે બાદશાહકી તરફસે એલાન હો રહા હૈ કે જો હમારે પહેલવાનકો ગિરાએગા હમ ઉસે ઈતના ઝિયાદા ઈન્આમ દેંગે. ઉસને સોચા કે જુનેદકો રૂસ્તમે ઝમાં કહા જાતા હૈ, મૈં ઉસે ગિરા તો નહીં સકતા મગર મેરે ઘરમેં ગુરબત બહોત ઝિયાદા હૈ, મુઝે પરેશાની ભી બહોત હૈ ઔર સાદાતમેંસે હૂં, ઈસ લિયે કિસીકે આગે જાકર અપના હાલ ભી નહીં કેહ સકતા, ચલો મૈં મુકાબલાકી કોશિશ કરતા હૂં. ચુનાંચે ઉસને જુનેદસે કુશ્તી લડનેકા એલાન કર દિયા. વક્તકા બાદશાહ બહોત હૈરાન હુવા કે ઈતને બડે પહેલવાનકે મુકાબલેમેં એક કમઝોરસા આદમી. બાદશાહને ઉસસે કહા કે તૂ શિકસ્ત ખા જાએગા. ઉસને કહા કે નહીં મૈં કામિયાબ હો જાઉંગા.

મુકાબલેકે લિયે દીન મુતઅય્યન કર દિયા ગયા, બાદશાહે વક્ત ભી કુશ્તી દેખનેકે લિયે આયા, જબ દોનોં પહેલવાનોંને પંજા આઝમાઈ શુરૂ કી તો વો સૈયદ સાહબ કેહતે હૈં, જુનેદ! તૂ રૂસ્તમે ઝમાં હૈ, તેરી બડી ઈઝ્ઝત હૈ, તુઝે બાદશાહસે રોઝીના (પગાર) મિલતા હૈ, લેકિન દેખ મૈં સાદાતમેંસે હૂં, ગરીબ હૂં, મેરે ઘરમેં ઈસ વક્ત પરેશાની ઔર તંગી હૈ, આજ અગર તૂ ગિર જાએગા તો તેરી ઈઝ્ઝત પર વક્તી તૌર પર હર્ફ (તા'ના) આએગા લેકિન મેરી પરેશાની દૂર હો જાએગી, ઉસકે

બાદ ઉસને કુશ્તી લડના શુરૂ કર દી. જુનેદ હૈરાન થે કે અગર ચાહતે તો બાએં હાથકે સાથ ઉસકો નીચે પટખ સકતે થે, મગર ઉસને નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી કરાબતકા વાસ્તા દિયા થા. યે મહેબૂબ (સ.અ.વ.) કી નિસ્બત થી, જિસસે જુનેદકા દિલ પસીજ ગયા થા. દિલને ફૈસલા કિયા કે જુનેદ! ઈસ વક્ત ઈઝ્ઝતકા ખયાલ ન કરના, તુઝે મુહેબૂબ (સ.અ.વ.) કે યહાં ઈઝ્ઝત મિલ જાએ તો તેરે લિયે યેહી કાફી હૈ, ચુનાંચે થોડી દેર પંજા આઝમાઈ કી ઔર ઉસકે બાદ જુનેદ ખૂદ હી ચિત હો ગયે ઔર વો કમઝોર આદમી ઉનકે સીને પર બૈઠ ગયા ઔર કેહને લગા કે મૈંને ઉનકો ગિરા લિયા.

બાદશાહને કહા, નહીં કોઈ વજહ બન ગઈ હોગી લિહાઝા દો બારહ કુશ્તી કરવાઈ જાએ. ચુનાંચે દો બારહ કુશ્તી હુઈ, જુનેદ ખૂદ હી ગિર ગયે ઔર ઉસે અપને સીને પર બિઠા લિયા, બાદશાહ બહોત નારાઝ હુવા, ઉસને જુનેદકો બહોત ઝિયાદા લઅન તઅન કી, હત્તા કે ઉસને કહા કે જી ચાહતા હૈ કે જૂતોંકા હાર તેરે ગલેમેં ડાલકર પૂરે શહેરમેં ફિરા દૂં, તૂ ઈતને કમઝોર આદમીસે હાર ગયા. આપને વક્તી ઝિલ્લતકો બરદાશ્ત કર લિયા, ઘર આકર બતાયા તો બીવી ભી પરેશાન હુઈ ઔર બાકી ઘરવાલે ભી પરેશાન હુએ કે તૂને અપની ઈઝ્ઝતકો આજ ખાકમેં મિલા દિયા, મગર જુનેદકા દિલ મુત્મઈન થા. ઈસ સિફતકી વજહસે જુનેદ બગદાદી બને હૈં ઔર અલ્લાહને ઉનસે ખૂબ દીનકા કામ લિયા.

અલ્લાહને કહા : તૂને ઉસે મેરી બંદી સમઝકર મઆફ કર દિયા, જા મૈં તુઝે અપના બંદા સમઝકર મઆફ કર દેતા હૂં

એક આદમીકી બીવીસે કોઈ ગલતી હો ગઈ, નુકસાન કર બૈઠી, અગર વો ચાહતા તો ઉસે સઝા દે સકતા થા, અગર વો ચાહતા તો ઉસે

તલાક દેકર ઘર ભેજ સકતા થા, ક્યૂંકે વો હક બજાનિબ થા. ફિર ભી ઉસ આદમીને યે સોચા કે મેરી બીવી નુકસાન તો કર બૈઠી હૈ, ચલો મૈં ઉસ અલ્લાહકી બંદીકો મઆફ કર દેતા હૂં. કુછ અરસાકે બાદ ઉસ શખ્સકી વફાત હો ગઈ, કિસીકો ખ્વાબમેં નઝર આયા, ખ્વાબ દેખનેવાલેને પૂછા કે સુનાઓ! આગે ક્યા મઆમલા બના? કેહને લગા કે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને મેરે ઉપર મહેરબાની ફરમા દી. ઉસને પૂછા, વો કૈસે? કેહને લગા કે એક મરતબા મેરી બીવી ગલતી કર બૈઠી થી, મૈં ચાહતા તો સઝા દે સકતા થા, મગર મૈંને ઉસકો અલ્લાહકી બંદી સમઝકર મઆફ કર દિયા. પરવરદિગારે આલમને ફરમાયા કે તૂને ઉસે મેરી બંદી સમઝકર મઆફ કર દિયા, જા મૈં તુઝે અપના બંદા સમઝકર મઆફ કર દેતા હૂં.

ખ્વાબમેં ખારા પાની અપને ખેતમેં દેખના ઔર ઉસકી તાબીર

સવાલ :

બખિદમત હઝરત મૌલાના સાહબ દામત બરકાતુહુમ

અસ્સલામુ અલૈકુમ વ રહમતુલ્લાહિ વ બરકાતુહ

બાદ સલામ અર્ઝ હૈ કે મૈં ખ્વાબમેં અપને ખેતકા હાલ દેખતા હૂં કે વો ખારે પાનીસે ભરા હુવા હૈ, તો મેરે લિયે અપને ખેતકી યે હાલત નફા બખ્શ હૈ, યા નુકસાન રસાં, બરાએ કરમ જવાબ દેકર દિલકી પરેશાની દૂર કીજિયે. ફક્ત વસ્સલામ

જવાબ :

આપકા અપને ખેતકો ઈસ હાલત પર દેખના નુકસાન દેહ સાબિત હોગા, ક્યૂંકે ખારા પાની ખેતીકે લાઈક નહીં હૈ, લિહાઝા ખેત આસમાની આફાતકા શિકાર હો સકતા હૈ, અબ આપ બુરે ખ્વાબસે બચાવકે લિયે સુન્નતોંકા એહતિમામ લાઝિમ સમઝિયે. ઔર આયત : (લહુમુલ્ બુશ્રા ફીલ હયાતિ

દુન્યા વફીલ્ આખિરતિ લા તબ્દીલ લિકલિમાતિલ્લાહિ, ઝાલિક હુવલ્ ફૌઝુલ અઝીમ) પઢનેકા એહતિમામ કીજિયે ઔર હમેશા બાવુઝૂ રેહનેકા ભી એહતિમામ કીજિયે.

હઝરત ઉકબા બિન આમિરકો હુઝૂરકી બડી અજીબ નસીહત

મુસ્નદે અહમદમેં હૈ કે હઝરત ઉકબા બિન આમિર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક રોઝ મેરી રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) સે મુલાકાત હુઈ. મૈંને જલ્દીસે આપકા હાથ થામ લિયા ઔર કહા : યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મોમિનકી નજાત કિસ અમલ પર હૈ? આપને ફરમાયા : અય ઉકબા! ઝબાન થામે રખ, અપને ઘરમેં હી બૈઠા રહા કર ઔર અપની ખતાઓં પર રોતા રેહ. ફિર દોબારહ જબ હુઝૂરસે મેરી મુલાકાત હુઈ તો આપને ખૂદ મેરા હાથ પકડ લિયા ઔર ફરમાયા : ઉકબા! ક્યા મૈં તુમહેં તૌરાત, ઈન્જીલ, ઝબૂર ઔર કુરઆનમેં ઉતરી હુઈ તમામ સૂરતોંસે બેહતર તીન સૂરતેં બતાઉં. મૈંને કહા : હાં હુઝૂર (સ.અ.વ.)! ઝરૂર ઈરશાદ ફરમાઈયે. અલ્લાહ તઆલા મુઝે આપ પર ફિદા કરે. પસ આપને મુઝે સૂરએ કુલ હુવલ્લાહુ અહદ ઔર કુલ અઊઝુબિ રબ્બિલ્ ફલક ઔર કુલ અઊઝુબિ રબ્બિન્નાસ બતાઈ. ફિર ફરમાયા, દેખો ઉકબા! ઉનહેં ન ભૂલના ઔર હર રાત ઉનહેં પઢ લિયા કરના. ફરમાતે હૈં કે ફિર ન મૈં ઉનહેં ભૂલા ઔર ન કોઈ રાત ઉનકે પઢે બગૈર ગુઝારી. મૈંને ફિર આપસે મુલાકાત કી ઔર જલ્દી કરકે આપકે દસ્તે મુબારકકો અપને હાથમેં લેકર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મુઝે બેહતરીન આ'માલ ઈરશાદ ફરમાઈયે, આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : સુન! જો તુઝસે કટે તૂ ઉસસે જુડ, જો તુઝે મેહરૂમ રખ્ખે તૂ ઉસે દે, જો તુઝ પર ઝુલ્મ કરે તૂ ઉસસે દરગુઝર કર ઔર મઆફ કર દે.

(તફસીર ઈબ્ને કસીર, જિલ્દ ૫, સફા ૬૧૯)

"અલ્લાહકા રંગ ઈખ્તિયાર કરો" ઉસકા ક્યા મતલબ હે?

સવાલ :

બખિદમત હઝરત મૌલાના સાહબ દામત બરકાતુહુમ

અસ્સલામુ અલૈકુમ વ રહમતુલ્લાહિ વ બરકાતુહ

બાદ સલામ અર્ઝ હૈ કે "અલ્લાહકા રંગ ઈખ્તિયાર કરો" ઉસકા ક્યા મતલબ હે? જૈસા કે કુરઆન મજીદમેં હૈ : **સિબ્ગતલ્લાહિ વ મન્ અહ્‌સનુ મિનલ્લાહિ સિબ્ગહ.** (સૂરએ બકરહ, આયત ૧૩૮)

(અલ્લાહકા રંગ ઈખ્તિયાર કરો. અલ્લાહ તઆલાસે અચ્છા ઔર રંગ કિસકા હોગા)

જવાબ :

મઝકૂરા આયતસે દો ચીઝેં બતલાના મકસૂદ હે :

(૧) નસારાકી એક રસમકી તરદીદ કરના (૨) અલામાતે ઈમાનકા મોમિનકી ઝાત ઔર અફઆલમેં ઝુહૂર હોના ચાહિયે.

(૧) નસારાકી યે રસમ જારી થી કે જો બચ્ચા પૈદા હો ઉસકો સાતવેં રોઝ એક રંગીન પાનીમેં નેહલાતે થે ઔર બજાએ ખત્નાકે ઉસી નેહલાનેકો બચ્ચાકી તહારત ઔર દીને નસરાનિયતકા પુખ્તા રંગ સમઝતે થે. ઉસ રસમકા નામ ઉનકે યહાં બતપિસ્મહ હૈ. જો ઉનકે યહાં લાઝિમ થા, જિસકે બગૈર વો કિસીકો પાક ખયાલ નહીં કરતે થે. ઈસ આયતને બતલા દિયા કે યે પાનીકા રંગ તો ધુલકર ખતમ હો જાતા હૈ, ઉસકા બાદમેં કોઈ અસર નહીં રેહતા, નીઝ ખત્ના ન કરનેકી વજહસે જો ગંદગી ઔર નાપાકી જિસ્મમેં રેહતી હૈ, ઉસસે ભી યે રંગ નજાત નહીં દેતા, અસલ રંગ દીન વ ઈમાનકા રંગ હૈ, જો ઝાહિરી ઔર બાતિની પાકીકી ઝમાનત ભી હૈ ઔર બાકી રેહનેવાલા ભી હૈ.

(૨) અલામાતે ઈમાનકા મોમિનકી ઝાત ઔર અફઆલમેં ઝુહૂર હોના ચાહિયે. દીન વ ઈમાનકો રંગ ફરમાકર ઈસ તરફ ઈશારા હો ગયા કે જિસ તરહ રંગ આંખોંસે મહેસૂસ હોતા હૈ મોમિનકે ઈમાનકી અલામત ઉસકે ચેહરા બુશરહ ઔર તમામ હરકાત વ સકનાત, મઆમલાત વ આદાતમેં ઝાહિર હોની ચાહિયે. વલ્લાહુ અઅલમ.

(તફસીર મસ્જિદે નબવી, મઆરિફુલ કુરઆન, જિલ્દ ૧, સફા ૩૫૬)

સો (૧૦૦) બિખરે મોતી પઢ લીજિયે

(૧)

સાથિયોંકો ચાહિયે કે રાતકે આખરી હિસ્સેમેં તહજ્જુદકે લિયે ઉઠેં. હઝરત સૈયદના સિદ્દીકે અકબર (રદિ.) કા કૌલ હૈ : "રાતકે આખરી હિસ્સામેં મુર્ઘકા તુઝ પર ઉઠનેમેં સબકત લે જાના, તેરે લિયે બાઈસે નદામત હૈ."

(૨)

રાતકો ઉઠો ઈસ લિયે કે ખુદાકે આશિક રાતકો રાઝો નિયાઝ કરતે હૈં, દોસ્તકે દરવાઝે ઔર છતકે ઈર્દ ગિર્દ પરવાઝ કરતે હૈં. હર જગહકે દરવાઝે રાતકો બંદ કર દિયે જાતે હૈં, સિવાએ દોસ્તકે દરવાઝેકે જિસે રાતકો ખોલ દેતે હૈં.

(૩)

નિહાયત ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅકે સાથ ચાર રકાત, આઠ રકાત યા બારહ રકાત તહજ્જુદ અદા કરે. હઝરત ખ્વાજા અબૂ યૂસુફ હમ્દાનીકા મા'મૂલ થા કે પેહલે દો રકા'તમેં આયતુલ કુરસીવાલા રૂકૂઅ ઔર સૂરએ બકરહકા

આખરી રૂકૂઅ પળ્હતે. ફિર આઠ રકા'તમેં દસ દસ આયાત પળ્હકર સૂરએ યાસીન મુકમ્મલ કરતે. આખરી દો રકા'તમેં તીન તીન બાર સૂરએ ઈખ્લાસ પળ્હતે (હઝરત ખ્વાજા અબૂ યૂસુફ હમ્દાનીકી સોહબતમેં હઝરત શેખ અબ્દુલ કાદિર જીલાની ઔર હઝરત ખ્વાજા મુઈનુદ્દીન ચિશ્તી અજમેરીને ફૈઝાન પાયા, આપ ઈન દોનોં હઝરાતકે પીરે તા'લીમ કેહલાતે હૈં).

(૪)

અલ્લાહકે ખઝાનામેં ચાર ચીઝેં નહીં હૈં :
(૧) અદમ (૨) હાજત (૩) ઉઝર (૪) ગુનાહ.

(૫)

સવાલ : ઈસ્તિગ્ફાર પેહલે પળ્હેં યા દુરૂદ શરીફ પેહલે પળ્હેં.

જવાબ : શેખુલ અરબ વલ અજમ હઝરત મૌલાના અબ્દુલ ગફૂર (રહ.) સે પૂછા "ઈસ્તિગ્ફાર પેહલે પળ્હે કે દુરૂદ શરીફ." ફરમાયા કે ઈસ્તિગ્ફારકી મિસાલ કપડે ધોનેવાલે સાબુન જૈસી હૈ, જબકે દુરૂદ શરીફકી મિસાલ કપડે પર લગાનેવાલે ઈત્ર જૈસી હૈ. આપ યે બતાએં કે કપડેકો પેહલે ઈત્ર લગાએં યા સાબુનસે ધોએં? સાઈલને અર્ઝ કિયા : હઝરત પેહલે સાબુનસે ધોના ચાહિયે ફિર ઈત્ર લગાના ચાહિયે. ફરમાયા : "બસ ઈસી તરહ પેહલે ખૂબ નાદિમ વ શરમિંદા હોકર ઈસ્તિગ્ફાર પળ્હેં તાકે દિલ ધુલ જાએ ફિર મુહબ્બત વ અકીદતસે દુરૂદ શરીફ પળ્હેં તાકે ઈત્ર લગે ઔર મુહબ્બતે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી ખૂશ્બૂ અંગ અંગમેં સમા જાએ."

(૬)

એક શખ્સને રાબિઆ બસરિયા (રહ.) કે પાસ દુનિયાકી બુરાઈકા તઝકિરા કિયા. ફરમાયા "આઈન્દા મેરે પાસ ન આના, તુમહેં દુનિયાસે

બહોત મુહબ્બત હૈ."

(૭)

બા'ઝ લોગોંને ઝૂન્નૂન મિસરી (રહ.) સે કહા : ફલાં જમાઅત શુગલ વ તરબમેં (ખૂશીમેં) મશ્ગૂલ હૈ, બદદુઆ કરેં. ફરમાયા : અલ્લાહ! જૈસે તૂને ઉનહેં દુનિયામેં ખૂશિયાં દીં, આખિરતમેં ભી ખૂશિયાં અતા ફરમા.

(૮)

અગર કોઈ દુનિયા વાલોંકી તા'ઝીમ કરે તો કૌનસી અજીબ બાત હૈ, લોગ તો સાંપ ઔર બિચ્છૂકો દેખકર ભી ખડે હો જાતે હૈં.

(૯)

સવાલ : ઈસ્મે આ'ઝમ ક્યા હૈ?

જવાબ : દિલ ગૈરસે ખાલી ઔર પેટ હરામસે ખાલી હો તો હર ઈસ્મ "ઈસ્મે આ'ઝમ" હોતા હૈ.

(૧૦)

લુકમાન હકીમને ફરમાયા : "મૈં ચાંદ ઔર સૂરજકી રોશનીમેં પરવરિશ પાતા રહા મગર દિલકી રોશનીસે બઢકર કિસીકો ફાઈદામંદ ન પાયા

(૧૧)

દિલ સિયાહ હો તો ચમકતી આંખેં કુછ ફાઈદા નહીં દેતીં.

(૧૨)

જિસ દિલમેં ગમ ન હો

જિસ ઘરમેં આરાઈશ ન હો બિગડ જાતા હૈ, ઈસી તરહ જિસ દિલમેં ગમ ન હો તો વો ભી બિગડ જાતા હૈ.

(૧૩)

દિલ હંડિયાંકે માનિંદ હૈ

યહયા બિન મુઆવિયાને ફરમાયા : "દિલ હંડિયાંકી તરહ હૈ જબ કે ઝબાન ચમચાકી તરહ. ચમચા વોહી નિકાલતા હૈ જો હંડિયામેં હોતા હૈ."

(૧૪)

કિયામતકે બાઝારમેં સૌદેકી ઈતની કીમત ન હોગી જિતના મોમિનકા દિલ ખૂશ કરનેકી.

(૧૫)

નમાઝમેં જી ન લગનેકી વજહ ઐસી હૈ જૈસે ચમડેકે કારખાનેમેં કામ કરનેવાલા ઈત્રકી દુકાન પર જાએ તો ઉસકા દમ ઘુંટને લગતા હૈ.

(૧૬)

એક તાજિરને તીસ સાલ રોઝે રખ્ખે, ઘરવાલે સમઝતે થે, દિનકા

ખાના દુકાન પર ખાતા હોગા, દુકાનવાલે સમઝતે થે ઘરસે ખાકર આતા હોગા. કિસીકો પતા ન ચલને દિયા, ઈસે ઈખ્લાસ કેહતે હૈં.

(૧૭)

જો ઈબાદત દુનિયામેં મઝા ન દેગી વો આખિરતમેં ક્યા જઝા દેગી.

(૧૮)

વલી, ગુનેહગાર ઔર શયતાન

જો ગુનાહ પર પછતાએ ઉસે વલી સમઝો, જો પરવાહ ન કરે ઉસે ગુનેહગાર ઈન્સાન સમઝો, જો ગુનાહ કરકે ઈતરાએ ઉસે શયતાન સમઝો.

(૧૯)

ગુનાહકો ન દેખો કે કિતના છોટા હૈ બલ્કે અલ્લાહ તઆલાકી અઝમતકો દેખો કે કિસકી નાફરમાની કી જા રહી હૈ.

(૨૦)

સચકો બાહિર મત છોડિયે

અગર તુમ ગલતિયોંકો છુપાનેકે લિયે દરવાઝે બંદ કરોગે તો સચ ભી બાહિર હી રેહ જાએગા.

(૨૧)

અલ્લાહ તઆલાકી બારગાહમેં વો બુરાઈ જો તુમહેં રંજીદા કરે ઉસ નેકીસે બેહતર હૈ જો તુમહેં નાઝાં (મગરૂર) કરે.

(૨૨)

ઈખ્લાસ ક્યા હૈ?

હઝરત ઈબ્રાહીમ તયમી (રહ.) ને કહા : "ઈખ્લાસ યે હૈ કે અપની નેકિયોંકો ઈસ તરહ છુપાએ જિસ તરહ અપની બુરાઈયોંકો છુપાતા હૈ."

(૨૩)

સાથિયોંકો ચાહિયે કે લોગોંકો અલ્લાહકી નેઅમતેં યાદ દિલાએ તાકે શુક્ર કરેં, અપને ગુનાહ યાદ દિલાએ તાકે તૌબા કરેં. નફસ વ શયતાનકી અદાવત યાદ દિલાએ તાકે બચ સકેં.

(૨૪)

એક ગાફિલને કિસી શેખસે કહા કે આપકા મુરીદ રિયાઈ ઝિક્ર કરતા હૈ. ફરમાયા : ઉસકે પાસ ટિમટિમાતા ચિરાગ હૈ, લિહાઝા બખ્શિશકી ઉમ્મીદ હૈ, આપકે પાસ તો યે ભી નહીં.

(૨૫)

જિસને મામૂલાતમેં પાબંદી હાસિલ કર લી ઉસ પર રહમત હો ગઈ.

દિલકી ખૂશી ઉસકી લોન્ડી હૈ જો ખૂદ બખૂદ મિલ જાએગી.

(૨૬)

હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ મુહાજિર મક્કી (રહ.) ફરમાતે થે કે જો શખ્સ બૈઅતકી તમન્ના ઝાહિર કરે, મૈં ઉસકો ઈસ લિયે મુરીદ કર લેતા હૂં કે પીરકો કિયામતકે દિન જહન્નમ જાતા દેખકર મુરીદ તરસ ખાએગા. શાયદ ઉસી બરકતસે બખ્શા જાઉં.

(૨૭)

એક શખ્સને કિસી બુઝુર્ગકો હદિયા દેકર દુઆકી દરખ્વાસ્ત કી. ફરમાયા : હદિયા વાપસ લે જાઓ, યે દુઆકી દુકાન નહીં હૈ."

(૨૮)

શેખ ગુનેહગાર મુરીદકો યૂં સમઝે જૈસે કિસી હસીનાને ચેહરે પર સિયાહી લગા લી હૈ, અગર ધોએ તો ચાંદસા ચેહરા નિકલ આએગા.

(૨૯)

તકવા યે હૈ કે રોઝે મેહશર કોઈ તુમહારા ગિરેબાન ન પકડે.

(૩૦)

હમ ઐસે ઝમાનેમેં પૈદા હુએ હૈં કે સલફે સાલિહીનને અપને ઈલ્મ વ તકવાકે બાવજૂદ ઉસસે પનાહ માંગી થી.

(૩૧)

શેખ ઉસમાન ખૈરાબાદી રહમતુલ્લાહ ગ્રાહકોંકો ખોટે સિક્કોંકે બદલેમેં ભી માલ દે દેતે થે, મરતે વક્ત દુઆ માંગી કે "મૈંને લોગોંકે ખોટે સિક્કે કબૂલ કિયે, અય અલ્લાહ! તૂ મેરે ખોટે આ'માલકો કબૂલ ફરમા."

(૩૨)

શેખ શહાબુદ્દીન ખતીબ (રહ.) દુઆ માંગતે થે કે યા અલ્લાહ! મરતે વક્ત કોઈ પાસ ન હો, ન અપના ન પરાયા ન હી મલેકુલ મૌત. બસ મૈં ઔર તૂ.

(૩૩)

અબુલ હસન નૂરી (રહ.) કી દુઆ યે હોતી થી : "અય અલ્લાહ! અગર મેરી મગફિરત નહીં કરની તો જહન્નમકો મુઝસે ભર દે, ઔર બાકી સબ ઈન્સાનોંકી મગફિરત નહીં કરની તો જહન્નમકો મુઝસે ભર દે ઔર બાકી સબ ઈન્સાનોંકી મગફિરત ફરમા દે."

(૩૪)

દુઆકા એક ફાઈદા યે ભી હૈ કે કિયામતકે દિન કહેગા, "અય અલ્લાહ! મૈંને તો દુઆ કી થી મુઝે નેક બના, પસ મઅઝૂર સમઝા જાએગા.

(૩૫)

જિસસે હસદ હો ઉસકે લિયે બુલંદીએ દરજાતકી દુઆ કરના હસદકા બેહતરીન ઈલાજ હૈ.

(૩૬)

મહેનત હમારે હાથમેં હૈ, નસીબ ખુદાકે હાથમેં હૈ. હમેં ઉસીસે કામ લેના ચાહિયે જો હમારે હાથમેં હૈ.

(૩૭)

બેકાર ઈન્સાન મુરદેસે ભી બદતર હૈ ઈસ લિયેકે મુરદા કમ જગહ રોકતા હૈ.

(૩૮)

જહન્નમમેં એક મુસલ્લેકી જગહ

કાઝી બયઝાવી (રહ.) ને શીરાઝકી કઝાકે લિયે કિસી બુઝુર્ગસે સિફારિશ કરવાઈ, ઉનહોંને સિફારિશી રૂકએમેં (ચિઠ્ઠીમેં) લિખ્ખા "યે મર્દે સાલેહ આલિમ ફાઝિલ હૈ, જહન્નમમેં એક મુસલ્લેકી જગહ ચાહતા હૈ."

(૩૯)

જિસ તરહ મખ્લૂકકે લિયે અમલ કરના રિયા હૈ, ઉસી તરહ મખ્લૂકકે લિયે અમલ છોડ દેના ભી રિયા હૈ.

(૪૦)

હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ફરમાયા : "હમારે બાઝારોંમેં ખરીદો ફરોખ્ત વો કરે જો ફકીહ હો." સુબ્હાનલ્લાહ! સારે મુલ્કકો દર્સગાહ બના દિયા.

(૪૧)

નફસકી સરકશીકો તોડના **ઈમાતતુલ અઝા અનિત્તરીક** (રાસ્તેસે તકલીફ દેનેવાલી ચીઝકો હટાના) મેં દાખિલ હૈ.

(૪૨)

આજ આમ રૂહાની મર્ઝ હૈ :**યા લૈત લના મિષ્લ મા ઊતિય કારૂનુ ઈન્નહૂ લઝૂ હઝ્ઝિન્ અઝીમ** "કાશ કે હમેં ભી કિસી તરહ વો મિલ જાતા જો કારૂનકો દિયા ગયા હૈ, યે તો બડા કિસ્મતકા ધની હૈ."

(સૂરએ કસસ : આયત ૭૯)

(૪૩)

જિસસે મુહબ્બત હો ઉસકા નામ આએ તો નબ્ઝ તેઝ હો જાતી હૈ, યેહી મા'ના **વજિલત કુલૂબુહુમ્** કા હૈ.

(સૂરએ અન્ફાલ : આયત ૨)

(૪૪)

ફમંય્યઅ્મલ્ મિનસ્સાલિહાતિ વહુવ મુઅ્મિનુન્ ફલા કુફ્રાન લિસઅ્યિહી વ ઈન્ના લહૂ કાતિબૂન) (સૂરએ અંબિયા : આયત ૯૪)

ઈસ આયતે કરીમામેં અલ્લાહ તઆલાને નેકિયાં લિખનેકી નિસ્બત અપની તરફ કી હૈ. કુરબાન જાએં ઉસ ઈઝ્ઝત અફઝાઈ પર. (તર્જુમા : ફિર જો કુછ ભી નેક અમલ કરે ઔર વો મોમિન ભી હો તો ઉસકી કોશિશકી બેકદરી નહીં કી જાએગી હમ તો ઉસકે લિખનેવાલે હૈં)

(૪૫)

બગૈર મુસીબતકે કોઈ નેઅમત છિન જાએ તો બેહતર મિલતી હૈ **(મા નન્સખ્ મિન આયતિન્ ઔ નુન્સિહા નઅ્તિ બિખૈરિમ્ મિન્હા ઔ મિષ્લિહા)** (સૂરએ બકરહ, આયત ૧૦૬) ઉસકી દલીલ હૈ.

(તર્જુમા :) જિસ આયતકો હમ મન્સૂખ કર દેં, યા ભુલા દેં ઉસસે બેહતર યા ઉસ જૈસી ઔર લાતે હૈં.

(૪૬)

કિસીને હઝરત ખ્વાજા બાયઝીદ બુસ્તામીસે કહા : આપ ભૂકકી ઈતની તા'રીફ ક્યૂં કરતે હૈં? ફરમાયા : "અગર ફિરઔન ભૂકા હોતા તો **(અ-ન રબ્બુકુમુલ્ અઅ્લા)** (સૂરએ નાઝિઆત, આયત ૨૪) ન કેહતા.

(૪૭)

ઉલમાકા દર્સે નિઝામીકા નિસાબ આઠ સાલા હોતા હૈ. સનદ યે હૈ કે હઝરત શુઐબ (અલૈ.) કી ખિદમતમેં હઝરત મૂસા (અલૈ.) કે રેહનેકા અહદ આઠ સાલા હૈ લેકિન તખસ્સુસકે લિયે **(ફઈન્ અત્મમ્ત અશ્રન્ ફમિન્ ઈન્દિક)** (સૂરએ કસસ, આયત ૨૭) હૈ.

(૪૮)

બા'ઝ અસ્લાફકે ચિરાગકે તેલકા ખર્ચા ઝિયાદા હોતા થા, ઔર ખાનેકા ખર્ચા કમ હોતા થા.

(૪૯)

એક મરતબા શેખુલ ઈસ્લામ અઝીઝુદીન બિન સલામસે કિસીને કહા કે બાદશાહકે હાથ ચૂમિયે. હઝરતને ફરમાયા : "ખુદાકી કસમ! મૈં ઉસ પર ભી રાઝી નહીં હૂં કે વો મેરા હાથ ચૂમે, યે જાએકે મૈં ઉસકે હાથ ચૂમૂં."

(૫૦)

હઝરત મિરઝા મઝહર જાને જાનાં (રહ.) કો બાદશાહે વક્તને બડી જાગીર પેશ કી તો ફરમાયા : "અલ્લાહ તઆલાને સારી દુનિયાંકો (મતાઉ દુન્યા કલીલ) (સૂરએ નિસાઅ, આયત ૭૭) કહા. ઉસી કલીલમેંસે થોડાસા હિસ્સા આપકો મિલા હૈ. અબ ઉસમેંસે ભી થોડાસા હિસ્સા આપ મુઝે દેંગે તો ઈતના થોડા લેતે હુએ ભી મુઝે શરમ આતી હૈ.

(૫૧)

એક કકડી બેચનેવાલેને આવાઝ લગાઈ : **અશરતુ ખિયારિમ્ બિદાનિકિન)** (દસ કકડી એક દાનિકકે બદલેમેં) ખિયાર અરબીમેં કકડીકો કેહતે હૈં. હઝરત શિબ્લી (રહ.) ને ચીખ મારી કે જબ દસ ખિયારકી યે કીમત હૈ તો હમ શરીરોંકી ક્યા કીમત હોગી?

(૫૨)

નાદાનોંકી બાત પર તહમ્મુલ (બરદાશ્ત કરના) અકલકી ઝકાત હૈ.

(૫૩)

બહોત ઝિયાદા ખાકર બીમાર હોનેવાલોંકી તા'દાદ ફાકાકશીસે બીમાર હોનેવાલોંસે ઝિયાદા હૈ.

(૫૪)

હર બચ્ચેકી પૈદાઈશ ઈસ બાતકી અલામત હૈ કે ખુદા અભી બંદેસે માયૂસ નહીં હુવા હૈ.

(૫૫)

સચ પર ચલનેવાલોંકા હર કદમ શયતાનકે સીને પર હોતા હૈ.

(૫૬)

હૈરત હૈ કે ઈન્સાન હાથ તો દુનિયાકે આગે ફૈલાતા હૈ મગર ગિલા ખુદાસે કરતા હૈ.

(૫૭)

બુરી આદતોંકી તાકતકા અંદાઝા ઉસ વક્ત હોતા હૈ જબ ઉનહેં છોડનેકી કોશિશ કી જાતી હૈ.

(૫૮)

જિતની મહેનતસે લોગ જહન્નમ ખરીદતે હૈં ઉસસે આધી મહેનતમેં જન્નત મિલતી હૈ.

(૫૯)

તર્કે તબ્લીગકે લિયે મુખાતિબકી નાગવારી ઉઝર નહીં (અફનઝ્રિબુ અન્કુમુઝ્ ઝિક્ર સફ્હન્ અન્ કુન્તુમ્ કૌમમ્ મુસ્રિફીન) (સૂરએ ઝુખરૂફ, આયત ૫) "ક્યા હમ ઈસ નસીહતકો તુમસે ઈસ બિના પર હટા લેં કે તુમ હદસે ગુઝર જાનેવાલે લોગ હો."

(૬૦)

દોઝખમેં ભી ઈમાનકી બરકત : ગુનેહગાર મોમિનીનકો જહન્નમમેં તકલીફકા એહસાસ નહીં હોગા

અબૂ સઈદ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : વો જહન્નમી જો જહન્નમકે મુસ્તહિક હૈં તો ઉનહેં જહન્નમમેં ન મૌત આએગી (કે તકલીફસે છુટકારા પા લેં) ઔર ન ઉનહેં ઝિંદગી (કા લુત્ફ) નસીબ હોગા, લેકિન તુમ (મો'મિનીન) મેંસે કુછ લોગ અપને ગુનાહોંકી વજહસે જહન્નમમેં પહોંચેંગે, ફિર અલ્લાહ તઆલા ઉનહેં એક ખાસ કિસમકી મૌત દેગા (જિસસે તકલીફકા એહસાસ નહીં હોગા) યહાં તકકે જબ વો (જલકર) કોયલા હો જાએંગે તો (દૂસરે જન્નતી યા હુઝૂર સ.અ.વ.) કો (ઉનકે હકમેં) સિફારિશ કરનેકી ઈજાઝત દી જાએગી, લિહાઝા ઉનહેં મુખ્તલિફ ટુકડિયોંમેં (ઈસ તરહ ઉઠાકર) લાયા જાએગા જિસ તરહ સામાન ઉઠાયા જાતા હૈ. ફિર ઉનહેં જન્નતકી નેહરોં પર બિખેર દિયા જાએગા ફિર જન્નતવાલોંસે કહા જાએગા કે ઉન પર (ઝિંદગીકા પાની) બહાઓ. ચુનાંચે (વો ઈસ પાનીસે ઈતની તેઝીકે સાથ) ઝિંદા હોંગે (જિતની

તેઝીકે સાથ) વો ઘાસ ઉગતી હૈ જો કીચડમેં હોતી હૈ.

(મુસ્લિમ, કિતાબુલ ઈમાન, સફા ૪૫૯)

નોટ :- ડોક્ટરકા ઓપરેશન મરીઝકે લિયે તકલીફ દેહ નહીં હોતા, ચમડી (ખાલ) કે સુન હોનેકી વજહસે. વૈસે હી ગુનેહગાર મોમિનકા જહન્નમમેં દિલ તકલીફ દેહ નહીં હોગા, દિલમેં ઈમાનકી વજહસે.

(૬૧)

અંગ્રેજી પળ્હકર દીનદાર બનના અરબી પળ્હકર બેદીન બનનેસે બેહતર હૈ.

(૬૨)

યે તજુર્બા વાલી બાત હૈ કે જો બચ્ચા સૂરએ યૂસુફ પેહલે યાદ કરે ઉસે કુરઆન જલ્દી યાદ હો જાતા હૈ.

(૬૩)

મુરશિદકી દુઆકા અસર બહોત ઝિયાદા હોતા હૈ. હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) વફાતે નબવીસે તીન સાલ પેહલે ઈમાન લાએ મગર હાફઝા ઈતના થા કે રિવાયાત સબસે ઝિયાદા હૈં. ચૂંકે નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને દુઆ કી થી.

(૬૪)

જિસ તરહ શહવત બગૈર મહલ હરામ હૈ ઉસી તરહ ગુસ્સા ભી બગૈર મહલ હરામ હૈ.

(૬૫)

બુઝુર્ગોંકા કલામ નકલ કરનેસે ક્યા હોતા હૈ? દેખો તોતા (પોપટ) કૈસે હૂબહૂ આદમીકી તરહ બોલતા હૈ, ક્યા વો આદમી હો જાતા હૈ, હરગિઝ નહીં.

(૬૬)

સચ્ચાઈકી મશઅલ (બત્તી) જહાં જલતી દેખો ફાઈદા ઉઠાઓ, યે ન દેખો કે મશઅલ ઉઠાનેવાલા કૌન હૈ.

(૬૭)

મુસલમાનકો ફાઈદા ન પહોંચા સકો તો નુકસાન ન દો: ખૂશ ન કર સકો તો રંજીદા ન કરો. તા'રીફ ન કર સકો તો ગીબત ન કરો.

(૬૮)

સો (૧૦૦) સાલકી ઉમ્રમેં એક લમ્હેકી ગલતી ઈન્સાનકા રૂખ મશરિકસે મગરિબકી તરફ બદલ દેતી હૈ.

(૬૯)

ગલતીકે બાદ ચેહરેકો બહાનેકી ચાદરસે ન છુપાઓ, ક્યૂંકે ચાદર ચેહરેસે ઝિયાદા મેલી હૈ.

(૭૦)

કમીને આદમીસે દોસ્તી ન કરો, ક્યૂંકે ગરમ કોયલા હાથ જલાતા હૈ

ઔર ઠંડા કોયલા હાથ કાલે કરતા હૈ.

(૭૧)

હયવાનાતમેં મખ્ખી સબસે ઝિયાદા હરીસ ઔર મકડી સબસે ઝિયાદા કનાઅત પસંદ હૈ. પસ અલ્લાહ તઆલાને મખ્ખીકો મકડીકી ગિઝા બના દિયા.

(૭૨)

અગર ઈન્સાનકે ખયાલાત શરઈ ગવાહ હોતે તો બહોત સારે નેક લોગ બદ મઆશ હોતે.

(૭૩)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારકને નસીહત ફરમાઈ : "બુરી નઝર છોડ દો, ખુશૂઅકી તૌફીક મિલેગી. બેહૂદા બાત છોડ દો, દાનાઈ મિલેગી."

(૭૪)

બુરી બાત કરને પર એક નૌજવાનકો કિસી બુઝુર્ગને કહા : દેખ તૂ ખુદા તઆલાકે નામ કૈસા ખત ભેજ રહા હૈ."

(૭૫)

અગર ગુરૂર કોઈ ઈલ્મ હોતા તો ઉસકે કઈ સનદ યાફતા હોતે.

(૭૬)

અગર તૂ હક તઆલાસે રાઝી હૈ તો યે નિશાની હૈ ઈસ બાતકી કે વો તુઝસે રાઝી હૈ.

(૭૭)

આજિઝીકા સહારા લેકર ચલો વરના ઠોકર ખાકર ગિર પડોગે.

(૭૮)

હઝરત મૂસા (અલૈ.) ને દુઆ કી : "ખુદાયા! મખ્લૂકકી ઝબાન મુઝસે રોક દે." ફરમાયા "અગર મૈં ઐસા કરતા તો અપને લિયે કરતા."

(૭૯)

નફસકી ચાહતકે બગૈર જો હદિયા મિલે ઉસમેં બરકત હોતી હૈ.

(૮૦)

લિબાસકે તીન દરજે હૈં : એક આસાઈશકા જો ઝરૂરી હૈ, દૂસરા ઝેબાઈશકા જો જાઈઝ હૈ ઔર તીસરા નુમાઈશકા જો મના હૈ.

(૮૧)

શાહ શુજાઅ કિરમાની (રહ.) ને ૪૦ સાલ રાતકો જાગકર ઈબાદત કરનેકા મા'મૂલ રખ્ખા, એક રાત સો ગયે તો અલ્લાહ તઆલાકી ઝિયારત નસીબ હુઈ. અર્ઝ કી : "યા અલ્લાહ! મૈંને જાગનેમેં આપકો

ઢૂંઢા મગર આપ સોનેમેં મિલે." ફરમાયા : "જાગનેકી બરકતસે સોનેમેં મિલા હૂં."

(૮૨)

અય દોસ્ત! તૂ અપને અસલ મકાનકી તરફ જા રહા હૈ, લેકિન સુસ્ત રફતારીકે સાથ, અસલ મકાનકી તરફ તો જાનવર ભી તેઝ ચલતે હૈં.

(૮૩)

ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) ને ઈમામ અબૂ યૂસુફ (રહ.) કો નસીહત કી કે કોઈ પીઠકી તરફસે પુકારે તો જવાબ ન દો, પીઠકી તરફસે જાનવરોંકો પુકારતે હૈં.

(૮૪)

જો નેઅમતકી કદર નહીં કરતા, નેઅમત નામા'લૂમ તરીકેસે છીન લી જાતી હૈ.

(૮૫)

વઅઝગોઈસે ઉજૂબ (ઘમંડ) પૈદા હો તો લિખકર વઅઝ કરે, ઈસ તરહ લોગ કહેંગે કે બેચારા દેખ દેખકર બોલ રહા હૈ.

(૮૬)

અપને ઈખ્તિયાર વ કસ્દસે કિસીકી બુરાઈ દિલમેં રખના ઔર ઉસે તકલીફ પહોંચાનેકી તદબીર કરના કીના હૈ. અગર કિસીસે રંજકી બાત

પેશ આએ તો તબીઅત મિલનેકો ન ચાહે તો યે ઈન્કિબાઝ હૈ, દૂર હોનેકી દુઆ કરે.

(૮૭)

હઝરત ઈબ્રાહીમ અદહમ (રહ.) સે કોઈ ફાકેકી શિકાયત કરતા તો ફરમાતે : "તુમ ફાકેકી કદર ક્યા જાનો, હમને સલતનત દેકર ખરીદે હૈ, હમસે પૂછો."

(૮૮)

ઔરતકે લિયે ઝેવર વ લિબાસકી મુહબ્બત કમ કરનેકા તરીકા યે હૈ કે ઘરમેં અચ્છે કપડે પેહને. દૂસરી જગહ જાએ તો મા'મૂલી કપડે પેહને.

(૮૯)

ઈબ્ને અતા સિકંદરીકો ઈલ્હામ હુવા કે મૈં ઐસા રાઝિક હૂં અગર તૂ દુઆ કરે કે રિઝક ન મિલે તો ફિર ભી દૂંગા, અગર રો રોકર માંગેગા તો ક્યૂં ન દૂંગા.

(૯૦)

દરિયાકે પાની ઔર આંખોંકે પાનીમેં સિર્ફ જઝબાતકા ફર્ક હોતા હૈ.

(૯૧)

હમારી મશરિકી ઔરતેં આમ તૌર પર આશિકાતુલ અઝવાજ ઔર

કાસિરાતુલ તર્ફ (દૂસરોંકી તરફ ન દેખનેવાલિયાં) હોતી હૈં. ઔરતેં ફિતરતન મર્દકે તાબેઅ, મગર મર્દ મુહબ્બતકી વજહસે ઔરતકા તાબેઅ હોતા હૈ.

(૯૨)

બુઢ્ઢા આદમી ચિરાગે સહર હૈ તો જવાન આદમી ચિરાગે શામ હૈ.

(૯૩)

અપના બચ્ચા રોએ તો દિલમેં દર્દ હોતા હૈ, ઔર દૂસરેકા બચ્ચા રોએ તો સરમેં દર્દ હોતા હૈ.

(૯૪)

તહજ્જુદકે વક્ત આંખ ખુલે તો સમઝ લો કે આસમાનસે ફોન આયા હૈ.

(૯૫)

ઝિક્રસે ખાલી બાત લગ્વ હૈ. ઈબરતસે ખાલી નઝર લહવ હૈ ઔર ફિક્રસે ખાલી ખામોશી સહવ હૈ.

(૯૬)

હઝરત અબૂ યૂસુફ મુહયુદ્દીન યહયા મદની ફરમાતે હૈં : ખબરદાર! કિસી અલ્લાહવાલેકી શાનમેં ગુસ્તાખી ન કર દેના, વરના તુમહારી ઝિંદગી ફીકી હોગી.

(૯૭)

બીમાર દિલકી ચાર અલામતેં હૈં :-
(૧) ઈતાઅતમેં હલાવત (લઝઝત) મહેસૂસ ન કરે.
(૨) ઉસમેં ખુદાકા ખૌફ ન રહે.
(૩) દુનિયાકી ચીઝોંકો નિગાહે ઈબરતસે ન દેખે.
(૪) જો ઈલ્મ સુને ઉસે સમઝે નહીં.

(૯૮)

હઝરત ઉસમાન ખૈરી (રહ.) સે કિસીને પૂછા કે ખુદાકો ઝબાનસે યાદ કરતા હૂં મગર દિલ ઉસકે સાથ મુવાફિકત નહીં કરતા.
ફરમાયા : શુક્ર કરો કે ખુદાકી યાદમેં એક ઉઝ્વ તો મુતીઅ હુવા, દૂસરા ભી હો જાએગા.

(૯૯)

ગુનાહોંસે પરહેઝ કિયા જાએ તો દીન વ દુનિયામેં મઝે હી મઝે હૈં.

(૧૦૦)

તમામ બુરાઈયોંકી જડ દુનિયાકી દોસ્તી હૈ.

મસ્જિદમેં દાખિલ હોતે હી યે દુઆ પઢ લીજિયે, શયતાનસે આપકી હિફાઝત હો જાએગી

હઝરત ઈબ્ને અમ્ર બિન આસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં, જબ નબીએ કરીમ

(સ.અ.વ.) મસ્જિદમેં દાખિલ હોતે તો યે કલિમાત કેહતે :-

અઊઝુબિલ્લાહિલ્ અઝીમિ વ વજ્હિહિલ્ કરીમિ વ સુલ્તાનિહિલ્ કદીમિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ.

"મૈં મરદૂદ શયતાનસે અઝમતવાલે અલ્લાહ, ઉસકી કરીમ ઝાતકી ઔર ઉસકી કદીમ સલ્તનતકી પનાહ ચાહતા હૂં."

આદમી જબ યે કલિમાત કેહતા હૈ તો શયતાન કેહતા હૈ : બાકી સારે દિનમેં ઉસ આદમીકી મુઝસે હિફાઝત હો ગઈ.

(હયાતુસ્સહાબા, જિલ્દ ૩, સફા ૩૯૪)

એક કીમતી નસીહત : હુઝૂરકી શફકત વ દિલજોઈકા અજીબ વાકિઆ

ગઝવએ હુનૈનકે મૌકા પર એક અજીબ અફરા તફરી મચી હુઈ થી, લોગોંકી ભીડ બહોત ઝિયાદા થી, એક સહાબી પૈરમેં મોટા જૂતા પેહને હુએ થે, ઈત્તિફાક ઐસા હુવા કે ઉનકા પૈર જનાબે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે કદમે મુબારક પર પડા ઔર ઉસસે આપકા પૈર મુબારક રોંદા ગયા. જનાબે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે દસ્તે મુબારકમેં એક કોડા થા, આપને ઉસ કોડેકે કિનારેસે ઉનકો મારા, ઔર ફરમાયા : **ઔજઅ્તની** "તુમને મુઝે તકલીફ દી હૈ." વો સહાબી ફરમાતે હૈં : મૈંને રાત કિસ તરહ ગુઝારી **ફબિત્તુ બિલૈલતિન્ કમા યઅ્લમુલ્લાહ,** સુબહ હુઈ દેખા એક શખ્સ મેરા નામ લેકર આવાઝ લગા રહા હૈ કે ફલાં શખ્સ કહાં હૈ? મૈંને અર્ઝ કિયા : વો શખ્સ મૈં હી હૂં. ઉનહોંને મુઝસે કહા કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) આપકો બુલાતે હૈં. મૈં ચલ દિયા ઔર દિલમેં ઘભરાહટ થી કે દેખિયે ક્યા અંજામ હોતા હૈ : **ફન્તલકત્તુ વ અ-ન મુતખવ્વિફુન.** ચુનાંચે મૈં પહોંચા, આપને ફરમાયા તુમને અપને જૂતેસે મેરે પૈરકો રોંદ દિયા થા, ઔર મૈંને તુમકો કોડા મારા થા, યે અસ્સી (૮૦) ઊંટનિયાં હૈં તુમ ઉસકે બદલે ઉનકો લે લો, ઔર જો તકલીફ

તુમકો પહોંચી હૈ ઉસકો દરગુઝર (મઆફ) કર દો.

મઝકૂરા વાકિઆ પર ગૌર કરેં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો અપને સહાબા પર કિસ કદર શફકત થી કે મહઝ ઈસ મા'મૂલી કોડેકે માર દેનેસે ઈસ કદર આપકો એહસાસ હુવા, ઔર ઉસકે બદલે અસ્સી (૮૦) ઊંટનિયાં આપને ઉનકો દીં, ઈસસે અંદાઝા લગાયા જા સકતા હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) સહાબએ કિરામકી કિસ કદર દિલજોઈ ફરમાયા કરતે થે, ઔર ઉનકો ખૂશ કરનેકી કિસ કદર કોશિશ કરતે થે. હમેં ભી યે મઆમલા અપને અહલે તઅલ્લુકકે સાથ કરના ચાહિયે કે કિસીકો અગર કોઈ નાગવારી ઔર તકલીફ હમસે પહોંચ જાએ તો ફિર ઉસકા દિલ ખૂશ કરનેકી કોશિશ કી જાએ. (માહનામા અલ મહમૂદ, ૧૪૧૯ હિજરી મુતાબિક ૧૯૯૭, સફા ૧૦)

એક કીમતી નસીહત : હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) કા બીમારકી મિઝાજપુર્સીકા અજીબ વાકિઆ

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી આદતે શરીફા યે ભી થી કે આપ બીમાર લોગોંકી ઈયાદત ફરમાયા કરતે થે. ખ્વાહ કિસી ભી દરજાકા બીમાર હોતા શરીફ ઔર મુઅઝ્ઝઝ આદમી હોતા યા ગૈર મુઅઝ્ઝઝ ઔર મામૂલી સબકી ઈયાદત ફરમાતે, હત્તાકે ગૈર મુસ્લિમોં તકકી ઈયાદત ઔર મિઝાજપુર્સી ફરમાયા કરતે થે. ઔર જિસસે આપકો બેહદ અઝિય્યત ઔર તકલીફ પહોંચી ઔર જો આપકા બહોત બડા દુશ્મન થા, યાની મુનાફિકીનકા સરદાર અબ્દુલ્લાહ બિન ઉબય, ઉસ તકકી આપને ઈયાદત ફરમાઈ હૈ. હદીસ શરીફમેં આતા હૈ કે એક યહૂદી લડકા આપકી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા કરતા થા, ઔર કભી કભાર આપ ઉસસે કોઈ કામ ભી લે લિયા કરતે થે, વો બીમાર હો ગયા. સરકારે દો આલમ (સ.અ.વ.) ઉસકે પાસ ઈયાદતકે લિયે તશરીફ લે ગયે ઔર આપ (સ.અ.વ.) ઉસકે સરકે કરીબ બૈઠ ગયે. ઉસ લડકેકા આખરી વક્ત થા,

આપને અઝ રાહે શફકત ઔર અપને હક્કે રિસાલતકો અદા કરતે હુએ ઉસ લડકેકો ઈસ્લામકી તબ્લીગ ફરમાઈ, લડકેને અપને યહૂદી બાપકી તરફ દેખા, બાપ હકીકતે દીને મુહમ્મદી અલા સાહિબિહસ્સલાતુ વસ્સલામસે વાકિફ થા હી, ઈસ લિયે કબૂલે ઈસ્લામકી ઈજાઝત દે દી ઔર વો લડકા મુસલમાન હો ગયા ઔર ઈસ્લામ પર ઉસકા ખાતિમા હુવા. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો બેહદ મસર્રત ઔર ખૂશી હુઈ ઔર અલ્લાહકા શુક્ર અદા કરતે હુએ ફરમાયા : "**અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી અન્કઝહુ મિનન્નાર.**" ગર્ઝ યે કે આપ (સ.અ.વ.) કી આદતે મુબારકાકો અહલે ઈલ્મસે મા'લૂમ કરકે હમેં અપની ઝિંદગિયોંમેં લાના ચાહિયે. આપકી એક એક સુન્નત આપકી એક એક અદા અલ્લાહકો મહેબૂબ હૈ, ઔર જો ઉસકો ઈખ્તિયાર કરેગા યકીનન નસ્સે કુરઆની હૈ વો ખુદાકા મહેબૂબ હોગા : **ફત્તબિઊની યુહ્બિબ્કુમુલ્લાહ.** (સૂરએ આલે ઈમરાન, આયત ૩૧) અલ્લાહ પાક હમેં અમલકી તૌફીક દે. (માહનામા મહમૂદ, ૧૪૧૯ હિજરી મુતાબિક સન ઈસવી ૧૯૯૭, સફા ૧૧)

એક કીમતી નસીહત : હર નેઅમત ઔર મુસીબતકે દોનોં રૂખ દેખા કરેં

હમસે યે અહદ લિયા ગયા કે હર નેઅમત ઔર મુસીબતકે દોનોં રૂખ દેખા કરેં. કિસી નેઅમત યા મુસીબતકી મહઝ ઝાહિરી સૂરતકો ન દેખેં ક્યૂંકે બાઝ દફા મુસીબતોંકી શકલમેં નેઅમતેં આતી હૈં ઔર કભી નેઅમતોંકી સૂરતમેં બલાએં આ જાતી હૈં.

અગર હમ નેઅમતોંકે બાતિની રૂખકો દેખેંગે તો ઉનકો તરહ તરહકી આઝમાઈશોંમેં ગિરા હુવા પાએંગે, કમ અઝ કમ એક બલા તો યેહી હૈ કે અલ્લાહ તઆલા નેઅમતવાલેસે યે મુતાલબા ફરમાતે હૈં કે ઈસ નેઅમતકો કિસી વક્ત ભી કિસી મખ્લૂકકી તરફ મન્સૂબ ન કરે કે ફલાંકી વજહસે મુઝકો યે નેઅમત મિલી, બલ્કે સિર્ફ અલ્લાહ તઆલાકી તરફ

મન્સૂબ કરે, ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉસસે યે ભી મુતાલબા ફરમાતે હૈં કે નેઅમતકો ઉનહી મવાકેઅમેં સર્ફ કરે જહાં અલ્લાહ તઆલા ઉસકે સર્ફ કરનેકો પસંદ કરતે હૈં. ઔર યે મુતાલબા ભી હોતા હૈ કે નેઅમતકા શુક્ર બજા લાએ મહઝ ઝબાનસે હી નહીં બલ્કે અમલસે ભી. અબ જો શખ્સ નેઅમતમેં ઈન બલાઓંકા મુશાહિદા કરતા હો વો ઉનસે લઝ્ઝત હાસિલ કરનેકી ફુરસત કબ પાએગા.

ઈસી તરહ અગર હમ તકલીફોં ઔર મુસીબતોંકે બાતિન પર નઝર કરેં તો ઉનકા અપને હકમેં બહોત બડી નેઅમત હોના મા'લૂમ હોગા, ક્યૂંકે ઉનસે ઝિલ્લત વ આજિઝી પૈદા હોતી હૈ ઔર હમારા બાઝૂ ઝુક જાતા હૈ ઔર સરકશી જાતી રેહતી હૈ. ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં : **(કલ્લા ઈન્નલ ઈન્સાન લયત્ગા અર્રઆહુસ્તગ્ના)** (સૂરએ અલક, આયત ૬,૭) "કુછ નહીં, વાકઈ ઈન્સાન સરકશ બન જાતા હૈ જબ અપનેકો મુસ્તગ્ની દેખતા હૈ." ઉન તકલીફ વ મસાઈબમેં યે ભી ફાઈદા હૈ કે ઉનસે દરજે મિલતે હૈં લેકિન ઉનસે તાઆત (ઈબાદાત) ઔર ઉલૂમ વ મઆરિફમેં ઉજ્બ (ઘમંડ) નહીં પૈદા હોતા.

મુસીબતસે ઈન્સાનકી આઝમાઈશ ઉસ વક્ત કી જાતી હૈ જબ અલ્લાહ તઆલાકી નેઅમતેં દરબારે ખુદાવંદીકી તરફ ઉસકો મુતવજ્જેહ ન કરતી હો, જબ નેઅમતેં ઉસકો ખુદાકી તરફ મુતવજ્જેહ નહીં કરતીં તો અબ અલ્લાહ તઆલા ઉસકો મુસીબતોંમેં મુબ્તલા કર દેતે હૈં, ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલા ખૂદ ફરમાતે હૈં : **(વ બલૌનાહુમ્ બિલ્હસનાતિ વસ્સય્યિઆતિ લઅલ્લહુમ્ યર્જિઊન)** (સૂરએ અઅરાફ, આયત ૧૬૮) "ઔર હમને ઉનકો રાહતોં ઔર મુસીબતોંમેં મુબ્તાલા કિયા શાયદ અલ્લાહકી તરફ રૂજૂઅ કરેં. "યાની અવ્વલ તો ઉનકો રાહતોં ઔર નેઅમતોંમેં રખ્ખા જબ ઉનસે રૂજૂઅ ન હુએ તો મસાઈબ વ તકાલીફમેં મુબ્તલા કર દિયા.

ઔર સય્યિદી તાજુદ્દીન બિન અતાઉલ્લાહને ઈસસે ભી ઝિયાદા અજીબ બાત બયાન કી હૈ, વો ફરમાતે હૈં કે "જો ગુનાહ ઝિલ્લત વ

ઈન્કિસારી પૈદા કર દે વો ઉસ ઈતાઅતસે બેહતર હૈ જો ગુરૂર વ તકબ્બુર પૈદા કર દે." (માહનામા મહમૂદ ૧૪૧૯, હિજરી મુતાબિક સન ઈસવી ૧૯૯૭, સફા ૧૮)

એક કીમતી નસીહત : દીનકે કામકે ઝરીએ શોહરત તલબ કરના કમરકો તોડ દેતા હૈ

દુનિયામેં તસર્રુફ વ કરામતકે ઝરીઆસે અપની શોહરતકે તાલિબ હરગિઝ ન હોં, ક્યૂંકે જિસકો ઈસ બાતકી ખ્વાહિશ હોતી હૈ ઉસકા દીન બરબાદ હો જાતા હૈ, ઔર આલમે આખિરતમેં ખાલી હાથોં પહોંચતા હૈ. મગર યે કે કોઈ મહઝ અલ્લાહ તઆલાકે ઈરાદાસે બગૈર અપની ખ્વાહિશસે ઝાહિર ઔર મશ્હૂર હો ગયા જૈસા ઔલિયાએ કામિલીનકો પેશ આતા હૈ. સુફયાન બિન ઉયયનહ (રહ.) ફરમાતે થે કે અગર ઔલિયાએ કામિલીનકો શોહરતકી ખ્વાહિશ હોતી તો ઉનકો કોઈ ભી ન પહેચાનતા.

સય્યિદી ઈબ્રાહીમ મતબૂલી (રહ.) ફરમાતે થે કે દુનિયામેં દુરવેશકી હાલત ઐસી હૈ જૈસે કોઈ પાખાનામેં બૈઠા હો, અબ અગર વો આગેસે દરવાઝા બંદ કર લેગા તો પરદાકે સાથ અપની હાજત પૂરી કર લેગા, ઔર ઢકા વહાંસે નિકલ જાએગા કે કિસીકી નઝર ઉસકે ઉયૂબોં પર ન પડી હોગી. ઔર અગર દરવાઝા ખોલકર બૈઠા તો ઉસકે ઉયૂબ ઝાહિર હો જાએંગે ઔર ઉસકે અંદરૂની જિસ્મકા પરદા ચાક હો જાએગા ઔર જો કોઈ દેખેગા ઉસ પર લઅનત કરેગા.

સય્યિદી મુહમ્મદ ઉમરી (રહ.) ફરમાતે થે કે "ઝુહૂર ઔર શોહરતકી તલબ કમર તોડ દેતી હૈ." યાદ રખ્ખેં! ઈસ કારખાનએ દુનિયામેં કોઈ વલી ઔર આલિમ ઐસા નહીં જિસકા દિલ શોહરતસે મુકદર ન હુવા હો, વો શોહરતકે બાદ ઈસ સદાએ કલ્બકે એક ઝર્રાકો ઢૂંઢતે ઔર તરસ્તે હૈં, જો શોહરતસે પેહલે અલ્લાહ તઆલાકે સાથ અપને

દિલમેં પાતે થે, મગર અબ નહીં પા સકતે, ઈસી લિયે તમામ આરિફીન અપને ઈબ્તિદાઈ અહવાલકી તરફ મશ્શાક હોતે હૈં, ઈસકો ખૂબ સમઝ લેં.

(માહનામા મહમૂદ સન હિજરી ૧૪૧૯ મુતાબિક સન ઈસવી ૧૯૯૭, સફા ૧૯)

સહાબએ કિરામ સુન્નત પર અમલ કરતે થે સુન્નત સમઝકર, ઔર હમ સુન્નતકો છોડ દેતે હૈં સુન્નત સમઝકર, યે કેહતે હુએ કે સુન્નત હી તો હૈ ફર્ઝ તો નહીં હૈ

શરીઅતકી રૂખ્સતોં (આસાનિયોં) પર ભી બાઝ ઔકાત શૌકસે અમલ કિયા કરેં, અપના ઝો'ફ (કમઝોરી) ઝાહિર કરનેકે લિયે ઔર અલ્લાહ તઆલાકી મુહબ્બતકા મકામ હાસિલ કરનેકે લિયે. ક્યૂંકે અલ્લાહ તઆલાકો હમારે હાથોં રૂખ્સતકા ઝાહિર કરના ભી મહેબૂબ હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ : **ઈન્નલ્લાહ તઆલા યુહિબ્બુ અન્ તુઅ્તા રૂખ્સતન્ કમા યુહિબ્બુ અન્ તુઅ્તા અઝાઈમહૂ.** "અલ્લાહ તઆલા રૂખ્સતોં પર અમલ કરનેકો ભી યૂંહી પસંદ ફરમાતે હૈં, જૈસા કે અસલી અહકામ પર અમલ કરનેકો પસંદ ફરમાતે હૈં."

મગર રૂખ્સત પર અમલ કરતે હુએ ઉસકી શર્તકા લિહાઝ ભી ઝરૂરી હૈ. વો શર્ત યે હૈ કે અસલી હુકમ પર અમલ કરનેમેં સખ્ત મશક્કતકે કુદરત નહીં હો સકતી, લિહાઝા જબ તક આદતન અફઝલ કામ પર આસાનીસે કુદરત હો સકે ઉસ વક્ત તક રૂખ્સતોં પર ન ઉતરના ચાહિયે, ઔર જબ અફઝલ અપનાનેમેં દુશ્વારી હો તો મશક્કત બરદાશ્ત કરકે ઉસી પર અડના ભી ન ચાહિયે ક્યૂંકે જો શખ્સ અપને નફસકી કમઝોરી ઔર આજિઝી ઝાહિર કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસસે મુહબ્બત ફરમાતે હૈં ઔર રહમતે ઈલાહી ઉસકી તરફ દૌડકર આતી હૈ.

એક અજીબ વાકિઆ : હાર ભી મિલા હારવાલી ભી મિલી

મક્કા મુકર્રમામેં એક ઈબાદત ગુઝાર હાજી સાહબ રેહતે થે. વો કહીં જા રહે થે. રાસ્તેમેં એક રેશમી થેલી મિલી, જિસમેં એક કીમતી હાર થા. બડા કીમતી હાર હૈ, હીરે જવાહિરાત ઉસમેં જડે હુએ હૈં, યે તો બહોત કીમતી હૈ ઈસે છુપા લેના ચાહિયે, અલ્લાહકા ડર ગાલિબ આયા, અલ્લાહકા ખૌફ ગાલિબ આયા કે ભાઈ અલ્લાહ તો દેખ રહા હૈ, અગર ઈસે છુપા લિયા તો અલ્લાહ તો કહીં ભી પકડ સકતા હૈ, ઔર જહન્નમમેં ડાલ સકતા હૈ, તો મૈં ક્યા કરૂંગા ઈસ લિયે ઉસકો છુપાનેકે બજાએ તય કર લિયા કે માલિક મિલેગા તો મૈં માલિકકે હવાલે કર દૂંગા. ઈત્તિફાકસે માલિક ભી મિલ ગયા, કોઈ તલાશ કરતા ફિર રહા હૈ, ભાઈ મેરા હાર ગુમ હો ગયા હૈ, ઉનહોંને કહા ભાઈ મેરે પાસ ભી એક થેલી હૈ તુમ દેખો તુમહારી તો નહીં, ઉસને દેખા ઔર દેખકર પહેચાન લિયા કે હાં યેહી મેરી થેલી હૈ, ઔર યે મેરા હાર હૈ વો બડા ખૂશ હુવા, તાજિરને ઉસકો પાંચસો અશરફિયાં નિકાલકર ઈન્આમમેં દિયે, ઉસને કહા મુઝકો ઈન્આમ નહીં ચાહિયે, મૈંને તો યે જો કુછ કિયા, અલ્લાહકો ખૂશ કરનેકે લિયે કિયા, અલ્લાહકી રઝાકે લિયે કિયા, તેરે ઈન્આમકે લિયે નહીં કિયા, ઉસને બહોત ઈસરાર કિયા ઔર કહા મૈંને નિય્યતકી થી કે અગર હાર મિલ જાએ તો મૈં ઉસકે પાનેવાલેકો ઔર લાનેવાલેકો પાંચસો અશરફિયાં દૂંગા, ઈસ લિયે મૈં તુમકો દે રહા હૂં, કહા કે નહીં મુઝકો પાંચસો અશરફિયાં નહીં ચાહિયેં, બહરહાલ વહાંસે વો ચલા ગયા, ઔર અપની બસ્તીમેં જાકર કેહતા થા કે ઐસા નેક આદમી નૌજવાન મુઝકો મિલા, ઐસા લડકા અગર મુઝકો અપને યહાં મિલ જાતા તો મૈં અપની બેટીકી શાદી કર દેતા. ઔર વો અપને યહાંકા બહોત બડા તાજિર થા.

અબ અલ્લાહકી કુદરત દેખો, યે નૌજવાન મક્કા મુકર્રમાકા

રેહનેવાલા થા, ઉસકો સફર પેશ આયા, સમંદરી સફર. સફરમેં ચલે અચાનક તૂફાન આયા, ઔર કશ્તી ટુકડે ટુકડે હો ગઈ. એક તખ્તાકે ઉપર યે લેટે હુએ હૈં ઔર તખ્તા બેહતા હુવા ચલ રહા હૈ, તમામ સાથી ઈધર ઉધર હો ગયે, માલૂમ નહીં કે કૌન હલાક હુવા ઔર કૌન ડૂબા, કૌન બચા, બેહતે હુએ તખ્તા પર જા રહે હૈં, ચલતે ચલતે એક કિનારા પર યે તખ્તા રૂકા, વહાં એક બસ્તી આબાદ થી, બસ્તીકે લોગ ઈત્તિફાકસે આએ હુએ થે, જબ દેખા કે કોઈ બેચારા મુસાફિર તખ્તાકે ઉપર બેહ રહા હૈ તો ઉનહોંને ઉસકો નિકાલ લિયા ઔર નિકાલકર અપની બસ્તીમેં લે ગયે. વહાં બસ્તીમેં રખ્ખા, ઉનકો હોશ આયા, ખિલાયા પિલાયા, આરામ કરાયા, કઈ દિન ગુઝર ગયે ઔર હાલાત માલૂમ કિયે કે યે તો બડે આલિમ હૈં, ઔર બડી મહારત ભી ઉનકો હૈ, હાફિઝ ભી હૈં. ઔર આલિમ ભી ઔર બહોત નેક સાલેહ શખ્સ હૈં ઉનકો અપને યહાં ઈમામ બના લિયા જાએ. ઔર અપને બચ્ચોંકો પઢાને પર મુકર્રર કર લિયા ઔર ઉનકી તન્ખ્વાહ મુકર્રર કર દી ઔર સબને ઉનકો અપના શેખ ભી બના લિયા ઔર અપને સબ કામ ઉનકે મશ્વરાસે કરને લગે.

ઉન લોગોંને સોચા કે ઈતના નેક આદમી મિલ ગયા હૈ, ઈતના બડા આલિમ યે કિસી તરહ યહાંસે ચલા ન જાએ, ઈસ લિયે ઐસી શકલ કરની ચાહિયે કે યે હમારી બસ્તીમેં રહે, ઐસે નેક આદમીકા બસ્તીસે ચલા જાના તો ઠીક નહીં, ઉસકી ક્યા શકલ હો, ઉસકી શકલ યે હૈ કે ઉનકી યહાં શાદી કર દો, શાદીકે લિયે સોચા ફલાં લડકી મુનાસિબ હૈ. એક બડે તાજિરકા ઈન્તિકાલ હુવા, ઉનકી બેટી બહોત ખૂબસૂરત, બહોત હસીન ઔર જવાન હૈ, ઉસે રિશ્તેકી ઝરૂરત હૈ, ઉનસે કહા કે ભાઈ ફલાં રિશ્તા તય કર દિયા જાએ, લડકીસે પૂછા, લડકી ભી તૈયાર હો ગઈ, ઉસકે ઘરવાલોંસે મા'લૂમ કિયા વો ભી તૈયાર હો ગયે. જબ દોનોંકી શાદી હો ગઈ, ઔર યે રાતકો વહાં પહોંચા ઔર બીવીસે મુલાકાત હુઈ તો દેખા ઉસકે ગલેમેં વોહી હાર પડા હુવા હૈ જો હાર ઉનકો મક્કા મુકર્રમામેં મિલા થા ઔર ઉનહોંને ઉસ તાજિરકો વાપસ કર દિયા થા ઔર ઈન્આમ

લેનેસે ભી ઈન્કાર કર દિયા થા. વો તાજિર કેહતા થા કે અગર યે મુઝે મેરે યહાં મિલ જાતા તો મૈં ઉસકી શાદી અપની બેટીસે કર દેતા, અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી ઉસ નેકીકી બરકતસે ઉસ તકવા ઔર પરહેઝગારીકી બરકતસે ઈતના નવાઝા ઈતના નવાઝા કે તુમને હમારે ડરકી વજહસે હાર વાપસ કિયા હૈ, અબ હમ હાર ભી દેંગે ઔર હારવાલી ભી દેંગે. ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલાને વો હાર ભી વાપસ કિયા ઔર હારવાલી ભી અતા કી, ફિર યે મકાન ઔર કોઠી ભી ઔર તિજારત ભી ઔર જાઈદાદ ભી. ઉસ તાજિરકી વો તમામકી તમામ મિલ્કિયત અલ્લાહ તઆલાને ઉસકો અતા કર દી.

યે હૈ અલ્લાહકા ડર ઔર અલ્લાહકા ખૌફ જિસ દિલમેં અલ્લાહકા ડર હોતા હૈ ઔર અલ્લાહકા ખૌફ હોતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસે દુનિયામેં ભી ઈસ તરહ નવાઝતા હૈ. ઔર ભાઈ યે તો દુનિયામેં હૈ ઔર આખિરતમેં ભી અલ્લાહ તઆલા નવાઝેંગે. તો ભાઈ હમ યહાં દુનિયામેં રેહતે હુએ અસલ યે હૈ કે હમ અલ્લાહકા ડર ઔર અલ્લાહકા ખૌફ હાસિલ કરેં, ઉસકી ઈતાઅત વ ફરમાંબરદારી કરેં ઔર નાફરમાનિયોંસે પરહેઝ કરેં, ઔર ઈસીકે ઉપર અલ્લાહકી મદદ આતી હૈ.

ઈખ્તિલાફ ઈત્તિહાદકો લે ડૂબતા હૈ

અલ્લાહકે બંદોંકો આપસમેં એક દૂસરેકા મહેબૂબ બના દેં, લિહાઝા હમારી યે કોશિશ હોની ચાહિયે કે દો શખ્સોંકે દરમિયાન ભી દુશ્મની ઔર કીના હરગિઝ બાકી ન રહે, જિસકા તરીકા યે હૈ કે એકકે સામને દૂસરેકી ખૂબિયાં બયાન કિયા કરેં ઔર એક દૂસરેકે મુતઅલ્લિક યે ખબર દિયા કરેં કે વો તો મજલિસોંમેં તુમહારી ખૂબિયાં બયાન કરતા હૈ, નીઝ લોગોંકો ઈસ બાતકી તાકીદ કરેં કે આપસમેં એક દૂસરેકો હદિયા દિયા કરેં.

જબ કિસી મહેફિલમેં લોગ હમારી તા'રીફ કરેં તો ખામોશ રહા કરેં

જબ કિસી મહેફિલમેં લોગ હમારી તા'રીફ કરેં તો ખામોશ રહા કરેં. ઔર ઉસ વક્ત યૂં ન કહેં કે હમ તો સબસે કમતર હૈં યા લોગોંકી જૂતિયોંકી ખાક હૈં વગૈરહ વગૈરહ. ક્યૂંકે ઈસ કિસમકી બાતેં તલ્બીસાતે નફસમેં શુમાર કી ગઈ હૈં, ઈસ કિસમકી બાતોંસે નફસકા મન્શા યે હોતા હૈ કે લોગ ઉસ વક્તકી ખામોશીસે મેરે મુતઅલ્લિક યે ગુમાન ન કરેં કે, મુઝે અપની તા'રીફ સુનનેસે ખૂશી હુઈ હૈ. ઔર અગર વો ખામોશી હી ઈખ્તિયાર કર લે તો ઉસમેં મુજાહિદા ઝિયાદા હૈ. જો શખ્સ નફસસે મગ્લૂબ હો ઉસકો ઐસા હી કરના લાઝિમ હૈ. હાં અગર અલ્લાહ તઆલાને કિસી બંદા પર ફઝલો કરમ ફરમાયા હો કે નફસ ઉસકે કબ્ઝામેં ઈસ તરહ આ ગયા જૈસે ગધા સુધાનેસે કાબૂમેં આ જાતા હૈ તો ઉસકો ઈખ્તિયાર હૈ, ચાહે જવાબ દે યા ખામોશ રહે.

એક્તીસ (૩૧) અહમ નસીહતેં

(૧)

આં હઝરત નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ : "જો આદમી નાફરમાનીકી ઝિલ્લતસે નિકલકર ફરમાંબરદારીકી ઈઝ્ઝતકી તરફ આ જાએ તો અલ્લાહ તઆલા :

(૧) બગૈર માલકે ઉસકો ગની બના દેંગે (૨) બગૈર લશ્કરકે ઉસકી મદદ ફરમાએંગે. (૩) બગૈર ખાનદાનકે ઉસકો ઈઝ્ઝત અતા ફરમાએંગે.

રિવાયત હૈ કે આં હઝરત (સ.અ.વ.) એક રોઝ સહાબએ કિરામકે પાસ તરીફ લાએ, ઔર ઈરશાદ ફરમાયા : તુમને કિસ હાલમેં સુબહ કી?

ઉનહોંને અર્ઝ કિયા, હમને ઉસ હાલમેં સુબહ કી કે હમ અલ્લાહ તઆલા પર ઈમાન રખતે હૈં. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફિર ઈરશાદ ફરમાયા : તુમહારે ઈમાનકી અલામત ક્યા હૈ?

ઉનહોંને જવાબ દિયા :

(૧) હમ તકલીફ પર સબ્ર કરતે હૈં. (૨) ખૂશહાલી પર શુક્ર કરતે હૈં. (૩) તકદીર પર રાઝી રેહતે હૈં.

આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : "રૂબ્બે કા'બાકી કસમ! બેશક તુમ મોમિન હો."

(૨)

અલ્લાહ તઆલાને બા'ઝ અંબિયા (અલૈ.) કી તરફ ઈસ તરહકી વહી ભેજી હૈ :

(૧) જો શખ્સ મુઝસે ઈસ હાલમેં મુલાકાત કરે કે વો મુઝસે મુહબ્બત કરતા હો, મૈં ઉસકો અપની જન્નતમેં દાખિલ કરૂંગા.

(૨) જો શખ્સ મુઝસે ઈસ હાલમેં મુલાકાત કરે કે વો મુઝસે ડરતા હો, તો મૈં ઉસકો અપની જહન્નમસે દૂર રખ્ખૂંગા.

(૩) જો શખ્સ મુઝસે ઈસ હાલમેં મુલાકાત કરે કે વો મુઝસે હયા કરતા હો, મૈં કિરામન કાતિબીન (ફરિશ્તોં) કો ઉસકે ગુનાહ ભુલા દૂંગા.

(૩)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ :

(૧) અલ્લાહ તઆલાને તુમ પર જો ચીઝેં ફર્ઝ ફરમાઈ હૈં ઉનકો અદા કરો લોગોંમેં સબસે ઝિયાદા ઈબાદત ગુઝાર બન જાઓગે.

(૨) અલ્લાહ તઆલાકી હરામ ફરમૂદા ચીઝોંસે બચો, લોગોંમેં સબસે ઝિયાદા ઝાહિદ બન જાઓગે.

(૩) અલ્લાહ તઆલાને તુમકો જો કુછ અતા ફરમાયા ઉસ પર રાઝી રહો, લોગોંમેં સબસે ઝિયાદા ગની બન જાઓગે.

(૪)

હઝરત સાલેહ મરકદી (રહ.) સે મન્કૂલ હૈ કે વો બા'ઝ મકાનોંકે પાસસે ગુઝરે, (મકાનોંકો મુખાતબ કરકે) ઈરશાદ ફરમાયા :

(૧) તુમહારે પેહલે માલિક કહાં ચલે ગયે? (૨) તુમહારે પેહલે આબાદ કરનેવાલે કહાં હૈં? (૩) તુમહારે અંદર પેહલે રેહનેવાલે કહાં હૈં?

હાતિફે ગૈબી (ફરિશ્તા) ને આવાઝ દી :

(૧) ઉનકે નિશાનાત મિટ ગયે. (૨) ઉનકે જિસ્મ મિટ્ટીકે નીચે બોસીદા હો ગયે. (૩) ઉનકે આ'માલ ઉનકી ગરદનોંમેં હાર બનાકર ડાલ દિયે ગયે.

(૫)

હઝરત અલી (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ :

(૧) જિસ પર ચાહો એહસાન કરો, પસ તુમ ઉસકે અમીર હો.

(૨) જિસસે ચાહો સવાલ કરો પસ તુમ ઉસકે ગુલામ હો.

(૩) જિસસે ચાહો ઈસ્તિગ્ના ઈખ્તિયાર કરો, પસ તુમ ભી ઉસીકે મિસ્લ (ગની) હો.

(૬)

મુસીબતોંસે મત ઘભરાઈયે ઈસ લિયે કે સિતારે અંધેરોંમેં હી ચમકતે હૈં.

(૭)

હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) સે મન્કૂલ હૈ : ઉનસે દરયાફત કિયા ગયા કે તુમને કિસ ચીઝકી વજહસે ઝહદકો ઈખ્તિયાર કિયા, ઈરશાદ ફરમાયા : તીન ચીઝોંકી વજહસે :

(૧) મૈંને દેખા કે કબ્ર વેહશતનાક જગહ હૈ ઔર મેરે પાસ મેરા કોઈ મૂનિસ નહીં.

(૨) મૈંને દેખા કે રાસ્તા લંબા હૈ ઔર મેરે પાસ તોશા નહીં.

(૩) મૈંને દેખા ફૈસલા કરનેવાલા ખુદાએ જબ્બાર હૈ ઔર મેરે પાસ કોઈ હુજ્જત નહીં.

(૮)

હઝરત શિબ્લીસે મન્કૂલ હૈ, જો બડે આરિફ હૈં, વો (મુનાજાતમેં) કહા કરતે થે :

(૧) ઈલાહી! મૈં અપની હાજતમંદી ઔર નાતવાની (કમઝોરી) કે બાવજૂદ પસંદ કરતા હૂં કે અપની તમામ નેકિયાં આપકો બખ્શ દૂં, પસ અય મેરે આકા! આપ કૈસે પસંદ નહીં ફરમાએંગે કે મેરે તમામ ગુનાહ બખ્શ દેં હાલાંકે આપ અય મેરે સરદાર મુઝસે બેનિયાઝ હૈં.

(૨) ઉનકા યે ભી ઈરશાદ હૈ : જબ તુમ અલ્લાહ તઆલાસે ઉન્સ હાસિલ કરના ચાહો તો અપને નફસસે વેહશત ઈખ્તિયાર કરો.

(૩) ઔર યે ભી ઈરશાદ ફરમાયા : અગર તુમ વિસાલકી હલાવત ચખ લો તો ફિરાક (જુદાઈ) કી તલ્ખી પહેચાન સકતે હો, મતલબ યે હૈ કે જો શખ્સ વિસાલકી હલાવતસે નાવાકિફ હૈ વો ફિરાકકી તલ્ખી ભી નહીં સમઝ સકતા. કિસી શાઈરને કહા હૈ,

જિસને ઉસે યાર પાયા
તા ઝેસ્ત ન ફિર કરાર પાયા

(૯)

હઝરત સુફયાન સૌરી (રહ.) સે મન્કૂલ હૈ : ઉનસે દરયાફ્ત કિયા ગયા, અલ્લાહ તઆલાકે સાથ ઉન્સ ક્યા ચીઝ હૈ? ફરમાયા યે હૈ કે :

(૧) કિસી હસીન ચેહરા (૨) હસીન આવાઝ (૩) ઔર ખૂશ બયાન ઝબાનકે સાથ ઉન્સ હાસિલ કરો.

(૧૦)

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ કે ઉનહોંને ઈરશાદ

ફરમાયા : "ઝહદ" કે તીન હુરૂફ હૈં.

(૧) ઝા (૨) હા (૩) દાલ

(૧) પસ ઝા સે મુરાદ હૈ ઝાદુલ મઆદ, આખિરતકા તોશા.

(૨) હા સે મુરાદ, હિદાયતે દીન.

(૩) દાલ સે મુરાદ, દવામ અલ ત્તાઅત, ઈતાઅત પર હમેશગી.

એક દૂસરે મકામ પર ફરમાયા, ઝહદકે તીન હુરૂફ હૈં :

(૧) ઝા સે મુરાદ તર્કે ઝીનત, ઝીનતકા તર્ક કર દેના.

(૨) હા સે મુરાદ, તર્કે ખ્વાહિશે નફસ : નફસકી ખ્વાહિશકા તર્ક કર દેના.

(૩) દાલ સે મુરાદ, તર્કે દુનિયાકા, દુનિયાકા તર્ક કર દેના.

(૧૧)

હઝરત હામિદસે મન્કૂલ હૈ કે ઉનકે પાસ એક શખ્સ આયા ઔર ઉસને ઉનસે વસિય્યત કરનેકી દરખ્વાસ્ત કી. ઉનહોંને જવાબ દિયા, અપને દીનકે લિયે ગિલાફ બના લેના, જિસ તરહ કુરઆન પાકકે લિયે ગિલાફ હોતા હૈ. ઉનસે સવાલ કિયા ગયા, દીનકા ગિલાફ ક્યા હૈ? ઉનહોંને જવાબ દિયા,

(૧) તર્કે કલામ મગર બઝરૂરત (૨) તર્કે દુનિયા મગર હસ્બે ઝરૂરત (૩) તર્કે ઈખ્તિલાત મગર બકદરે ઝરૂરત

ફાઈદા : મતલબ યે હૈ કે જિસ તરહસે કુરઆન પાકકી હિફાઝતકે લિયે ગિલાફકી ઝરૂરત હોતી હૈ, ઈસી તરહ દીનકી હિફાઝતકે લિયે ભી ગિલાફકી ઝરૂરત હૈ ઔર વો ગિલાફ યે તીન ચીઝેં હૈં કે ઈન તીનોં ચીઝોંકો બિલકુલ્લિયા તર્ક કર દિયા જાએ કે ઉન તીનોંસે હી ઝિયાદા તર દીનકા નુકસાન હોતા હૈ, સિર્ફ બકદરે ઝરૂરત કે ઉસકે બગૈર ચારા હી ન હો ઈખ્તિયાર કિયા જાએ. ફિર જાન લો કે અસલ ઝહદ યે તીન ચીઝેં હૈં :

(૧) હરામ ચીઝોંસે બચના વો છોટી હોં યા બડી.

(૨) તમામ ફરાઈઝકી અદાયગી વો આસાન હોં યા દુશ્વાર.

(૩) દુનિયાકો અહલે દુનિયા પર છોડ દેના વો થોડી હો યા ઝિયાદહ.

(૧૨)

હઝરત લુકમાન હકીમસે મન્કૂલ હૈ કે ઉનહોંને અપને બેટેકો નસીહત ફરમાઈ, બેટા ઈન્સાનકે તીન હિસ્સે હૈં :

(૧) એક હિસ્સા અલ્લાહકે લિયે. (૧) અલ્લાહકા હિસ્સા ઉસકી રૂહ હૈ.

(૨) એક હિસ્સા ઉસકે નફસકે લિયે. (૨) ઉસકે નફસકે લિયે ઉસકા અમલ હૈ.

(૩) એક હિસ્સા કીડે મકોડોંકે લિયે. (૩) કીડે મકોડોંકે લિયે ઉસકા જિસ્મ હૈ.

(૧૩)

હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજહહૂસે મન્કૂલ હૈ, ઉનહોંને ઈરશાદ ફરમાયા : તીન ચીઝેં હિફઝકો બઢાતી હૈં ઔર બલ્ગમકો દૂર કરતી હૈં :

(૧) મિસ્વાક (૨) રોઝા (૩) તિલાવતે કુરઆને પાક

(૧૪)

હઝરત કઅબ અહબાર (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ : મોમિનોંકે લિયે શયતાનસે હિફાઝતકે તીન કિલ્એ હૈં :

(૧) મસ્જિદ એક કિલ્આ હૈ. (૨) ઝિક્રુલ્લાહ એક કિલ્આ હૈ. (૩) તિલાવતે કુરઆન એક કિલ્આ હૈ.

(૧૫)

બા'ઝ હુકમાસે મન્કૂલ હૈ : ઉનહોંને ફરમાયા, તીન ચીઝેં અલ્લાહ તઆલાકે ખઝાનોંમેંસે હૈં કે વો ચીઝેં અલ્લાહ તઆલા અપને મહેબૂબ બંદોં હીકો અતા ફરમાતે હૈં :

(૧) ફક્ર (કે ઉસકે ઝરીઆ બહોતસે ગુનાહોં ઔર દુન્યવી તકાલીફસે ઈન્સાન મહેફૂઝ રેહતા હૈ).

(૨) મર્ઝ (કે ઉસકે ઝરીઆ બહોતસે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાતે હૈં)

(૩) સબ્ર (કે દરજાતકે બુલંદ હોનેકા સબબ હૈ)

(૧૬)

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ કે ઉનસે સવાલ કિયા ગયા :

(૧) બેહતરીન દિન કૌનસા હૈ? (૨) બેહતરીન મહીના કૌનસા હૈ? (૩) બેહતરીન અમલ કૌનસા અમલ હૈ?

ઉનહોંને જવાબ દિયા :

(૧) બેહતરીન દિન જુમ્આકા દિન હૈ. (૨) બેહતરીન મહીના રમઝાનકા મહીના હૈ. (૩) બેહતરીન અમલ પાંચ વક્તકી નમાઝ ઉનકે વક્ત પર અદા કરના હૈ.

ઉસકી ખબર હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજહહૂકો પહોંચી કે ઉનસે યે સવાલ કિયા ગયા થા ઔર ઉનહોંને યે જવાબ દિયા તો હઝરત અલી (રદિ.) ને ફરમાયા કે અગર મશરિક વ મગરિબકે દરમિયાન તમામ ઉલમા હુકમા ઔર ફુકહાસે યે સવાલ કિયા જાએ તો વો સબ ભી યેહી જવાબ દેંગે જો હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ને જવાબ દિયા મગર એક બાત ઔર કેહતા હૂં :

(૧) બેહતરીન અમલ વો હૈ જિસકો અલ્લાહ તઆલા કબૂલ કર લે.

(૨) બેહતરીન મહીના વો હૈ જિસમેં તુમ અલ્લાહ તઆલાસે કામિલ તૌબા કર લો.

(૩) બેહતરીન દિન વો હૈ જિસ દિન તુમ દુનિયાસે અલ્લાહ તઆલાકે પાસ ઈમાનકી હાલતમેં નિકલ જાઓ.

શાઈરને કહા હૈ :

ક્યા તૂ નહીં દેખતા કિસ તરહ હમકો રાત-દિન આઝમા રહે હૈં ઔર હમ ઝાહિર વ બાતિનમેં ખેલનેમેં મશ્ગૂલ હૈં, હરગિઝ દુનિયા ઔર ઉસકી નેઅમતોંકી તરફ માઈલ મત હો, ઈસ લિયે કે ઉસકા વતન અસલ વતન

નહીં હૈ, ઔર મરનેસે પેહલે પેહલે અપને લિયે અમલ કર લે, પસ દોસ્તોં ઔર ભાઈયોંકી કસરત તુઝકો ધોકેમેં ન ડાલ દે.

મકૂલા : જબ અલ્લાહ તઆલા કિસી બંદાકે સાથ ખૈરકા ઈરાદા કરતા હૈ તો :

(૧) અલ્લાહ તઆલા ઉસકો દીનકી સમઝ અતા ફરમાતા હૈ.

(૨) દુનિયાસે બેરગબત બના દેતા હૈ.

(૩) અપને નફસકે ઉયૂબકો દેખનેવાલા બના દેતા હૈ.

(૧૭)

હઝરત ઉમર ફારૂક (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ :

(૧) લોગોંકે સાથ હુસ્ને મુહબ્બતસે પેશ આના આધી અકલ હૈ.

(૨) હુસ્ને સવાલ આધા ઈલ્મ હૈ. (૩) હુસ્ને તદબીર આધી મઈશત હૈ.

(૧૮)

હઝરત ઉસમાન (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ :

(૧) જો શખ્સ દુનિયાકો તર્ક કર દેતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસકો મહેબૂબ રખતા હૈ.

(૨) જો શખ્સ ગુનાહોંકો તર્ક કર દે ફરિશ્તે ઉસકો મહેબૂબ રખતે હૈં.

(૩) જો શખ્સ મુસલમાનોંસે તમઅ (લાલચ) ખતમ કર લે મુસલમાન ઉસકો મહેબૂબ રખતે હૈં.

(૧૯)

હઝરત અલી (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ :

(૧) દુનિયાકી નેઅમતોંમેંસે નેઅમતે ઈસ્લામ કાફી હૈ.

(૨) મશાગિલમેંસે શુગલે ઈબાદત કાફી હૈ.

(૩) ઈબરતકી ચીઝોંમેંસે મૌત ઈબરતકે લિયે કાફી હૈ.

(૨૦)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ :

(૧) કિતને લોગ હૈં કે ઉન પર નેઅમત કિયે જાનેકી વજહસે વો ગુનાહોંમેં મુબ્તલા હો ગયે હૈં, (અગર અલ્લાહ તઆલા હમસે નારાઝ હોતા તો હમસે યે નેઅમત છીન લી જાતી) મા'લૂમ હુવા કે અલ્લાહ તઆલા હમારી ઈસ હાલતસે ખૂશ હૈ, ઈસ લિયે વો બદસ્તૂર ગુનાહોંમેં મુબ્તલા રેહતે હૈં.

(૨) કિતને લોગ હૈં જો અપની તા'રીફ કિયે જાનેકી વજહસે ફિતનેમેં મુબ્તલા હો ગયે હૈં, યાની ખૂશામદી કિસમકે લોગ જો તા'રીફ કરતે હૈં ઉસસે ફિતનેમેં મુબ્તલા હો ગયે કે અગર હમ કિસી કાબિલ ન હોતે તો લોગ હમારી તા'રીફ ક્યૂં કરતે, ઈસ લિયે બદસ્તૂર અપની બદહાલીમેં મુબ્તલા રેહતે હૈં ઔર અપની ઈસ્લાહકી કોઈ ફિક્ર નહીં કરતે.

(૩) કિતને લોગ હૈં જો અપને ઉયૂબ પર પરદાપોશીકી વજહસે ફરેબમેં મુબ્તલા હો ગયે હૈં કે અલ્લાહ તઆલાકે પરદાપોશી ફરમાનેકી વજહસે લોગ ઈઝ્ઝત વ ઈકરામકા મઆમલા કરતે હૈં, જિસસે અપને આપકો અલ્લાહકે નઝદીક મકબૂલ સમઝતે હૈં, યે નહીં સમઝતે કે અગર અલ્લાહ તઆલા પરદાપોશી ન ફરમાતે તો કોઈ બાત કરના ગવારા ન કરતા.

(૨૧)

હઝરત દાઉદ (અલૈ.) સે મન્કૂલ હૈ કે ઉનહોંને ઈરશાદ ફરમાયા હૈ. ઝબૂરમેં વહી કી ગઈ હૈ કે અકલમંદ પર લાઝિમ હૈ કે તીન ચીઝોંકે અલાવા કિસી ચીઝમેં મશ્ગૂલ ન હો :

(૧) આખિરતકે લિયે તોશાકી તૈયારી. (૨) કસ્બે મઆશ રોઝી કમાના. (૩) હલાલકે ઝરીઆ તલબે લઝ્ઝત.

(૨૨)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે આં હઝરત (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદે

આલી મન્કૂલ હૈ :

(૧) તીન ચીઝેં નજાત દેનેવાલી હૈં.

(૨) તીન ચીઝેં હલાક કરનેવાલી હૈં.

(૩) તીન ચીઝેં બુલંદીએ દરજાતકા ઝરીઆ હૈં.

(૪) તીન ચીઝેં ગુનાહોંકે કફ્ફારાકા ઝરીઆ હૈં.

તીન નજાત દેનેવાલી ચીઝેં

(૧) સિર્રંવ્ વ અલાનિયહ (ઝાહિર વ બાતિન) મેં અલ્લાહ તઆલાકા ખૌફ (કે ખલ્વત વ જલ્વતમેં અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાની ન કરે)

(૨) તંગદસ્તી વ ખૂશહાલીમેં દરમિયાનાપન (ઐસા ન હો કે ખૂશહાલીમેં ફુઝૂલખર્ચીમેં મુબ્તલા હો જાએ).

(૩) રઝામંદી વ નારાઝગીમેં અદલ વ ઈન્સાફ (ઐસા ન હો કે કિસીસે નારાઝ હો તો ઉસકે બારેમેં ઈન્સાફ ભી ન કરે જૈસાકે ઉમૂમન હોતા હૈ).

તીન હલાક કરનેવાલી ચીઝેં

(૧) શિદ્દતે બુખ્લ (કે વાજિબ હુકૂક ભી અદા ન કરે).

(૨) હવાએ નફસાની જિસકા ઈત્તિબાઅ કિયા જાએ (કે હવાએ નફસાનીમેં શરીઅતકે હુદૂદકી ભી પરવાહ ન કરે).

(૩) ખૂદપસંદી (કે દૂસરોંકો હકીર સમઝને લગે)

તીન દરજાત બુલંદ કરનેવાલી ચીઝેં

(૧) સલામકો આમ કરના (કે હર મુસલમાનકો સલામ કરે ચાહે ઉસસે પહેચાન હો યા ન હો).

(૨) ખાના ખિલાના (હસ્બે વુસ્અત)

(૩) રાતકે વક્ત જબ લોગ સોએ હુએ હોં નમાઝ પઢના (યાની તહજ્જુદકી નમાઝ પઢના)

ફાઈદા : સલામ કરનેસે :

(૧) દિલકી કદૂરતેં (રંજિશ) ખતમ હો જાતી હૈં. (૨) આપસમેં ઉલ્ફત વ મુહબ્બત પૈદા હોતી હૈ. (૩) તકબ્બુર ખતમ હો જાતા હૈ. (૪) તકબ્બુરસે પૈદા હોનેવાલી બુરાઈયાં ભી ખતમ હો જાતી હૈં. (૫) સલામ એક જામેઅ દુઆ હૈ. સલામકો આમ કરનેસે એક દૂસરેકે લિયે દુઆઓંકા સિલસિલા આમ હો જાતા હૈ.

ખાના ખિલાનેસે :

(૧) રંજિશ ખતમ હો જાતી હૈ. (૨) આપસમેં ઉલ્ફત વ મુહબ્બત પૈદા હો જાતી હૈ. (૩) બુખ્લ ખતમ હો જાતા હૈ. (૪) બુખ્લસે પૈદા હોનેવાલી બુરાઈયાં (હુકૂકે વાજિબા અદા ન કરના વગૈરહ ખતમ હો જાતી હૈં).

રાતકે વક્ત નમાઝ પઢના :

(૧) ઈખ્લાસ પૈદા કરતા હૈ જો હર અમલકી જાન હૈ.

(૨) અલ્લાહ તઆલાકી મુહબ્બત પૈદા હો જાતી હૈ, જિસસે હર નેકીકી રગબત ઔર ગુનાહોંસે નફરત પૈદા હો જાતી હૈ.

(૩) જો શખ્સ નમાઝે તહજ્જુદકી પાબંદી કરતા હૈ દીગર નમાઝોંકી પાબંદી બદરજએ ઔલા કરતા હૈ.

તીન ગુનાહોંકા કફ્ફારા કર દેનેવાલી ચીઝેં

(૧) સરદીમેં વુઝૂ કામિલ કરના.
(૨) બાજમાઅત નમાઝકે લિયે કદમ ઉઠાકર ચલના.
(૩) નમાઝકે બાદ નમાઝકા ઈન્તિઝાર કરના.

(૨૩) હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) કી નસીહત

હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ને આં હઝરત (સ.અ.વ.) કો તીન નસીહતેં

ફરમાઈ :

(૧) જિતના ચાહે ઝિંદા રહો આખિરકો મરના હૈ.

(૨) જિસસે ચાહે દોસ્તી કર લો આખિર ઉસસે જુદા હોના હૈ.

(૩) જો ચાહે અમલ કરો આખિરકાર ઉસકા બદલા મિલના હૈ.

ફાઈદા : મતલબ યે હૈ કે જબ આખિરકો મરના હી હૈ તો ઉસકે લિયે તૈયારી કરના ચાહિયે ઔર જબ હર દોસ્તસે જુદા હોના હી હૈ તો ઉસ ઝાતસે તઅલ્લુક કાઈમ કરના ચાહિયે જિસસે કભી જુદાઈ નહીં હોગી, યાની હક તઆલા શાનુહૂસે.

આરિફ રૂમી (રહ.) ને કહા હૈ :

ઈશ્ક બામુરદા ન બાશદ પાઈદાર

ઈશ્ક રા બા હય્યુન વ બા કૈયૂમ દાર

ઔર જબ હર અમલકા બદલા મિલના હૈ, યાની નેક અમલકા અચ્છા બદલા ઔર બુરે અમલકા બુરા બદલા તો હર હર નેકીકી કોશિશ કરના ચાહિયે ઔર હર હર બુરાઈસે પરહેઝ કરના ચાહિયે.

(૨૪)

હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) સે દરયાફત કિયા ગયા, આપકો અલ્લાહ તઆલાને કિસ ચીઝકી વજહસે ખલીલ બનાયા? ઈરશાદ ફરમાયા : તીન ચીઝોંકી વજહસે :

(૧) મૈંને અલ્લાહકે હુકમકો ઉસકે ગૈરકે હુકમ પર ઈખ્તિયાર કિયા.

(૨) જિસ ચીઝકા અલ્લાહ તઆલાને મેરે લિયે ઝિમ્મા લિયા હૈ મૈંને ઉસકી ફિક્ર નહીં કી.

(૩) મહેમાનકે બગૈર સુબહ યા શામકા મૈંને કભી ખાના નહીં ખાયા.

બા'ઝ હુકમાસે મન્કૂલ હૈ :

તીન ચીઝેં રંજ વ ગમકો દૂર કરતી હૈં :

(૧) અલ્લાહ તઆલાકા ઝિક્ર. (૨) ઔલિયા અલ્લાહકી મુલાકાત. (૩) અકલમંદોંકા કલામ.

(૨૫)

હઝરત હસન બસરી (રહ.) સે મન્કૂલ હૈ :

(૧) જિસકો અદબ નહીં ઉસકો ઈલ્મ નહીં.

(૨) જિસકો સબ્ર નહીં ઉસકો દીન નહીં.

(૩) જિસકે લિયે પરહેઝગારી નહીં ઉસકે લિયે કુર્બે ખુદાવંદી નહીં.

ફાઈદા : મતલબ યે હૈ કે ઈલ્મકા તકાઝા અદબ હૈ કે હર કિસીકે સાથ ઉસકે મુનાસિબ અદબસે પેશ આએ, અગર કિસી શખ્સમેં ઈલ્મકે બાવજૂદ અદબ નહીં તો યે કહા જાએગા કે ગોયા ઈલ્મ હી નહીં.

ઈસી તરહ દીનકે અંદર ખિલાફે મિઝાજ બાતોં પર સબ્ર કરના ચાહિયે, અગર કિસીકે અંદર સબ્ર નહીં તો ઉસકા દીન પુખ્તા ઔર કામિલ નહીં.

ઈસી તરહ અલ્લાહકા કુર્બ પરહેઝગારીકે બકદ્ર હોગા, અગર કિસીમેં પરહેઝગારી નહીં તો અલ્લાહકા કુર્બ ભી ઉસકો હાસિલ નહીં.

મન્કૂલ હૈ કે એક ઈસરાઈલી શખ્સ ઈલ્મ હાસિલ કરનેકે લિયે નિકલા, ઉસકી ખબર ઉનકે નબીકો પહોંચી ઔર ઉનહોંને ઉસ શખ્સકો તલબ કિયા. વો શખ્સ હાઝિર હુવા તો ઉનહોંને ઉસસે ફરમાયા : અય જવાન! મૈં તુઝકો તીન ચીઝોંકી નસીહત કરતા હૂં, ઉનમેં અવ્વલીન વ આખિરીનકા ઈલ્મ હૈ.

(૧) ઝાહિર વ બાતિનમેં અલ્લાહસે ડરતે રેહના.

(૨) અપની ઝબાનકો મખ્લૂકસે રોક લેના ઔર ખૈરકે બગૈર ઉનકા ઝિક્ર ન કરના.

(૩) જો ખાના ખાઓ ખયાલ રખના કે વો હલાલ હો.

પસ વો જવાન સફરસે રૂક ગયા.

ફાઈદા : યાની તીન ચીઝોંમેં તમામ ઈલ્મ જમા હો ગયા, ફિર મઝીદ ક્યૂં વક્ત ઝાએઅ કરૂં.

મન્કૂલ હૈ કે એક ઈસરાઈલી શખ્સને ઈલ્મકે અસ્સી (૮૦) સંદૂક જમા કિયે ઔર ઉસ ઈલ્મસે ફાઈદા હાસિલ નહીં કિયા યાની ઉસ પર અમલ નહીં કિયા, અલ્લાહ તઆલાને ઉનકે નબીકે પાસ વહી ભેજી કે તૂ જિતના

ચાહે ઈલ્મ જમા કર લે જબ તક તીન ચીઝોં પર અમલ ન કરે તુઝકો કોઈ નફા નહીં હોગા.

વો તીન ચીઝેં યે હૈં :

(૧) દુનિયાસે મુહબ્બત ન કરે, ઈસ લિયે કે વો મોમિનીનકા ઘર નહીં.

(૨) શયતાનકી હમનશીની ઈખ્તિયાર ન કરે, ઈસ લિયે કે વો મોમિનીનકા રફીક નહીં.

(૩) કિસીકો ઈઝા (તકલીફ) ન પહોંચાએ, ઈસ લિયે કે યે મોમિનીનકા પેશા નહીં.

(૨૬)

અબૂ સુલેમાન દુર્રાની (રહ.) સે મન્કૂલ હૈ કે વો મુનાજાતમેં કહા કરતે થે :

(૧) ઈલાહી! અગર તૂ મુઝસે મેરે ગુનાહકા મુતાલબા કરેગા તો મૈં તુઝસે તેરી મઆફીકો તલબ કરૂંગા.

(૨) અગર તૂ મેરે બુખ્લકા મુતાલબા કરેગા તો મૈં તુઝસે તેરી સખાવતકો તલબ કરૂંગા.

(૩) અગર તૂ મુઝકો જહન્નમમેં દાખિલ કરે તો મૈં જહન્નમિયોંકો ખબરદાર કરૂંગા કે મુઝકો તુઝસે મુહબ્બત હૈ. (તાકે જહન્નમિયોંકો મુહિબ્બીને ખુદાકા હાલ માલૂમ હોકર કુછ તસલ્લી હો)

મકૂલા : જિસ શખ્સકો તીન ચીઝેં હાસિલ હૈં વો સઆદતમંદ હૈ.

(૧) જાનનેવાલા દિલ. (૨) સબ્ર કરનેવાલા બદન. (૩) અપને પાસ જો મૌજૂદ હો ઉસ પર કનાઅત.

(૨૭)

હઝરત ઈબ્રાહીમ નખઈસે મન્કૂલ હૈ કે પેહલે લોગ જો હલાક હુએ વો તીન બાતોંકી વજહસે હલાક હુએ :

(૧) ફુઝૂલ કલામ. (૨) ઝિયાદા ખાના. (૩) ઝિયાદા સોના.

ફાઈદા : જબ ફુઝૂલ કલામ હોગા તો ગીબત, ચુગ્લી વગૈરહ હોગી. ઝિયાદા ખાનેસે ઝિયાદા શહવત પૈદા હોગી ઔર ઝિયાદા સોનેસે સુસ્તી કાહિલી પૈદા હોતી હૈ.

(૨૮)

હઝરત યહયા બિન મઆઝ રાઝી (રહ.) સે મન્કૂલ હૈ, ઉસ શખ્સકે લિયે મુબારકબાદ હૈ જો યે તીન કામ કરે.

(૧) જો દુનિયાકો છોડ દે ઉસસે પેહલે કે દુનિયા ઉસકો છોડ દે.

(૨) જો કબ્રમેં દાખિલ હોનેસે પેહલે કબ્રકો (નેક આ'માલકે ઝરીઆ) આરાસ્તા કર લે.

(૩) અપને રબસે મુલાકાતસે પેહલે ઉસકો રાઝી કર લે.

(૨૯)

હઝરત અલી (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ કે જિસકે પાસ તીન ચીઝેં નહીં ઉસકે પાસ કુછ ભી નહીં : વો તીન ચીઝેં યે હૈં :

(૧) અલ્લાહ તઆલાકી સુન્નત (૨) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી સુન્નત (૩) ઔલિયા અલ્લાહકી સુન્નત. દરયાફત કિયા ગયા, અલ્લાહ તઆલાકી સુન્નત ક્યા હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા : રાઝકા છુપાના. અર્ઝ કિયા ગયા. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી સુન્નત ક્યા હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા : લોગોંકે સાથ નરમી વ મહેરબાનીસે પેશ આના. અર્ઝ કિયા ગયા : ઔલિયા અલ્લાહકી સુન્નત ક્યા હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા : લોગોંકી તકાલીફકો બરદાશ્ત કરના.

પેહલે ઝમાનેકે લોગ એક દૂસરેકો તીન ચીઝોંકી વસિય્યત કિયા કરતે થે. ઔર આપસમેં એક દૂસરેકો લિખકર દિયા કરતે થે. વો તીન ચીઝેં યે હૈં :

(૧) જો શખ્સ અપની આખિરતકે લિયે અમલ કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે દીન ઔર દુનિયા દોનોંકી કિફાયત ફરમા દેતે હૈં.

(૨) જો શખ્સ અપને બાતિનકો દુરૂસ્ત કર લેતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ઝાહિરકો ભી દુરૂસ્ત કર દેતા હૈ.

(૩) જો શખ્સ અપને ઔર અલ્લાહ તઆલાકે દરમિયાન મઆમલા સહીહ કર લેતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ઔર લોગોંકે દરમિયાન મઆમલાકો ભી સહીહ કર દેતા હૈ.

(૩૦)

હઝરત અલી (રદિ.) કા ઈરશાદ હૈ :

(૧) અલ્લાહકે નઝદીક લોગોંમેં સબસે બેહતર બનકર રહો.

(૨) અપને નફસકે નઝદીક લોગોંમેં સબસે બદતરીન બનકર રહો.

(૩) લોગોંકે નઝદીક એક આમ ઈન્સાન બનકર રહો.

મકૂલા : હઝરત ઉઝેર નબી (અલૈ.) કી તરફ અલ્લાહ તઆલાને વહી ભેજી, અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા :

(૧) અય ઉઝેર! જબ તુમ છોટા ગુનાહ કરો, ઉસકે છોટે હોનેકો ન દેખો બલ્કે ઉસકો દેખો જિસકા ગુનાહ કિયા હૈ.

(૨) જબ તુમકો મામૂલી ખૈર પહોંચે ઉસકે મામૂલી હોનેકો ન દેખો બલ્કે ઉસકો દેખો જિસને વો તુમકો અતા કી હૈ.

(૩) જબ તુમકો કોઈ તકલીફ પહોંચે. મેરી મખ્લૂકસે મેરી શિકાયત ન કરો, જિસ તરહ જબ તુમહારે ગુનાહ મુઝ તક પહોંચતે હૈં તો મૈં અપને ફરિશ્તોંસે તુમહારી શિકાયત નહીં કરતા.

(૩૧)

હઝરત હાતિમ અસમ (રહ.) કા ઈરશાદ હૈ કે : હર રોઝ સુબહ હોતી હૈ તો શયતાન મુઝસે કેહતા હૈ :

(૧) તૂ ક્યા ખાએગા? (૨) ક્યા પહેનેગા? (૩) કહાં રહેગા?

મૈં ઉસકો જવાબ દેતા હૂં.

(૧) મૌતકો ખાઉંગા (૨) કફન પહેનૂંગા (૩) કબ્રમેં રહૂંગા.

છ લાખ સીટોંવાલા હવાઈ જહાઝ

તફસીર ઈબ્ને કસીરમેં હૈ તખ્તે સુલેમાન (અલૈ.) જો હવા પર ચલતા થા ઉસકી કૈફિયત યે બયાન કી હૈ કે સુલેમાન (અલૈ.) ને લકડીકા એક બહોત વસીઅ તખ્ત બનવાયા થા, જિસ પર ખૂદ મઅ અઅયાને સલતનત ઔર મઅ લશ્કર ઔર લડાઈકે સામાનકે સબ સવાર હો જાતે, ફિર હવાકો હુકમ દેતે વો ઉસ અઝીમુશ્શાન લંબે ચૌડે તખ્તકો અપને કાંધોં પર ઉઠાકર જહાંકા હુકમ હોતા વહાં જાકર ઉતાર દેતી થી. યે હવાઈ તખ્ત સુબહસે દોપહર તક એક મહીનાકી મસાફત તય કરતા થા, ઔર દોપહરસે શામ તક એક મહીનાકી યા'ની એક દિનમેં દો મહીનોંકી મસાફત હવાકે ઝરીઆ તય હો જાતી થી.

ઈબ્ને અબી હાતિમને હઝરત સઈદ બિન જુબેરસે નકલ કિયા હૈ કે ઉસ તખ્તે સુલેમાની પર છ લાખ કુરસિયાં રખ્ખી જાતી થીં, જિસમેં સુલેમાન (અલૈ.) કે સાથ અહલે ઈમાન ઈન્સાન સવાર હોતે થે ઔર ઉનકે પીછે અહલે ઈમાન જિન્ન (જિન્નાત) બૈઠતે થે, ફિર પરિંદોંકો હુકમ હોતા કે વો ઉસ પૂરે તખ્ત પર સાયા કર લેં તાકે આફતાબકી તપિશસે તકલીફ ન હો. ફિર હવાકો હુકમ દિયા જાતા થા વો ઉસ અઝીમુશ્શાન મજમા'કો ઉઠાકર જહાંકા હુકમ હોતા પહોંચા દેતી થી. ઔર બા'ઝ રિવાયાતમેં હૈ કે ઉસ હવાઈ સફરકે વક્ત પૂરે રાસ્તેમેં હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) સર ઝુકાએ હુએ અલ્લાહકે ઝિક્રો શુક્રમેં મશ્ગૂલ રેહતે થે, દાએં બાએં કુછ ન દેખતે થે, ઔર અપને અમલસે તવાઝોઅકા ઈઝહાર ફરમાતે થે.

(ઈબ્ને કસીર બહવાલા, મઆરિફુલ કુરઆન, જિલ્દ ૬, સફા ૨૧૨)

દઅવતકા કામ ફર્ઝ હૈ યા વાજિબ યા સુન્નત?

સવાલ :

બખિદમત હઝરત મૌલાના સાહબ!

અસ્સલામુ અલૈકુમ વ રહમતુલ્લાહિ વ બરકાતુહ

બાદ સલામ અર્ઝ યે હૈ કે દઅવતકા કામ ફર્ઝ હૈ યા વા વાજિબ યા સુન્નત?

જવાબ :

અગર ઉમ્મતમેં ફરાઈઝ છૂટ રહે હૈં તો દઅવતકા કામ ફર્ઝ હૈ, અગર વાજિબાત છૂટ રહે હૈં તો દઅવતકા કામ વાજિબ હૈ, અગર સુન્નતેં છૂટ રહી હૈં તો દઅવતકા કામ સુન્નત હૈ. અબ આપ ખૂદ ફૈસલા કરેં કે ઉમ્મત ઈસ વક્ત ક્યા છોડ રહી હૈ ઔર અપને દિલસે ફતવા લેં.

જન્નતકે હવાઈ જહાઝોંમેં સોને (Gold) કી કુરસિયાં હોંગી

હદીસમેં હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : ઉસકી કિસમ જિસકે હાથમેં મેરી જાન હૈ! જબ જન્નતી અપની કબરોંસે નિકલેંગે, ઉનકા ઈસ્તિકબાલ કિયા જાએગા ઔર ઉનકે લિયે પરોંવાલી ઊંટનિયાં લાઈ જાએંગી, જિન પર સોનેકે કજાવે હોંગે. ઉનકી જૂતિયોંકે તસ્મે તક નૂરસે ચમક રહે હોંગે. યે ઊંટનિયાં એક એક કદમ ઈસ કદર દૂર રખતી હૈં જહાં તક ઈન્સાનકી નિગાહ જા સકતી હૈ. જન્નતી એક દરખ્તકે પાસ પહોંચેંગે, જિસકે નીચેસે દો નેહરેં નિકલતી હૈં, એક નહેરકા પાની યે પીએંગે જિસસે ઉનકે પેટકે તમામ ફુઝલાત ઔર મેલકુચેલ ધુલ જાએંગે.

દૂસરી નહેરસે યે ગુસલ કરેંગે ફિર હમેશા તક ઉનકે બદન મૈલે ન હોંગે, ઉનકે બાલ પરાગંદા ન હોંગે ઔર ઉનકે જિસ્મ ઔર ચેહરે ચમકદાર રહેંગે. અબ યે જન્નતકે દરવાઝોં પર આએંગે, દેખેંગે કે એક કુંડા સુર્ખ યાકૂતકા હૈ જો સોનેકી તખ્તી પર લટકા હુવા હૈ. યે ઉસે હિલાએંગે તો એક અજીબ સુરેલી ઔર મોસીકીકી સદા (આવાઝ) પૈદા હોગી, ઉસે સુનતે હી હર હૂર જાન લેગી કે ઉસકે ખાવિંદ આ ગયે. યે

દારોગાકો હુકમ કરેગી કે જાઓ દરવાઝા ખોલો, વો દરવાઝા ખોલ દેગા. યે અંદર કદમ રખતે હી ઉસ દારોગાકી નૂરાની શકલ દેખકર સિજદેમેં ગિર જાએગા, લેકિન વો ઉસે રોક લેગા ઔર કહેગા : અપના સર ઉઠા મૈં તો તેરા માતહત હૂં, ઔર ઉસે અપને સાથ લે ચલેગા. જબ યે ઉસ દુર્રે યાકૂતકે ખૈમેકે પાસ પહોંચેગા જહાં ઉસકી હૂર હૈ વો બેતાબાના દૌડકર ખૈમેસે બાહિર આ જાએગી ઔર બગલગીર હોકર કહેગી : તુમ મેરે મહેબૂબ હો ઔર મૈં તુમહારી ચાહનેવાલી હૂં, મૈં યહાં હમેશા રેહનેવાલી હૂં, મરૂંગી નહીં, મૈં નેઅમતોંવાલી હૂં, ફક્ર વ મોહતાજીસે દૂર હૂં, મૈં આપસે હમેશા રાઝી ઔર ખૂશ રહૂંગી, કભી નારાઝ નહીં હૂંગી, મૈં હમેશા આપકી ખિદમતમેં હાઝિર રેહનેવાલી હૂં, કભી ઈધર ઉધર હટૂંગી નહીં. ફિર યે ઘરમેં જાએગા, જિસકી છત ફર્શસે એક લાખ હાથ બુલંદ હોગી, ઉસકી કુલ દીવારેં કિસમ કિસમકે ઔર રંગ બેરંગ મોતિયોંકી હોંગી, ઉસ ઘરમેં સત્તર તખ્ત હોંગે ઔર હર તખ્ત પર સત્તર સત્તર જોડે હોંગે, ઔર ઉન સબ કપડોંકે નીચેસે ઉસકી પિન્ડલીકા ગૂદા નઝર આતા હોગા, ઉનકે એક જિમાઅકા અંદાઝા એક પૂરી રાતકા હોગા, ઉનકે બાગોં ઔર મકાનોંકે નીચે નેહરેં બેહ રહી હોંગી જિનકા પાની કભી બદબૂદાર નહીં હોતા, સાફ શફ્ફાફ મોતી જૈસા પાની હૈ.

ઔર દૂધકી નેહરેં હોંગી જિસકા મઝા કભી નહીં બદલતા, જો દૂધ કિસી જાનવરકે થનસે નહીં નિકલા. ઔર શરાબકી નેહરેં હોંગી જો નિહાયત લઝીઝ હોગી ઔર ખાલિસ શહદકી નેહરેં હોંગી જો મખ્ખિયોંકે પેટસે હાસિલ શુદા નહીં. કિસમ કિસમકે મેવોંસે લદે હુએ દરખ્ત ઉસકે ચારોં તરફ હોંગે જિનકા ફલ ઉનકી તરફ ઝુકા હુવા હોગા, યે ખડે ખડે ફલ લેના ચાહેં તો લે સકતે હૈં, અગર યે બૈઠે બૈઠે ફલ તોડના ચાહેં તો શાખેં ઈતની ઝુક જાએંગી કે યે તોડ લેં, અગર યે લેટે લેટે ફલ લેના ચાહેં તો શાખેં ઔર ઝુક આએંગી. ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને આયત (વ દાનિયતન્ અલૈહિમ્ ઝિલાલુહા) પઢી યાની ઉન જન્નતી દરખ્તોંકે સાયે ઉન પર ઝુકે હુએ હોંગે ઔર ઉસકે મેવે બહોત કરીબ કર દિયે જાએંગે. યે ખાના ખાનેકી ખ્વાહિશ કરેંગે તો

સફેદ રંગ યા સબ્ઝ રંગ પરિંદ ઉનકે પાસ આકર અપના પર ઊંચા કર દેંગે, યે જિસ કિસમકા ઉસકે પેહલૂકા ગોશ્ત ચાહેં ખાએંગે, ફિર વો ઝિંદાકા ઝિંદા જૈસા થા, વૈસા હી હોકર ઉડ જાએગા. ફરિશ્તે ઉનકે પાસ આએંગે, સલામ કરેંગે ઔર કહેંગે કે યે જન્નતીં હૈં જિનકે તુમ અપને આ'માલકે બાઈસ વારિસ બનાએ ગયે હો. અગર કિસી હૂરકા એક બાલ ઝમીન પર આ જાએ તો વો અપની ચમકસે ઔર અપની સિયાહીસે નૂરકો રોશન કરે ઔર સિયાહી નુમાયાં રહે. (તફસીર ઈબ્ને કસીર, જિલ્દ, સફા ૪૪૭)

જન્નતકા દરખ્ત જિસકી જડમેંસે દો નેહરેં નિકલતી હૈં

ઈબ્ને અબી હાતિમમેં હઝરત અલી (રદિ.) કા કૌલ મરવી હૈ કે જન્નતકે દરવાઝે પર પહોંચકર જન્નતી એક દરખ્તકો દેખેંગે જિસકી જડમેંસે દો નેહરેં નિકલતી હોંગી. એકમેં વો ગુસલ કરેંગે જિસસે ઈસ કદર પાક સાફ હો જાએંગે કે ઉનકે જિસ્મ ઔર ચેહરે ચમકને લગેંગે, ઉનકે બાલ કંઘી કિયે હુએ, તેલવાલે હો જાએંગે કે ફિર કભી સુલ્ઝાનેકી ઝરૂરત હી ન પડે, ન ચેહરે ઔર જિસ્મકા રંગ રૂપ હલકા પડે. ફિર યે દૂસરી નહેર પર જાએંગે ગોયા કે ઉનસે કેહ દિયા ગયા હો ઉસમેંસે પાની પીએંગે જિનસે તમામ ઘિનકી ચીઝોંસે પાક સાફ હો જાએંગે. જન્નતકે ફરિશ્તે ઉનહેં સલામ કરેંગે, મુબારકબાદ પેશ કરેંગે ઔર ઉનહેં જન્નતમેં જાનેકો કહેંગે કે આપ ખૂશ હો જાઈયે, અલ્લાહ તઆલાને આપકે લિયે તરહ તરહકી નેઅમતેં મોહય્યા કર રખ્ખી હૈં, ઉનમેંસે કુછ ભાગે દૌડે જાએંગે.

ઔર જો હૂરેં ઉસ જન્નતીકે લિયે મખ્સૂસ હૈં ઉનસે કહેંગે : લો મુબારક હો! ફલાં સાહબ આ ગયે. નામ સુનતે હી ખૂશ હોકર વો પૂછેંગી કે ક્યા તુમને ખૂદ ઉનહેં દેખા હૈ, વો કહેંગે : હાં! હમ અપની આંખોંસે દેખકર આ રહે હૈં. યે મારે ખૂશીકે દરવાઝે પર આ ખડી હોંગી, જન્નતી

જબ અપને મહેલમેં આકર દેખેગા કે ગદ્દે બરાબર બરાબર લગે હુએ હૈં, ઔર આબખોરે (લોટે) રખ્ખે હુએ હૈં, ઔર કાલીન બિછે હુએ હૈં, ઉસ ફર્શકો દેખકર અબ જો દીવારોંકી તરફ નઝર કરેગા તો વો સુર્ખ વ સબ્ઝ ઔર ઝર્દ વ સફેદ ઔર કિસમ કિસમકે મોતિયોંકી બની હુઈ હોંગી, ફિર છતકી તરફ નિગાહ ઉઠાએગા તો વો ઈસ કદર શફફાફ ઔર મુસફફા હોગી કે નૂરકી તરહ ચમક દમક રહી હોગી, જિસકી રોશની આંખોંકી રોશનીકો બુઝા દે, અગર ખુદા ઉસે બરકરાર ન રખ્ખે. ફિર અપની બીવિયોં પર યાની જન્નતી હૂરોં પર મુહબ્બત ભરી નિગાહ ડાલેગા, ફિર અપને તખ્તોંમેંસે જિસ પર ઉસકા જી ચાહે બૈઠેગા ઔર કહેગા : ખુદાકા શુક્ર હૈ જિસને હમેં હિદાયત કી, અગર અલ્લાહ હમેં યે રાહ ન દિખાતા તો હમ તો હરગિઝ ઉસે તલાશ નહીં કર સકતે થે.

(તફસીર ઈબ્ને કસીર, જિલ્દ ૪, સફા ૪૪૭)

નીચેકે કલિમાત પઢ લીજિયે ઔર છ બડી બડી ફઝીલતેં હાસિલ કર લીજિયે

લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર. સુબ્હાનલ્લાહિ વ બિહમ્દિહી અસ્તગ્ફિરુલ્લાહ વલા કુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહ, અલ્ અવ્વલુ વલ આખિરુ વઝ્ઝાહિરુ વલ બાતિનુ બિયદિહિલ્ ખૈરૂ. યુહ્યી વ યુમીતુ વહુવ અલા કુલ્લિ શૈઈન્ કદીર.

હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) ને હઝરત ઉસમાન (રદિ.) સે ફરમાયા, અય ઉસમાન! જો શખ્સ ઈસે સુબહકો દસ બાર પઢ લે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે છ ફઝાઈલ અતા ફરમાતા હૈ :

(૧) વો શયતાન ઔર ઉસકે લશ્કરસે બચ જાતા હૈ.

(૨) ઉસે એક કિન્તાર અજર મિલતા હૈ.

(૩) ઉસકા એક દરજા જન્નતમેં બુલંદ હોતા હૈ.

(૪) ઉસકા હૂરેઈનસે નિકાહ કરા દિયા જાતા હૈ.

(૫) ઉસકે પાસ બારહ ફરિશ્તે આતે હૈં.

(૬) ઉસે ઈતના સવાબ દિયા જાતા હૈ જૈસે કિસીને કુરઆન ઔર તૌરાત ઔર ઈન્જીલ વ ઝબૂર પઢી, ફિર સાથ હી ઉસે એક મકબૂલ હજ ઔર એક મકબૂલ ઉમરહકા સવાબ મિલતા હૈ, ઔર અગર ઉસી દિન ઉસકા ઈન્તિકાલ હો જાએ તો શહાદતકા દરજા મિલતા હૈ.

(તફસીર ઈબ્ને કસીર, જિલ્દ ૪, સફા ૪૩૯)

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ખાનગી ઝિંદગી

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ઝિંદગીકા હર ગોશા ઈન્સાનિયતકે લિયે નમૂના વ ઉસ્વહ હૈ, ઈસ લિયે અલ્લાહકી મશિય્યતને ઉસકા ઈન્તિઝામ કિયા કે આપ (સ.અ.વ.) કી ઝિંદગીકા હર ગોશા મહેફૂઝ ઔર આઈનાકી તરહ શફ્ફાફ હો.

દુનિયાકા હર ઈન્સાન અપની ખાનગી ઝિંદગીકો રાઝ રખના ચાહતા હૈ, મગર મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કા યે એ'જાઝ હૈ કે આપકી તરફસે ઈસ બાતકી આમ ઈજાઝત બલ્કે તરગીબ થી કે આપકે ઘરકે અંદરૂની હાલાત વ કવાઈફકો ભી આમ કિયા જાએ ઔર ઉસસે સબક હાસિલ કિયા જાએ. ઔર યેહી સબબ હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) કી ઝાતકી ઐસી બારીક તફસીલાત રીકોર્ડમેં હૈં જિનકા કિસી ઔરકે બારેમેં મહેફૂઝ હોના મુમકિન નહીં.

આપ (સ.અ.વ.) કી ઘરેલૂ ઝિંદગી બિલકુલ ઈસી તરહ દિલકશ વ દીદાઝેબ ઔર આ'લા તરીન ઈન્સાની કિરદારકા નમૂના થી, જિસ તરહ આપ (સ.અ.વ.) કી બાહિરકી ઝિંદગી થી. આપ (સ.અ.વ.) ઘરમેં ભી ઈસી તરહ રહમત વ શફકતકા પૈકર થે, જિસ તરહ આપ (સ.અ.વ.) સહાબાકે સાથ થે. ઘરમેં ભી આપ વૈસે હી મુઅલ્લિમે અખ્લાક વ મુરબ્બી થે. જૈસે અપને હલ્કએ વઅઝમેં. મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી હિકમત વ તદબ્બુરકા જો હાલ ઘરકે અંદર નઝર આતા

હૈ વો ઉસસે કિસી તરહ કમ નહીં જો ઘરકે બાહિર નઝર આતા હૈ. આપ અપને માનનેવાલોંકો જિસ તર્ઝે અમલ ઔર જિન અખ્લાક વ ઔસાફકી તલ્કીન કરતે થે, ખૂદ ઘરકી ખલ્વતોંમેં ભી ઉસ પર મુકમ્મલ તૌર પર અમલ પૈરા થે. ઈસ લિયે આપ (સ.અ.વ.) કી ઘરેલૂ ઔર ખાનગી ઝિંદગી ભી વૈસી હી સબક આમોઝ હૈ જિસ તરહ આપકી ઈજતિમાઈ ઝિંદગી હમારે લિયે ઉસ્વહ ઔર નમૂના હૈ.

એક સાદા ઈન્સાની ઝિંદગી

આપ (સ.અ.વ.) કી ઘરેલૂ ઝિંદગી બિલકુલ સાદા ઔર સારે તકલ્લુફાતસે બિલકુલ પાક થી. અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે આપ (સ.અ.વ.) કો જો અઝીમ તરીન મકામ વ મરતબા મિલા થા ઔર લોગોંકે દિલોંમેં આપકી જો અઝમત વ મુહબ્બત થી ઉસકે બાવજૂદ આપ ઘરમેં બિલકુલ સાદગી વ તવાઝોઅકે સાથ રેહતે થે. ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે ઘરકે અંદરકે મા'મૂલાતકે સિલસિલેમેં કિસી સવાલ કરનેવાલેકે જવાબમેં ફરમાતી હૈં :

કાન બશરમ્ મિનલ્ બશરિ યફ્લી ષૌબહૂ વ યહ્લિબુ શાતહૂ વ યખ્દિમુ નફ્સહૂ. (શમાઈલે તિરમિઝી)

યા'ની આપ (સ.અ.વ.) આમ ઈન્સાનકી તરહ ઘરમેં રેહતે ઔર વો તમામ ઘરેલૂ વ ખાનગી કામ જો આમ ઈન્સાન કરતે હૈં આપ ભી અપને ઘરમેં કર લિયા કરતે થે. હત્તા કે અગર કપડોંમેં જૂએં હો જાતીં તો ઉનકો ભી નિકાલ લેતે થે, અપની બકરીકા દૂધ દોહ લિયા કરતે થે ઔર અપને ઝાતી કામ ખૂદ કરતે થે.

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) હી કી એક ઔર રિવાયત હૈ કે "આપ (સ.અ.વ.) અપને કપડોંમેં ખૂદ પૈવંદ લગા લેતે, જૂતા દુરૂસ્ત કર લેતે. (મુસ્નદે અહમદ) ઔર અપને ઘરવાલોંકે કામોંમેં હાથ બટાતે, નમાઝકા વક્ત હોતા તો બાહિર ચલે જાતે. (બુખારી, કિતાબુ સ્સલાત)

ઘરમેં દાખિલ હોતે તો ખૂદ સલામ કરકે દાખિલ હોતે, ઘરવાલોંકે સાથ ખૂશ ખુલ્કીસે (યા'ની અચ્છે બરતાવસે) પેશ આતે ઔર નરમીકા મઆમલા કરતે.

અઝવાજે મુતહ્હરાતકે સાથ હુસ્ને મઆશરત

આપ (સ.અ.વ.) બીવિયોંકે સાથ હુસ્ને સુલૂક (અચ્છે બરતાવ) કી બહોત તાકીદ ફરમાતે ઔર ઉનકી ખલ્કી વ તબ્ઈ કમઝોરિયોંસે સર્ફે નઝર કરનેકા હુકમ દેતે. મુતઅદ્દદ રિવાયાતમેં ઉસકા ઝિક્ર હૈ કે ઔરતોંકે મિઝાજમેં પૈદાઈશી તૌર પર કુછ કજી હોતી હૈ, ઉસકો બિલકુલ સીધા કરના મુમકિન નહીં, ઉનકે સાથ ગુઝારેકી સૂરત યેહી હૈ કે ઉનકી ઉસ તબ્ઈ કમઝોરીસે દરગુઝર ઔર બેહતરસે બેહતર સુલૂક કિયા જાએ. (બુખારી, કિતાબુન્નિકાહ, બાબુલ વસાયા બિન્નિસાઅ) આપ (સ.અ.વ.) ને ઈસ હુસ્ને સુલૂકકો ઈમાનકે કમાલકા સબબ બતલાયા હૈ.

(તિરમિઝી, કિતાબુલ ઈમાન)

ખૂદ આપ (સ.અ.વ.) કા તર્ઝે અમલ ઈન હિદાયાત પર પૂરા પૂરા થા ઔર ઐસા થા કે ઉસસે બેહતર મિસાલ મુમકિન નહીં. આપને સહાબએ કિરામસે યે ફરમાયા કે **"ખૈરૂકુમ્ લિઅહ્લિહી"** તુમમેં સબસે બેહતર વો હૈ જો અપને ઘરવાલોંકે લિયે બેહતર હો. વહીં આપને યે ભી ફરમાયા કે **"વ અ-ન ખૈરૂકુમ્ લિઅહ્લી"** ઔર મૈં તુમમેં સબસે ઝિયાદા અપને ઘરવાલોંકે હકમેં બેહતર હૂં.

(તિરમિઝી, મનાકિબ ૬૩, ઈબ્ને માજા, નિકાહ ૫૦)

અઝવાજે મુતહ્હરાત અગરચે સારી દુનિયાકી ઔરતોંમેં બેહતરીન ઔર અલ્લાહકી તરફસે અપને રસૂલકી રફાકતકે લિયે મુન્તખબ ઔરતેં થીં, લેકિન થીં તો ઔરતેં હી, ઈસી લિયે (અલ્લાહ ઉનકે દરજાત બુલંદ ફરમાએ) ઉનમેં ભી ઔરતોંકી ફિતરી કમઝોરિયાં કિસી ન કિસી દરજામેં મૌજૂદ થીં ઔર ઉનકા ઈઝહાર ભી કભી કભી હો જાતા થા, લેકિન આપકી

જાનિબસે હમેશા માફી વ દરગુઝર ઔર હુસ્ને સુલૂકકા મઆમલા હી હોતા થા. યહાં તકકે આપ (સ.અ.વ.) કી બીવિયાં આપસે દિન દિનભર નારાઝ રેહતીં ઔર આપ હિલ્મ વ માફીકા મઆમલા ફરમાતે.

(બુખારી, કિતાબુન્નિકાહ)

એક મરતબા હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે નારાઝ હોકર બુલંદ આવાઝસે બાતેં કર રહી થીં, ઈત્તિફાકન ઉનકે વાલિદ હઝરત અબૂબક્ર (રદિ.) આ ગયે ઔર હઝરત આઈશા (રદિ.) કો સરઝનિશ (પિટાઈ) કરની ચાહી : તૂ અલ્લાહકે રસૂલસે ચિલ્લાકર બોલતી હૈ, મગર આપ (સ.અ.વ.) ને હી ઉનકો બચા લિયા.

(અબૂ દાઉદ, કિતાબુલ અદબ, બાબ ફીલ મઝાહ)

એક બાર આપ (સ.અ.વ.) ને હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) સે ફરમાયા : જબ તુમ મુઝસે નારાઝ હોતી હો તબ ભી મુઝે પતા ચલ જાતા હૈ ઔર જબ રાઝી હોતી હો તબ ભી મુઝે મા'લૂમ હો જાતા હૈ. ઉનહોંને અર્ઝ કિયા, વો કૈસે? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જબ તુમ રાઝી હોતી હો તો કેહતી હો કે મુહમ્મદકે રબકી કસમ! ઔર જબ નારાઝ હોતી હો તો કેહતી હો કે ઈબ્રાહીમકે રબકી કસમ.

હઝરત આઈશા (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા : લેકિન અય અલ્લાહકે રસૂલ! મૈં સિર્ફ નામ લેનેકી હદ તક નારાઝ હોતી હૂં દિલમેં નારાઝ નહીં હોતી.

(સહીહ મુસ્લિમ)

આપને હઝરત આઈશા સિદ્દીકાસે ફરમાયા કે હિસાબ કિતાબ બરાબર હો ગયા

બીવિયોંકે સાથ હુસ્ને સુલૂક ઔર લુત્ફ વ કરમકે ઐસે ઐસે વાકિઆત હદીસકી કિતાબોંમેં ઝિક્ર કિયે જાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે અગર સાબિત ન હો તો લોગ શાયદ અપની શાને બુઝુર્ગીકે ખિલાફ સમઝેં. મસલન હદીસકી કિતાબોંમેં આપ (સ.અ.વ.) કા ઔર હઝરત આઈશા સિદ્દીકા

(રદિ.) કા એક અજીબો ગરીબ વાકિઆ મઝકૂર હૈ. એક સફરમેં આપકે ઔર હઝરત આઈશા સિદ્દીકાકે દરમિયાન પૈદલ દૌડકા મુકાબલા હુવા. હઝરત આઈશા સિદ્દીકા જીત ગઈ, ફિર કભી સફરમેં દો બારહ ઐસા હી મુકાબલા હુવા ઔર અબકી બાર ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હાર ગઈ. આપને ફરમાયા : આઈશા! હિસાબ કિતાબ બરાબર હો ગયા.

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) ચૂંકે કમ ઉમરી હીમેં આપ (સ.અ.વ.) કે નિકાહમેં આ ગઈ થીં, ઈસ લિયે કમ ઉમરીકે શૌક ઔર તકાઝે અભી બાકી થે. આપ ઉનકી દિલજોઈકે લિયે ઉનકે શૌક ઔર જાઈઝ ખ્વાહિશાતકો પૂરા કરનેકા ભી લિહાઝ રખતે થે. ઉનકી સહેલિયાં આપકે યહાં આકર ઉનકે સાથ ખેલતી ઔર ગાતી થીં, ઔર આપકી તરફસે ઉસકી ઈજાઝત હોતી થી, બલ્કે અગર સહેલિયોંકો આપકી વજહસે ખેલનેમેં તકલ્લુફ હોતા તો આપ ખૂદ બાહિર તશરીફ લે જાતે ઔર ઉન લડકિયોંકો હઝરત આઈશા સિદ્દીકાકે પાસ ભેજ દેતે. ઉનકે શૌકકો પૂરા કરનેકે સિલસિલાકા એક વાકિઆ હદીસકી મુતઅદદ કિતાબોંમેં મરવી હૈ કે એક મરતબા ઈદકે દિન આપકે ઘરકે સામને મસ્જિદે નબવીકે સહનમેં કુછ હબ્શી લોગ નેઝાબાજીકા મુઝાહિરા કર રહે થે. હઝરત આઈશા સિદ્દીકાકો ઉસકે દેખનેકા શૌક હુવા, આપને ઉનકો યે ખેલ દિખાનેકા એહતિમામ ઈસ તરહ ફરમાયા કે ખૂદ દરવાઝે પર ખડે હો ગયે ઔર અપને પીછે (ગાલિબન પરદાકે ખયાલસે) હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) કો ખડા કર લિયા ઔર વો આપકી આડમેં ખડે હોકર આપકે કંધે ઔર કાનકે દરમિયાનસે કાફી દેર તક ખેલ દેખતી રહીં ઔર આપ ઉનકે ખયાલસે મુસલસલ ખડે રહે.

(બુખારી, કિતાબુ સ્સલાત, મુસ્લિમ કિતાબુલ ઈદૈન, બાબુ રુખ્સતિ ફીલ લઅબ યૌમુલ ઈદ)

બીવિયોંકે સાથ હુસ્ને સુલૂક ઔર ઉનકા દિલ ખૂશ કરનેકી યે આ'લા મિસાલેં હૈં. ઉનકા ઈત્તિબાઅ ભી ઈત્તિબાએ સુન્નત હી હૈ ઔર ઉસમેં ઉન લોગોંકે લિયે ખાસ સબક હૈ જિનકે નઝદીક યે તર્ઝે અમલ બુઝુર્ગી ઔર બુલંદ મકામીકે મુનાફી હૈ.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી સીરતમેં તમામ હર તરહકે તફક્કુરાત ઔર નબુવ્વતકી અઝીમ ઝિમ્મેદારિયોંકે બાવજૂદ વોહ લતીફ એહસાસાત વ જઝબાત જલ્વા રેઝ થે જો એક મોઅતદિલ ઈન્સાની ફિતરતકા તકાઝા હૈં. આપ અપને રિશ્તેદારોં ઔર ઘરવાલોંસે મુહબ્બત વ તઅલ્લુક ખાતિરમેં ભી એક કાબિલે તકલીદ નમૂના થે.

હઝરત ખદીજા (રદિ.) સે આપકો બે ઈન્તિહા મુહબ્બત થી, ઘરમેં કોઈ જાનવર ઝબહ કરતે તો ઉસકા કુછ હિસ્સા હઝરત ખદીજાકી સહેલિયોંકે પાસ ભેજતે. આપ (સ.અ.વ.) ઉનકે ઈન્તિકાલકે બાદ બકસરત ઉનકો યાદ કરતે, યહાં તકકે દૂસરી અઝવાજે મુતહ્હરાતકો ઉન પર રશ્ક આતા. એક મરતબા હઝરત આઈશા (રદિ.) ને ઈસ તરહકા કુછ ઈઝહાર કર દિયા. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : ખુદાને મુઝકો ઉનકી મુહબ્બત દી હૈ. (મુસ્લિમ, કિતાબ ફઝાઈલે સહાબા, બાબ ફઝાઈલે ખદીજા રદિ.) હઝરત ખદીજાકે રિશ્તેદાર મિલને આતે તો આપ બડી ખૂશીકા ઈઝહાર ફરમાતે.

દીગર અઝવાજે મુતહ્હરાતસે ભી આપ (સ.અ.વ.) બહોત મુહબ્બત ફરમાતે. હઝરત આઈશા સિદ્દીકા (રદિ.) કી ગૈર મામૂલી ઝહાનત વ ઈલ્મી મિઝાજ ઔર દીની બસીરતકી વજહસે ખાસ તઅલ્લુક થા.

બચ્ચોંસે મુહબ્બત ઔર શફકત

ઘરમેં બચ્ચે અબ તો તવજ્જોહકે લાઈક સમઝે જાતે હૈં (ખુસૂસન ઝમાનએ જાહિલિયતમેં) તો બિલકુલ હી ઉનકો કાબિલે તવજ્જોહ ઔર લાઈકે ઈલ્તિફાત નહીં સમઝા જાતા થા. લેકિન રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને બચ્ચોંકો ભી અપની ખાસ રહમતોંસે નવાઝા ઔર ઈસ સિલસિલેમેં અપને કૌલ વ અમલસે ઐસા ઉસ્વહ ઔર નમૂના પેશ ફરમાયા જિસકી મિસાલ પૂરી ઈન્સાની તારીખમેં નહીં મિલતી હૈ.

આપ (સ.અ.વ.) ને બચ્ચોંકે મુતઅલ્લિક ફરમાયા કે યે અલ્લાહકી

ખાસ નેઅમત હૈં ઉનકી તા'લીમ વ તરબિયત ઔર ઉનકો હુસ્ને અદબકે સાથ મુતસ્સિફ કરના માં-બાપકી ઝિમ્મેદારી હૈ, બચ્ચોંકા યે ભી હક હૈ કે વાલિદૈન ઔર ઘરકે દૂસરે બડે ઉનકે સાથ શફકત ઔર મુહબ્બતકા મઆમલા કરેં. બચ્ચોંમેં અગર લડકિયાં હૈં તો ઉનકે સાથ હુસ્ને સુલૂક ઔર બરતાવમેં કિસી કિસમકી તફરીક ન બરતેં. ખૂદ આપ (સ.અ.વ.) કા અમલ ભી અપને ઘરકે બચ્ચોંકે સાથ ઔર બચ્ચિયોંકે બારેમેં ઐસા હી થા. આપકો અપની બેટિયોંસે ગૈર મા'મૂલી મુહબ્બત થી ઔર ઉનકે સાથ સિર્ફ શફકત હી નહીં ઈકરામકા મઆમલા ભી ફરમાતે થે. આપકી લખ્તે જિગર હઝરત ફાતિમા ઝોહરા (રદિ.) કે બારેમેં હદીસકી કિતાબોંમેં યે વાકિઆ મઝકૂર હૈ કે જબ વો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હોતી થીં તો આપ પેશ કદમી ફરમાકર (આગે બઢકર) ઉનકા ઈસ્તિકબાલ કરતે ઔર ઉનકો અપની જગહ બિઠાતે.

(મુસ્લિમ, કિતાબુલ ફઝાઈલ, બાબ ફઝલે ફાતિમા)

ઉનકે ફઝાઈલકે બારેમેં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે બહોતસે અકવાલ નકલ કિયે ગયે હૈં. દૂસરી સાહબઝાદિયોંકે સાથ ભી આપકા મઆમલા ઈસી તરહકા થા ઔર ઉનકે મુતઅલ્લિક ભી આપકે ઈકરામ વ શફકતકા ઝિક્ર હદીસકી કિતાબોંમેં મિલતા હૈ.

ઘરકે છોટે બચ્ચોંકે સાથ આપ (સ.અ.વ.) કા મઆમલા નિહાયત પ્યાર વ મુહબ્બત ઔર શફકતકા થા (ઔર યેહી મેઅયારે કમાલ હૈ). આપકે દોનોં નવાસે હઝરત હસન ઔર હઝરત હુસૈન (રદિ.) આપ હીકી ગોદમેં પલે હૈં, નબુવ્વતકી સારી ઝિમ્મેદારિયોંકે બાવજૂદ આપ ઉનકી ઝરા ભી હક તલ્ફી ન ફરમાતે થે. ઉનકો ગોદમેં લેતે, અપને કંધોં પર સવાર કરતે ઉનકો પ્યાર કરતે, ઉનકો સૂંઘતે ઔર મુસ્તકબિલમેં ઉનકો હાસિલ હોનેવાલે કમાલાતકા ઝિક્ર ભી કરતે ઔર નીઝ ઉનકો દુઆએં દેતે, અપને સાથ સવારી પર સવાર કરતે. (તિરમિઝી બાબ ફી રહમતિલ વલદ)

કભી ફરમાતે તુમ દોનોં મેરે ગુલદસ્તે હો.

(બુખારી વ તિરમિઝી, કિતાબુલ મનાકિબ હસન વ હુસૈન)

એક સહાબી હઝરત અકરઅ બિન હાબિસ (રદિ.) ને એક મરતબા આપકો દેખા કે આપ અપને નવાસે હઝરત હસન (રદિ.) કા બોસા લે રહે હૈં ઉનહોંને અર્ઝ કિયા : અય અલ્લાહકે રસૂલ! મેરે દસ બેટે હૈં, મૈંને કભી ભી ઉનકા બોસા નહીં લિયા. આપને ફરમાયા : જો રહમ નહીં કરતા ઉસ પર અલ્લાહકી તરફસે રહમ નહીં કિયા જાતા.

(સહીહ બુખારી, કિતાબુલ અદબ, બાબ રહમતુલ વલદ)

યાની બચ્ચોંકો પ્યાર કરના ભી રહમતે ખુદાવંદીકે હુસૂલકા ઝરીઆ હૈ. હઝરાતે હસનૈનકે અલાવા આપકા મઆમલા દરજા બદરજા ખાનદાનકે દીગર બચ્ચોંકે સાથ મુહબ્બત વ શફકતકા હી રહા હૈ. એક મરતબા આપ (સ.અ.વ.) ખુત્બા દે રહે થે કે હઝરાતે હસનૈન ઘરસે નિકલ આએ, નયા નયા ચલના શુરૂ કિયા થા, કદમ લડખડા રહે થે, મુહબ્બતકે જોશમેં આપ (સ.અ.વ.) સે રૂકા ન જા સકા, આપ દરમિયાને ખુત્બા મિમ્બરસે ઉતરે ઔર બઢહકર ઉનકો ગોદમેં ઉઠા લિયા. ફિર ફરમાયા : અલ્લાહને સચ કહા હૈ : ઔલાદ ઈન્સાનકી કમઝોરી હૈ. મૈંને દેખા, યે દોનોં અપને કપડોંમેં ઉલઝકર લડખડા રહે હૈં, મુઝસે સબ્ર ન હુવા ઔર મૈંને દરમિયાને ખુત્બા હી ઉતરકર ઉનકો ગોદ લે લિયા.

(નસાઈ કિતાબુલ જુમ્આ, બાબે નુઝૂલુલ ઈમામ)

કભી ઐસા ભી હુવા કે દરમિયાને નમાઝ કોઈ નવાસી યા નવાસા આકર કંધે યા પીઠ પર સવાર હો ગયા, આપને નમાઝ જારી રખ્ખી, જબ રૂકૂઅ યા સિજદહ કિયા તો ઉતાર દિયા ઔર ફિર ઉઠા લિયા.

(મલાહિઝ હો, બુખારી કિતાબુલ અદબ, બાબ રહમતુલ વલદ, ઔર મુસ્નદે અહમદ, જિલ્દ ૩, સફા ૪૯૩-૪૯૪, નસાઈ કિતાબે સલાત)

ઔલાદસે આપ (સ.અ.વ.) કો બડી મુહબ્બત થી. હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે ઝિયાદા ઔલાદકે સાથ રહમદિલ વ શફીક શખ્સ નહીં દેખા. (મુસ્લિમ કિતાબુલ ફઝાઈલ, બાબે રહમતુહૂ અલૈહિ સ્સલામ, વ તવાઝુઅહ)

ઔર અગર ઉનકો તકલીફ પહોંચતી તો આપ (સ.અ.વ.) બેતાબ

હો જાતે, એક મરતબા ખુલે આમ કહા, ફાતિમા! મેરી હૈ, મૈં ફાતિમાકા હૂં, ફાતિમાકી તકલીફ મેરી તકલીફ હૈ.

(મુસ્લિમ તિરમિઝી, બાબ ફઝલે ફાતિમા)

ગઝવએ બદરમેં આપ (સ.અ.વ.) કે દામાદ હઝરત ઝૈનબ (રદિ.) કે શૌહર અબૂલ આસ કૈદી બને, ઉનકે પાસ ફિદયાકી રકમ નહીં થી. ઉનહોંને હઝરત ઝૈનબ (રદિ.) કો કેહલા ભેજા કે ફિદયાકી રકમ ભેજ દેં. હઝરત ઝૈનબકે પાસ હઝરત ખદીજા (રદિ.) કા દિયા હુવા એક કીમતી હાર થા, જો ઉનકો શાદીમેં મિલા થા. જબ નકદ રકમ પૂરી ન હુઈ તો ઉનહોંને અપને ગલેકા હાર ભી ઉતારકર ભેજ દિયા. આં હઝરત (સ.અ.વ.) કે સામને જબં વો હાર આયા તો ન જાને ક્યા ક્યા યાદેં નઝરકે સામને ઘૂમ ગઈ. આપ બેતાબ હોકર રો પડે. બહોત નરમી તારી હો ગઈ. સહાબાસે ફરમાયા : અગર તુમહારી મરઝી હો તો બેટીકો માં કી યાદગાર વાપસ કર દૂં. સહાબાને રઝામંદી ઝાહિર કી ઔર વો હાર વાપસ કર દિયા.

(અબૂ દાઉદ, કિતાબુલ જિહાદ, બાબ ફિદાઉલ અસીર બિલ માલ)

આપ (સ.અ.વ.) કે સાહબઝાદા ઈબ્રાહીમ (રદિ.) મદીનાસે કુછ દૂર અવાલીમેં અપની વાલિદાકે સાથ રેહતે થે. આપ (સ.અ.વ.) સહાબાકે સાથ વહાં જાતે ઔર બચ્ચેકો દેખકર આતે. અલ્લાહકી તકદીર કે ઉનકા બચપન હીમેં ઈન્તિકાલ હો ગયા, જબ કે આપ બડી ઉમ્રકો પહોંચ ચુકે થે, ઔર ઈબ્રાહીમ (રદિ.) અકેલે નરીના ઔલાદ થે. આપ (સ.અ.વ.) ઈન્તિકાલકે વક્ત પહોંચ ગયે, બચ્ચેને ઈસ હાલમેં દમ તોડા કે ઉસકા સર આપકી ગોદમેં થા ઔર આપકી આંખેં શિદ્દતે ગમસે જારી થીં. મગર ઉસ વક્ત ભી સૈયદના મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) બશરકે સાથ નબી ભી થે, ઈસ હાલમેં આપકો અલ્લાહકી રઝાકા ખયાલ થા, પૂરે સબ્રકે સાથ ઝબાનસે યે ઈમાન અફરોઝ કલિમાત નિકલે :

ઈન્નલ્ ઐન તદ્મઉ વલ્ કલ્બ યહ્ઝન વલા નકૂલુ ઈલ્લા મા યર્ઝા બિહી રબ્બુના વ ઈન્ના બિફિરાકિક યા ઈબ્રાહીમુ લમહ્ઝૂનૂન.

(બુખારી કિતાબુલ જનાઈઝ)

"આંખ આંસૂ બહા રહી હૈ, દિલ ગમગીન હૈ, મગર સિવાએ ઈસ બાતકે જો અલ્લાહકો પસંદ હો હમ કુછ નહીં કેહ સકતે. બખુદા! ઈબ્રાહીમ! તુમહારી જુદાઈસે હમ બહોત ગમગીન હૈં."

ખાદિમોંકે સાથ બરતાવ

ઘરકે લોગોંમેં સબસે કમઝોર પોઝીશન મુલાઝિમ યા ખાદિમ પેશા લોગોંકી હોતી હૈ ઔર અગર યે લોગ ગુલામ યા બાંદી હોં તબ તો ઉનકી બેચારગી ઔર કસ્મપુર્સીકી કોઈ હદ ઔર ઈન્તિહા હી નહીં રેહતી. ઝમાનએ જાહિલિયતમેં ઉનકી હાલત જાનવરોંસે ભી બદતર હોતી થી. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઉનકો ઈસ ઝલીલ મકામસે ઉઠાકર આઝાદોંકે તકરીબન બરાબર મકામ દિયા, ગુલામોંકે માલિકોંકો મુખાતબ કરકે ફરમાયા : યે તુમહારે ભાઈ હૈં, અલ્લાહને ઉનકો તુમહારી મિલકિયતમેં દે દિયા હૈ, માલિકોંકી ઝિમ્મેદારી હૈ કે અપને ગુલામોંકે સાથ નિહાયત દરજાકા હુસ્ને સુલૂક કરેં, જો ખૂદ ખાએં વોહી ઉનહેં ભી ખિલાએં, જો ખૂદ પહેનેં વોહી ઉનકો ભી પહેનાએં. ઉનકી તાકતસે ઝિયાદા કામોંકા બોઝ ઉન પર ન ડાલેં. ઔર અગર કિસી વજહસે કોઈ મુશ્કિલ કામ ઉનકે સુપુર્દ કરેં તો ખૂદ ભી ઉસ કામમેં શરીક હો જાએં ઔર ઉનકી મદદ કરેં.

(બુખારી, કિતાબુલ ઈમાન, બાબુલ મઆસી મિન અમ્રિલ જાહિલિય્યહ)

ગુલામોંકે સાથ હુસ્ને સુલૂક ઔર ઉનકે હુકૂકકી અદાયગીકે બારેમેં આપ (સ.અ.વ.) કી તાકીદ ઔર ખૂદ આપકે તર્ઝે અમલને સહાબએ કિરામકે યહાં મહમૂદ વ અયાઝકા ફર્ક બાકી ન રેહને દિયા થા. આપને હઝરત ઝૈદકી શાદી અપની ફૂફીઝાદ બહેન હઝરત ઝૈનબ (રદિ.) સે કર દી થી, વો આપકે આઝાદ કરદા ગુલામ હી થે. આપ ઉનસે ઔર ઉનકે સાહબઝાદા હઝરત ઉસામા (રદિ.) સે ઐસી શફકત વ મુહબ્બતકા મઆમલા ફરમાતે થે કે દીગર સહાબા ઉન દોનોંકો "મહેબૂબે રસૂલ" કે

લકબસે યાદ કરતે થે.

એક મરતબા એક ખાસ મસ્અલામેં સહાબાને આપ (સ.અ.વ.) સે સિફારિશ કરની ચાહી, મગર રો'બકી વજહસે ઐસા નહીં કર પા રહે થે, આપસમેં મશ્વરાસે કહા ગયા કે યે સિફારિશ બસ ઉસામા હી કર સકતે હૈં, જો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે મહેબૂબ ભી હૈં ઔર મહેબૂબઝાદે ભી.

(બુખારી, કિતાબ અહાદીસુલ અંબિયા, મુસ્લિમ કિતાબુલ હુદૂદ, બાબ કતઉ યદિસ્સારિક)

આપકા આમ મા'મૂલ થા કે જો ગુલામ ભી આપ (સ.અ.વ.) કે પાસ આતા ઉસકો આપ ફૌરન આઝાદ કર દેતે. વો આઝાદ હો જાતા લેકિન આપકે એહસાન વ કરમકી કૈદસે આઝાદ નહીં હો સકતા થા. હઝરત ઝૈદ (રદિ.) કો આપને આઝાદ કર દિયા થા, ઉનકે બાપ ઉનકો લેનેકે લિયે આએ લેકિન અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી મુહબ્બત વ તઅલ્લુકને ઉનકો જાને નહીં દિયા.

આપ (સ.અ.વ.) ને અપની ઉમ્ર ભર કિસી ઔરત યા ખાદિમ પર હાથ નહીં ઉઠાયા. (શમાઈલે તિરમિઝી)

હઝરત અનસ (રદિ.) આપ (સ.અ.વ.) કે ખાદિમે ખાસ થે. કેહતે હૈં કે મૈંને દસ સાલ લગાતાર આપકી ખિદમત કી, આપને એક મરતબા ભી મુઝસે ઉફ તક નહીં કહા, ઔર ન કભી યે કહા કે ઐસા ક્યૂં કિયા? યા ઐસા ક્યૂં નહીં કિયા.

(બુખારી, કિતાબુલ અદબ બાબે હુસ્નુલ ખુલ્ક વ સ્સખાઅ)

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે મા'મૂલાત

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) જો વક્ત અપને ઘરમેં ગુઝારતે થે, ઉસકે આપને તીન હિસ્સે કર લિયે થે. એક હિસ્સા અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદતકે લિયે થા. દૂસરા ઘરવાલોંકે હુકૂકકી અદાયગીકે લિયે, તીસરા હિસ્સા અપને આરામ વ રાહતકે લિયે. ફિર ઈસ તીસરે હિસ્સેમેં ભી જો અપને આરામ વ

રાહતકે લિયે થા આપ અપને ઉમ્મતિયોંકો ભી શરીક ફરમા લિયા કરતે થે ઔર ઉસકી સૂરત યે હોતી થી કે ઉસ વક્ત ખવાસ સહાબએ કિરામકો હાઝરીકી ઈજાઝત હોતી થી ઔર ઉનકે ઝરીઆ ઉલૂમ વ મઆરિફ અવામ તક પહોંચાતે થે, ઈસ તરહ અગરચે યે વક્ત ઉમૂમી મુલાકાતકા તો ન થા લેકિન ઉસકે ફૈઝસે આમ લોગ ભી મહેરૂમ ન રેહતે થે. ખવાસ સહાબએ કિરામ ઉસ વક્તમેં અપને ઔર દૂસરોંકે મસાઈલ લેકર હાઝિર હોતે ઔર આપ (સ.અ.વ.) ઉન મસાઈલકો હલ ફરમાતે થે કે જો શખ્સ કિસી ભી વજહસે અપની ઝરૂરત મુઝસે ન કેહ સકતા હો, આપ હઝરાત ઉસકી હાજત વ ઝરૂરત મુઝ તક પહોંચા દિયા કરેં ઔર યે ભી ફરમાતે થે કે ઈસ કારે ખૈરકે બદલે અલ્લાહ તઆલા ઉસકો સાબિત કદમ રખ્ખેગા. (શમાઈલે તિરમિઝી)

નમાઝે અસરકે બાદ આપ ઉમ્મહાતુલ મુઅમિનીનકે યહાં તશરીફ લે જાતે ઔર સબસે ખૈરિયત દરયાફ્ત કરતે.

(શરહુલ મવાહિબ, લિઝ ઝરકાની, ઝિક્રે ઉમ્મે સલમા)

રાતકે મા'મૂલાત હદીસકી કિતાબોંમેં તફસીલસે આએ હૈં. ઈશાકે બાદ અઝવાજે મુતહ્હરાતમેં જિસકી બારી હોતી, સારી અઝવાજે મુતહ્હરાત વહાં જમા હોતી ઔર કુછ દેર મજલિસ રેહતી. (અબૂ દાઉદ)

ઈશાકે બાદ દેર તક જાગના આપકો નાપસંદ થા, લેકિન અગર કભી કોઈ મઆમલા મશ્વરા તલબ હોતા તો આપ અકાબિર સહાબાસે ઉસ વક્ત મશ્વરા કરતે. (તિરમિઝી, કિતાબુ સ્સલાત)

આધી રાત ઈબાદત ફરમાતે. હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કો કોઈ અગર રાતમેં સોતે દેખના ચાહતા તો દેખ લેતા ઔર અગર નમાઝ પઢતે દેખના ચાહતા તો દેખ લેતા.

નબી (સ.અ.વ.) કે ઘરકા ઝાહિદાના માહોલ

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો અપને બાલ-બચ્ચોંસે કામિલ મુહબ્બત થી ઔર આપ (સ.અ.વ.) ઉનકા પૂરા પૂરા ખયાલ રખતે થે.

ઉસકા તકાઝા યે હો સકતા થા કે આપ ખૂદ તંગી વ પરેશાનીકે સાથ ગુઝાર ઔકાત કર લેતે મગર અપને ઘરવાલોંકે લિયે તો કમ અઝ કમ રિફાહિયત (ભલાઈ) ઔર આરામકે ઈન્તિઝામાત કર હી દેતે. ઈન્સાનકે લિયે ખૂદ પરેશાનિયાં બરદાશ્ત કરના આસાન હોતા હૈ, મગર અપને ઘરવાલે ઔર બચ્ચોંકે ચેહરોં પર વો ફકકે સાયે નહીં દેખ સકતા. લેકિન આપ (સ.અ.વ.) કા તર્ઝે અમલ ઈસ સિલસિલેમેં બિલકુલ મુમતાઝ ઔર આપ (સ.અ.વ.) કી શાને નબુવ્વતકે મુતાબિક હૈ. આપકે ઘરકા માહોલ ઔર ઉમૂમી નકશા વૈસા હી થા જો :

"અલ્લાહુમ્મ લા ઐશ ઈલ્લા ઐશુલ આખિરહ" ઔર **"અદ્દુન્યા મલ્ઊનતુન, મલ્ઊનતમ્ મા ફીહા ઈલ્લા ઝિકુલ્લાહિ વમા વાલાહૂ"** (યાની અસલ ઝિંદગી તો આખિરતકી ઝિંદગી હી હૈ. ઔર રહી દુનિયા તો યે લઅનતી હૈ સિવાએ ઉન ચીઝોંકે જિનકા અલ્લાહસે કુછ તઅલ્લુક હૈ).

આપ (સ.અ.વ.) ને કભી ઉસકી ફિક્ર નહીં કી કે આપકે ઘરવાલોંકો દુનિયાકી ઝિંદગીમેં રિફાહિયત (આરામ) હાસિલ હો. આપ (સ.અ.વ.) યે દુઆ અકસર ફરમાતે થે કે :

અલ્લાહુમ્મર્ ઝુક્ આલ મુહમ્મદિન્ કૂતા.

(બુખારી, કિતાબુ ર્રિકાક, બાબ કૈફ કાન ઐશુન નબી)

"અય અલ્લાહ! મુહમ્મદકે ઘરવાલોંકો બકદરે ઝરૂરત રિઝક અતા ફરમા દીજિયે."

ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત આઈશા (રદિ.) જો આપ (સ.અ.વ.) કો ઈન્તિહાઈ મહેબૂબ થીં, ફરમાતી હૈં કે હમારે ઘરમેં કઈ કઈ દિન ચૂલ્હા જલનેકી નૌબત નહીં આતી થી, પૂછા ગયા : ઉમ્મુલ મુઅમિનીન (રદિ.) ફિર કૈસે બસર હોતી થી? કહા બસ ખજૂર ઔર પાનીસે.

(બુખારી, કિતાબુ ર્રિકાક, બાબે કૈફ કાન ઈશુન નબી)

એક ઔર રિવાયતમેં ફરમાતી હૈં કે કભી હમકો દો વક્ત લગાતાર બાકાઈદા ખાના નહીં મિલા, એક વક્ત ઝરૂર સિર્ફ ખજૂર પર બસર કરતે.

(બુખારી, કિતાબુ ર્રિકાક, બાબ કૈફ કાન ઈશુન નબી)

અઝવાજે મુતહ્હરાતકે પાસ સિર્ફ એક હી જોડા કપડા રેહતા.

(બુખારી, કિતાબુલ હૈઝ)

ઘરમેં આટા છાને બગૈર પકતા. કભી ચપાતી પકનેકી નૌબત નહીં આતી, રાતોંકો ચિરાગ નહીં જલતે થે.

(બુખારી કિતાબુસ્સલાત, બાબુસ્સલાત અલા ફિરાશ)

આપ (સ.અ.વ.) કે બિસ્તરકી યે હાલત હોતી કે ઐસી ચટાઈ પર લેટતે કે જિસ્મ મુબારક પર ઉસકે નિશાન પડ જાતે.

(તિરમિઝી, કિતાબુઝ ઝહદ)

કભી ચમડેકે અંદર ભૂસા ભરકર ગદ્દા બન જાતા, બસ યેહી બિસ્તર થા.

(બુખારી કિતાબુ ર્રિકાક)

એક મરતબા હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ઘરકે અંદર નઝર દૌડાઈ તો ઘરકી કુલ મતાઅ ચંદ કિલો જવ ઔર ચમડેકે ચંદ ટુકડે હી નઝર આએ. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ઈસ બે-સરો સામાનીકી ઝિંદગી પર ઉનકા યે ફિદાઈ રો પડા. અર્ઝ કિયા : અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.)! આપકા યે હાલ હૈ, કૈસરો કિસરા અલ્લાહકે બાગી કૈસે કૈસે ઐશ લૂટતે હૈં? આપકા ચેહરા સુર્ખ હો ગયા ઔર જલાલી શાનકે સાથ ફરમાયા : ઉમર કુછ શક હૈ, ઉન લોગોંકો સારે મઝે દુનિયા હીમેં લૂટ લેને હૈં.

(તબકાત ઈબ્ને સઅદ)

નબીકે ઘરકી તા'મીરકા યે હાલ થા કે તા'મીર કચ્ચી ઈંટ કી થી. કુછ હુજરે ખજૂરકી ટટ્ટિયોંકે થે, છત ઈતની નીચી કે ખડે હોકર હાથ લગતા. ચૌડાઈ છ સાત ગઝ ઔર લંબાઈ દસ હાથ થી. દરવાઝોંકો કાઈદેકા પરદા ભી મયસ્સર ન થા. બોસીદા કમ્બલ હી ડાલ દિયા જાતા થા.

અઝવાજે મુતહ્હરાત ભી ઈસ તર્ઝે અમલ પર નિહાયત કનાઅત કરનેવાલી થીં ઔર સબ્રો શુક્રસે ગુઝર કરતી થીં. જબ અલ્લાહકી તરફસે ફુતૂહાતકે બાદ ખાનેકી ચીઝેં ઔર માલ વ દૌલતકી કુછ ફરાવાની હુઈ તો ઉનકો ઉમ્મીદ હુઈ કે આમ ઈન્સાનોંકી તરહ અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) અપને ઘરકે મેઅયારમેં કુછ બેહતરી લાએંગે. કમ અઝ કમ

દો વક્તકી રોટીકી હદ તક તો ઉનકો ભી ઉમ્મીદ થી કે યે મયસ્સર હો હી જાએગી ઔર ઉનહોંને ઉસકા મુતાલબા કિયા, મગર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ઉસકો ઐસા નાપસંદ કિયા કે એક માહ તક ઘરકે અંદર તશરીફ નહીં લે ગયે. ઔર અલ્લાહકી તરફસે આપકો યે હુકમ દિયા ગયા કે આપ અપની બીવિયોંસે સાફ કેહ દેં કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી રફાકત તો ઈસી હાલ ઔર ફકો ફાકાકે સાથ હી મુમકિન હૈ, ઈસ ઘરકા તો યેહી હાલ રહેગા, અગર તુમમેંસે કિસીકો દુનિયાકી ઝિંદગીકી રિફાહિયત (આરામ) વ ઝીનતકી તલબ હૈ તો વો મુઝસે બહુસ્ન વ ખૂબી અલગ હો સકતી હૈ, ઔર અગર તુમકો અલ્લાહકી રઝા, રસૂલે ખુદાકી રફાકત ઔર આખિરત ઝિયાદા મહેબૂબ હૈ તો અલ્લાહને તુમહારે લિયે અજરે અઝીમ તૈયાર કર રખ્ખા હૈ. યે હુકમ કુરઆનકી આયાતકી શકલમેં નાઝિલ હુવા. (સૂરએ અહઝાબ : ૨૮, ૨૯) આપને અઝવાજે મુતહ્હરાતકો ઈસ ફૈસલાસે ખબરદાર કર દિયા, ઉન સબને બયક ઝબાન અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી રફાકતકો ઈખ્તિયાર કિયા.

(મુસ્લિમ કિતાબુ ત્તલાક)

જૈસા કે અભી ઈશારા કિયા જા ચુકા હૈ કે યે ફકો ઝબૂં હાલી ઉસ વકત ભી કાઈમ રહી જબ આપ (સ.અ.વ.) કે પાસ માલો દૌલતકે ઢેર આકર લગને લગે થે. જિસ દિન માલ આતા, આપ ઉસ વક્ત તક ઘરકે અંદર તશરીફ ન લે જાતે જબ તક વો તકસીમ ન હો જાતા, ફિદકસે કુછ ગલ્લા (અનાજ) આયા, હઝરત બિલાલ (રદિ.) ને બેચકર વો કર્ઝ અદા કિયા જો એક હયૂદીસે આપ (સ.અ.વ.) ને કિસી દીની ઝરૂરતકે લિયે લિયા થા. આપને હઝરત બિલાલ (રદિ.) સે (જો ઘરેલૂ ઉમૂરકી નિગરાની કરતે થે) પૂછા કે કુછ બચા તો નહીં? ઉનહોંને કહા : કુછ બચ રહા. ફરમાયા : જબ તક કુછ બચ રહેગા મૈં ઘરકે અંદર નહીં જા સકતા. ઉનહોંને અર્ઝ કિયા : અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ક્યા કરૂં, કોઈ સાઈલ ભી તો નહીં. મગર આપને રાત મસ્જિદ હીમેં બસર કી. દૂસરે દિન હઝરત બિલાલ (રદિ.) ને ખબર દી, અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.)! અલ્લાહને

આપકો સુબુકદોશ કર દિયા, યાની જો કુછ થા વો તકસીમ કર દિયા ગયા, આપને ખુદાકા શુક્ર અદા કિયા ઔર ફિર ઘરકે અંદર ગયે.

(અબૂ દાઉદ, બાબ હિદાયાતુલ મુશરિકીન)

હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કે સાથ આપકો જૈસા તઅલ્લુક થા ઉસકા કુછ તઝકિરહ ગુઝર ચુકા હૈ. ઉનકા યે હાલ થા કે ઘરકે સારે કામકાજ કરતે કરતે કપડે ગુબારમેં અટ જાતે, ચક્કી પીસનેસે હાથોંમેં ગટ્ટે પડ ગયે થે, મશક ભરભરકર લાનેસે ગરદનમેં નિશાન પડ ગયા થા. એક મૌકા પર કહીંસે કુછ ગુલામ વ બાંદિયાં આઈ, હઝરત અલી (રદિ.) ને હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કી યે હાલત આપ (સ.અ.વ.) કો બતલાઈ ઔર એક ખાદિમા માંગી. આપને હઝરત ફાતિમાકો મુખાતબ કરકે ફરમાયા : ફાતિમા અલ્લાહસે ડરો! ઘરકા કામ ખૂદ કરો, અલ્લાહકે હુકૂક વ ફરાઈઝ અદા કરો ઔર સોતે વક્ત ૩૩ મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ, ૩૩ મરતબા અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ઔર ૩૪ મરતબા અલ્લાહુ અકબર કેહકર સોયા કરો. યે તુમહારે લિયે બાંદીસે બેહતર હૈ. બા'ઝ રિવાયાતમેં હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે બદરકે યતીમોંકા હક તુમસે પેહલે હૈ. દૂસરી રિવાયાતમેં ઉસકા ભી ઈઝાફા હૈ કે આપને યે ભી કહા કે અહલે સુફ્ફાકે પેટ ભૂખસે ચિપકે જા રહે હૈં, મૈં તુમકો કૈસે દે દૂં.

(અબૂ દાઉદ, કિતાબુલ ખિરાજ, બહવાલા માહનામા અલ ફુરકાન, માહે માર્ચ સન ઈસવી ૨૦૦૭ મુતાબિક સફર સન હિજરી ૧૪૨૭)

હઝરત ઉમર (રદિ.) કા એક તેહરીરી ફતવા

ઈમામ અહમદ (રહ.) ને કિતાબુઝ ઝહદમેં એક રિવાયત નકલ કી હૈ કે હઝરત ઉમર (રદિ.) સે એક તેહરીરી ફતવા લિયા ગયા કે અય અમીરૂલ મુઅમિનીન! એક વો શખ્સ જિસે નાફરમાનીકી ખ્વાહિશ હી ન હો ઔર ન કોઈ નાફરમાની ઉસને કી હો ઔર વો શખ્સ જિસે ગુનાહકી ખ્વાહિશ હૈ લેકિન વો બુરા કામ નહીં કરતા તો ઉનમેં અફઝલ કૌન હૈ?

આપને જવાબમેં લિખ્ખા કે જિનહેં ગુનાહકી ખ્વાહિશ હોતી હૈ, ફિર નાફરમાનિયોંસે બચતે હૈં, યેહી લોગ હૈં જિનકે દિલોંકો અલ્લાહ તઆલાને પરહેઝગારીકે લિયે આઝમા લિયા હૈ, ઉનકે લિયે મગફિરત હૈ ઔર બહોત બડા અજરો સવાબ હૈ. (તફસીર ઈબ્ને કસીર, જિલ્દ ૫, સફા ૧૪૩)

એક નૌમુસ્લિમ ઔરતકી અજીબ કારગુઝારી

મૈં એક અમેરીકી ખાતૂન હૂં ઔર અમેરીકાકે બીચમેં "ન્યૂયોર્ક" મેં પૈદા હુઈ. મેરી નૌજવાની એક "અમેરીકી" લડકી હીકી તરહ ગુઝરી. મેરા એક હી શૌક થા, અમેરીકાકે "અઝીમ શહેર" કી ગ્લેમર ભરી ઝિંદગીમેં જાઝબિયત ઔર દિલકશીકી દૌડમેં હિસ્સા લૂં. મૈં ફલોરીડાકે શહેર મયામીકે એક સાહિલી મકામ પર રેહને લગી, ફિર સાલ ગુઝરને લગે ઔર મેરે અંદર ઈત્મીનાન ઔર સુકૂન બજાએ બઢ્હનેકે કમ હોતા ગયા, મેરી નિસ્વાની કશિશ જિસ કદર બઢ્હતી જાતી, ઔર જિતના મૈં (બઝાહિર) કામિયાબિયોંકી મંઝિલેં તય કરતી મેરે અંદરૂની ખલા ઔર બેએ'તિમાદીમેં ભી ઉસી કદર ઈઝાફા હોતા જાતા. મૈં એક શદીદ કિસમકી ઝિલ્લત ઔર હકારતમેં અપને આપકો ડૂબા હુવા મહેસૂસ કરતી, મૈં ફૈશનકી ગુલામ બન ગઈ થી ઔર મેરા મસરફ બસ યે થા કે દૂસરોંકી આંખોં ઔર દિલોંકો ખૂશ કરૂં.

મેરા મેઅયારે ઝિંદગી જિતના "ઊંચા" હોતા, મેરા એ'તિમાદ ઉતના હી નીચા હો જાતા. મૈંને ઉન હકાઈકસે મુંહ ચુરાના ચાહા, મગર વો ફરારકે હર મોડ પર મુઝકો મુંહ ચડાનેકે લિયે મૌજૂદ હોતે. આખિરમેં અપને આપસે ઉકતા ગઈ, મૈંને નશાકી પનાહ લી, કલબોં ઔર પાર્ટિયોંમેં જાકર દિલ બેહલાના ચાહા, મગર સબ બે-ફાઈદા. મૈંને રૂહાની મુરાકબોંસે અપની બેસુકૂનીકા ઈલાજ કરના ચાહા, જબ યે તદબીરેં નાકામ હો ગઈ તો મઝહબ બદલે, એક્ટવાઝમકા સહારા લિયા, યાની ફલાહી ઔર ઈજતિમાઈ તેહરીકોંમેં લગી, મગર 'મર્ઝ બઢ્હતા ગયા જૂં જૂં દવા કી'

કે મિસ્દાક મેરી તરક્કિયોંમેં જો ઈઝાફા હો રહા થા, ઔર મેરા લાઈફ સ્ટાઈલ જૈસે જૈસે આગે બઢ રહા થા, મેરી અંદરૂની બેએ'તિમાદીકી આગ મુઝે જલાતી જા રહી થી.

મૈંને દેખા કે ઈસ્લામ ઐર ઈસ્લામી અકદાર વ તેહઝીબકે ખિલાફ એક ખતરનાક ઔર ચો તરફ હમ્લા હો ચુકા હૈ. ઔર ફિર બદ ઔર બદનામ" નઈ સલીબી જંગ" કા ભી એલાન હોતા હૈ, અબ મુઝે ઈસ્લામી નામી એક ચીઝકી તરફ તવજ્જોહ હોતી હૈ, અબ તક તો મેરે ઝહનમેં ઈસ્લામકે નામ પર સિર્ફ ચંદ તસ્વીરોંકે નુકૂશ થે, તરપાલોંમેં લિપટી ઔરત, બીબિયોંકો પીટતે મર્દ, ઘરોંકે પીછે હિસ્સેમેં ઝનાન ખાને ઔર દેહશત ગર્દીકી દુનિયા.

મૈં એક સમાજી કારકુન થી, જો ઔરતોંકી આઝાદીકી અલમબરદાર ઔર દુનિયામેં લોગોંકી બેહતર ઝિંદગીકે લિયે કુછ કરના ચાહતી થી, અપને ઈસ કામકે સિલસિલેમેં મેરી મુલાકાત એક સીનિયર કારકુનસે હુઈ જો ઈસ સિલસિલેમેં અચ્છા કામ કર ચુકા થા. વો બિલા કિસી તફરીકકે સારે ઈન્સાનોંકે લિયે ઈન્સાફ ઔર ફલાહ વ બેહબૂદકા દાઈ થા, ઉસ શખ્સસે મુલાકાતકે બાદ મુઝે એહસાસ હુવા કે ઈન્સાફ, આઝાદી ઔર એહતિરામ, યે આફાકી અકદાર હૈં ઔર સારે ઈન્સાનોંકો મિલને ચાહિયે ન કે સિર્ફ બા'ઝકો. અબ મુઝે એહસાસ હુવા કે સારે ઈન્સાનોંકે લિય ભલા સોચના ખુલૂસકે બાદ હી મુમકિન હૈ, પેહલે મૈં સિર્ફ ચંદકે લિયે અચ્છા સોચતી થી, અબ મૈં બિલા તફરીક હર કિસમકે લોગોંકે હુકૂકકે બારેમેં સોચને લગી.

અચાનક એક દિન મેરે સામને કુરઆને મુકદ્દસ આયા, મગરિબને જિસકી બડી મન્ફી તસ્વીર બના રખ્ખી હૈ. પેહલે તો કુરઆનકે ઉસ્લૂબ વ અંદાઝને મુઝે મુતવજ્જેહ કિયા, ફિર ઉસને કાઈનાત, ઈન્સાન ઔર ઝિંદગીકે હકાઈક ઔર અબ્દ વ મઅબૂદકે (બંદે ઔર ખુદાકે) રિશ્તે પર જો રોશની ડાલી હૈ ઉસને મુઝે મસહૂર કર દિયા. મૈંને દેખા કે કુરઆનને અપની બસીરતકા મુખાતબ બરાહે રાસ્ત ઈન્સાન ઔર ઉસકી રૂહકો બનાયા હૈ,

ઔર વો કિસી બિચોલિયે (પંચ-ફૈસલા કરનેવાલા) યા પાદરીકે બગૈર ઈન્સાનકો અલ્લાહકા મુખાતબ બનાતા હૈ.

આખિરકાર વો લમ્હા આ ગયા જબ મૈંને સચ્ચાઈકો તસ્લીમ કર લિયા ઔર મૈં જિસ મંઝિલકે લિયે સરગરદાં (પરેશાન) થી ઔર જિસ સુકૂનકે લિયે બેતાબ થી, મુઝે યકીન હો ગયા કે વો સિર્ફ ઈસ્લામ કબૂલ કરકે હી હાસિલ હો સકતા હૈ. મેરે દાખલી બેતાબિયોં ઔર ઈઝતિરાબ (પરેશાની) કા ઈલાજ સિર્ફ ઈમાનસે હો સકતા હૈ, ઔર મેરે મસાઈલકા હલ મુહિમજોઈમેં નહીં અમલી મુસ્લિમ બનનેમેં હૈ.

મૈંને એક બુરકા ઔર સર ઔર ગરદનકો ઢકનેવાલા સ્કાર્ફ ખરીદ લિયા, જો એક મુસ્લિમ ઔરતકા શરઈ લિબાસ હૈ. અબ મૈં ઉસ ઈસ્લામી બાવકાર લિબાસકે સાથ ઉન રાસ્તોં ઔર ઉન દુકાનોં ઔર લોગોંકે સામનેસે ગુઝરતી જિનકે સામને કુછ દિન પેહલે મેરા ગુઝર શર્ટ ઔર "શાનદાર" મગરિબી લિબાસોંમેં હોતા થા. સબ કુછ વોહી હોતા જો પેહલે હોતા થા, બસ એક ચીઝ બદલી હુઈ થી, યાની મૈં ઔર મેરા અંદરૂની ઈત્મીનાન વ સુકૂન ઔર ખૂદ એ'તિમાદી ઔર તહફ્ફુઝકા એહસાસ. ઐસા એહસાસ જો મુઝે પેહલી મરતબા હુવા થા. મુઝે મહેસૂસ હુવા સારી ઝંજીરેં ટૂટકર બિખર ગઈ હૈં, મેરી ગરદનકે તૌક પાશ પાશ હો ગયે હૈં, ઔર મૈંને આઝાદી હાસિલ કર લી હૈ. મૈં બડી ખૂશ થી કે ઈન આંખોંમેં અબ તઅજ્જુબ ઔર દૂરીકે આસાર થે, જો પેહલે મુઝકો ઐસે દેખતે થે જૈસે શિકારી અપને શિકારકો ઔર બાઝ નન્હી ચિડિયાકો. હિજાબને મેરે કંધોંકે એક બડે બોઝકો હલકા કર દિયા, મુઝે એક ખાસ તરહકી ગુલામી ઔર ઝિલ્લતસે નિકાલ લિયા, અબ દૂસરોંકે દિલોંકો લુભાનેકે લિયે મૈં ઘંટોં મેક-અપ નહીં કરતી થી, અબ મૈં ઈસ ગુલામીસે આઝાદ થી.

અભી મૈં પરદેમેં સિર્ફ સર ઔર ગરદન ઢકતી ઔર "અબાયા" (બુરકા) પહેનતી, મગર મુઝે નકાબકી તરફ તવજ્જોહ હુઈ ઔર વો ઈસ લિયે કે મૈંને દેખા કે મગરિબકી મુસ્લિમ ઔરતોંમેં નકાબકા રિવાજ બઢતા

જા રહા હૈ. મૈંને અપને શૌહરસે (જિનસે ઈસ્લામ કબૂલ કરનેકે બાદ મૈંને નિકાહ કર લિયા થા) મશ્વરા કિયા. ઉનકી રાય થી કે ચેહરા ઢકના યાની નિકાબ અફઝલ હૈ, લાઝમી નહીં, અલબત્તા હિજાબ યાની ચેહરેકે અલાવા જિસ્મ ઢકના લાઝિમ હૈ. અભી તક મેરા પરદા યે થા કે સિર્ફ હાથ ઔર ચેહરેકો છોડકર મેરા પુરા જિસમ ઢકા હોતા, મૈં એક સ્કાર્ફ ઔર એક ઢીલા ઢાલા લંબા અબાયા (ગાવન) ઈસ્તેમાલ કરતી. ડેડ સાલ ઈસી તરહ ગુઝરા, ફિર મૈંને અપને શૌહરસે કહા : મૈં ચેહરા ભી ઢકના ચાહતી હૂં ઈસ લિયે કે મુઝે લગતા હૈ કે યે મેરે અલ્લાહકો ઝિયાદા રાઝી કરનેવાલા અમલ હોગા. વો મુઝે એક દુકાન પર લે ગયે, જહાં મૈંને "અસદાલ" એક અરબી બુરકઆ જો સરસે પાંવ તક હર ચીઝ ઢક દેતા હૈ) ખરીદા. જિસમેં સિર્ફ આંખેં ખુલતી હૈં ઔર કુછ નહીં.

હિદાયત યાબીકા મેરા યે સફર જારી થા કે ખબરેં આની શુરૂ હુઈ કે આઝાદીકે અલમબરદારોં ઔર નામ નિહાદ ઈન્સાની હુકૂકકે લિયે કામ કરનેવાલોંને હિજાબ વ નકાબકે ખિલાફ મુહિમ છેડ દી હૈ. કોઈ કેહતા હૈ કે હિજાબ ઔરત પર ઝુલ્મકી અલામત હૈ, કોઈ એ'તિરાઝ કર રહા હૈ કે યે ઈત્તિહાદ વ યકજહતીમેં રૂકાવટ બન રહા હૈ, ઔર અબ મિસરસે કિસીને યે કેહતે હુએ સુરમેં સુર મિલાયા કે યે પિછડેપનકી નિશાની હૈ. યે ભી કૈસી મુનાફિકત ઔર દુગલા રવય્યા હૈ કે અગર કોઈ હુકૂમત ઔરતોંકે લિબાસકે લિયે કુછ ઝાબતે બનાએ તો મગરિબ કેહતા હૈ કે યે ઈન્સાની આઝાદીકી મુખાલિફત ઔર હુકૂકે ઈન્સાનીકી ખિલાફવર્ઝી હૈ, ઔર અગર ઔરત અપને ઈન્તિખાબસે નકાબ ઓઢે તો આપ ઉસકી આઝાદિયોંકો સલ્બ કરતે હૈં, ઉસકો તા'લીમ ઔર સર્વિસસે મહેરૂમ કર દેતે હૈં. યે ઝુલ્મ સિર્ફ ટ્યૂનિસ ઔર મરાકશ જૈસી ઈસ્તિબ્દાદી (ઝુલ્મી) હુકૂમતેં હી નહીં કર રહી હૈં બલ્કે યે ફ્રાન્સ, હોલેન્ડ ઔર બરતાનિયામેં ભી હો રહા હૈ.

અબ મૈં ભી ફેમિનિસ્ટ (ઔરતોંકે હુકૂકકી હામી) હૂં મગર એક મુસ્લિમ ફેમિનિસ્ટ, જો મુસ્લિમ ઔરતોંકો દઅવત દેતી હૈ કે વો અપની

ઈમાની ઝિમ્મેદારિયોંકો અદા કરેં, અપને શૌહરોંકો એક અચ્છા મુસલમાન બનનેમેં મદદ કરેં, અપને બચ્ચોંકી ઈસ તરહ તરબિયત કરેં કે વો ઈસ્તિકામતકે સાથ દીન પર જમેં ઔર અંધેરોંમેં ભટક રહી ઈન્સાનિયતકે લિયે મિનારએ નૂર બન જાએં. મેરી આપકો દઅવત હૈ કે આપ હર ખૈરકો લાઝિમ પકડ લેં ઔર હર શરસે નબરદ આઝમા (મુકાબલેકે લિયે તૈયાર) હો જાએં, હકકી આવાઝ બુલંદ કરેં ઔર બદીકી મુખાલિફત પર કમર કસ લેં. હમારે નકાબ વ હિજાબકે હકકે લિયે લડેં ઔર અલ્લાહકો રાઝી કરેં. મૈં ચાહતી હૂં કે હમ સબ પરદા કરનેવાલી ઔરતેં અપની ઈન સારી બહેનોંકો હિજાબકે બારેમેં બતાએં જો બદકિસ્મતીસે નહીં જાનતીં કે પરદા ક્યા મુબારક ચીઝ હૈ. હમ ઉનકો બતાએં કે હિજાબ હમકો કિતના અઝીઝ હૈ ઔર હમ ક્યૂં નિહાયત ફખ્રો મુહબ્બતકે સાથ ઉસકો ગલેસે લગાએ હુએ હૈં.

મૈં જિન મુઅઝ્ઝઝ ખવાતીનકો જાનતી હૂં કે ઉનહોંને સિર્ફ હિજાબ પર ઈકતિફા નહીં કિયા બલ્કે નકાબસે ચેહરા ભી ઢકા, ઉનમેંસે અકસર મગરિબી નૌમુસ્લિમ ખવાતીન હૈં. ઉનમેંસે કુછ તો ગૈર શાદી શુદા દોશીઝાએં હૈં. અકસરકો તો નકાબકી વજહસે મસાઈલ ભી પેશ આતે હૈં, ઉનકી સોસાયટી, ખાનદાન ઔર ઘરકે લોગ ઉનકી મુખાલિફત કરતે હૈં.

યે આઝાદાના ઈન્તિખાબકે હકકો તસ્લીમ ન કરને હીકી એક શકલ હૈ કે મઆશરેમેં હર તરફસે ઝરાએઅ અબ્લાગકે ઝરીઆસે ઔરતોં પર નંગે હોને ઔર ભડકીલે કપડેકી હદ તક દિલરૂબાઈ ઈખ્તિયાર કરનેકી અંધા ધુન્ધ તબ્લીગ કી જાએ. ઔર અમલન ઉનકો ખ્વાહી ન ખ્વાહી ઉસકો ઈખ્તિયાર કરને પર મજબૂર કર દિયા જાએ, મેરા કેહના હૈ કે ઔરતોંકો હિજાબકી તેહઝીબકો જાનનેકા ભી બરાબર મૌકા દિયા જાના ચાહિયે, તાકે વો ઉસ પાક વ પુરસુકૂન તેહઝીબકી ખૂબિયોંકો જાન સકેં, ઔર ઉનકો વો મા'લૂમ હો જો મુઝે મા'લૂમ હુવા હૈ, મૈં કલ તક ઉરયાનિયત (નંગેપન) કો હી અપની આઝાદીકી અલામત સમઝતી થી, ફિર મુઝ પર મુન્કશિફ હુવા કે વો એક મુકય્યદ ઔર મજબૂર આઝાદી થી, જિસને મુઝકો ખૂદ એ'તિરાફી ઔર ઝાતી એ'તિમાદસે આરી કર દિયા થા ઔર મેરી રૂહકો બેચૈનીકી

આગમેં ડાલ દિયા થા.

મુઝે અપને ફહશ લિબાસકો ઉતારકર ઔર મગરિબકી દિલરૂબા તર્ઝે ઝિંદગીકો છોડકર અપને ખાલિકકી મા'રિફત વ બંદગીવાલી એક બાવકાર ઝિંદગીકો ઈખ્તિયાર કરનેસે જો ખૂશી વ ઈત્મીનાનકા એહસાસ હુવા હૈ મૈં ઉસકી કોઈ મિસાલ નહીં દે સકતી. ઐસી ખૂશી મુઝે કભી નહીં હોતી થી, ઈસ લિયે ચેહરા ઢકને ઔર નકાબ પર મુઝે ઈસરાર હૈ, પરદા મેરા હક હૈ જો મૈં કિસી કીમત પર નહીં છોડ સકતી. ઉસકે લિયે મૈં લડ મરૂંગી મગર ઉસકો કિસી કીમત પર નહીં છોડૂંગી.

નકાબ આજ ઔરતકી આઝાદીકી એક બાઈઝ્ઝત અલામત હૈ, જો ઉસકો ગંદી મખ્લૂકકી હવસ રાનિયોંકા, ટોયલેટ પેપરકી તરહકા સામાન બનનેસે બચાતા હૈ, નકાબ પહેનકર ઔરત પહેચાનતી હૈ કે વો કૌન હૈ? ઉસકા મકસદે ઝિંદગી ક્યા હૈ? ઔર ઉસકો અપને ખાલિક અલ્લાહસે કૈસા રિશ્તા વ રાબતા કાઈમ કરના હૈ.

જો ઔરતેં ઈસ્લામી હિજાબકી બાવકાર વ બાહયા તેહઝીબકે બારેમેં મગરિબકે કદીમ ઘિસે પટે મુતઅસ્સિબાના તસવ્વુરાતકી શિકાર હૈં ઉનસે મૈં કેહતી હૂં :

"તુમહેં પતા નહીં તુમ કિસ અઝીમ નેઅમતસે મહેરૂમ હો."

ઔર "તેહઝીબ" કે નામુબારક ઠેકેદારોં ઔર નામનિહાદ "સલીબિયોં" સે મેરા કેહના હૈ કે : "તુમ ભી હિજાબકો ઈખ્તિયાર કરો, ઉસીમેં તુમહારી નજાત હૈ. (માહનામા અલ ફુરકાન, માર્ચ સન ઈસવી ૨૦૦૭ મુતાબિક સન હિજરી ૧૪૨૮, સફા ૩૩)

ખ્વાબકા બયાન

ખ્વાબકે આદાબ

(૧) અચ્છે ખ્વાબોંકો પસંદ કરના ઔર ઉનસે ખૂશ હોના.

(૨) બડોંકા છોટેસે ખ્વાબ મા'લૂમ કરના.

(૩) મસ્જિદમેં ખ્વાબ મા'લૂમ કરના.

(૪) મસ્જિદમેં ખ્વાબકી તા'બીર દેના.

(૫) તા'બીર દેતે વક્ત દુઆએ માસૂરહકા પળ્હના.

(૬) ફજરકે બાદ ખ્વાબકી તા'બીર દેના.

(૭) ખ્વાબકી કિસી સાલેહ, સાહિબુર્રાય ઔર અહલે તા'બીરસે તા'બીર લેના.

(૮) ખ્વાબ સાલેહ યા અહલે મુહબ્બતસે ઝિક્ર કરના.

(૯) અચ્છે ખ્વાબ પર અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કેહના.

(૧૦) બુરે ખ્વાબ પર તઅવ્વુઝ (અઊઝુબિલ્લાહ) પળ્હના.

(૧૧) પરેશાનકુન ખ્વાબ પર નમાઝ પળ્હના.

(૧૨) પરેશાનકુન ઔર બુરે ખ્વાબકા કિસીસે ઝિક્ર ન કરના.

ખ્વાબ મા'લૂમ કરના

હઝરત સમુરહ બિન જુન્દુબ (રદિ.) કેહતે હૈં કે આપ (સ.અ.વ.) કી આદતે તય્યિબા થી કે અપને અસ્હાબસે બકસરત યે પૂછા કરતે થે કે તુમમેંસે કિસીને ખ્વાબમેં કુછ દેખા હૈ? પસ જો ખ્વાબ દેખતા વો આપકે સામને ખ્વાબ પેશ કરતા. (મુખ્તસરન બુખારી, જિલ્દ ૩, સફા ૧૦૪૩)

ફાઈદા : મોમિનકા ખ્વાબ મુબશ્શરાતે ઈલાહી ઔર નબુવ્વતકા એક જુઝ હૈ. હાફિઝ ઈબ્ને હજર (રહ.) ને કહા હૈ કે ચૂંકે આપ (સ.અ.વ.) ખ્વાબકી તા'બીર બહોત ઉમદા દિયા કરતે થે, ઈસ લિયે આપ (સ.અ.વ.) પૂછા કરતે થે ઔર આપ (સ.અ.વ.) કા યે પૂછના ફજરકી નમાઝકે બાદ હુવા કરતા થા. (બુખારી જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૪૩)

ખ્વાબ પેશ કરના

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જો શખ્સ ખ્વાબ દેખા કરતા

થા, વો આપ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં પેશ કરતા થા. ચુનાંચે મૈંને ભી (ઈસી તમન્નામેં કે કોઈ ખ્વાબ દેખૂં તો આપકી ખિદમતમેં પેશ કરૂં) કહા, અય અલ્લાહ! કોઈ ખૈર હો તો હમેં ભી દિખા તાકે ઉસકી તા'બીર હુઝૂરે પાક (સ.અ.વ.) સે મા'લૂમ કરૂં. ચુનાંચે મૈં સોયા તો ખ્વાબ દેખા.

(મુખ્તસરન બુખારી જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૪૧)

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે અહદે નબુવ્વતમેં હઝરાતે સહાબએ કિરામ (રદિ.) મેંસે કોઈ ખ્વાબ દેખતા તો આપ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં વો ખ્વાબ પેશ કરતા, તો આપ ફરમાતે, માશા અલ્લાહ. મૈં નઈ ઉમરકા જવાન થા, નિકાહસે પેહલે મસ્જિદમેં સોયા કરતા થા, મૈં અપને દિલસે કેહતા : અગર તેરે અંદર કોઈ ભલાઈ હોતી તો તૂ ભી ખ્વાબ દેખતા. એક રાત મૈં સોયા તો કહા : અય અલ્લાહ! અગર આપ જાનતે હૈં કે મુઝમેં કોઈ અચ્છાઈ હૈ તો મુઝે ભી કોઈ ખ્વાબ દિખાઈયે. (મુસ્નદે તયાલિસી, જિલ્દ ૧, સફા ૩૫૦, બુખારી જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૪૧)

ખ્વાબ પસંદ કરના

અબૂબકરહ સકફી (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે નબીએ પાક (સ.અ.વ.) કો અચ્છે ખ્વાબ બહોત પસંદ થે, આપ લોગોંસે ખ્વાબકે મુતઅલ્લિક પૂછા કરતે થે, ફિર ઉસકી તા'બીર દેતે થે.

(અબૂ દાઉદ તયાલિસી, જિલ્દ ૧, સફા ૩૫૦)

ફજરકે બાદ ખ્વાબ મા'લૂમ કરના

ઈબ્ને ઝમીલ જોહની (રદિ.) કેહતે હૈં કે જબ નબીએ પાક (સ.અ.વ.) ફજરકી નમાઝ પઢ લેતે તો પૈર નિકાલકર બૈઠ જાતે (યાની આરામસે) ૭૦ મરતબા ઈસ્તિગ્ફાર પઢતે, ફરમાતે કે ૭૦ સાતસોકે બરાબર હૈ. ઉસ શખ્સમેં કોઈ ભલાઈ નહીં જિસકે એક દિનકે ગુનાહ સાતસોસે ઝાઈદ

હોં, ફિર લોગોંકી તરફ રૂખ ફરમાતે. આપ (સ.અ.વ.) ખ્વાબકો બહોત પસંદ ફરમાતે. આપ પૂછતે કે તુમમેંસે કિસીને કોઈ ખ્વાબ દેખા હૈ, ચુનાંચે રાવી ઈબ્ને ઝમીલ કેહતે હૈં કે મૈંને અપના ખ્વાબ બયાન કિયા.

(સિયર, સફા ૪૧૧, મજમઅ, જિલ્દ ૬, સફા ૧૮૩)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે આપ જબ ફજરકી નમાઝસે ફારિગ હોતે તો પૂછતે કે તુમમેંસે કિસીને ખ્વાબ દેખા હૈ ઔર ફરમાતે કે મેરે બાદ નબુવ્વત બાકી નહીં રહેગી, મગર અચ્છે ખ્વાબ.

(અબૂ દાઉદ, સફા ૫૮૪)

ફાઈદા : આપ (સ.અ.વ.) કી આદતે તય્યિબહ થી કે ફજરકી જમાઅતસે ફારિગ હોકર લોગોંકી તરફ મુતવજ્જેહ હોકર ખ્વાબ માલૂમ ફરમાતે, કભી હઝરાતે સહાબા ખ્વાબ બયાન કરતે, કભી આપ અપના ખ્વાબ હઝરાતે સહાબાકે સામને બયાન કરતે.

ખ્વાબકી તા'બીર સુબહકી નમાઝકે બાદ દેના

હઝરત સમુરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે આપ (સ.અ.વ.) બસા ઔકાત અપને અસ્હાબસે પૂછતે કે કોઈ ખ્વાબ દેખા હૈ? પસ જિસકે બારેમેં અલ્લાહ પાક ચાહતા (જિસકો અલ્લાહ પાક ખ્વાબ દિખાતા) ખ્વાબ ઝિક્ર કરે, વો ઝિક્ર કરતા ઔર આપ ઉસકી તા'બીર દેતે.

(બુખારી મુખ્તસરન જિલ્દ : ૨, સફા : ૧૦૪૩)

આપ (સ.અ.વ.) કી આદતે તય્યિબા થી કે આપ સુબહકી નમાઝકે બાદ ખ્વાબ મા'લૂમ કરતે ઔર ઉસી વક્ત તા'બીર દેતે.

સુબહકી નમાઝકે બાદ હી ખ્વાબકી તા'બીર દેની સુન્નત ઔર બેહતર હૈ. ચુનાંચે ઈમામ બુખારી (રહ.) ને સહીહ બુખારીમેં એક બાબ કાઈમ કિયા હૈ : **તઅ્બીરુ રુંઅ્યા બઅ્દ સલાતિ સ્સુબ્હ** અલ્લામા અયની (રહ.) ને ઉમ્દતુલ કારીમેં ઔર હાફિઝ ઈબ્ને હજરને ફત્હુલ બારીમેં લિખ્ખા હૈ કે સૂરજ તુલૂઅ હોનેસે પેહલે ખ્વાબકી તા'બીર દેની મુસ્તહબ

હૈ. નમાઝે સુબહકે વક્ત ખ્વાબ ઔર ઉસકી તા'બીર ઈસ વજહસે બેહતર હૈ કે રાતકે કરીબ હોનેકી વજહસે ખ્વાબ મહેફૂઝ હોગા, તાઝા હોનેકી વજહસે ઝહનસે ખ્વાબ યા ઉસકે અજઝા' ગાઈબ ન હોંગે, નીઝ ઔર ભી દૂસરી મસ્લેહતેં હૈં.

પેહલી તા'બીરકા એ'તિબાર

હઝરત અનસ બિન માલિક (રદિ.) સે મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જો પેહલી તા'બીર દે ઉસકા એ'તિબાર હૈ.

(ઈબ્ને માજા, સફા ૨૭૯)

ફાઈદા : જિસસે અવ્વલન ખ્વાબ બયાન કરે ઔર તા'બીર લે ઉસી તા'બીરકા એ'તિબાર હૈ, ઈસી લિયે હુકમ હૈ કે હર એકસે ખ્વાબ બયાન ન કરે. હાફિઝ ઈબ્ને હજરને ઝિક્ર કિયા હૈ કે મુસ્નદ અબ્દુર્રઝાકમેં અબૂ કુલાબાકા કૌલ હૈ કે જૈસી તા'બીર દી જાએ વાકેઅ હોતી હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૩૨)

ખ્વાબકી તા'બીર દેતે ઔર સુનતે વક્ત ક્યા પઢે?

હઝરત ઝહ્હાક જોહની (રદિ.) સે મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ખ્વાબ સુનનેકે વક્ત પઢા :

ખૈરુન્ તલક્કાહૂ વ શર્રુન્ તવક્કાહૂ વ ખૈરુલ્લના વ શર્રુલ લિ અઅ્દાઈના વલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન.

(સીરત, જિલ્દ : ૭, સફા : ૪૧૧)

"તુમકો ભલાઈ હાસિલ હો, બુરાઈસે મહેફૂઝ રહો, ભલાઈ હમારે લિયે બુરાઈ દૂસરોંકે લિયે, તા'રીફ અલ્લાહકે લિયે, જો હર આલમકા મુરબ્બી હૈ."

મોમિનકા ખ્વાબ નબુવ્વતકા એક હિસ્સા હૈ

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને નબીએ પાક (સ.અ.વ.) કો યે ફરમાતે સુના કે અચ્છે ખ્વાબ નબુવ્વતકે છયાલીસ હિસ્સોંમેંસે એક હિસ્સા હૈ. (બુખારી, જિલ્દ : ૨, સફા ૧૦૩૫)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી રિવાયતમેં હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : મોમિનકા ખ્વાબ નબુવ્વતકા છયાલીસવાં હિસ્સા હૈ.

(બુખારી, જિલ્દ : ૨, સફા ૧૦૩૫)

ફાઈદા : હાફિઝ ઈબ્ને હજર (રહ.) ને ખત્તાબીકે હવાલેસે બયાન કિયા હૈ કે અચ્છા ખ્વાબ નબુવ્વતકા છયાલીસવાં હિસ્સા ઈસ તરહ હૈ કે હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) નબુવ્વતસે પેહલે છ માહ તક અચ્છે ખ્વાબ દેખતે રહે, ઉસકે બાદ વહીકા સિલસિલા શુરૂ હુવા જો ૨૩ સાલ તક જારી રહા ઔર એક સાલકે ૬ મહીનોંકે એ'તિબારસે દો હિસ્સે હોતે હૈં, પસ ૨૩ સાલકે કુલ છયાલીસ (૪૬) હિસ્સે હુએ, ઈસ એ'તિબારસે ૬ માહ જો અચ્છે ખ્વાબ દેખનેકા ઝમાના હૈ વો નબુવ્વતકા છયાલીસવાં હિસ્સા બન ગયા, ઔર બાઝ હઝરાતને યે કહા હૈ કે હમેં ઉસકી હકીકત ઔર મતલબ મા'લૂમ નહીં, અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ (સ.અ.વ.) હી બેહતર જાનતે હૈં.

અચ્છા ખ્વાબ મોમિનકે લિયે બશારત હૈ

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે નબીએ પાક (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : નબુવ્વતમેં મુબશ્શરાતકે અલાવા કુછ બાકી નહીં. પૂછા કે મુબશ્શરાત ક્યા હૈં? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : અચ્છે ખ્વાબ.

(બુખારી, જિલ્દ : ૨, સફા ૧૦૩૫)

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે રસૂલે પાક (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : રિસાલત ઔર નબુવ્વત મુન્કતેઅ હો ગઈ, ન

મેરે બાદ રસૂલ હૈ ન નબી. અલબત્તા મુબશ્શરાત હૈં. પૂછા કે વો મુબશ્શરાત ક્યા હૈં? ફરમાયા : અચ્છે ખ્વાબ જિસે નેક મોમિન દેખતા હૈ, યા દિખાયા જાતા હૈ.

(તિરમિઝી, જિલ્દ ૨, સફા ૫૧, અબૂ દાઉદ, અહમદ, સીરત, જિલ્દ ૭, સફા ૪૦૮, ઈબ્ને માજા, સફા ૨૭૮)

ઉબાદા બિન સામિત (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે ઉનહોંને નબીએ પાક (સ.અ.વ.) સે પૂછા કે અલ્લાહ તઆલાકા કૌલ (**લહુમુલ્ બુશ્રા ફીલ હયાતિ દુન્યા**) (ઉનકે લિયે દુનિયાકી ઝિંદગીમેં બશારત) કા ક્યા મતલબ હૈ? આપને ફરમાયા, વો અચ્છે ખ્વાબ હૈં જિનકો મોમિન દેખતા હૈ યા દિખાયા જાતા હૈ.

(ઈબ્ને માજા, સફા ૨૭૮)

હઝરત અબૂ દરદા (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ કે આપને ફરમાયા : અચ્છે ખ્વાબ મોમિનકે લિયે દુનિયામેં બશારત હૈં.

(તબરાની, કન્ઝુલ ઉમ્માલ, જિલ્દ ૧૫, સફા ૩૯૩)

વહીકે ખત્મ ઔર ખ્વાબકે બાકી રેહનેકા મતલબ હાફિઝ ઈબ્ને હજરને યે ઝિક્ર કિયા હૈ કે મેરી (યાની નબીએ કરીમ) કી વફાતસે વહીકા સિલસિલા જિસસે આઈન્દા હોનેવાલે ઉમૂરકા ઈલ્મ હો યે તો મુન્કતેઅ હો ગયા, અલબત્તા સચ્ચે ખ્વાબ જિનસે હોનેવાલી બાતોંકા ઈલ્મ હો સકતા હૈ, બાકી હૈં.

(સફા ૩૭૬)

અચ્છા ખ્વાબ દેખે તો ક્યા કરે?

અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે નબીએ પાક (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જબ તુમમેંસે કોઈ પસંદીદા ખ્વાબ દેખે તો અલ્લાહકી જાનિબસે હૈ. ઉસ પર અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કહે ઔર ઉસે બયાન કરે.

(બુખારી, સફા ૧૦૪૩)

યાની ઉસ નેઅમત પર શુક્ર અદા કરે કે અલ્લાહ તઆલાને ઉસે નબુવ્વતકી એક ખૈરસે નવાઝા.

ખ્વાબકી નોઈયત ઔર ઉસકી કિસ્મેં

હઝરત અબૂ કતાદા (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને આપ (સ.અ.વ.) કો ફરમાતે હુએ સુના કે ખ્વાબકી તીન નોઈયતેં હૈં.

(૧) નફસ વ ઝહનકી બાતેં. ઉસકી કુછ હકીકત (તા'બીર) નહીં.

(૨) જો શયતાનકી જાનિબસે હો. પસ જબ નાપસંદીદા ખ્વાબ દેખે તો શયતાનસે પનાહ માંગે ઔર બાઈ જાનિબ થુકથકાએ. ઉસકે બાદ કોઈ નુકસાન ન હોગા.

(૩) વો જો ખુદા તઆલાકી જાનિબસે બશારત હો. ઔર મોમિનકા ખ્વાબ નબુવ્વતકા છયાલીસવાં હિસ્સા હૈ, ઉસે કિસી ખૈરખ્વાહ સાહિબુર્રાયકે સામને પેશ કરે કે વો અચ્છી તા'બીર દે ઔર અચ્છી બાત કહે.

(અબૂ ઈસ્હાક, સીરત જિલ્દ ૭, સફા ૪૦૭)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : ખ્વાબ તીન કિસમકે હોતે હૈં : (૧) અલ્લાહકી તરફસે બશારત (૨) ખયાલી બાતેં (૩) શયતાનકા ખૌફઝદા કરના.

(ઈબ્ને માજા સફા : ૨૭૯)

હઝરત ઔફ બિન માલિક (રદિ.) આપ (સ.અ.વ.) સે નકલ ફરમાતે હુએ કેહતે હૈં કે આપને ફરમાયા : ખ્વાબ તીન કિસમકે હોતે હૈં : બા'ઝ વો હોતે હૈં જો શયાતીનકી જાનિબસે ખૌફ ડાલનેવાલે હોતે હૈં, તાકે વો ઈન્સાનકો રંજીદા કરેં. બા'ઝ વો હોતે હૈં જિનકો ઈન્સાન બેદારીમેં ખયાલ કરતા હૈ ઔર સોચતા હૈ. ઔર બા'ઝ વો હૈં જો નબુવ્વતકા છયાલીસવાં હિસ્સા હૈં (યાની સચ્ચા ખ્વાબ જો ખુદાકી જાનિબસે હૈ).

(ઈબ્ને માજા, સફા ૨૭૯)

ફાઈદા : બસા ઔકાત ઈન્સાન બેદારીમેં (જાગતેમેં) જો કરતા ઔર સોચતા હૈ, ઉસકે ઝહનમેં રેહતા હૈ. વો ભી ખ્વાબમેં આ જાતા હૈ, ઉસકી કોઈ તા'બીર નહીં. વો ખયાલ કી એક તસ્વીર હૈ, લિહાઝા તા'બીરકે વક્ત

ઉસકા ખયાલ ઝરૂરી હૈ કે વો ખ્વાબકી કિસ કિસમસે મુતઅલ્લિક હૈ, સિર્ફ એક કિસમકે ખ્વાબકી કુછ તા'બીર હો સકતી હૈ. યે વોહી હૈ જિસે મુબશ્શરાત કહા ગયા હૈ. લહુમુલ્ બુશ્રા સે કુરઆનમેં ઉસીકી જાનિબ ઈશારા હૈ. યેહી નબુવ્વતકા છયાલીસવાં જુઝ હૈ.

ફાઈદા : હાફિઝ ઈબ્ને હજરને યબાન કિયા હૈ કે ખ્વાબકી મુખ્તલિફ કિસ્મેં હોતી હૈં :

હદીસે પાકમેં તીન કિસ્મેં જો મઝકૂર હૈં, યે હસ્રકે લિયે નહીં હૈ, ઉસકે અલાવા ઔર ભી ખ્વાબકી કિસ્મેં હૈં. મસલન બેદારીકી બાતેં ખ્વાબમેં દેખના, જૈસે.કિસીકી આદત હૈ ફલાં વક્ત ખાનેકી, ચુનાંચે ઉસી વક્ત ખાનેકો વો ખ્વાબમેં દેખ રહા હૈ. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૦૮)

ખ્વાબકી એક કિસમ અઝગાસ ભી હૈ જિસે ખ્વાબહાએ પરેશાન ભી કહા જાતા હૈ (સફા ૪૦૮) ઈધર ઉધરકા દેખના, ઉસકા તઅલ્લુક ભી ખયાલી ઉમૂરસે હોતા હૈ ઉસકી ભી કોઈ તા'બીર નહીં.

શયતાની ખ્વાબ

હઝરત અબૂ કતાદા (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, અચ્છે ખ્વાબ અલ્લાહકી જાનિબસે હોતે હૈં ઔર બુરે (ડરાવને, પરેશાનકુન ખ્વાબ) શયતાનકી જાનિબસે હોતે હૈં.

ફાઈદા : શયતાન પરેશાન કરનેકે લિયે ઔર વહમમેં મુબ્તલા કરનેકે લિયે ડરાવને ખ્વાબ દિખાતા હૈ.

નાપસંદીદા ખ્વાબ કિસીસે બયાન ન કરો

હઝરત અબૂ કતાદા (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જબ તુમ કોઈ પસંદીદા ખ્વાબ દેખો તો અપને દોસ્તોંકે અલાવા કિસીસે બયાન ન કરો, ઔર જબ નાપસંદીદા ખ્વાબ દેખો

તો કિસીસે બયાન ન કરો, ઉસસે કોઈ ઝરર (નુકસાન) ન હોગા.

(મુખ્તસરન બુખારી, જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૪૩)

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : નાપસંદીદા ખ્વાબ દેખો તો યે શયતાનકી જાનિબસે હૈ. ઉસકી બુરાઈસે પનાહ માંગો ઔર ઉસે કિસીસે બયાન ન કરો તો નુકસાન ન હોગા.

(મુખ્તસરન બુખારી, જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૪૩)

હઝરત જાબિર (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે એક શખ્સ આપકી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા ઔર કહા કે મૈંને ખ્વાબમેં દેખા હૈ કે ગોયા મેરા સર કટ ગયા હૈ. આપ મુસ્કુરાને લગે ઔર ફરમાયા : જબ તુમહારે સાથ ખ્વાબમેં શયતાન ખેલે તો કિસીસે મત બતાઓ. (મિશ્કાત, સફા ૩૯૫)

ફાઈદા : જો ખ્વાબ "અઝગાસે અહલામ" હોતે હૈં યાની શયતાનકી જાનિબસે પરેશાનકુન હોતે હૈં, ઉનકી તા'બીર નહીં હોતી.

શાયદ આપ (સ.અ.વ.) કો ઉસકા ઈલ્મ બઝરીઆ વહી હો ગયા હો કે ઉસકી કોઈ તા'બીર નહીં. તા'બીર બતાનેવાલે ઐસે ખ્વાબકી તા'બીર ઝવાલે સલતનત યા નેઅમતોંકે ઝવાલસે દેતે હૈં.

(તયબી, મિશ્કાત, સફા ૩૯૫)

નાપસંદીદા ખ્વાબ દેખે તો ક્યા કરે

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જબ તુમમેંસે કોઈ નાપસંદીદા ખ્વાબ દેખે તો બાઈં (ડાબી) તરફ હો જાએ, અલ્લાહ તઆલાસે ભલાઈકા સવાલ કરે, ઉસકી બુરાઈસે પનાહ માંગે. (ઈબ્ને માજા, સફા ૨૭૯, સીરત, જિલ્દ ૭, સફા ૪૦૮)

હઝરત જાબિર (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જબ તુમમેંસે કોઈ નાપસંદીદા ખ્વાબ દેખે તો બાઈં તરફ થુકથકા દે ઔર શયતાનસે પનાહ માંગે (અઊઝુબિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ) પઢે ઔર કરવટ બદલ લે. (અબૂ દાઉદ, સફા ૬૦૫)

હઝરત જાબિર (રદિ.) કી ઈબ્ને માજા વાલી રિવાયતમેં હૈ બાઈં તરફ તીન મરતબા થુકથકા દે. હઝરત અબૂ કતાદા (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : અચ્છે ખ્વાબ ખુદાકી તરફસે હોતે હૈં. ઔર બુરે ખ્વાબ દેખે તો શયતાન મરદૂદસે પનાહ માંગે યાની (**અઊઝુબિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ**) પઢે ઔર જિસ કરવટ પર હો ઉસે બદલ લે.

(ઈબ્ને માજા, સફા ૨૭૯)

ખ્વાબસે બીમારી

હઝરત અનસ બિન માલિક (રદિ.) કેહતે હૈં કે એક શખ્સ આપ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં આયા ઔર અર્ઝ કિયા કે મૈં ઐસા ડરાવના ખ્વાબ દેખતા હૂં કે ઉસે દેખનેકે બાદ બીમાર પડ જાતા હૂં. આપને ફરમાયા : અચ્છે ખ્વાબ અલ્લાહકી તરફસે હોતે હૈં ઔર બુરે શયતાનકી તરફસે. અગર તુમમેંસે કોઈ ઐસા ખ્વાબ દેખે તો બાઈં તરફ ૩ મરતબા થૂક દે ઔર (**અઊઝુબિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ**) પઢે તો ઉસસે કોઈ નુસકાન ન હોગા.

(મજમઅ, જિલ્દ ૭, સફા ૧૭૬)

ફાઈદા : ઈસસે માલૂમ હુવા કે બાઝ શયતાની ખ્વાબ ઐસે ભી હોતે હૈં જિસસે ઈન્સાન બીમાર પડ સકતા હૈ.

ઈમામ બુખારી (રહ.) ને ભી અબૂ સલમા ઔર અબૂ કતાદા (રદિ.) કે મુતઅલ્લિક બયાન કિયા વો ખ્વાબ દેખતે તો બીમાર પડ જાતે.

(બુખારી, જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૪૩)

લિહાઝા અગર ઈસ કિસમકે ખ્વાબકે બાદ મઝકૂરા અમલ કર લિયા જાએ તો નુકસાનસે હિફાઝત હો જાતી હૈ.

ફાઈદા : ઈમામ બુખારી (રહ.) ને ઈબ્ને સીરીન (રહ.) કી રિવાયતમેં બયાન કિયા હૈ કે અગર નાપસંદીદા ખ્વાબ દેખે તો ઉઠ જાએ ઔર નમાઝ પઢે ઔર કિસીસે બયાન ન કરે. (બુખારી, જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૪૩)

હાફિઝ ઈબ્ને હજર (રહ.) ને બયાન કિયા હૈ કે અગર બુરે ખ્વાબ

દેખે તો ઉસકે યે આદાબ હૈં :

(૧) **(અઊઝુબિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ)** પઢે.

(૨) બાઈ તરફ થુકથકા દે.

(૩) કિસીસે બયાન ન કરે.

(૪) કરવટ બદલ લે.

(૫) ઉઠકર નમાઝ પઢ લે.

બા'ઝોંને ઐસે મૌકા પર આયતુલ કુરસી ભી પઢનેકો કહા હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૭૦)

અલ્લામા કરતબીને બયાન કિયા હૈ કે બુરે ખ્વાબકે બાદ નમાઝ પઢના સબ આદાબકો શામિલ ઔર જામેઅ હૈ. (ફત્હુલ બારી, સફા ૩૭૧)

ઈબ્રાહીમ નખઈ (રહ.) સે નાપસંદીદા ખ્વાબકે બાદ યે દુઆ મન્કૂલ હૈ, ઈસે પઢ લે : **અઊઝુ બિમા આઝત બિહી મલાઈકતુલ્લાહિ વ રસૂલિહી મિન્ શર્રિ રુઅ્યા હાઝિહી અંય્યુસીબની ફીહા મા અક્રહુ ફી દીની વ દુન્યાય.**

(સઈદ ઈબ્ને મન્સૂર, ફત્હ ૧૨, સફા ૩૭૧)

"મૈં ઈસ ખ્વાબકી તકલીફ દેહ ઉમૂરસે અપને દીની ઔર દુન્યવી મઆમલાતમેં પનાહ માંગતા હૂં, જૈસે કે ખુદાકે ફરિશ્તોં ઔર ઉસકે રસૂલને પનાહ માંગી હૈ."

સુબહકા ખ્વાબ ઝિયાદા સચ્ચા હોતા હૈ

હઝરત અબૂ સઈદ (રદિ.) નકલ કરતે હૈં કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : ઝિયાદા સચ્ચા ખ્વાબ સુબહકે વક્તકા હોતા હૈ.

(તિરમિઝી, સફા ૩૯૭)

ફાઈદા : હાફિઝ ઈબ્ને હજરને લિખ્ખા હૈ કે સહરકે વક્તકે ખ્વાબકી તા'બીર બહોત જલ્દ વાકેઅ હોતી હૈ, ખાસકર સુબહ સાદિકકે વક્તકી. દોપહરકે વક્તકી ભી ખ્વાબકી તા'બીર જલ્દ વાકેઅ હોતી હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૯૦)

દિન ઔર રાત મર્દ ઔર ઔરતકે ખ્વાબકા યકસાં હુકમ હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૯૨)

યાની જિસ તરહ મર્દકા ખ્વાબ સહીહ ઔર કાબિલે તા'બીર હોગા. ઉસી તરહ ઔરતકા ભી હોગા.

સચ બોલનેવાલેકા ખ્વાબ સચ્ચા હોતા હૈ

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જો સચ બોલનેવાલા હોતા હૈ, ઉસકા ખ્વાબ સચ્ચા હોતા હૈ.

(ઈબ્ને માજા, સફા ૨૮૦)

ફાઈદા : જો આદમી ઝૂઠ બોલતા હૈ ઉસકા ખ્વાબ ભી ઝૂઠા હોતા હૈ, ઈસસે હર શખ્સ અંદાઝા લગા સકતા હૈ કે ઉસકા ખ્વાબ કૈસા હોગા. આજ ઝૂઠકી બીમારી આમ હૈ કે બસા ઔકાત આદમી બગૈર ઈરાદાકે ભી ઝૂઠ બોલ દેતા હૈ. જો જિતના સચ્ચા હોગા ઉસકા ખ્વાબ ઉતના હી સચ્ચા હોગા. ઈસી લિયે હઝરાતે અંબિયા (અલૈ.) કા ખ્વાબ સચ્ચા હોતા હૈ. જો લોગ નેકી ઔર સુલહમેં કમ હૈં, અકસર ઉનકા ખ્વાબ અઝગાસે અહલામ હોતા હૈ, બહોત કમ સચ્ચા ઔર લાઈકે તા'બીર હોતા હૈ.

(ફત્હુલ બારી, સફા ૩૬૩)

ખ્વાબ કિસસે બયાન કરે?

અબૂ રઝીન અકીલી ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : ખ્વાબ નબુવ્વતકા છિયાલીસવાં હિસ્સા હૈ. જબ તકકે ન બયાન કિયા જાએ, મુઅલ્લક (લટકા હુવા) રેહતા હૈ. ઉસે અપને દોસ્ત, સમઝદારકે અલાવા કિસીસે ન બયાન કરો.

એક રિવાયતમેં હૈ કે ખ્વાબકી જબ તક તા'બીર ન દી જાએ મુઅલ્લક રેહતા હૈ. જબ તા'બીર દી જાતી હૈ તો વાકેઅ હો જાતા હૈ,

ખ્વાબકો કિસી ખૈરખ્વાહ દોસ્ત ઔર સાહિબુર્રાયકે અલાવા કિસીસે ન બયાન કરો. (મિશ્કાત, સફા ૩૯૬)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ખ્વાબ કિસી આલિમ, યા ખૈરખ્વાહકે અલાવાસે બયાન મત કરો. (મજમઅ, જિલ્દ ૭, સફા ૧૮૨)

હઝરત અનસ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, જબ તુમમેંસે કોઈ ખ્વાબ દેખે તો ઉસે કિસી ખૈરખ્વાહ યા સાહિબે ઈલ્મસે બયાન કરે. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ, જિલ્દ ૧૯, સફા ૨૬૨)

ફાઈદા : મતલબ યે હૈ કે હર શખ્સકે સામને ખ્વાબ ન બયાન કરે કે નાપસંદીદા ગલત તા'બીર ન દે દે, બલ્કે દીનદારકે સામને ઉસે પેશ કરે, ઔર ઉસીસે તા'બીર લે કે બસા ઔકાત જો તા'બીર દી જાતી હૈ વાકેઅ હો જાતી હૈ. મઝીદ યે ભી ખયાલ રહે કે હર ખ્વાબ કાબિલે તા'બીર ભી નહીં કે ખ્વાબકી તા'બીર કે લિયે પરેશાન હો.

ખ્વાબ અપને ખૈરખ્વાહ દોસ્તસે બયાન કરે

હઝરત અબૂ કતાદા (રદિ.) કેહતે હૈં કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, જબ કોઈ અચ્છા ખ્વાબ દેખે તો ઉસે અપને દોસ્તકે અલાવા કિસીસે બયાન ન કરે.

ફાઈદા : હાફિઝ ઈબ્ને હજરને લિખ્ખા હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને દોસ્તકે અલાવા કિસી ઔરસે ઈસ વજહસે મના કિયા હૈ કે બસા ઔકાત દૂસરા શખ્સ બુગ્ઝ યા હસદકી વજહસે નાપસંદીદા તા'બીર ન દે દે ઔર ઐસા હી વાકેઅ હો જાએ. (ફતહુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૩૧)

આપ (સ.અ.વ.) સે મુતઅદ્દદ અહાદીસમેં મન્કૂલ હૈ કે હર શખ્સસે અપના ખ્વાબ ન બયાન કરે, બલ્કે આલિમ, ખૈરખ્વાહ, દોસ્ત, અકલમંદ, સાહિબુર્રાયસે બયાન કરે. હાફિઝ ઈબ્ને હજર (રહ.) ને લિખ્ખા હૈ કે આલિમ જહાં તક મુમકિન હોગા અચ્છી તા'બીર નિકાલેગા. ખૈરખ્વાહ

ખૈર હીકા રૂખ ઈખ્તિયાર કરેગા, દોસ્ત અગર ખૈર સમઝેગા તો તા'બીર દેગા, અગર કુછ શક હોગા તો ખામોશ હો જાએગા.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૬૯)

ઝિક્રે ખ્વાબકે આદાબ

અહાદીસે પાકસે અચ્છે ખ્વાબકે ઝિક્રકે તીન આદાબ મા'લૂમ હુએ : (૧) અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કહે (૨) ઉસે ઝિક્ર કરે (૩) ઉસકી તા'બીર કિસી આલિમ ખૈરખ્વાહ (વાકિફે ફન) સે લે.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૭૦)

તા'બીર વાકેઅ હોતી હૈ

આપ (સ.અ.વ.) ને હઝરત આઈશા (રદિ.) સે ફરમાયા કે જબ તુમ તા'બીર દો તો અચ્છી તા'બીર દો, ખ્વાબકી તા'બીર દેનેવાલેકે મુવાફિક વાકેઅ હોતી હૈ. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૩૨)

તા'બીરકે ઉસૂલ

ફાઈદા : ઈસ હદીસસે માલૂમ હુવા કે બગૈર સોચે સમઝે ઔર ઉસૂલે તા'બીરસે વાકફિયતકે બગૈર તા'બીર નહીં દેના ચાહિયે. ચૂંકે તા'બીરકા દેના એક લતીફ ફન હૈ. જો શખ્સ આલિમે રબ્બાની, મુત્તકી, પરહેઝગાર, ઉલૂમે ઈસ્લામસે વાકિફ ઔર આલમે અમ્સાલકે નુકાત વ અસરારકા આલિમ હોગા, વોહી શખ્સ અચ્છી તા'બીર દે સકતા હૈ. ખસાઈલે નબવીમેં હૈ : ખ્વાબકી તા'બીરોંકો દેખના ચાહિયે. નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ઔર સહાબએ કિરામ ઔર તાબિઈનસે બકસરત ખ્વાબોંકી તા'બીર નકલ કી ગઈ હૈ. ફન્ને તા'બીરકે ઉલમાને લિખ્ખા હૈ કે તા'બીર દેનેવાલે શખ્સકે લિયે ઝરૂરી હૈ કે સમઝદાર મુત્તકી પરહેઝગાર,

કિતાબુલ્લાહ ઔર સુન્નતે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કા વાકિફ હો.
(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૯૨)

દરબારે નબુવ્વતકી ચંદ તા'બીરેં

ચાંદકી તા'બીર

હઝરત અબૂબક્ર સદીક (રદિ.) કેહતે હૈં કે નબીએ પાક (સ.અ.વ.) ને પૂછા, તુમમેંસે કિસીને ખ્વાબ દેખા હૈ? ઉસ પર હઝરત આઈશા (રદિ.) ને ફરમાયા, મૈંને દેખા હૈ કે તીન ચાંદ હમારે હુજરેમેં ગિરે હૈં. આપને ફરમાયા, અગર તેરા ખ્વાબ સચ હૈ તો મેરા ખયાલ (ઉસકી તા'બીરકે મુતઅલ્લિક યે હૈ કે) ઉસમેં તીન અફઝલીન અહલે જન્નત દફન હોંગે. ચુનાંચે આપ (સ.અ.વ.), હઝરત અબૂબક્ર (રદિ.), હઝરત ઉમર (રદિ.) ઉસમેં મદફૂન હુએ. (મજમઉઝ ઝવાઈદ, જિલ્દ ૭, સફા ૧૮૫)

દૂધ પીનેકી તા'બીર

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) સે મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને એક ખ્વાબ બયાન કિયા કે મેરે સામને દૂધ લાયા ગયા, મૈંને ઉસે પિયા (ઔર પીકર ઈસ કદર સૈરાબ હુવા) કે મૈં દેખ રહા હૂં કે ઉસકી સૈરાબી નાખુનસે નિકલ રહી હૈ. ફિર બાકી માન્દા ઉમરકો દે દિયા. લોગોંને પૂછા, આપને ક્યા તા'બીર દી? આપને ફરમાયા : ઈલ્મસે. (બુખારી, જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૩૭)

ફાઈદા : હાફિઝ ઈબ્ને હજરને લિખ્ખા હૈ કે દૂધકી તા'બીર કુરઆન, સુન્નતે ઈલ્મસે હોતી હૈ. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૯૩)

લિહાઝા જિસને જિતના દૂધ પીતા દેખા, ઉસી કદર વો ઈલ્મસે મુસ્તફીઝ હોગા. બકરીકા દૂધ કમાલે સિહ્હત, ખૂશીકી તરફ ઈશારા હૈ, ગાયકા દૂધ મુલ્કકી ખૂશહાલીકી તરફ ઈશારા હૈ, અલબત્તા દરિંદોંકા દૂધ

દેખના અચ્છા નહીં હૈ. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૯૩)

ફૂંક મારકર ઉડાનેકી તા'બીર

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને અપના ખ્વાબ બયાન કરતે હુએ ફરમાયા કે મૈં સો રહા થા, દેખા કે મેરે હાથમેં સોનેકે કંગન રખ દિયે ગયે હૈં, જો મુઝે બડે ગિરાં (નાગવાર) ગુઝરે ઔર મુઝે રંજમેં ડાલ દિયા. ખ્વાબ હીમેં કહા ગયા કે મૈં ઉસે ફૂંકૂં. ચુનાંચે મૈંને ફૂંક મારી (તો દોનોં ઉડ ગયે). મૈંને ઉસકી તા'બીર દી કે દો ઝૂઠે મુદઈયે નબુવ્વત ઝાહિર હોંગે. એક અસ્વદ અન્સી જિસે ફીરોઝને યમનમેં માર ડાલા ઔર દૂસરા મુસયલમા કઝ્ઝાબ જિસે ઈકરમા (રદિ.) ને કતલ કિયા. (બુખારી, જિલ્દ ૨, સફા ૧૦૪૧)

હાફિઝ ઈબ્ને હજરને બયાન કિયા કે જિસને દેખા કે વો ઉડ રહા હૈ, અગર આસમાનકી તરફ હો ઔર બગૈર કિસી સીડી વગૈરહકે હો તો નુકસાનકી તરફ ઈશારા હૈ. અગર દેખા કે આસમાનમેં ઉડા ઔર ગાઈબ હો ગયા તો મૌતકી તરફ ઈશારા હૈ. અગર લૌટ આયા તો બીમારીસે સિહ્હતકી તરફ ઈશારા હૈ. અગર ચૌડાઈમેં ઉડ રહા હૈ તો સફરકી તરફ ઈશારા હૈ. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૩૦)

શહદ ઔર ઘી કી તા'બીર

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે ઉનહોંને ખ્વાબ દેખા કે ઉનકી દો ઉંગલિયોંમેંસે એક ઉન્ગલીમેં શહદ ઔર દૂસરી ઉન્ગલીમેં ઘી હૈ. દોનોંકો ચાટ રહે હૈં. આપ (સ.અ.વ.) ને તા'બીર દેતે હુએ ફરમાયા : અગર તુમ ઝિંદા રહે તો દો કિતાબેં યાની તૌરાત ઔર કુરઆન પઢોગે યાની ઉસકે આલિમ હોગે. ચુનાંચે દોનોંકે આલિમ હુએ.

(અબૂ યઅલા, સીરત, જિલ્દ ૭, સફા ૪૧૦)

ફાઈદા : શહદ ઔર ઘી કી તા'બીર ઈલ્મ ઔર ભલાઈસે હોતી હૈ.

સર કટનેકી તા'બીર

અબૂ મજલઝ (રહ.) કેહતે હૈં કે એક શખ્સ આપ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં આયા ઔર અર્ઝ કિયા કે મૈં ખ્વાબ દેખતા હૂં કે મેરા સર કાટ દિયા ગયા હૈ ઔર મૈં ઉસે દેખ રહા હૂં. આપ (સ.અ.વ.) મુસ્કુરાએ ઔર ફરમાયા, જબ તુમહારા સર કાટ દિયા ગયા તો તુમ કિસ આંખસે દેખ રહે થે. અભી કુછ હી દેર હુઈ થી કે ઉનકા ઈન્તિકાલ હો ગયા. સર કટનેકી તાવીલ ઉનકી વફાતસે દી ઔર દેખનેકી તા'બીર ઈત્તિબાએ સુન્નતસે.

(સીરત, જિલ્દ ૭, સફા ૪૧૭)

ખ્વાબ ગોયા હકીકત

હઝરત ખુઝૈમા બિન સાબિત (રદિ.) ને ખ્વાબમેં દેખા કે ઉનહોંને નબીએ પાક (સ.અ.વ.) કી પેશાની મુબારક પર સિજદહ કિયા, ઉનહોંને ઉસકા તઝકિરહ આપ (સ.અ.વ.) સે કિયા. આપ (સ.અ.વ.) લેટ ગયે ઔર ઉનહોંને આપકી પેશાની પર સિજદહ કિયા.

(મજમઉઝ ઝવાઈદ, જિલ્દ ૧, સફા ૧૮૨)

ફાઈદા : ખ્વાબકો આપ (સ.અ.વ.) ને હકીકતમેં પેશ કર દિયા, જિસસે ખ્વાબકા સચ્ચા હોના વાઝેહ હો ગયા. મુલ્લા અલી કારી (રહ.) ને ઈસ હદીસે પાકસે યે ઉસૂલ નિકાલા હૈ, ખ્વાબમેં કોઈ નેક કામ કરતા દેખે તો બેદારીમેં કર લેના મુસ્તહબ હૈ. (મિરકાત, જિલ્દ ,, સફ ૫૫૦)

સફેદ લિબાસકી તા'બીર

હઝરત આઈશા (રદિ.) સે મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) સે વરકા બિન નવફલકે બારેમેં મા'લૂમ કિયા ગયા. હઝરત ખદીજા (રદિ.) ને કહા કે

ઉનહોંને તો આપકી તસ્દીક કી થી લેકિન ઝુહૂરે નબુવ્વતસે પેહલે ઉનકા વિસાલ હો ગયા. આપને ફરમાયા કે ખ્વાબમેં દિખાએ ગયે તો ઉન પર સફેદ લિબાસ થે અગર વો દોઝખી હોતે તો ઉનકા લિબાસ ઉસકે અલાવા હોતા.

(મિશ્કાત, સફા ૩૯૬)

સફેદ કપડેમેં મલ્બૂસ હોનેકી વજહસે આપ (સ.અ.વ.) ને ઉનકો નાજીમેં (નજાત પાનેવાલોંમેં) શુમાર ફરમાયા, ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે કિસીકો સફેદ લિબાસમેં દેખા જાએ તો યે નજાત યાફતાકી અલામત હૈ.

આ'ઝા વ જવારેહકી તા'બીર

હઝરત ઉમ્મે ફઝલ (રદિ.) કેહતી હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે બયાન કિયા કે મૈં અપને ઘરમેં આપકે આ'ઝામેંસે કોઈ ઉઝ્વ દેખતી હૂં. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : "અચ્છા ખ્વાબ દેખા. ફાતિમાકી ઔલાદકો તુમ દૂધ પિલાઓગી." (ઈબ્ને માજા, સફા ૨૮૦)

ઉઝ્વસે ઈશારા ઔલાદકી તરફ હૈ, ઔર ઘરમેં દેખનેકા મતલબ યે હૈ કે તુમહારે ઘરમેં ઉસકા રેહના હોગા. ઝાહિર હૈ કે બચ્ચાકા રેહના પરવરિશ ઔર દૂધ પિલાનેકે લિયે હી હો સકતા હૈ.

ચંદ ખ્વાબોંકી તા'બીરેં

હાફિઝ ઈબ્ને હજર અસ્કલાનીને શરહે બુખારીમેં અહાદીસસે માખૂઝ ચંદ તા'બીરેં બયાન કી હૈં. ઉનમેંસે હમ ચંદ તા'બીરેં નકલ કરતે હૈં.

(૧) ખ્વાબમેં મહેલકા દેખના. દીનદાર દેખે તો અમલે સાલેહકી તરફ ઈશારા હૈ, ગૈર દીનદાર દેખે તો કૈદ ઔર તંગીકી તરફ ઈશારા હૈ. ઔર મહેલમેં દાખિલ હોના શાદીકી તરફ ઈશારા હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૧૯)

(૨) ખ્વાબમેં વુઝૂ કરતે હુએ દેખના કિસી અહમ કામકે હોનેકી તરફ ઈશારા હૈ. અગર વુઝૂ મુકમ્મલ કિયા હૈ તો ઉસકી તકમીલ (પૂરા), ઔર

અગર અધૂરા છોડા હૈ તો ઉસકે નાકિસ (અધૂરા) હોનેકી તરફ ઈશારા હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૧૭)

(૩) ખ્વાબમેં કા'બાકા તવાફ, હજ ઔર નિકાહકી તરફ ઈશારા હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૧૭)

(૪) પ્યાલાકા દેખના ઔરત યા ઔરતકી તરફસે માલ મિલનેકી તરફ ઈશારા હૈ. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૨૦)

(૫) જિસને ખ્વાબમેં કોઈ બડી તલવાર દેખી, અંદેશા હૈ કે કિસી ફિત્નામેં પડેગા, તલવાર પાનેસે ઈશારા હૈ હુકૂમત યા વિલાયત યા ઊંચી મુલાઝિમતકી તરફ. તલવારકો મયાનમેં કર લેના ઈશારા હૈ શાદીકી તરફ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૨૭)

(૬) ખ્વાબમેં કમીસ પહેનતે દેખના દીનકી તરફ ઈશારા હૈ, જિસ કદર લંબી કમીસ ઔર બડી દેખેગા ઉસી કદર દીન ઔર અમલે સાલેહકી ઝિયાદતીકી તરફ ઈશારા હોગા. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૯૫)

(૭) શાદાબ બાગીચેકી તા'બીર ભી દીને ઈસ્લામસે હૈ, કભી હરે ભરે બાગકી તા'બીર અમલી કિતાબોંસે ભી હોતી થી.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૯૭)

(૮) ઔરતોંકા દેખના હુસૂલે દુનિયા ઔર કભી વુસ્અતે રિઝકકી તરફ ઈશારા હોતા હૈ. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૪૦૦)

બસા ઔકાત ઔરતોંકા દેખના ઔર ઉસસે લુત્ફ હાસિલ કરના યે શયતાની ખ્વાબ હોતા હૈ, ઉસકી કોઈ તા'બીર નહીં જૈસા કે ઉમૂમન નઈ ઉમ્રવાલોંકો હોતા હૈ.

નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કો ખ્વાબમેં દેખનેકા બયાન

હઝરત અનસ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, જિસને ખ્વાબમેં મુઝે દેખા, પસ ઉસને મુઝ હીકો દેખા, શયતાન

મેરી સૂરતમેં નહીં આ સકતા.

હઝરત અબૂ કતાદા (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જિસને મુઝે ખ્વાબમેં દેખા, તેહકીક ઉસને મુઝે બેદારીમેં દેખા.

(દારમી, કન્ઝુલ ઉમ્માલ, જિલ્દ ૧૯, સફા ૨૭૪)

અબૂબક્ર અસ્ફહાનીને બયાન કિયા કે સઅદ બિન કૈસને અપને વાલિદસે નકલ કિયા હૈ કે રસૂલે પાક (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદે મુબારક હૈ કે જો રૂહોંમેં મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કી રૂહ પર, જિસ્મોંમેં મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કે જિસ્મ પર, કબરોંમેં મુહમ્મદકી કબર પર દુરૂદ પઢેગા, વો મુઝે ખ્વાબમેં દેખેગા, ઔર જો મુઝે ખ્વાબમેં દેખેગા કિયામતમેં મુઝે દેખેગા ઔર જો મુઝે કિયામતમેં દેખેગા મૈં ઉસકી સિફારિશ કરૂંગા, ઔર જિસકી મૈં સિફારિશ કરૂંગા વો મેરે હૌઝસે પાની પિયેગા, ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ, ઉસકે બદનકો જહન્નમ પર હરામ ફરમા દેંગે.

(અલ કૌલુલ બદીઉસ સખાવી, સફા ૪૨, ફઝાઈલે દુરૂદ, સફા ૫૧)

ફાઈદા : નબીએ પાક (સ.અ.વ.) કો ખ્વાબમેં દેખના બડી મુબારક બાત હૈ. હર મોમિન બંદાકો ઈસ અમ્રે અઝીમકા શૌક રેહતા હૈ, કિતને ઐસે બરગુઝીદા બંદે જો તમન્ના લિયે ઈસ દુનિયાસે રૂખ્સત હો ગયે, મગર ઉનકો યે દૌલત મયસ્સર નહીં આઈ. ખયાલ રહે કે ખ્વાબમેં આપ (સ.અ.વ.) કા દીદાર હોના ઝરૂર એક અચ્છી ઔર કાબિલે રશ્ક વ તા'રીફકી બાત હૈ, મગર ન હોના દીનકે નુક્સ ઔર ખલલકી બાત નહીં.

ખ્વાબમેં અગર આપ (સ.અ.વ.) કો ઈસ શકલે મુબારકમેં દેખા હૈ જો અહાદીસે પાકમેં મઝકૂર હૈ, તો હકીકતન આપ (સ.અ.વ.) હીકો દેખા, અગર કુછ મામૂલી ફર્કકે સાથ દેખા હૈ તો આપકા મિસ્લ હૈ. ઐસે ખ્વાબકો, "અઝગાસ" ખ્વાબહાએ પરેશાનમેં દાખિલ નહીં કિયા જાએગા.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૮૬)

અગર ઐસી હાલતમેં દેખા જો આપ (સ.અ.વ.) કે ખિલાફ થી તો યે દેખનેવાલેકા કુસૂર હૈ. મસલન ખિલાફે સુન્નત લિબાસમેં દેખા. અલ્લામા તયબી (રહ.) ને કહા હૈ કે જિસ હાલતમેં ભી આપકો દેખા બશારતે ખ્વાબકા

મુસ્તહિક હોગા. (ફત્હુલ બારી, સફા ૩૮૮)

અગર આપકો ખિલાફે સુન્નત ઔર ખિલાફે શરઅ હુકમ કરતે હુએ દેખા તો યે દેખનેવાલેકા કુસૂર હૈ. ઔર ખ્વાબી હુકમ ઝાહિરી ઉસૂલે શરીઅતકે મુતાબિક ખિલાફે સુન્નત યા ખિલાફે શરીઅત રહેગા. મસલન હુકમ કરતા દેખા કે કોટ પત્લૂન પહેનો, યા ફલાંકો કતલ કર દો યા શરાબ પિયો, તો ઉસ પર અમલ કરના દુરૂસ્ત ન હોગા. યે દર અસલ ઉસકે ખયાલાતકા આઈના હૈ, જો મુતસવ્વર હુવા હૈ. (ફત્હુલ બારી, સફા ૨૮૬)

ઈસી તરહ ખ્વાબસે અહકામે શરીઅત સાબિત નહીં હોતે.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૮૮)

મનાવીને બયાન કિયા હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) કો ગૈર મઅરૂફ સિફત પર દેખનેવાલા ભી આપ (સ.અ.વ.) હીકો દેખનેવાલા હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૨૩)

બા'ઝ અહલે ઈલ્મકી રાય હૈ કે જિસને આપકો ખ્વાબમેં દેખા વો મૌતકે બાદ આપ (સ.અ.વ.) કે મખ્સૂસ દીદારે મુબારકસે નવાઝા જાએગા.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૮૫)

મુલ્લા અલી કારી (રહ.) ને બયાન કિયા હૈ કે જિસને આપ (સ.અ.વ.) કો મુસ્કુરાતા દેખા ઉસે ઈત્તિબાએ સુન્નતકી તૌફીક હોગી.

(જમઅ, સફા ૨૩૨)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે જિસને ખ્વાબમેં મુઝકો દેખા ઉસને હકીકતન મુઝ હીકો દેખા, ઈસ લિયે કે શયતાન મેરી સૂરત નહીં બના સકતા. (શમાઈલે તિરમિઝી, સફા ૩૦)

ફાઈદા : હક તઆલા જલ્લ શાનુહૂને જૈસાકે આલમે હયાતમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કો શયતાનકે અસરસે મહેફૂઝ ફરમા દિયા થા ઐસે હી વિસાલકે બાદ ભી શયતાનકો યે કુદરત મરહમત નહીં ફરમાઈ કે વો આપકી સૂરત બના સકે. (ખસાઈલ, સફા ૩૮૭)

કલીબ (રહ.) કેહતે હૈં કે મુઝે હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદે મુબારક સુનાયા. જો મુઝે ખ્વાબમેં

દેખે, વો હકીકતન મુઝ હીકો ખ્વાબમેં દેખતા હૈ. ઈસ લિયે કે શયતાન મેરી શકલ નહીં બન સકતા. કલીબં કેહતે હૈં મૈંને ઈસ હદીસકા હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે તઝકિરહ કિયા ઔર યે ભી કહા કે મુઝે ખ્વાબમેં ઝિયારત હુઈ હૈ. ઉસ વક્ત હઝરત હસન (રદિ.) કા ખયાલ આયા, મૈંને હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે કહા કે મૈંને ઉસ ખ્વાબકી સૂરતકો હઝરત હસન (રદિ.) કી સૂરતકે બહોત મુશાબેહ પાયા, ઉસ પર હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ને ઉસકી તસ્દીક ફરમાઈ કે વાકઈ હઝરત હસન (રદિ.) આપ (સ.અ.વ.) કે બહોત મુશાબેહ થે.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૮૯)

અલ્લામા મનાવી (રહ.) ને ઝિક્ર કિયા હૈ કે હઝરાતે અંબિયા ઔર ફરિશ્તોંકી શકલમેં શયતાન નહીં આ સકતા. (જમઅ, સફા ૨૩૨)

ફાઈદા : બા'ઝ રિવાયાતમેં આયા હૈ કે સીના ઔર ઉસકે ઉપરકે બદનકા હિસ્સા તો હઝરત હસન (રદિ.) કા હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે મુશાબેહ થા ઔર બદનકે નીચેકા હિસ્સા હઝરત હુસૈન (રદિ.) કા હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે ઝિયાદા મુશાબેહ થા.

(ખસાઈલ, સફા ૩૮૮)

ઝિયારતે મુતબર્રકકે કુછ ફવાઈદ વ તા'બીરાત

જિસને આપ (સ.અ.વ.) કો ખ્વાબમેં દેખા, ઉસકે સલાહ વ કમાલે દીનકી અલામત હૈ. હઝરત અંબિયા (અલૈ.) કો ખ્વાબમેં દેખના સલાહે તકવા, કમાલે મરતબા ઔર ફલાહકી અલામત હૈ.

(ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૮૭)

જિસને આપ (સ.અ.વ.) કો ખ્વાબમેં મુસ્કુરાતા હુવા દેખા ઉસે ઈત્તિબાઅ વ સુન્નત ઝિંદા કરનેકી કીમતી દૌલત મિલેગી. જિસને આપકો ગુસ્સા વ ગૈઝકી હાલતમેં દેખા ઉસકે દીનમેં નુકસાન યા ઉસસે દીનમેં નુકસાનકી અલામત હૈ. અલ્લાહુમ્મહ્ફઝ્ના મિન્હૂ. (જમઅ, ૨૩૨)

આપ (સ.અ.વ.) કો ખ્વાબમેં દેખના ઈસ્લામ પર મૌત ઔર આખિરતમેં મુલાકાત ઔર ઝિયારતકી અલામત હૈ.

(જમઅ, સફા ૨૩૨)

જો આપકો ખ્વાબમેં દેખેગા, મરનેકે બાદ ઉસે ખુસૂસી ઝિયારતકા શર્ફ મિલેગા. (ફત્હુલ બારી, જિલ્દ ૧૨, સફા ૩૮૫)

આપ (સ.અ.વ.) કી ઝિયારતે પાક કિયામતમેં શફાઅત વ સિફારિશકી અલામત હૈ. (અલ કૌલુલ બદીઅ, સફા ૪૩)

ઈબ્ને સીરીનને બયાન કિયા અગર મદયૂન (કર્ઝદાર) આપકી ઝિયારત કરેગા, તો કર્ઝા અદા હોગા. મરીઝ (બીમાર) ઝિયારત કરેગા તો મર્ઝસે શિફા પાએગા. અગર ઝુલ્મકે મકામમેં દેખેગા તો અદલ વ ઈન્સાફકા ઝમાના આએગા, અગર જન્નતકે મૌકા પર દેખેગા તો ગલ્બાકી અલામત હૈ.

(મુન્તખબુલ કલામ, જિલ્દ ૧, સફા ૫૭)

ખ્વાબમેં ઝિયારતે નબવીકે હુસૂલકા બયાન

શાહ અબ્દુલ હક મુહદ્દિસ દહેલ્વી (રહ.) ને તરગીબે અહલુસ્સઆદતમેં લિખ્ખા હૈ કે જુમ્આકી રાતમેં દો રકા'ત નફલ નમાઝ અદા કરે, હર રકા'તમેં ગ્યારહ (૧૧) બાર આયતુલ કુરસી ઔર ગ્યારહ (૧૧) બાર કુલ્ હુવલ્લાહુ ઔર સો (૧૦૦) બાર દુરૂદ શરીફ સલામકે બાદ પઢ્હે. ઈન્શા અલ્લાહ તીન જુમ્આ ગુઝરને ન પાએંગે કે ઝિયારત નસીબ હોગી.

દુરૂદ શરીફ યે હૈ :

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિ નિન્નબિય્યિલ ઉમ્મિય્યિ વ આલિહી વ અસ્હાબિહી વ સલ્લિમ.

ઈસી તરહ શેખને લિખ્ખા હૈ કે જો શખ્સ દો રકા'ત નમાઝ પઢ્હે. ઔર હર રકા'તમેં અલ્હમ્દુ લિલ્લાહકે બાદ ૨૫ મરતબા કુલ હુવલ્લાહુ ઔર સલામકે બાદ યે દુરૂદ શરીફ હઝાર મરતબા પઢ્હે, ઝિયારત નસીબ હોગી. વો દુરૂદ શરીફ યે હૈ : **સલ્લલ્લાહુ અલન્નબિય્યિલ્ ઉમ્મિય્યિ.**

અલ્લામા દમીરી (રહ.)ને હયાતુલ હયવાનમેં લિખ્ખા હૈ કે જો શખ્સ જુમ્આકે દિન જુમ્આકી નમાઝકે બાદ બાવુઝૂ એક પરચા પર મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ અહમદ રસૂલુલ્લાહ ૩૫ મરતબા લિખ્ખે. ઔર ઉસ પરચેકો અપને સાથ રખ્ખે. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ઉસકો તાઅત પર કુવ્વત અતા ફરમાતે હૈં, બરકતમેં મદદ ફરમાતે હૈં, શયાતીનકે વસાવિસસે હિફાઝત ફરમાતે હૈં, ઔર અગર ઉસ પરચેકો રોઝાના તુલૂએ આફતાબકે બાદ દુરૂદ શરીફ પઢતે હુએ ગૌરસે દેખતા રહે તો નબીએ પાક (સ.અ.વ.) કી ઝિયારત ખ્વાબમેં બકસરત હુવા કરેગી.

(ફઝાઈલે દુરૂદ શરીફ, સફા ૫૩)

અલ્લામા સખાવી (રહ.) ને કૌલે બદીઅમેં બયાન કિયા હૈ કે જો ઈસ દુરૂદ શરીફકો પઢેગા ખ્વાબમેં દેખેગા.

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિન્ કમા અમર્તના અન્ નુસલ્લિય અલૈહિ અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિન્ કમા હુવ અહ્લુહૂ. અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિન્ કમા તુહિબ્બુ વ તર્ઝા લહૂ. અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા રૂહિ મુહમ્મદિન્ ફીલ અર્વાહિ. અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા જસદિ મુહમ્મદિન્ ફીલ્ અજસાદિ. અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા કબ્રિ મુહમ્મદિન્ ફીલ્ કુબૂર. (સફા ૧૩૦)

ઝુબેદા મલેકાકી બખ્શિશ

ઝુબેદા ખાતૂન એક નેક મલેકા થી. ઉસને નેહરે ઝુબેદા બનવાકર મખ્લૂકે ખુદાકો બહોત ફાઈદા પહોંચાયા. અપની વફાતકે બાદ વો કિસીકો ખ્વાબમેં નઝર આઈ. ઉસને પૂછા કે ઝુબેદા! આપકે સાથ ક્યા મઆમલા પેશ આયા? ઝુબેદાને જવાબ દિયા કે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને બખ્શિશ ફરમા દી. ખ્વાબ દેખનેવાલેને કહા કે આપને નેહરે ઝુબેદા બનવાકર મખ્લૂકે ખુદાકો ફાઈદા પહોંચાયા, આપકી બખ્શિશ તો હોની હી થી. ઝુબેદા ખાતૂનને કહા, નહીં! નહીં! જબ નેહરે ઝુબેદા વાલા અમલ પેશ હુવા તો

પરવરદિગારે આલમને ફરમાયા કે કામ તો તુમને ખઝાનેકે પૈસોંસે કરવાયા. અગર ખઝાના ન હોતા તો નહેર ભી ન બનતી. મુઝે યે બતાઓ કે તુમને મેરે લિયે ક્યા અમલ કિયા. ઝુબેદાને કહા કે મૈં તો ઘભરા ગઈ કે અબ ક્યા બનેગા. મગર અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને મુઝ પર મહેરબાની ફરમાઈ. મુઝસે કહા ગયા કે તુમહારા એક અમલ હમેં પસંદ આ ગયા. એક મરતબા તુમ ભૂખકી હાલતમેં દસ્તરખ્વાન પર બૈઠી ખાના ખા રહી થીં કે ઈતનેમેં અલ્લાહુ અકબરકે અલ્ફાઝસે અઝાનકી આવાઝ સુનાઈ દી. તુમહારે હાથમેં લુકમા થા, ઔર સરસે દોપટ્ટા સરકા હુવા થા, તુમને લુકમેકો વાપસ રખ્ખા, પેહલે દોપટ્ટેકો ઠીક કિયા, ફિર લુકમા ખાયા, તુમને લુકમા ખાનેમેં તાખીર (દેર) મેરે નામકે અદબકી વજહસે કી ઈસ લિયે હમને તુમહારી મગફિરત ફરમા દી.

એક લોહારકા વાકિઆ

હઝરત ઈમામ અહમદ બિન હમ્બલ (રહ.) કે મકાનકે સામને એક લોહાર રેહતા થા, બાલ બચ્ચોંકી કસરતકી વજહસે વો સારા દિન કામમેં લગા રેહતા. ઉસકી આદત થી કે અગર ઉસને હથોડા હાથમેં ઉઠાયા હોતા કે લોહા કૂટ સકે ઔર ઉસી દૌરાન અઝાનકી આવાઝ આ જાતી તો વો હથોડા લોહે પર મારનેકે બજાએ ઉસે ઝમીન પર રખ દેતા ઔર કેહતા કે અબ મેરે પરવરદિગારકી તરફસે બુલાવા આ ગયા હૈ. મૈં પેહલે નમાઝ પઢૂંગા, ફિર કામ કરૂંગા. જબ ઉસકી વફાત હુઈ તો કિસીકો ખ્વાબમેં નઝર આયા, ઉસને પૂછા કે ક્યા બના? કેહને લગા કે મુઝે ઈમામ અહમદ બિન હમ્બલકે નીચેવાલા દરજા અતા કિયા ગયા. ઉસને પૂછા કે તુમહારા ઈલ્મ ઔર અમલ ઈતના તો નહીં થા. ઉસને જવાબ દિયા કે મૈં અલ્લાહકે નામકા અદબ કરતા થા ઔર અઝાનકી આવાઝ સુનતે હી કામ રોક દેતા થા કે નમાઝ અદા કરૂં. ઈસ અદબકી વજહસે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને મુઝ પર મહેરબાની ફરમા દી.

ખ્વાબમેં અઝાન દેના ઈઝ્ઝત ભી ઔર ઝિલ્લત ભી

ઈમામ ઈબ્ને સીરીનકે પાસ એક શખ્સને આકર કહા કે મૈંને દેખા હૈ કે ખ્વાબકી હાલતમેં અઝાન દે રહા હૂં. આપને ફરમાયા તુઝે ઈઝ્ઝત નસીબ હોગી, કુછ મુદ્દતકે બાદ ઉસ શખ્સકો ઈઝ્ઝત મિલી. દૂસરે શખ્સને ખ્વાબમેં દેખા કે વો અઝાન દે રહા હૈ. ઈબ્ને સીરીનને ફરમાયા કે તુઝે ઝિલ્લત મિલેગી. વો શખ્સ કુછ મુદ્દત બાદ ચોરીકે જુર્મમેં ગિરિફ્તાર હુવા, ઉસકે હાથ કાટે ગયે. ઈબ્ને સીરીનકે એક શાગિર્દને પૂછા કે હઝરત દોનોંને એક જૈસા ખ્વાબ દેખા, મગર તા'બીર મુખ્તલિફ ક્યૂં હુઈ? આપને ઈરશાદ ફરમાયા કે જબ પેહલેને અઝાન દેતે હુએ દેખા તો મૈંને ઉસ શખ્સમેં નેકીકે આસાર દેખે તો મુઝે કુરઆનકી યે આયત સામને આઈ : (વ અઝ્ઝિન્ ફીન્નાસિ બિલ્ હજ્જ) (સૂરએ હજ, આયત ૨૭) "ઔર પુકાર દે લોગોંકો હજકે વાસ્તે." મૈંને તા'બીર દી કે ઉસે ઈઝ્ઝત મિલેગી. જબ દૂસરેને ખ્વાબ સુનાયા તો ઉસકે અંદર ફિસ્ક વ ફુજૂરકે આસાર થે, મુઝે કુરઆન મજીદકી યે આયત સામને આઈ (ષુમ્મ અઝ્ઝન મુઅઝ્ઝિનુન્ અય્યતુહલ્ ઈરુ ઈન્નકુમ્ લસારિકૂન) (સૂરએ યૂસુફ, આયત ૭૦) "ફિર પુકારા પુકારનેવાલેને, અય કાફલાવાલો! તુમ તો અલબત્તા ચોર હો." પસ મૈંને તા'બીર યે લી કે ઉસ શખ્સકો ઝિલ્લત મિલેગી, ચુનાંચે ઐસા હી હુવા.

મસ્જિદકે આદાબ

(હમારી જમાઅતેં બહોત એહતિમામસે યે મઝમૂન પઢેં)

મસ્જિદેં, અલ્લાહકે ઘર હૈં ઔર ઉસકે દરબાર હૈં. દરબારે શાહીકે

કુછ આદાબ હોતે હૈં, ઉન આદાબકી ખિલાફવર્ઝી કરનેવાલા ગુસ્તાખ સમઝા જાતા હૈ, ઔર ઉન આદાબકી રિઆયત રખનેવાલા બાદશાહકા મુકર્રબ ભી હોતા હૈ ઔર ઉસકે કામ ભી બનતે હૈં ઔર ઉસકી ઝરૂરતેં પૂરી હોતી હૈં. કુરઆન વ હદીસમેં મસાજિદકે આદાબ વ અહકામ બયાન હુએ હૈં કે મસાજિદમેં ક્યા કરના હૈ ઔર કિન ચીઝોંસે એહતિયાત કરના હૈ. હમારી જમાઅતેં આમ તૌરસે ઉન આદાબકા ખયાલ નહીં રખતી હૈં ઈસ લિયે તફસીલસે આદાબે મસ્જિદ બયાન કિયે જાતે હૈં તાકે જમાઅતોંમેં જાનેવાલે ઉન આદાબકા ખાસ ખયાલ રખ્ખેં.

(૧) ખુદાકી નઝરમેં રૂએ ઝમીનકા સબસે બેહતરીન હિસ્સા વો હૈ જહાં મસ્જિદ તા'મીર હો, ખુદાસે પ્યાર રખનેવાલેકી પહેચાન યે હૈ કે વો મસ્જિદસે ભી પ્યાર રખ્ખે. કિયામતકે ખૌફનાક દિનમેં ખુદા ઉસ શખ્સકો અપને અર્શકા સાયા નસીબ ફરમાએંગે જિસકા દિલ મસ્જિદમેં લગા રેહતા હો.

અન્ અબી હુરૈરત કાલ કાલ રસૂલુલ્લાહિ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ : સબ્અતુંય્ યુઝિલ્લુહુમુલ્લાહુ ફી ઝિલ્લિહી યૌમ લા ઝિલ્લ ઈલ્લા ઝિલ્લુહૂ વ ફીહિમ્ રજુલુન્ કલ્બુહૂ મુઅલ્લકુન્ ફીલ્ માસજિદ.....

(મુત્તફક અલૈહ, રિયાઝુસ્સાલિહીન, બાબે ફઝલુલ બુકા મિન ખશ્યતિલ્લાહ)

તર્જુમા : હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા સાત કિસમકે લોગોંકો અપને અર્શકે સાયેમેં રખ્ખેંગે, જિસ દિન કે ઉસકે સાયેકે અલાવા ઔર કોઈ સાયા નહીં હોગા ઉન હીમેં એક વો શખ્સ હૈ જિસકા દિલ મસ્જિદમેં અટકા રેહતા હૈ.

(૨) ફર્ઝ નમાઝેં હમેશા મસ્જિદમેં જમાઅતસે પઢિયે, મસ્જિદમેં જમાઅત ઔર અઝાનકા બાકાઈદા નઝ્મ રખિયે ઔર મસ્જિદકે નિઝામસે અપની પૂરી ઝિંદગીકો મુનઝ્ઝમ કીજિયે. મસ્જિદ એક ઐસા મરકઝ હૈ કે મોમિનકી પૂરી ઝિંદગી ઉસીકે ગિર્દ ઘૂમતી હૈ.

અન્ અબી હુરૈરત કાલ કાલ રસૂલુલ્લાહિ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ : ઈન્ન લિલ્ મસાજિદિ ઔતાદલ્ મલાઈકતુ જુલસાઉહુમ્ ઈન્ ગાબૂ યફ્તકિદૂનહુમ, વ ઈન્ મરઝૂ આદૂહુમ, વ ઈન્ કાનૂ ફી હાજતિન્ આનૂહુમ, વકાલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ જલીસુલ મસ્જિદિ અલા ષલાષિ ખિસાલિન : અખુમ્ મુસ્તફાદુન્ ઔ કલિમતુમ્ મુહ્કમતુન્ ઔ રહ્મતુમ્ મુન્તઝિરતુન. (રવાહુ અહમદ)

તર્જુમા : હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ઈરશાદ ફરમાતે હૈં જો લોગ કસરતસે મસ્જિદમેં જમા રેહતે હૈં વો મસ્જિદોંકે ખૂંટે હૈં, ફરિશ્તે ઉનકે સાથ બૈઠતે હૈં, અગર વો મસ્જિદોંમેં મૌજૂદ ન હોં તો ફરિશ્તે ઉનહેં તલાશ કરતે હૈં, અગર વો બીમાર હો જાએં તો ફરિશ્તે ઉનકી મદદ કરતે હૈં. આપ (સ.અ.વ.) ને યે ભી ઈરશાદ ફરમાયા કે મસ્જિદમેં બૈઠનેવાલા તીન ફાઈદોંમેંસે એક ફાઈદા હાસિલ કરતા હૈ. કિસી ભાઈસે મુલાકાત હોતી હૈ જિસસે કોઈ દીની ફાઈદા હો જાતા હૈ યા કોઈ હિકમતકી બાત સુનનેકો મિલ જાતી હૈ, યા અલ્લાહકી રહમત મિલ જાતી હૈ જિસકા હર મુસલમાનકો ઈન્તિઝાર રેહતા હૈ.

(૩) મસ્જિદકો સાફ સુથરા રખિયે, મસ્જિદમેં ઝાડૂ દીજિયે, કોડા કરકટ સાફ કીજિયે, ખૂશ્બૂ સુલગાઈયે.

અન્ અબી હુરૈરત રદિયલ્લાહુ અન્હુ અન્નમ્ રઅતન્ સૌદાઅ કાનત્ તકુમ્મુલ્ મસ્જિદ ફફકદહા રસૂલુલ્લાહિ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ, ફ સઅલ અન્હા બઅ્દ અય્યામિન, ફકીલ લહૂ ઈન્નહા માતત્ ફકાલ ફહલ્લા આઝન્તુમૂની, ફઅતા કબ્રહા ફસલ્લા અલૈહા.

(મુત્તફિક અલૈહ)

તર્જુમા : અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે એક કાલી ઔરત મસ્જિદમેં ઝાડૂ લગાતી થી, હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને કુછ દિનોં તક ઉસ ઔરતકો નહીં પાયા, તો ઉસકે બારેમેં સવાલ કિયા. હુઝૂરસે કહા ગયા કે ઉસકા તો ઈન્તિકાલ હો ચુકા હૈ, તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશદ ફમાયા

કે મુઝે ક્યૂં ખબર ન દી. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ઉસકી કબ્ર પર આએ ઔર નમાઝ પઢ્હી.

વ અન્ આઈશત રદિયલ્લાહુ અન્હા કાલત : અમરના રસૂલુલ્લાહિ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ બિબિનાઈલ્ મસાજિદિ ફીદૂરિ, વ અન્ તુનઝ્ઝફ વ તુતય્યબ. (રવાહુ અહમદ વ તિરમિઝી)

તર્જુમા : હઝરત આઈશા (રદિ.) ઈરશાદ ફરમાતી હૈં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને હમેં હુકમ દિયા કે મહલ્લોંમેં મસ્જિદેં બનાએં, મસ્જિદોંકો સાફ સુથરા રખ્ખેં ઔર મસ્જિદોંમેં ખૂશ્બૂ સુલગાએં.

(૪) મસ્જિદમેં સુકૂનસે બૈઠિયે ઔર દુનિયાકી બાતેં ન કીજિયે. મસ્જિદમેં શોર મચાના, ઠઠ્ઠા મઝાક કરના, બાઝારકા ભાવ પૂછના ઔર બતાના, દુનિયાકે હાલાત પર તબ્સિરહ કરના, ઔર ખરીદો ફરોખ્તકા બાઝાર ગરમ કરના મસ્જિદકી બે હુરમતી હૈ. મસ્જિદ ખુદાકી ઈબાદતકા ઘર હૈ, ઉસમેં સિર્ફ ઈબાદત કીજિયે. ઈસી તરહ મસ્જિદમેં ઐસે છોટે બચ્ચોંકો ન લે જાઈયે જો મસ્જિદકે એહતિરામકા શુઉર ન રખતે હોં, ઔર મસ્જિદમેં પેશાબ, પાખાના કરેં યા થૂકેં. ઈસી તરહ મસ્જિદમેં તીર ઔર તલવાર ન નિકાલેં.

અન્ વાષિલત ઈબ્ને અસ્કઅ અન્ન ન્નબિય્ય સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કાલ : જન્નિબૂ મસાજિદકુમ્ સિબ્યાનકુમ્ વ મજાનીનકુમ્ વ શિરા અકુમ વ બૈઅકુમ્ વ ખુસૂમાતિકુમ્ વ રફ્અ અસ્વાતિકુમ્ વ ઈકામત હુદૂ દિકુમ્ વ સલ્લ સુયૂફિકુમ.....

(ઈબ્ને માજા, બાબે યકરહુ ફિલ મસ્જિદ)

તર્જુમા : હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે મસ્જિદોંસે દૂર રખ્ખો, (યા'ની મસ્જિદોંમેં ન લે જાઓ) અપને બચ્ચોંકો, મજનૂનોંકો, ખરીદો ફરોખ્તકો, ઝગડોંકો, શોરો ગુલકો, હુદૂદ કાઈમ કરનેકો, ઔર તલવારોંકે નિકાલનેકો.

(૫) મસ્જિદમેં થૂકનેસે એહતિયાત કરો.

અન્ અનસિન્ રદિયલ્લાહુ અન્હુ કાલ, કાલ રસૂલુલ્લાહિ સલ્લલ્લાહુ

અલૈહિ વ સલ્લમ : અલ્બુસાકુ ફીલ મસ્જિદિ ખતીઅતુંવ્ વ કફ્ફારતુહા દફ્નુહા. (રવાહુ બુખારી વ મુસ્લિમ)

હઝરત અનસ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે મસ્જિદમેં થૂકના ગુનાહ હૈ ઔર (અગર થૂક દિયા તો) ઉસકા કફ્ફારા ઈસ થૂકકો સાફ કરના હૈ.

(૬) અગર આપકી કોઈ ચીઝ કહીં બાહિર ગુમ હો જાએ તો ઉસકા એલાન મસ્જિદમેં ન કીજિયે.

અન્ અબી હુરૈરત અનિન્નબિય્યિ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કાલ, ઈઝા રએતુમ્ મંય્યન્શુદુ ઝાલ્લત ફિલ મસ્જિદિ ફકૂલૂ લા રદ્દહલ્લાહુ અલૈહ.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ઈરશાદ ફરમાતે હૈં કે જબ તુમ કિસીકો દેખો કે વો મસ્જિદમેં અપની ગુમશુદા ચીઝકા એલાન કર રહા હૈ તો ઉસકો બદ દુઆ દો ઔર કહો કે અલ્લાહ યે ચીઝ તુઝે વાપસ ન કરે.

(૭) મસ્જિદકો ગુઝરગાહ ન બનાઈયે, મસ્જિદકે દરવાઝેમેં દાખિલ હોનેકે બાદ મસ્જિદકા યે હક હૈ કે આપ ઉસમેં નમાઝ પઢેં યા બૈઠકર ઝિક્રો-તિલાવત કરેં.

(૮) મસ્જિદમેં દાખિલ હોતે વક્ત પેહલે દાયાં પાંવ રખિયે ઔર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) પર દુરૂદ વ સલામ ભેજિયે, ફિર યે દુઆ પઢિયે. નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ : "જબ તુમમેંસે કોઈ મસ્જિદમેં આએ તો પેહલે નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) પર દુરૂદ ભેજે ઔર ફિર યે દુઆ પઢે :

અલ્લાહુમ્મફ્તહ્લી અબ્વાબ રહ્મતિક. (મુસ્લિમ)

અય ખુદા! મેરે લિયે અપની રહમતકે દરવાઝે ખોલ દે.

ઔર મસ્જિદમેં દાખિલ હોનેકે બાદ દો રકા'ત પઢિયે, ઈસ નફલકો તહિય્યતુલ મસ્જિદ કેહતે હૈં, ઈસી તરહ જબ કભી સફરસે વાપસી હો તો સબસે પેહલે મસ્જિદ પહોંચકર દો રકા'ત નફલ પઢિયે, ઔર

ઉસકે બાદ અપને ઘર જાઈયે, નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) જબ ભી સફરસે વાપસ હોતે તો પેહલે મસ્જિદમેં જાકર નફલ પઢતે ઔર ફિર અપને ઘર તશરીફ લે જાતે.

(૯) મસ્જિદસે નિકલતે વક્ત બાયાં પાંવ બાહિર રખિયે ઔર યે દુઆ પઢિયે :

અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની અસ્અલુક મિન ફઝ્લિક. (મુસ્લિમ)

અય ખુદા! મૈં તુઝસે તેરે ફઝલકા સવાલ કરતા હૂં.

(૧૦) મસ્જિદમેં બાકાઈદા અઝાન ઔર નમાઝ બાજમાઅતકા નઝ્મ કાઈમ કીજિયે. ઔર મુઅઝ્ઝિન ઔર ઈમામ ઉન લોગોંકો બનાઈયે જો અપને દીન વ અખ્લાકમેં બહૈસિયત મજમૂઈ સબસે બેહતર હોં. જહાં તક મુમકિન હો કોશિશ કીજિયે કે ઐસે લોગ અઝાન ઔર ઈમામતકે ફરાઈઝ અંજામ દેં જો મુઆવઝા (પગાર) ન લેં, ઔર અપની ખૂશીસે આખિરતકે સવાબકી તલબમેં ઉન ફરાઈઝકો અંજામ દેં.

(૧૧) અઝાનકે બાદ યે દુઆ પઢેં, નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જિસ શખ્સને અઝાન સુનકર યે દુઆ માંગી, કિયામતકે રોઝ વો મેરી શફાઅતકા હકદાર હોગા.

અલ્લાહુમ્મ રબ્બ હાઝિહિ દઅ્વતિ ત્તામ્મતિ, વસ્સલાતિલ્ કાઈમતિ, આતિ મુહમ્મદનિલ વસીલત વલ ફઝીલત, વબ્અષ્હુ મકામમ્ મહ્મૂદ નિલ્લઝી વ અત્તહૂ. (બુખારી)

તર્જુમા : અય અલ્લાહ! ઈસ કામિલ દઅવત ઔર ઈસ ખડી હોનેવાલી નમાઝકે માલિક મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કો અપના કુર્બ ઔર ફઝીલત અતા ફરમા ઔર ઉનકો ઉસ મકામે મહમૂદ પર ફાઈઝ કર જિસકા તૂને ઉનસે વા'દા ફરમાયા હૈ.

(૧૨) મુઅઝ્ઝિન જબ અઝાન દે રહા હો તો ઉસકે કલિમાત સુન સુનકર આપ ભી દોહરાઈયે, અલબત્તા જબ વો **હય્ય અલસ્સલાહ** ઔર **હય્ય અલલ્ ફલાહ** કહે તો ઉસકે જવાબમેં કહિયે : **લા હૌલ વલા કુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહિલ્ અલિય્યિલ્ અઝીમ,** ઔર ફજરકી અઝાનમેં જબ મુઅઝ્ઝિન

અસ્સલાતુ ખૈરુમ્ મિનન્નૌમ કહે તો જવાબમેં યે કલિમાત કહિયે : **સદક્ત વ બરરૂત.**

(૧૩) તકબીર કેહનેવાલા જબ **કદ્કા મતિસ્સલાહ** કહે તો જવાબમેં યે કલિમાત કહિયે : **અકામહલ્લાહુ વ અદામહા** "ખુદા ઉસે હમેશા કાઈમ રખ્ખે."

(૧૪) હોશિયાર બચ્ચોંકો અપને સાથ મસ્જિદમેં લે જાઈયે, માંઓંકો ચાહિયે કે વો તરગીબ દે દેકર ભેજેં તાકે બચ્ચોંમેં શૌક પૈદા હો ઔર મસ્જિદમેં ઉનકે સાથ નિહાયત નરમી, મુહબ્બત ઔર શફકતકા સુલૂક કીજિયે.

(૧૫) મસ્જિદમેં ડરતે લરઝતે જાઈયે ઔર દાખિલ હોતે વક્ત **અસ્સલામુ અલૈકુમ** કહિયે ઔર ખામોશ બૈઠકર ઈસ તરહ ઝિક્ર કીજિયે કે ખુદાકી અઝમત વ જલાલ આપકે દિલ પર છાયા હુવા હો, હંસતે બોલતે ગફલતકે સાથ મસ્જિદમેં દાખિલ હોના, ગાફિલોં ઔર બે અદબોંકા કામ હૈ, જિનકે દિલ ખુદાકે ખૌફસે ખાલી હૈં. બા'ઝ લોગ ઈમામકે સાથ રૂકૂઅમેં શરીક હોને ઔર રકા'ત પાનેકે લિયે મસ્જિદમેં દૌડતે હૈં, યે મસ્જિદકે એહતિરામકે ખિલાફ હૈ, રકા'ત મિલે ન મિલે, સંજીદગી, વકાર ઔર આજિઝીકે સાથ મસ્જિદમેં ચલિયે ઔર ભાગદૌડસે પરહેઝ કીજિયે.

(૧૬) મસ્જિદમેં નમાઝકે લિયે ઝૌક વ શૌકસે જાઈયે. નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : "જો લોગ સુબહકે અંધેરેમેં મસ્જિદકી તરફ જાતે હૈં કિયામતમેં ઉનકે સાથ કામિલ રોશની હોગી, ઔર યે ભી ફરમાયા : નમાઝ બાજમાઅતકે લિયે મસ્જિદમેં જાનેવાલેકા હર કદમ એક નેકીકો વાજિબ કરતા ઔર એક ગુનાહકો મિટાતા હૈ. (ઈબ્ને હબ્બાન)

(૧૭) બા'ઝ લોગ મસાજિદમેં અપને મોબાઈલ ચાર્જ કરતે હૈં, યે સહીહ નહીં હૈ, ક્યૂંકે મસ્જિદકી તમામ ચીઝેં વકફ કી હુઈ હૈં, ઔર ઈસ તરહકી હરકત કરના ખયાનત હૈ, અગર ચાર્જ કરના ઝરૂરી હો તો મસ્જિદકે અતરાફમેં કિસી દુકાનમેં ચાર્જ કર લેં, ઔર અગર મસ્જિદ હીમેં ચાર્જ કર લિયા તો અંદાઝાસે ઉતની રકમ મસ્જિદમેં દે દે. ઈસી તરહ મસ્જિદમેં દાખિલ હોનેસે પેહલે મોબાઈલ બંદ કર દેં, ઈસ લિયે કે

ઉસકી ઘંટીસે નમાઝિયોંકી નમાઝોંમેં ખલલ વાકેઅ હોગા.

(૧૮) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : જો શખ્સ બાવુઝૂ ફર્ઝ નમાઝકે લિયે ચલકર મસ્જિદ જાતા હૈ ઉસકા સવાબ મોહરિમ હાજીકી તરહ હોતા હૈ, ઔર જો ચાશ્તકી નમાઝકી ગર્ઝસે ચલકર જાતા હૈ ઔર સિર્ફ ચાશ્તકી નમાઝકા ઈરાદા હી ઉસકો ખડા કરતા હૈ, ઉસકા સવાબ ઉમરહ કરનેવાલેકે સવાબકે બરાબર હોતા હૈ. ઔર (એક) નમાઝકે પીછે (દૂસરી) નમાઝ ઈલ્લિય્યીન મેં લિખ દી જાતી હૈ. બગવી ઔર તબરાનીને હઝરત અબૂ ઉમામહ (રદિ.) કી રિવાયતસે હદીસે મઝકૂર ઈન અલ્ફાઝકે સાથ બયાન કી હૈ જો શખ્સ ફર્ઝ નમાઝકે લિયે પૈદલ ચલકર મસ્જિદ ગયા તો યે નમાઝ નફલ હજકી તરહ હોગી, ઔર જો શખ્સ નફલ નમાઝકે લિયે પૈદલ ચલકર ગયા તો યે નમાઝ નફલ ઉમરહકી તરહ હોગી.

(તફસીરે મઝહરી, જિલ્દ ૮, સફા ૩૮૨)

(૧૯) અઝાન વ ઈકામત સુનનેકી હાલતમેં ન બાતચીત કરે ન સલામ કરે ઔર ન સલામકા જવાબ દે (યા'ની મુનાસિબ નહીં હૈ ઔર ખિલાફે ઔલા હૈ). અઝાન ઔર ઈકામતકે વક્ત કુરઆન શરીફ ભી ન પઢે, ઔર અગર પેહલેસે પઢ રહા હૈ તો પઢના છોડકર અઝાન યા ઈકામતકે સુનને ઔર જવાબ દેનેમેં મશ્ગૂલ હો યે અફઝલ હૈ ઔર અગર પઢતા રહે તબ ભી જાઈઝ હૈ. અગર ઈકામતકે વક્ત દુઆમેં મશ્ગૂલ હો તો હરજ નહીં.

(ફઝાઈલે અઝાન વ ઈકામત, મુસન્નિફા : અબ્દુર્રહમાન હાશમી)

(૨૦) મસ્જિદમેં ઈજાઝતકે બગૈર પંખા ઔર લાઈટ ઈસ્તે'માલ ન કરે.

હદીસ ઔર સાહિબે હદીસકા બુલંદ મકામ

હદીસે કુદસીમેં વારિદ હૈ : લૌલાક લમા ખલક્તુલ્ અફલાક.

(અય મહેબૂબ! અગર આપ ન હોતે તો મૈં કાઈનાતકો પૈદા હી ન કરતા)

યાની અગર મોહસિને ઈન્સાનિયત હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કી દુનિયામેં તશરીફ આવરી ન હોતી તો યે જિન્ન વ બશર, સૂરજ, ચાંદ, દરખ્ત, પહાડ, દરિયા, ખુશ્કી, ફૂલોંકી મહક, ચિડિયોંકી ચહક, સબ્ઝેકી લહક, સમાઅ વ સમક, રફઅત વ પસ્તી, ખૂશહાલી વ બદહાલી, ઝમીનકી નરમી, સૂરજકી ગરમી, દરિયાકી રવાની, કવાકિબે આસમાની, ખિઝાં વ બહાર, બયાબાન વ મુર્ગઝાર, નબાતાત વ જમાદાત, જવાહિર વ મઅદનિયાત, જંગલકે દરિંદે, હવાકે પરિંદે, ગર્ઝ કાઈનાતકી કિસી ચીઝકા નામો નિશાન ન હોતા.

ફખ્રે મૌજૂદાત સૈયેદુલ અવ્વલીન મહેબૂબે રબ્બુલ આલમીન સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ વો ઝાત સુતૂદહ સિફાત હૈં કે :

(૧) જિનકી ખાતિર કાઈનાતે હસ્ત વ બૂદકો વુજૂદ મિલા.

(૨) જિનકી બરકતસે ઈન્સાનિયતકો શુઉર મિલા.

(૩) જિનકે ગલેમેં લૌલાક કા હાર પહેનાયા ગયા.

(૪) જિનકો (રફઅના લક ઝિક્રક) કા તાજ પહેનાયા ગયા.

(૫) જિનકી બરકતસે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કો સિયાદત (સરદારી) કા તમ્ગા મિલા.

(૬) જિનકા કલિમહ હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) કી અંગૂઠી પર કુંદા થા.

(૭) જિનકે હુસ્નો જમાલકા પરતવ હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) કો મિલા.

(૮) જિનકે સબ્રકા નમૂના હઝરત ઐયૂબ (અલૈ.) કો મિલા.

(૯) જિનકે કુર્બકા એક લેહઝા હઝરત મૂસા (અલૈ.) કો મુકાલમાતકી સૂરતમેં મિલા.

(૧૦) જિનકે મરતબેકા એક હિસ્સા હઝરત હારૂન (અલૈ.) કો વઝારતકી સૂરતમેં મિલા.

(૧૧) જિનકી નઅતકા એક મિસરઅ હઝરત દાઉદ (અલૈ.) કા નગમા બના.

(૧૨) જિનકી ઈફ્ફતકા શમ્મહ અસ્મતે યહયા (અલૈ.) કા

જલવહ બના.

(૧૩) જિનકે દફતરે હિકમતકી એક સતર હઝરત લુકમાનકો નસીબ હુઈ.

(૧૪) જિનકી રફઅત વ બુલંદીકી એક ઝલક હઝરત ઈસા (અલૈ.) કો નસીબ હુઈ.

(૧૫) જિનકા વુજૂદે મસઊદ દુઆએ ખલીલ ઔર નવેદે મસીહા બના.

(૧૬) જિનકી આમદકી બરકતસે લશ્કરે અબ્રહા કઅસ્ફિમ્ મઅ્કૂલ બના.

(૧૭) જિનકી વિલાદત બા સઆદતસે ફારિસકે આતિશકદે બુઝે.

(૧૮) જિનકો બેઅસતસે હી સાદિક અમીનકા લકબ મિલા.

(૧૯) જિનકી અંગુશ્તે મુબારકકે ઈશારે પર ચાંદ દો ટુકડે હુવા.

(૨૦) જિનકી રિસાલતકી ગવાહી જમાદાત (કંકર) ને ભી દી.

(૨૧) જિનકે હિસ્સેમેં મેઅરાજકી અઝમત આઈ.

(૨૨) જિનકે દરે અકદસકે ખાક નશીન સિદ્દીકે અકબર (રદિ.) બને.

(૨૩) જિનકે ખિરમન ઈમાનકે રેઝાચીં ફારૂકે આ'ઝમ (રદિ.) બને.

(૨૪) જિનકે હયાકી કિરનસે ઉસમાન (રદિ.) ઝિન્નૂરૈન બને.

(૨૫) જિનકે બહરે ઈલ્મકે છીંટોંસે અલી મુરતઝા (રદિ.) બાબુલ ઈલ્મ બને.

(૨૬) જિનકે શહેરકો રબ્બે કાઈનાતને "બલદે અમીન" કહા.

(૨૭) જિન પર નાઝિલ હોનેવાલી કિતાબકો "કિતાબે મુબીન" બતલાયા.

(૨૮) જિન પર રબ્બે કરીમ ઔર ઉસકે ફરિશ્તે રહમત ભેજતે હૈં.

(૨૯) જિનકી ઉમ્મતકો ખૈરૂલ ઉમમકે નામસે યાદ કરતે હૈં.

ઈસ ખાસ રસૂલકે આદાબ બજા લાનેકી તાકીદ કીજિયે. અલ્લાહ તઆલાકા ઈરશાદ હૈ ઈન્ના અર્સલ્નાક શાહિદંવ્ વ મુબશ્શિરંવ્ વ નઝીરા, લિતુઅ્મિનૂ બિલ્લાહિ વ રસૂલિહી વ તુઅઝ્ઝિરૂહુ વ તુવક્કિરૂહ)

(ફતહ, આયત ૮-૯)

"યકીનન હમને તુઝે ગવાહી દેનેવાલા, ખૂશખબરી સુનાનેવાલા ઔર ડરાનેવાલા બનાકર ભેજા તાકે (અય મુસલમાનો!) તુમ અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ (સ.અ.વ.) પર ઈમાન લાઓ ઔર ઉનકી મદદ કરો ઔર ઉનકા અદબ કરો."

હદીસે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસ્સલામકા અદબ

વો શાહે ઉમમ, વો સરાપા જૂદો કરમ, વો માહે ફઝલ વ કમાલ વો સરાપા હુસ્નો જમાલ કે :

(૩૦) જિનકી આમદકી ખૂશખબરી હર ઈલ્હામી કિતાબમેં દી ગઈ.

(૩૧) જિનકે નૂરે વિલાદતને દુનિયાકો જગમગાયા.

(૩૨) જિનકે હૂસ્નો જમાલકા તઝકિરા કુરઆન મજીદમેં આયા.

(૩૩) જિનકે લુઆબે મુબારકને કડવે પાનીકો મીઠા કર દિયા.

(૩૪) જિનકી મુબારક ઉન્ગલિયોંસે પાનીકા ચશ્મા ઉબલ પડા.

(૩૫) જિનકી ચશ્મે મુબારક અગર મહવે ખ્વાબ હોતી તો ભી દિલ મુબારક બેદાર રેહતા.

(૩૬) જિનકા મુબારક પસીના મુશ્ક વ અંબરસે ભી ઝિયાદા ખૂશ્બૂદાર થા.

(૩૭) જિનકે જિસ્મે અતહર પર મખ્ખી ભી ન બૈઠતી થી.

(૩૮) જિનકી વિલાદત બાસઆદત પર શયાતીનકો આસમાન પર જાનેસે રોક દિયા ગયા.

(૩૯) જિનકા કરીન (હમનશીન) ઔર મુઅક્કિલ જિન્ન ભી મુસલમાન હો ગયા.

(૪૦) જિન પર દુરૂદો સલામ ભેજના ઉમ્મતકે લિયે વાજિબ કર દિયા ગયા.

(૪૧) જિનકો રહમતુલ લિલ આલમીન બનાકર ભેજા ગયા.

(૪૨) જિનકે સર પર નુસિરતુ બિર્રુઅ્બિ કા તાજ સજાયા ગયા.

(૪૩) જિનકે હુજરા ઔર મિમ્બરકા દરમિયાની હિસ્સા બેહિશ્તકે બાગોંમેંસે એક બાગ હૈ.

(૪૪) જિનકો કિયામતકે દિન મકામે મહમૂદ અતા કિયા જાએગા.

(૪૫) જિનકો હૌઝે કૌસરકા વાલી બનાયા જાએગા.

(૪૬) જિનકી ઉમ્મત કિયામતકે દિન સબ ઉમ્મતોંસે ઝિયાદા હોગી.

(૪૭) જિનસે દીનકી તબ્લીગ પર કિયામતકે દિન ગવાહી તલબ કી જાએગી.

(૪૮) જિન પર નાઝિલ હોનેવાલી કિતાબ, જન્નતમેં ભી પઢી જાએગી.

(૪૯) જિનકી અરબી ઝબાન અહલે જન્નતકી ઝબાન બના દી જાએગી.

(૫૦) જિનકે ખૈર મકદમકે લિયે કાઈનાતકો દુલ્હનકી તરહ સજાયા ગયા. બકૌલ શખ્સે :

કિતાબે ફિતરતકે સરે વરક પર જો નામે અહમદ (સ.) રકમ ન હોતા
તો નક્શે હસ્તી ઉભર ન સકતા વુજૂદે લૌહે કલમ ન હોતા
ઝમીં ન હોતી ફલક ન હોતા અરબ ન હોતા અજમ ન હોતા
યે મહેફિલ કુન ફકાં ન હોતી અગર વો શાહે ઉમમ ન હોતા

કાઝી અયાઝ (રહ.) કિતાબે શિફામેં ફરમાતે હૈં કે વો તમામ ચીઝેં જિનકો સૈયદના રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે નિસ્બત હૈ, ઉનકી તા'ઝીમ વ તકરીમ કરના, હરમૈનમેં આપ (સ.અ.વ.) કે મુશાહિદ વ મસાકિન (ઘરોં) કી તા'ઝીમ કરના ઔર વો ચીઝેં જો આપ (સ.અ.વ.) કે નામસે પુકારી જાતી હોં યા જિનકો આપને અપને દસ્તે મુબારકસે છુવા હો, ઉન સબકા અદબ વ ઈકરામ કરના દર હકીકત નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) હી કે ઈકરામમેં દાખિલ હૈ. સલફે સાલિહીનકા દસ્તૂર થા કે જિન મહેફિલોંમેં હદીસે નબવી સુની યા સુનાઈ જાતી ઉન મહેફિલોંમેં બા અદબ ઔર બાવકાર બૈઠતે, જિસ તરહ સહાબએ કિરામ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં બા અદબ હોકર બૈઠતે થે. યે સબ ઈસ

લિયે થા કે વો હદીસે રસૂલકે અદબકો દર હકીકત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કા અદબ તસવ્વુર કરતે થે.

હદીસે મુબારક પઢ્હને યા પઢ્હાને ઔર સુનને યા સુનાનેકી મજાલિસકે ચંદ આદાબ

(૧) અફઝલ દરજા તો યે હૈ કે ગુસલ કર લિયા જાએ, અગર યે ન હો સકે તો કમ અઝ કમ બાવુઝૂ હોકર મજલિસમેં શામિલ હોના.

(૨) જિસ્મ ઔર કપડોં પર ખૂશ્બૂ લગાના.

(૩) દો ઝાનૂ હોકર બૈઠના.

(૪) પઢ્હનેવાલેકે લિયે હદીસે મુબારક ઊંચી જગહ પર બૈઠકર પઢ્હના.

(૫) જબ હદીસે મુબારક પઢ્હી જાએ તો આવાઝકો પસ્ત રખના.

(૬) સુનનેવાલોંકે લિયે હદીસે મુબારક ખામોશીસે સુનના.

(૭) હદીસે મુબારક પઢ્હને યા પઢ્હાનેકે દૌરાન અગર કોઈ મહેમાન ભી આ જાએ તો ઉસકી તા'ઝીમકે લિયે ન ઉઠના.

(૮) અગર કોઈ હદીસે મુબારક પેહલે પઢ્હી યા સુની હો તો ઉસે ભી ઈસ તરહ પૂરી તવજ્જોહસે સુનના જૈસે પેહલી દફા સુન રહા હો.

હદીસ શરીફકે અદબકે તઅલ્લુકસે ચંદ વાકિઆત

પહેલા વાકિઆ

એક શખ્સને હઝરત નાનોતવી (રહ.) કો સબ્ઝ રંગકા નિહાયત

ખૂબસૂરત જૂતા હદિયા પેશ કિયા, આપને હદિયાકો સુન્નતકી નિય્યતસે કબૂલ તો ફરમા લિયા મગર જૂતેકો ઈસ્તે'માલ ન કિયા. કિસીકે પૂછને પર ફરમાયા, કાસિમકો ઝેબ નહીં દેતા કે ગુંબદે ખિઝરાકા રંગ ભી સબ્ઝ હો ઔર મેરે જૂતેકા રંગ ભી સબ્ઝ હો, સબ્ઝ રંગકા જૂતા પહેનના મેરે નઝદીક બેઅદબી હૈ.

દૂસરા વાકિઆ

કિસી શખ્સને હઝરત ગંગોહી (રહ.) કો એક કપડા પેશ કરતે હુએ કહા કે યે મદીના મુનવ્વરહસે લાયા હૂં. આપને ઉસ કપડેકો બોસા દિયા ઔર આંખોંસે લગાયા. એક તાલિબે ઈલ્મને કહા : હઝરત! યે તો ગૈર મુલ્કી (વિદેશી) કપડા હૈ, મદીનેકા બના હુવા તો નહીં હૈ. હઝરતને ફરમાયા : જિસ મુલ્કકા ભી બના હુવા હો, ઈસે નબી (સ.અ.વ.) કે શહેરકી હવા તો લગી હૈ. ઈશ્કે નબવી ઔર અદબે નબવીકી કિતની ઉમદા મિસાલ હૈ.

તીસરા વાકિઆ

હઝરત ઈમામ બુખારી (રહ.) કે ઉસ્તાદ ઈમામ અબ્દુર્રહમાન બિન મહેદી (વફાત સન હિજરી ૧૯૮) કા યે મા'મૂલ થા કે જબ ઉનકે સામને હદીસે પાક પઢી યા સુનાઈ જાતી તો વો લોગોંકો ખામોશ રેહનેકા હુકમ દેતે ઔર ફરમાતે (**લા તર્ફઊ અસ્વાતકુમ્ ફૌક સૌતિન્નબી**) કે અપની આવાઝોંકો નબીએ અકરમ **સલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમકી** આવાઝ પર બુલંદ ન કરો, ઔર યે ભી ફરમાતે કે હદીસ શરીફ પઢતે પઢાતે વક્ત ખામોશ રેહના ઈસી તરહ લાઝિમ હૈ જિસ તરહ આપકે દુનિયામેં ઈરશાદ ફરમાતે વક્ત લાઝિમ થા.

(મદારિજુન્નુબુવ્વહ)

ચોથા વાકિઆ

રઈસુ ત્તાબિઈન હઝરત સઈદ બિન મુસય્યિબ (રહ.) (વફાત ૯૩ હિજરી) બીમાર હોનેકી વજહસે એક પેહલૂ પર લેટે હુએ થે, ઈતનેમેં એક શખ્સને ઉનસે એક હદીસકે મુતઅલ્લિક દરયાફત કિયા : વો ફૌરન ઉઠંકર બૈઠ ગયે ઔર હદીસ બયાન કી. સાઈલને કહા કે આપને ઈતની તકલીફ ક્યૂં કી? ફરમાયા : મૈં ઉસ ચીઝકો પસંદ નહીં કરતા કે નબીએ અકરમ (સ.અ.વ.) કી હદીસ કરવટકે બલ લેટે લેટે બયાન કરૂં.

(મદારિજુન્નુબુવ્વહ, જિલ્દ ૧, સફા ૫,૧)

પાંચવાં વાકિઆ

જબ લોગ ઈમામ માલિક (રહ.) કે પાસ ઈલ્મ હાસિલ કરનેકે લિયે આતે તો એક ખાદિમા ઉન લોગોંસે પેહલે દરયાફત કરતી કે હદીસે મુબારકકે લિયે આએ હો યા ફિકહી મસાઈલ મા'લૂમ કરનેકે લિયે? અગર વો કેહતે કે મસાઈલ મા'લૂમ કરનેકે લિયે આએ હૈં તો ઈમામ માલિક ફૌરન નિકલ આતે. અગર વો કેહતે કે હમ હદીસે મુબારકકો સુનનેકે લિયે આએ હૈં, તો ઈમામ માલિક ગુસલ કરકે ખૂશ્બૂ લગાતે ઔર નયા લિબાસ પહેનકર બાહિર તશરીફ લાતે. આપકે લિયે એક તખ્ત બિછાયા જાતા જિસ પર બૈઠકર આપ હદીસ બયાન ફરમાતે. રિવાયતકે દરમિયાન મજલિસમેં ઊદ (ખૂશ્બૂ) કી ધૂની દી જાતી. કિસી તાલિબે ઈલ્મને ઈસ એહતિમામકી વજહ પૂછી તો ફરમાયા : મૈં ચાહતા હૂં કે ઈસ તરહ સૈયદના રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી હદીસકી તા'ઝીમ કરૂં.

છઠ્ઠા વાકિઆ

હઝરત શાહ અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) એક મરતબા દર્સે હદીસમેં

મશ્ગૂલ થે કે ઉનહેં સખ્ત પ્યાસકી વજહસે હલક ઈતના ખુશ્ક મહેસૂસ હુવા કે બોલના ભી મુશ્કિલ હો ગયા. ઉનહોંને એક તાલિબે ઈલ્મસે ફરમાયા : પાની લે આઓ. તાલિબે ઈલ્મ જબ ઘર પહોંચા ઔર પીનેકે લિયે પાની તલબ કિયા તો શાહ વલીયુલ્લાહ મુહદ્દિસ દહેલ્વી (રહ.) યે સુનકર બહોત પરેશાન હુએ ઔર ફરમાયા "અફસોસ! હમારે ખાનદાનસે ઈલ્મ રૂખ્સત હો ગયા." અહલિયા (બીવી) સાહિબાને કહા કે આપ જલ્દી ન કરેં, ચુનાંચે ઉનહોંને પાનીકે ગ્લાસમેં સિરકા મિલાકર ભેજા. શાહ અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) ને પી લિયા ઔર ઉનહેં પતા હી ન ચલા કે પાનીમેં સિરકા મિલા હુવા હૈ. જબ શાહ વલીયુલ્લાહ (રહ.) કો યે સૂરતે હાલ મા'લૂમ હુઈ તો ફરમાયા : "અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ! અભી હમારે ખાનદાનમેં ઈલ્મ બાકી હૈ."

સાતવાં વાકિઆ

ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) અદબકી વજહસે ઈમામે આ'ઝમ બને. હઝરત ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા (રહ.) અપની વાલિદાકા બહોત અદબ વ એહતિરામ કિયા કરતે થે, જબ કભી ઉનકી વાલિદા સાહિબાકો મસ્અલા મા'લૂમ કરના હોતા તો વો એક સન રસીદા (બડી ઉમરકે) ફકીહસે દરયાફત કરતીં, ઐસે મૌકા પર ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા (રહ.) અપની વાલિદાકો ઊંટ પર સવાર કરતે ઔર ખૂદ નકીલ પકડકર પૈદલ ચલતે. જબ લોગ દેખતે તો અદબ વ એહતિરામકી વજહસે રાસ્તેકે દોનોં તરફ ખડે હોકર સલામ કરતે. ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા (રહ.) કી વાલિદા ઉનસે મસ્અલા દરયાફત કરતીં, કઈ મરતબા ઐસા હોતા કે મુઅમ્મર ફકીહકો મસ્અલાકા સહીહ હલ માલૂમ ન હોતા તો વો ઝેરે લબ (યાની આહિસ્તાસે) ઈમામ આ'ઝમ અબૂ હનીફા (રહ.) સે પૂછ લેતે. ફિર ઊંચી આવાઝસે આપકી વાલિદાકો બતા દેતે. ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા (રહ.) કી તવાઝોઅ ઔર અદબકા યે આલમ થા કે સારી ઝિંદગી અપની વાલિદા

પર યે ઝાહિર ન હોને દિયા કે જો મસાઈલ આપ ઉનસે પૂછતી હૈં વો મૈં હી તો બતાતા હૂં. યે સબ ઈસ લિયે થા કે વાલિદા સાહિબાકી તબીઅત જિસ તરહ મુત્મઈન હોતી હૈ હોની ચાહિયે, ઈસ અદબ વ એહતિરામકે સદકે હી ઈમામે આ'ઝમ બને.

આખિરમેં દુઆ હૈ કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ હમ સબકો હદીસ ઔર સાહિબે હદીસકા અદબ કરનેકી ભરપૂર તૌફીક અતા ફરમાએ, ઈસ લિયે કે અદબ હીસે ઈન્સાન દરજએ કમાલકો પહોંચતા હૈ ઔર બે-અદબ મહેરૂમ રેહતા હૈ.

સાત અજીબો ગરીબ સવાલ ઔર સાત અજીબો ગરીબ જવાબ

એક આદમી ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) કે પાસ આયા ઔર એક અજીબો ગરીબ સવાલ કિયા કે આપ ઉસ શખ્સકે બારેમેં ક્યા કેહતે હો જો :

(૧) બિન દેખે ગવાહી દેતા હો. (૨) યહૂદ વ નસારાકી બાતકી તસ્દીક (સચ) કરતા હો. (૩) અલ્લાહકી રહમતસે દૂર ભાગતા હો. (૪) મુરદાર ખા લેતા હો. (૫) જિસકી તરફ અલ્લાહને બુલાયા હો ઉસકી પરવાહ ન કરતા હો. (૬) જિસસે અલ્લાહને ડરાયા હો ઉસકા ખૌફ ન કરતા હો. (૭) ફિત્નેકો મહેબૂબ રખતા હો.

ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) ને ફરમાયા : વો શખ્સ મોમિન હૈ, સવાલ પૂછનેવાલા બડા હૈરાન હુવા, કેહને લગા : જી વો કૈસે? ફરમાયા :

(૧) દેખો! તુમને કહા કે બિન દેખે ગવાહી દેતા હો, તો મોમિન અપને પરવરદિગારકી બિન દેખે ગવાહી દેતા હૈ.

(૨) દેખો! તુમને કહા કે યહૂદ વ નસારાકી બાતકી તસ્દીક કરતા હો, કુરઆનમેં આયા હૈ **(વ કાલતિલ્ યહૂદુ લૈસતિ ન્નસારા અલા શૈઈવ્ વકાલતિ ન્નસારા લૈસતિલ્ યહૂદુ અલા શૈઈન.)** (સૂરએ બકરહ ૧૧૩)

"યહૂદ કેહતે હૈં કે નસરાની હક પર નહીં ઔર નસરાની કેહતે

હૈં કે યહૂદી હક પર નહીં." તો મોમિન ઉન દોનોંકી ઈસ બાતકી તસ્દીક કરતા હૈ.

(૩) દેખો! તુમને કહા કે અલ્લાહકી રહમતસે દૂર ભાગતા હૈ. તો દેખો! બારિશ અલ્લાહકી રહમત હૈ, ઔર બારિશસે તો હર બંદા ભાગતા હૈ કે કહીં કપડે ન ભીગ જાએં.

(૪) દેખો! તુમને કહા કે મુરદાર ખાતા હૈ, તો મછલી મુરદા હોતી હૈ, ઉસકો તો હર બંદા મઝે લે લેકર ખાતા હૈ.

(૫) દેખો! તુમને કહા કે જિસકી તરફ અલ્લાહને બુલાયા હૈ ઉસકી તરફ રગબત નહીં કરતા, પસ વો જન્નત હૈ કે અલ્લાહને ઉસકી તરફ બુલાયા હૈ : **(વલ્લાહુ યદ્ઊ ઈલા દારિસ્સલામ)** મગર ઉસકો મુશાહિદએ હક ઈતના મતલૂબ હૈ, અલ્લાહકી રઝા ઈતની મતલૂબ હૈ કે મહેબૂબે હકીકી કી તરફસે નઝર હટાકર વો જન્નતકી તરફ નઝર ડાલના કભી પસંદ નહીં કરતા.

(૬) દેખો! તુમને કહા કે જિસસે અલ્લાહને ડરાયા હૈ ઉસસે વો ડરતા નહીં, તો વો દોઝખ હૈ, ઉસકો અપને મહેબૂબકી નારાઝગીકી ઈતની ફિક્ર રેહતી હૈ કે જહન્નમમેં જલનેકી પરવાહ નહીં કરતા.

(૭) દેખો! તુમને કહા કે ઉસે ફિત્ના મહેબૂબ હૈ, પસ ઔલાદકો કુરઆનમેં ફરમાયા ગયા : **(ઈન્નમા અમ્વાલુકુમ્ વ ઔલાદુકુમ્ ફિત્નહ)** (સૂરએ તગાબુન, આયત : ૧૫) ઔર ઔલાદસે હર શખ્સકો તબ્ઈ મુહબ્બત હોતી હૈ. પસ વો શખ્સ મોમિન હૈ, સવાલ પૂછનેવાલા હૈરાન રેહ ગયા.

એક ઔર આદમી હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) કે પાસ આયા ઔર કેહને લગા કે મૈંને સુના હૈ કે આપ હર સવાલકા જવાબ દેતે હૈં. ફરમાયા કે તુમ ભી પૂછો. કેહને લગા : આપ યે બતાએં કે પાખાના મીઠા હોતા હૈ યા નમકીન? આપને ફરમાયા કે મીઠા હોતા હૈ, કેહને લગા : આપકે પાસ ઉસકી દલીલ ક્યા હૈ? ફરમાયા કે નમકીન ચીઝ પર મખ્ખિયાં નહીં બૈઠતીં, હમેશા મીઠી ચીઝ પર બૈઠતી હૈં.

હઝરત ફાતિમાને રોતે હુએ કહા કે અય અલ્લાહ! તેરી રાતેં બહોત છોટી હો ગઈ હૈં મૈંને દો રકા'તકી નિય્યત કી ઔર તેરી રાત ખતમ હો ગઈ

એક વક્ત થા કે ઔરતેં સારા દિન ઘરકે કામકાજમેં મશ્ગૂલ રેહતી થીં ઔર જબ રાત આતી થી તો મુસલ્લા પર રાત ગુઝાર દિયા કરતી થીં. સૈયદના ફાતિમા ઝોહરા (રદિ.) કે બારેમેં આતા હૈ કે સરદિયોંકી લંબી રાત થી, ઈશાકી નમાઝ પઢકર દો રકા'ત નફલકી નિય્યત બાંધ લી, તબીઅતમેં ઐસા સુરૂર થા, ઐસા મઝા થા, તિલાવતે કુરઆનમેં ઐસી હલાવત નસીબ હુઈ કે પઢતી રહીં, હત્તાકે જબ સલામ ફેરા તો દેખા કે સુબહકા વક્ત હોનેકો હૈ, તો રોને બૈઠ ગઈ ઔર યે દુઆ કરને લગીં કે અય અલ્લાહ! તેરી રાતેં ભી છોટી હો ગઈ કે મૈંને દો રકા'તકી નિય્યત બાંધી ઔર તેરી રાત ખતમ હો ગઈ.

એક વો ઔરતેં થીં જિનકો રાતોંકે છોટા હોનેકા શિકવા હુવા કરતા થા, આજ હમારી માંએં બહેનેં હૈં જિનમેંસે કિસ્મત વાલિયોંકો પાંચ વક્તકી નમાઝ પઢનેકી તૌફીક નસીબ હોતી હૈ.

આપકા શૌહર જબ તિજારતકે લિયે જાએ તો આપ ચાશતકી નમાઝ પઢકર બરકતકી દુઆ કરેં તો રોઝીમેં બરકત હોગી

એક વક્ત થા જબકે ખાવિંદ હઝરાત તિજારતકે લિયે ઘરસે નિકલા કરતે થે તો ઉનકી બીવિયાં મુસલ્લે પર બૈઠકર ચાશતકી નમાઝેં પઢા કરતી

થીં. ઉનકી બીવિયાં અપને દામન ફૈલાકર અલ્લાહસે દુઆએં માંગતી થીં. અય અલ્લાહ! મેરા ખાવિંદ ઈસ વક્ત રિઝકે હલાલકે લિયે ઘરસે નિકલ પડા હૈ, ઉસકે રિઝકમેં બરકત અતા ફરમા, ઉસકે કામમેં બરકત અતા ફરમા, ઔરત રો રોકર દુઆ માંગ રહી હોતી થી, અલ્લાહ તઆલા મર્દકે કામમેં બરકત દે દેતે થે.

મુસલમાન મઆશરેમેં ઔરત ઘરકી મલેકા કા દરજા રખતી હૈ. લિહાઝા ઘરકે માહોલકા દારોમદાર ઔરતકી દીનદારી પર મૌકૂફ હોતા હૈ. ઔરતેં અગર નેક તબીઅત હોંગી તો બચ્ચોંકો ભી દીની રંગસે રંગ દેંગી. પસ મુસલમાન લડકિયોં ઔર ઔરતોંકો દીની તા'લીમ ઔર અખ્લાકી તરબિયત પર બિલખુસૂસ મહેનતકી ઝરૂરત હૈ. કિસીને સચ કહા હૈ "મર્દ પઢા ફર્દ પઢા, ઔરત પઢી ખાનદાન પઢા." દાનાયાને ફિરંગમેંસે (યુરોપકે અકલમંદોંમેંસે) કિસીકા કૌલ હૈ કે, "તુમ મુઝે અચ્છી માંએં દો મૈં તુમહેં અચ્છી કૌમ દૂંગા."

ઉમ્મતે મુસ્લિમાકો મુસલમાન લડકિયોંકી દીની તા'લીમ વ તરબિયત પર મહેનત કરનેકી ઝિયાદા ઝરૂરત હૈ તાકે હમારી આનેવાલી નસલેં માં કી ગોદસે હી દીનકી મુહબ્બત ઔર ઉમદા અખ્લાકકી દૌલત પાએં ઔર ઉફુકે આલમ પર આફતાબ વ માહતાબકી તરહ નૂર બરસાએં.

પેહલે ઝમાનેમેં ઔરતેં રોટિયાં પકાતે પકાતે કઈ પારે કુરઆન પઢ લિયા કરતી થીં

જિસ તરહ મર્દ ઈબાદત કરકે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતકા તઅલ્લુક હાસિલ કર સકતા હૈ ઉસી તરહ ઔરત ભી ઈબાદત કરકે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતકા તઅલ્લુક ઔર ઉસકી મઅરિફત હાસિલ કર સકતી હૈ. એક સહાબિયા (રદિ.) ને તન્નૂર પર રોટિયાં પકવાઈ ઔર ઉનકો અપને સર પર રખ્ખા ઔર ચલતે હુએ કેહને લગી, અય બહેન! મેરે તો તીન પારે ભી મુકમ્મલ હો ગયે, ઔર મેરી રોટિયાં ભી પક ગઈ. તબ પતા ચલા કે યે ઔરતેં

જિતની દેર રોટી પકનેકે ઈન્તિઝારમેં બૈઠતી થીં ઉનકી ઝબાન પર કુરઆન જારી રેહતા થા, હત્તા કે ઉસ દૌરાનમેં તીન તીન પારે કુરઆનકી તિલાવત કર લિયા કરતી થીં.

પેહલે ઝમાનેમેં માંએં બચ્ચોંકો દૂધ પિલાતે પિલાતે કઈ પારે કુરઆન પઢ લેતી થીં

આજ હૈ કોઈ માં જો કહે કે મૈં બચ્ચેકા યકીન અલ્લાહકે સાથ બનાતી હૂં? હૈ કોઈ માં જો કહે કે મૈં તો સુબહ શામ ખાના ખિલાતે હુએ અપને બચ્ચેકો તરગીબ દેતી હૂં કે હર હાલમેં સચ બોલના હૈ? ઉન ચીઝોંકી તરફ તવજ્જોહ હી નહીં હોતી. બાપ ઝરાસી નસીહત કર દે તો માં ફૌરન કેહતી હૈ : બડા હોગા તો ઠીક હો જાએગા, હાલાંકે બચપનકી બુરી આદતેં બાદમેં નહીં છૂટતીં. આજ તરબિયત ન હોનેકી વજહસે ઔલાદ જબ બડી હોતી હૈ તો વો અપને બાપસે યૂં નફરત કરતી હૈ જૈસે પાપસે નફરત કી જાતી હૈ.

એક વક્ત થા કે ઔરત સુબહકી નમાઝ પઢા કરતી થી ઔર બચ્ચોંકો અપની ગોદમેં લેકર કભી સૂરએ યાસીન પઢ રહી હોતી થી, કભી સૂરએ વાકિઆ પઢ રહી હોતી થી, ઉસ વક્ત બચ્ચેકે દિલમેં અનવારાત ઉતર રહે હોતે થે, આજ વો માંએં કહાં ગઈ જો સુબહકે વક્ત બચ્ચેકો ગોદમેં લેકર કુરઆન પઢા કરતી થીં? આજ તો સૂરજ નિકલ જાતા હૈ મગર બચ્ચા ભી સોયા હુવા હોતા હૈ, માં ભી સોઈ હુઈ હોતી હૈ. શામકા વક્ત હોતા હૈ, બચ્ચેકો માંને ગોદમેં ડાલા. ઈધર સીનેસે લગાકર દૂધ પિલા રહી હૈ, સાથ હી બૈઠી ટી.વી. પર ડ્રામા દેખ રહી હૈ. અય માં! જબ તૂ ડ્રામેમેં ગૈર મહેરમકો દેખેગી, મોસીકી સુનેગી ઔર ગલત કામ કરેગી ઔર ઐસી હાલતમેં બેટેકો દૂધ પિલાએગી તો બતા તેરા બેટા બગદાદી (રહ.) કૈસે બનેગા! બતા તેરા બેટા અબ્દુલ કાદિર જીલાની (રહ.) કૈસે બનેગા?

હીરા તુમ ઢૂંઢના ઔર કીમત હમ લગા દેંગે

બહાવલપુરમેં એક નવાબ સાહબને મદ્રસા બનવાયા. ઉસને મકામી ઉલમાસે કહા કે ઈમારત મૈં બનવા દેતા હૂં મગર આબાદ કૈસે હોગા? ઉલમાને કહા કે હમ આપકો એક ઐસી શખ્સિયતકે બારેમેં બતાએંગે, આપ ઉનહેં લે આના મદ્રસા ચલ જાએગા. ઉસને કહા : હીરા તુમ ઢૂંઢના ઔર કીમત હમ લગા દેંગે. નવાબ સાહબકો બડા નાઝ થા પૈસેકા. ચુનાંચે જબ ઈમારત બન ગઈ તો ઉસને ઉલમાસે પૂછા : બતાઓ કૌનસા હીરા ઢૂંઢા હૈ? કેહને લગે : કાસિમ નાનોતવી, ઉસને ઉલમાસે પૂછા કે હઝરતકી તન્ખ્વાહ કિતની હોગી? ઉનહોંને કહા કે હઝરતકી તન્ખ્વાહ ચાર પાંચ રૂપિયે હોગી. ઉસ દૌરમેં ઈતની હી તન્ખ્વાહ હોતી થી. કેહને લગા : જાઓ! ઔર મેરી તરફસે હઝરતકો સો રૂપિયા માહાનાકા પૈગામ દે દો. અબ જિસ આદમીકો પાંચ રૂપિયેકે બજાએ સો રૂપિયા મિલના શુરૂ હો જાએં તો કિતના ફર્ક હૈ. ચુનાંચે ઉલમા બડે ખૂશ હુએ જી હાં! અબ તો હઝરત ઝરૂર આ જાએંગે. દેવબંદ જાકર હઝરત (રહ.) સે મિલે, હઝરતને ઉનકી ખૂબ ખાતિર તવાઝોઅ ફરમાઈ, પૂછા કૈસે આના હુવા? કેહને લગે : હઝરત! નયા મદ્રસા બનાયા હૈ, આપ વહાં તશરીફ લાએં. નવાબ સાહબને આપકે લિયે સો રૂપિયા માહાના મુશાહિરા (પગાર) મુકર્રર કિયા હૈ. હઝરતને ફરમાયા : બાત યે હૈ કે મેરા મુશાહિરા તો પાંચ રૂપિયા હૈ, ઉસમેંસે તીન રૂપિયે મેરે ઝાતી ખર્ચાકે હૈં ઔર દો રૂપિયે મૈં ગરીબોં, મિસ્કીનોં ઔર યતીમોંમેં ખર્ચ કરતા હૂં, અગર મૈં વહાં ચલા ગયા ઔર સો રૂપિયા તન્ખ્વાહ હો ગઈ તો મેરા ખર્ચ તો તીન રૂપિયે રહેગા ઔર બાકી સતાનવે રૂપિયે ગરીબોંમેં તકસીમ કરનેકે લિયે મુઝે સારા દિન ઉનકો હી ઢૂંઢના પડેગા ઔર મૈં પઢા નહીં સકૂંગા, લિહાઝા મૈં વહાં નહીં જા સકતા. ઐસી દલીલ દી કે ઉન ઉલમાકી ઝબાનેં બંદ હો ગઈ. ઈસે ઝહદ ફીદુન્યા કેહતે હૈં. અલ્લાહુ અકબર કબીરા.

હમારે અકાબિરીન ઈલ્મકે સાથ સાથ અદબકા ભી ખૂબ એહતિમામ ફરમાયા કરતે થે. હઝરત થાનવી (રહ.) ફરમાતે થે કે મૈંને હમેશા ચાર બાતોંકી પાબંદી કી હૈ. (૧) એક તો યે કે મેરી લાઠીકા જો સિરા ઝમીન પર લગતા થા ઉસકો કભી કા'બેકી તરફ કરકે નહીં રખ્ખા. મૈંને બૈતુલ્લાહ શરીફકા ઈતના એહતિરામ કિયા. (૨) દૂસરી બાત યે કે મૈં અપને રિઝકકા ઈતના એહતિરામ કરતા થા કે ચારપાઈ પર બૈઠતા તો ખૂદ હમેશા પાઈન્તીકી તરફ બૈઠતા ઔર ખાનેકો સરહાનેકી તરફ રખતા, ઈસ તરહ બૈઠકર ખાના ખાતા થા. (૩) તીસરી બાત યે કે જિસ હાથસે તહારત (પાકી) કરતા થા ઉસ હાથમેં પૈસે નહીં પકડતા થા, ક્યૂંકે યે અલ્લાહકા દિયા હુવા રિઝક હૈ. (૪) ચોથી બાત યે કે જહાં મેરી કિતાબેં પડી હોતી હૈં મૈં અપને ઈસ્તેમાલ શુદા કપડોંકો ઉન દીની કિતાબોંકે ઉપર કભી નહીં લટકાયા કરતા થા.

એક દફા મુફતી કિફાયતુલ્લાહ (રહ.) ને તલબાસે પૂછા કે બતાઓ અનવરશાહ કશ્મીરી (રહ.) ઈતને ઝિયાદા મશ્હૂર ક્યૂં હો ગયે? કિસીને કહા : અચ્છે મુફસ્સિર થે. કિસીને કહા : અચ્છે મુહદ્દિસ થે, અચ્છે શાઈર થે, વો મન્તિક અચ્છી જાનતે થે. ફરમાયા નહીં, કિસીને યેહી સવાલ એક મરતબા હઝરત કશ્મીરી (રહ.) સે પૂછ લિયા તો ફરમાયા : દો બાતેં મેરે અંદર થીં :

(૧) જબ મુતાલઆ કરતા થા તો બાવુઝૂ કરતા થા. ઔર (૨) જબ મુઝે કિતાબકા હાશિયા પઢનેકી ઝરૂરત પડતી થી ઔર હાશિયા દૂસરી તરફ હોતા તો મૈં અપની જગહ છોડકર દૂસરી તરફ આકર હાશિયા પઢ લેતા થા. હદીસકી કિતાબોંકો મૈંને કભી અપને તાબેઅ નહીં કિયા.

ઉલમાકી તીન કિસ્મેં

સુફયાન સૌરી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ઉલમાકી તીન કિસ્મેં હૈં :

(૧) આલિમ બિલ્લાહ ઔર આલિમ બિ અમ્રિલ્લાહ, યે વો આલિમ

હૈ જો અલ્લાહસે ડરતા ઔર ઉસકે હુદૂદ વ ફરાઈઝકો જાનતા હૈ.

(૨) સિર્ફ આલિમ બિલ્લાહ, જો અલ્લાહસે તો ડરતા હૈ લેકિન ઉસકે હુદૂદ વ ફરાઈઝસે બે ઈલ્મ હૈ.

(૩) સિર્ફ આલિમ બિ અમ્રિલ્લાહ, જો હુદૂદ વ ફરાઈઝસે બાખબર હૈ લેકિન ખશિય્યતે ઈલાહીસે આરી (ખાલી) હૈ.

(તફસીર મસ્જિદે નબવી સ. : ૧૨૨૫)

લોગોંકી બદ આ'માલિયોંકે બાઈસ ખુશ્કી ઔર તરીમેં ફસાદ ફૈલ ગયા હૈ

ઝહરલ્ ફસાદુ ફીલ્ બર્રિ વલ બહ્રિ બિમા કસબત્ ઐદિન્નાસિ લિયુઝીકહુમ્ બઅ્ઝલ્લઝી અમિલૂ લઅલ્લહુમ્ યર્જિઊન. (સૂ. રૂમ)

"ખુશ્કી ઔર તરીમેં લોગોંકી બદ આ'માલિયોંકે બાઈસ ફસાદ ફૈલ ગયા. ઈસ લિયે કે ઉનહેં ઉનકે બા'ઝ કરતૂતોંકા ફલ અલ્લાહ તઆલા ચખા દે (બહોત) મુમકિન હૈ કે વો બાઝ આ જાએં."

તશરીહ : ખુશ્કીસે મુરાદ ઈન્સાની આબાદિયાં ઔર તરીસે મુરાદ સમંદર, સમંદરી રાસ્તે ઔર સાહિલી આબાદિયાં હૈં. ફસાદસે મુરાદ હર વો બિગાડ હૈ જિસસે ઈન્સાનોંકે મઆશરે ઔર આબાદિયોંમેં અમન વ સુકૂન તહો બાલા (ઉલટપુલટ) ઔર ઉનકે ઐશ વ આરામમેં ખલલ વાકેઅ હો. ઈસ લિયે ઉસકા ઈતલાક મઆસી વ સય્યિઆત (ગુનાહોં) પર ભી સહીહ હૈ કે ઈન્સાન એક દૂસરે પર ઝુલ્મ કર રહે હૈં, અલ્લાહકી હુદૂદકો પામાલ ઔર અખ્લાકી ઝાબતોંકો તોડ રહે હૈં ઔર કતલ વ ખૂનરેઝી આમ હો ગઈ હૈ, ઔર ઉન અરઝી વ સમાવી (ઝમીની વ આસમાની) આફાત પર ભી ઉસકા ઈત્લાક સહીહ હૈ જો અલ્લાહકી તરફસે બતૌર સઝા વ તમ્બીહ નાઝિલ હોતી હૈં. જૈસે કહત, કસરતે મૌત, ખૌફ ઔર સૈલાબ વગૈરહ. મતલબ યે હૈ કે જબ ઈન્સાન અલ્લાહકી નાફરમાનીકો અપના વતીરહ બના લેં તો ફિર મકાફાતે અમલકે તૌર પર અલ્લાહ

તઆલાકી તરફસે ઈન્સાનોંકે આ'માલ વ કિરદારકા રૂખ બુરાઈયોંકી તરફ ફિર જાતા હૈ ઔર ઝમીન ફસાદસે ભર જાતી હૈ. અમન વ સુકૂન ખતમ હો જાતા હૈ ઔર ઉસકી જગહ ખૌફ વ દેહશત, સલ્બ વ નહબ ઔર કત્લ વ ગારતગિરી આમ હો જાતી હૈ. ઉસકે સાથ સાથ બા'ઝ દફા ઝમીન વ આસમાની આફતોંકા ભી નુઝૂલ હોતા હૈ. મકસદ ઉસસે યેહી હોતા હૈ કે ઈસ આમ બિગાડ યા આફાતે ઈલાહિયાકો દેખકર શાયદ લોગ ગુનાહોંસે બાઝ આ જાએં, તૌબા કર લેં ઔર ઉનકા રૂજૂઅ અલ્લાહકી તરફ હો જાએ.

ઉસકે ખિલાફ જિસ મઆશરેકા નિઝામ ઈતાઅતે ઈલાહી પર કાઈમ હો ઔર અલ્લાહકી હદેં નાફિઝ હોં, ઝુલ્મકી જગહ અદલકા દૌર દૌરા હો. વહાં અમન વ સુકૂન ઔર અલ્લાહકી તરફસે ખૈરો બરકતકા નુઝૂલ હોતા હૈ. એક હદીસમેં આયા હૈ : "ઝમીનમેં અલ્લાહકી એક હદકા કાઈમ કરના, વહાંકે ઈન્સાનોંકે લિયે ચાલીસ રોઝકી બારિશસે બેહતર હૈ".

(નસાઈ, કિતાબે કતઅ યદિસ્સારિક, બાબે તરગીબ ફી ઈકામતિલ હદ, ઈબ્ને માજા)

ઈસી તરહ યે હદીસ હૈ કે "જબ એક બદકાર (ફાજિર) આદમી ફૌત હો જાતા હૈ તો બંદે હી ઉસસે રાહત મહેસૂસ નહીં કરતે બલ્કે શહેર ભી, દરખ્ત ઔર જાનવર ભી આરામ પાતે હૈં."(સહીહ બુખારી, કિતાબુ ર્રિકાક, બાબ સકરાતુલ મૌત, મુસ્લિમ, કિતાબુલ જનાઈઝ)

દેહાતમેં ઔરતોંકે લિયે તા'લીમકી અહમિયત વ ઝરૂરત

મુસ્લિમ સમાજમેં લડકિયાં બ નિસ્બત લડકોંકે મુખ્તલિફ કિસમકી પાબંદિયોંકા શિકાર હૈં. શરીઅતને ઉન પર જો પાબંદિયાં આઈદ કી હૈં વો બિલકુલ દુરૂસ્ત હૈં ઔર વો ઉન પર અમલ પૈરા હોકર કામિયાબીસે હમકિનાર હો સકતી હૈં. ઉસકે બર ખિલાફ હાલાતકે મદ્દે નઝર લોગોંકા લડકિયોંકે બારેમેં

પુરાના તરીકા ઈખ્તિયાર કરના કહાં તક દુરૂસ્ત હૈ?

લડકે કિસી હદ તક અપને મુસ્તકબિલકો (આનેવાલે ઝમાનેકો) અપને તસવ્વુરમેં લા સકતે હૈં, લેકિન લડકિયોંકે લિયે શાદીસે પેહલે અપને મુસ્તકબિલકા તસવ્વુર કરના એક નિહાયત હી મુશ્કિલ અમ્ર હૈ. ક્યૂંકે એક લડકી યે નહીં જાનતી કે ઉસકી આનેવાલી ઝિંદગી કિસી ગાંવ, દેહાત યા કિસી શહેરમેં ગુઝરેગી. ગાંવ યા દેહાતકે મુકાબલે શહેરમેં પળ્હે લિખ્ખે લોગોંકી ઝિયાદતી હૈ, જિસકી વજહસે શહેરોંમેં શાદીસે પેહલે લડકિયાં કિસી તરહકી પાબંદિયોંકા શિકાર નહીં હોતીં ઔર અપને બેહતર મુસ્તકબિલકે બારેમેં આસાનીસે ગૌરો ફિક્ર કર લેતી હૈં. ઉસકે બરખિલાફ ગાંવ દેહાતમેં વાલિદૈન નાકિસ (અધૂરે) ઈલ્મકી વજહસે અપને ઘરકી લડકિયોંકો પુરાને રસ્મો રિવાજકી ઝંજીરમેં જકડે રેહતે હૈં. મસલન લડકિયોંકી પળ્હાઈકો ફુઝૂલ સમઝના, ઘરસે બાહિર આને જાને પર પાબંદી લગાના વગૈરહ. બહરહાલ ઉસે વાલિદૈનકી લાપરવાહી નહીં કેહ સકતે બલ્કે ઈન સબ બાતોંસે માં બાપકા અપની ઔલાદકે બારેમેં શફકત વ મુહબ્બતકા ફિતરી જઝબા ઝાહિર હોતા હૈ. ગાંવ દેહાતકે વાલિદૈનકા અપની લડકિયોંકે તઅલ્લુકસે કદીમ (પુરાને) તર્ઝકા યે રવય્યા અપની જગહ દુરૂસ્ત હો સકતા હૈ. લેકિન ક્યા યે રવય્યા ઉન બચ્ચિયોંકો અપને તઅલ્લુકસે ફૈસલા કરનેમેં મુઆવિન વ મદદગાર સાબિત હો સકતા હૈ? જી નહીં, બલ્કે ઈસ તરહ ઉનકી ખૂદ એ'તિમાદીકી દીવાર ખોખલી પડ જાએગી ઔર વો કમઝોર હો જાએંગી. ઔર યેહી કમઝોરિયાં શાદીકે બાદ સુસરાલમેં હોનેવાલે ઝુલ્મ વ સિતમકા સબબ બનતી હૈં ઔર ઝાહિર હૈ કે બચ્ચી પર ઢાએ જાનેવાલે મઝાલિમસે માં બાપ ભી સદમોંસે દોચાર હોતે હૈં. ઉસ વક્ત ઉનહેં યે ખયાલ આતા હૈ કાશ હમને અપની બચ્ચીકો પળ્હાયા હોતા તો આજ યે દિન દેખના ન પડતા ઔર કોઈ બિલાવજહ હમારી બચ્ચી પર ઝુલ્મ ઢાનેકી કોશિશ ન કરતા. લેકિન અફસોસ ઉસ વક્તકા પછતાના કિસી કામ નહીં આતા હૈ.

ગાંવ ઔર દેહાતકે વાલિદૈનકો ચાહિયે કે વો અપની લડકિયોંકી

તા'લીમકી તરફ તવજ્જોહ દેં ઔર ફરસૂદા (પુરાને) રસ્મો રિવાજકી બંદિશોંસે ઉનહેં આઝાદ કરેં તાકે વો ઈસ નયે દૌરમેં, અદબકે દાઈરેમેં રેહકર દૂસરોંકે મુકાબિલ ખડી રેહ સકેં ઔર અપના દિફાઅ કર સકેં.

હમ સભી જાનતે હૈં કે આએ દિન ગાંવકી લડકિયાં સુસરાલ વાલોંકે ઝુલ્મકા શિકાર હોતી રેહતી હૈં. હર ચંદ કે યે મઆમલા શહેરોંમેં ભી પેશ આતા હૈ. લેકિન યહાં ઉનકે ખિલાફ આવાઝ ઉઠાનેકે લિયે કઈ તન્ઝીમેં (જમાઅતેં) મૌજૂદ હૈં. અલબત્તા ગાંવમેં અગર કિસી ઔરત પર ઝુલ્મ હોતા હૈ તો ગાંવમેં ઉસે ઈન્સાફ દિલાનેવાલા ન કોઈ ઈદારા મૌજૂદ હૈ ઔર ન તન્ઝીમેં ઔર ન હી વો ખૂદ અપના હક હાસિલ કર પાતી હૈં. ઈસ ઝુલ્મસે બચનેકા બેહતરીન હથિયાર તા'લીમ હૈ, જિસસે હર એકકો ફાઈદા હાસિલ કરના ચાહિયે તાકે વો અપને પૈરોં પર ખડી હો જાએં ઔર ખૂદ કફીલ (ઝિમ્મેદાર) હો જાએં. લડકી એક બાર ખૂદ કફીલ હો ગઈ તો ઉસે મુસ્તકબિલકે તઅલ્લુકસે ઈતની ફિક્ર નહીં રેહ જાતી બલ્કે વો અપને મુસ્તકબિલકો ખૂદ બનાને ઔર સંવારને લગતી હૈ.

ગાંવકી લડકિયોંમેં તા'લીમકા રૂજહાન બળ્હાનેકે લિયે શહેરકે પળ્હે લિખ્ખે તબકાતકી ઔરતોંકો ચાહિયે કે વો સબ મુત્તહિદ (એક) હોકર અપની મસરૂફિયાતસે થોડાસા વક્ત નિકાલકર અપને અતરાફકે ગાંવમેં ખવાતીનકો તા'લીમસે આગાહ કરેં ઔર ઉનમેં તા'લીમકે બારેમેં બેદારી (જાગૃતિ) પૈદા કરેં.

બુળ્હે માં બાપકા હર હાલમેં ખયાલ રખિયે

બુળ્હે આમ તૌર પર બોઝ સમઝે જાતે હૈં ઔર બહોતસે ઘરોંમેં ઉનકી કોઈ કદરો કીમત નહીં હોતી. ઉનકે મશ્વરોં ઔર નસીહતોંકો બકવાસ સમઝા જાતા હૈ. કારોબાર કરને ઔર પેન્શન પાનેવાલે બુઝુર્ગોંકો બરદાશ્ત કર લિયા જાતા હૈ, મગર જિન બુઝુર્ગોંકી આમ્દનીકા કોઈ ઝરીઆ નહીં હોતા વો પૂરી તરહસે ઘરવાલોંકે રહમો કરમ પર હોતે હૈં ઔર ઉનકી હાલત ખરાબ હોકર

રેહ જાતી હૈ. કેહનેકા મતલબ યે હૈ કે જબ તક ઐસે બુઝુર્ગ જો કમાકર લાતે હૈં યા કારોબાર કરતે હૈં યા ફિર પેન્શન પાતે હૈં તબ તક ઉનકી ખિદમતમેં કોઈ કસર બાકી નહીં રખ્ખી જાતી ઔર ઉનહેં બોઝ નહીં સમઝા જાતા. વક્ત પર ખાના હી નહીં બલ્કે વકતન ફ વક્તન ઘરવાલોંકા પ્યાર ભી ઉમંડતા રેહતા હૈ ઔર બીમાર હોને પર ઉનકી તીમારદારી ભી કી જાતી હૈ ક્યૂંકે વો દવાઓંકા ખર્ચ ખૂદ બરદાશ્ત કરતે હૈં.

ઐસે બુઝુર્ગોંકી ભી ઈઝ્ઝત કી જાતી હૈ જિનકે નામ ઝમીન ઔર જાઈદાદ હોતી હૈ. ઔર ઉનકી તીમારદારી યા ઉન પર મુહબ્બતેં ઈસ લિયે લુટાઈ જાતી હૈં કે ઉનહેં ઉસ જાઈદાદમેંસે હિસ્સા મિલ જાએ, યાની કમાનેવાલે, કારોબાર કરનેવાલે યા બેશુમાર દૌલત રખનેવાલે બુઝુર્ગોંકો સર આંખોં પર બિઠાયા જાતા હૈ. વો ભી ઉસ વક્ત તક જબ તક ઉનકે પાસ દૌલત હોતી હૈ યા વો કમાનેકે કાબિલ હોતે હૈં. જહાં ઉનકે પાસ દૌલત ખતમ હો જાતી હૈ યા વો કમાનેકે લાઈક નહીં રેહ જાતે, ઉનહેં બોઝ સમઝા જાને લગતા હૈ. ઐસા હર ઘરમેં નહીં હોતા, લેકિન બહોતસે ઘરોંમેં બુઝુર્ગોંકો ઈસી સૂરતેહાલકા સામના કરના પડ રહા હૈ.

બાત વહીં પર આકર રૂક જાતી હૈ કે આખિર ઉસકા ઝિમ્મેદાર કૌન હૈ? ક્યા વો બચ્ચે હૈં જિનકી પરવરિશ ઉનહી બુઝુર્ગોંને બડે નાઝો નેઅમસે તો કી લેકિન ઉનહેં બુઝુર્ગોંકી ઈઝ્ઝત ઔર ખિદમતકા સલીકા નહીં સિખાયા? ઉનહેં યે નહીં બતાયા કે વો ભી અપને બચ્ચોંકે બીમાર હોને પર ઉનહેં બોઝ નહીં સમઝા કરતે થે. ઉનહોંને કભી યે સોચકર ઉનહેં તા'લીમસે મેહરૂમ નહીં રખ્ખા કે છોડો કૌન તા'લીમ દિલવાએ. કહાંસે મૈં ઈતને પૈસે ખર્ચ કરૂં? ઉનહોંને અપને બચ્ચોંકો કભી યે એહસાસ નહીં હોને દિયા કે ઉનહેં અચ્છે ઔર ઉમદા લિબાસ પહેનનેકે લિયે દિન રાત કિતની મહેનત કરની પડી થી. ઉનકા પેટ ભરનેકે લિયે બા'ઝ ઔકાત વો ખૂદ ભૂકે સો જાયા કરતે થે લેકિન ઉનહેં પેટ ભર ખાના ખિલાએ બગૈર કભી નહીં સુલાયા. બચ્ચોંકા મુસ્તકબિલ સંવારનેકે લિયે ઉનહી બુઝુર્ગોંને અપને આપકો વક્ફ કર દિયા. ફિર ઉનકે સાથ બુરા સુલૂક ક્યૂં કિયા જાતા હૈ?

ક્યા નૌજવાન યે સમઝતે હૈં કે વો કભી બુઢ્ઢે નહીં હોંગે? અપને વાલિદૈન ઔર બુઝુર્ગોંકે સાથ બદસુલૂકી ઔર બદતમીઝી કરનેવાલે નૌજવાન વાલિદૈન યે ભૂલ જાતે હૈં કે કલકો ઉનકી ભી ઔલાદ જવાન હોગી ઔર કલ વો ભી બુઢ્ઢે હોંગે. ઔર જો સુલૂક વો અપને માં બાપ ઔર બુઝુર્ગોંકે સાથ કર રહે હૈં. ઉનકે સાથ ભી કિયા જા સકતા હૈ.

ઝિંદગી ઈસ હાથ દે ઔર ઉસ હાથ લે કા નામ હૈ. યા'ની આપ અપને બુઝુર્ગોંસે જૈસા સુલૂક રવા રખ્ખેંગે હો સકતા હૈ કલ આપકો ભી ઈસ તરહકે હાલાતકા સામના કરના પડે. હમેં યે નહીં ભૂલના ચાહિયે કે હર ઈન્સાન એક ન એક દિન બુઢ્ઢાપેકી દેહલીઝ (ચોખટ) પર પહોંચેગા. ઝાહિર હૈ કે હમને જિસ તરહ અપને માં બાપ ઔર બુઝુર્ગોંકે સાથ સુલૂક કિયા હોગા વૈસા હી સુલૂક હમેં અપને બચ્ચોંસે મિલેગા. ઈસ લિયે ઝરૂરત ઈસ બાતકી હૈ કે હમ અપને બુઝુર્ગોંકો અપને આપ પર બોઝ ન સમઝેં બલ્કે ઉનકી કુરબાનિયોં ઔર ઉનકી બુઝુર્ગીકા ખયાલ કરતે હુએ ઉનકી તીમારદારી, ઉનકી દિલ બસ્તગી, ઉનકી પસંદ નાપસંદ, ઉનકે આરામ ઔર ઉનકી ઝરૂરિયાતકા ભરપૂર ખયાલ રખ્ખેં.

બુઝુર્ગ બુઢ્ઢાપેમેં થોડે સખ્ત ઔર ચિડચિડે હો જાતે હૈં ઔર યે ઉમ્રકા તકાઝા હૈ. કેહતે હૈં કે બચ્ચા ઔર એક બુઢ્ઢા બરાબર હોતે હૈં. યાની જબ ઈન્સાન બુઢ્ઢા હો જાતા હૈ તો વો બચ્ચોં જૈસા હો જાતા હૈ. ઉનકા ઝિદ કરના, બાત બાત પર ચિડના આમ બાત હૈ. બુઝુર્ગ બિલકુલ ઉસ બચ્ચેકી તરહ હો જાતે હૈં જો અપની બાત પૂરી ન હોને યા કિસી ચીઝકે ન મિલને પર નારાઝ યા ચિડચિડા જાતા હૈ. ઉનકી ખિદમત ઈસ તરહ કરેં જૈસે હમ અપને બચ્ચેકી કરતે હૈં.

બુઝુર્ગોંકી ખિદમત કરના ન સિર્ફ દુનિયામેં આપકો સુર્ખરૂ (કામિયાબ) કરેગા બલ્કે આપકી આખિરત ભી સંવર જાએગી. બુઢ્ઢોંકા બીમાર હોના, બાત બાત પર નુકતાચીની કરના યા ઘર હીમેં મૌજૂદ રેહના બેશક આપકો પરેશાન કરતા હોગા, લેકિન ઈન હાલાતમેં હી આપકી સહીહ આઝમાઈશ હોતી હૈ કે આપ અપને વાલિદૈનકો યા ઘરકે બુઝુર્ગોંકો કિતની અહમિયત દેતે

હૈં ઔર ઉનકી કિતની તીમારદારી કરતે હૈં. એક તરહસે યે આપકા ઈમ્તિહાન હૈ ઔર ઈસ ઈમ્તિહાનમેં કામિયાબીકે બાદ હી આપ દુનિયા વ આખિરતમેં સુર્ખરૂ (કામિયાબ) હો સકતે હૈં.

બુઝુર્ગોંસે ભી એક ગુઝારિશ હૈ કે વો અપને આપકો ઈતના કમઝોર ઔર લાચાર ન બનાએં કે બચ્ચે આપકો બોઝ સમઝને લગેં યા આપસે ચિડને લગેં. યે ઉસી વક્ત હી મુમકિન હો સકતા હૈ જબ બુઝુર્ગ ન સિર્ફ અપને આપકો મિસાલી વાલિદૈન બનાકર પેશ કરેં બલ્કે બચ્ચોંકી તરબિયત ભી ઈસ અંદાઝમેં કરેં કે વો ઉમ્રકે કિસી ભી હિસ્સેમેં આપસે બદતમીઝી કરનેકી ન હિંમત કર સકેં, ન હી આપકે મશ્વરોંકો રદ કર સકેં.

બા'ઝ બુઝુર્ગ બિલા વજહ ઘરકે મઆમલાતમેં દખલ દેતે હૈં યા અપની બાત મનવાનેકે લિયે બચ્ચોંકો બુરા ભલા ભી કેહતે રેહતે હૈં. ભલે હી ઉનકી બાત નામુનાસિબ હો વો ઈસ બાત પર ઝોર દેતે હૈં કે ઉનહીંકી બાત માની જાએ. ઐસે હાલાતમેં ઔલાદ ઔર વાલિદૈનકે દરમિયાન તલ્ખિયાં (દુશ્મની) બઢ જાતી હૈં, ઈસ લિયે બુઝુર્ગોંકો ભી ઉમ્ર ઔર તજુર્બાતકી રોશનીમેં ઔર મસ્લિહતસે કામ લેતે હુએ અપને ખાનદાનકો આગે બઢાનેમેં મદદ દેની ચાહિયે ઔર નૌજવાનોંકો ભી ઉનકા સાથ દેના ચાહિયે તબ જાકર નૌજવાનોં ઔર બુઝુર્ગોંકે બીચકી ઈસ ખલિશ (રંજિશ) કો ખતમ કિયા જા સકતા હૈ. મુસ્લિમ મઆશરેમેં ઈસ્લામી તા'લીમાતકો પેશે નઝર રખતે હુએ બુઝુર્ગોંકે એહતિરામ ઔર ઉનકી ઝરૂરિયાતકા ખયાલ રખના બેહદ ઝરૂરી હૈ. ઈસસે દુગના (ડબલ) ફાઈદા હોગા દુન્યાવી ભી આખિરતકા ભી.

ઔરત માં, બેટી, બીવી ઔર બહેનકી હૈસિયતસે

મઆશરેમેં ઔરતકી હૈસિયતકો હમેશા કમઝોર માના ગયા ઔર ઔરતને ભી માનકર ઉસ હકીકતકો કબૂલ કર લિયા જબકે મઆમલા ઉસકે ખિલાફ હૈ. દર અસલ ઔરત ઝાત હી તાકતકા સર ચશ્મા હૈ ઔર ઉસકી કઈ હૈસિયતેં હૈં.

માં : ઔરત માં હોતી હૈ તો ઈતની અઝીમ તાકત ઉસકે પાસ હૈ કે વો મર્દકો જનમ દેતી હૈ, ઈસ તરહ ખાલિકે દો જહાંને માંકો વો તાકત દી કે વો પૈદાઈશકા કામ કર સકે. વો ઝમાનેકે સરદી ગરમીસે અપને બચ્ચેકી હિફાઝત ભી કરતી હૈ ઔર ઈસ તરહ અપની સારી કુવ્વત સર્ફ કરકે, અપને બચ્ચેકો અપના દૂધ પિલાકર, અપની ગોદમેં સુલાકર ઔર ઉસકી તન્દુરૂસ્તીકા હર તરહસે ખયાલ રખકર ઉસકી પરવરિશ કરતી હૈ. ક્યા યે મર્દ જો દૌલત કમાકર લાતા હૈ, ઉસમેં યે તાકત હૈ કે વો અપને બચ્ચેકે લિયે યે સબ કર સકે?

બેટી : એક બેટી અપને વાલિદૈનકે લિયે ઐસા સહારા હૈ જિસકે ન હોનેસે વાલિદૈન બુળ્હાપેમેં બે-ચારો મદદગાર હો જાતે હૈં. બેટેકે વાલિદૈન બુળ્હાપેમેં અકસર યે અફસોસ કરતે હૈં કે કાશ હમ બેટીકી નેઅમતસે મહેરૂમ ન હોતે. એક બેટી બચપનસે જવાની તક યહાં તકકે શાદી હો જાનેકે બાવજૂદ કદમ કદમ પર વાલિદૈનકા સહારા બનતી હૈ. વો માંકે સાથ ઘરેલૂ કામકાજમેં હાથ બટાતી હૈ, છોટે ભાઈ બહેનોંકી પરવરિશમેં મદદ કરતી હૈ, બાપ થકા માંદા ઘર લૌટતા હૈ તો ઉસકા ખૈર મકદમ (ઈસ્તિકબાલ) કરતી હૈ ઔર અપની તાકત ભર ઉસકે કામ આતી હૈ. ઔર આજકી બેટી તો ઉસસે ભી કહીં આગે વાલિદૈનકે લિયે માલી સહારા બનતી હૈ. અગર ઘરકી આમ્દની કમ હૈ તો વો માલી તૌર પર ભી મદદ કરનેમેં પીછે નહીં રેહતી. વો પળ્હાઈકે દૌરાન ટ્યૂશન વગૈરહ કરકે ઘરકી આમ્દનીમેં ઈઝાફા કરતી હૈ ઔર ઉન પર બોઝ નહીં બનતી.

બીવી : શરીકે હયાતકી હૈસિયતસે એક ઔરત વો નુમાયાં કામ અંજામ દેતી હૈ, જો શાયદ હી કભી મર્દ, બહૈસિયત શૌહરકે અંજામ દે સકે. વો બીવી બનકર મર્દકી કમઝોરિયોંકો અપને દામનમેં સમેટ લેતી હૈ, ન સિર્ફ ઘર ગૃહસ્તી સંભાલતી હૈ બલ્કે એક કદમ આગે બળ્હકર બા'ઝ ઔકાત શૌહરકી આમ્દનીમેં ઈઝાફાકે લિયે ખૂદ મુલાઝિમત વગૈરહ કરતી હૈ. બચ્ચોંકી પરવરિશ ઈસ તરહ કરતી હૈ કે કભી કભી તો શૌહરકો પતા ભી નહીં ચલતા કે ઉસકે બચ્ચે કિસ તરહ ઈસ મકામ તક પહોંચ ગયે. શૌહરકે બીમાર પડને પર ઔરત

દિન રાત એક કરકે ઉસકી તીમારદારી કરતી હૈ.

બહેન : ઔરત એક બહેનકી સૂરતમેં ભી ભાઈકે લિયે કિસી નેઅમતસે કમ નહીં. અકસર દેખા ગયા હૈ કે દસ્તરખ્વાન પર બહેન અપને મુંહકા નિવાલા ભી અપને ભાઈકે લિયે રખ દેતી હૈ. ખૂદ અપના દિલ મારકર ભાઈકો અચ્છા કપડા પહેનનેકા મૌકા દેતી હૈ કે ઉસે ઘરસે બાહિર નિકલના હોતા હૈ. અપની પઢાઈસે ઝિયાદા ભાઈકી તા'લીમ પર તવજ્જોહ દેતી હૈ. ભાઈકો જઝબાતી સહારા દેનેમેં ભી બહેન હમેશા આગે આગે રેહતી હૈ. બહેનકે આંચલમેં મુંહ છુપાકર અકસર ભાઈ અપને સારે ગમ હલકે કર લેતે હૈં.

ઈન તમામ હૈસિયતોંકે અલાવા ભી ઔરત બહૈસિયત દફતરી કારકુન યા અફસર, અપની ડ્યૂટી હમેશા મર્દકી નિસ્બત ઝિયાદા અચ્છી તરહ અંજામ દેતી હૈ. અગર વો એક મુઅલ્લિમા હૈ તો બચ્ચેકો ઝિયાદા અચ્છી તરહ પઢાતી હૈ. ઔરતકી શફકત ઔર મમતાને ઈસ મૈદાનમેં ઉસે મર્દસે કહીં આગેકા મકામ દિલાયા હૈ.

"હર કામિયાબ મર્દકે પીછે એક ઔરતકા હાથ હોતા હૈ." યે કહાવત બહોત મશ્હૂર હૈ ઔર ઐસા મહેસૂસ હોતા હૈ કે બહોત સારે તજુર્બાત ઔર મુતાલઆકે બાદ યે કહાવત વુજૂદમેં આઈ હૈ. આદમ (અલૈ.) ને જબ તન્હાઈસે ઘભરાકર એક સાથીકી તમન્ના કી તો અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને ઉનકો ઔરતકી શકલમેં એક ઐસા સાથી અતા કિયા, જો ઉનકે લિયે હર સૂરતમેં એક મુકમ્મલ સાથી સાબિત હુવા. ઉસકે બાવજૂદ મર્દને કભી ઔરતકી કદર નહીં કી ઔર ઉસે હમેશા અપના ગુલામ સમઝા. ઈસ્લામને ઔરતોંકો વો રૂત્બા અતા કિયા જો કિસી ઔર મઝહબને નહીં દિયા હૈ. ઉસકે બાવજૂદ મુસલમાનોંમેં ભી ઔરતોંકી નાકદરી ઔર ઉન પર ઝુલ્મ વ સિતમકા સિલસિલા જારી રેહતા હૈ. મર્દ ઉસસે અપની હર જાઈઝ વ નાજાઈઝ બાત મનવાનેકી કોશિશ કરતે હૈં ઔર ઉસકે સાથ નાઈન્સાફી કરતે હૈં, ઈસ તરહ વો ખુદાકી બખ્શી હુઈ ઈસ નેઅમતકી નાકદરી હી કરતે હૈં. ઝરૂરત ઈસ બાતકી હૈ કે મર્દ ઔરતકી તાકતકો પહેચાનેં ઔર ઉનકો વો મકામ દેં જો ઈસ્લામને ઉનહેં અતા કિયા હૈ.

ઔરતકી અસલ દર્સગાહ ઉસકી સુસરાલ હૈ

જિસ તરહ એક શખ્સકી આદાતેં વ અતવાર ઔર ખયાલાતકી તરતીબ કિસી મકતબ યા તરબિયતી ઈદારેમેં મુમકિન હોતી હૈ, બિલકુલ ઈસી તરહ એક ઔરતકો ઝિંદગી બેહતરીન ઢંગસે ગુઝારને ઔર મઆમલાતસે બેહતર તૌર પર નિમટનેકા હુનર સુસરાલમેં સીખનેકો મિલતા હૈ. ઔરતકા અસલ ઘર ઉસકા સુસરાલ યા ઉસકે શૌહરકા ઘર હૈ. ઈસી ઘરમેં વો ઝિંદગીકી હર ઊંચ નીચકા મુકાબલા કરના સીખતી હૈ. જબ તક એક લડકી અપને માં બાપકે ઘર યાની મયકેમેં હોતી હૈ, લાડ પ્યારકે બાઈસ બહોતસી બાતોં પર તવજ્જોહ મરકૂઝ કરનેકી ઉસે તરગીબ નહીં મિલતી. યે બેફિક્રીકી ઝિંદગી હોતી હૈ જિસકો વો ઝિયાદાસે ઝિયાદા ઈન્જોય કરના ચાહતી હૈ. વાલિદૈનકે ઘરમેં રેહકર કોઈ ભી લડકી અપની અસલ ઝિંદગી યાની ઈઝદિવાજી ઝિંદગીકે બારેમેં કુછ નહીં સીખ પાતી. ઈઝદિવાજી ઝિંદગીકે અસરાર વ રૂમૂઝ શાદીકે બાદ સુસરાલમેં હી ખુલતે હૈં. વાલિદૈન અપની બચ્ચીકો ઝિયાદાસે ઝિયાદા સુખ ઔર આરામ દેના ચાહતે હૈં. શાદીસે પેહલે લડકી અપને ઘરમેં હર લમ્હે ઔર હર પલ કા લુત્ફ ઉઠાતી હૈ, ઉસ ઝિંદગીકો પરેશાનિયોં ઔર ઉલ્ઝનોંકી નઝર કરના નહીં ચાહતી. યેહી સબબ હૈ કે ઝિંદગીકી બહોતસી બુન્યાદી બાતોંકી તરફ વો ધ્યાન નહીં દેતી ઔર ઉન બાતોંકા ઈલ્મ ઉસે શાદીકે બાદ હી હોતા હૈ.

ઔરતકે લિયે સુસરાલ મિસાલી દર્સગાહ હી નહીં હોતી બલ્કે એક ઈમ્તિહાનગાહ ભી હોતી હૈ ઔર સાસ ઉસ દર્સગાહ ઔર ઈમ્તિહાનગાહકી સરબરાહ (નિઝામ સંભાલનેવાલી) હોતી હૈ. સાસકી સમઝદારી ઔર મઆમલા ફહમી પર પૂરે ઘરકી ખૂશિયાં ઔર સુકૂનકા દારોમદાર હૈ. અગર ઈમાનદારી ઔર ગૈર જાનિબદારીસે જાઈઝા લેં તો અંદાઝા હોગા કે બહોતસી સાસેં મહેદૂદ ઝહનિયત ઔર બહોતસી બાતોંમેં

અના (હૂં પણા) કા મુઝાહિરા કરતી હૈં, જિસકે બાઈસ બહૂઓંસે ઉનકી ચપકલિશ (લડાઈ) રેહતી હૈ ઔર અચ્છા ખાસા ઘર જહન્નમમેં તબ્દીલ હો જાતા હૈ.

યે દુરૂસ્ત હૈ કે મઆમલાતમેં કુસૂરવાર સિર્ફ સાસ હી નહીં હોતી, મગર યે સચ હૈ કે બહોતસી સાસેં ઈન્તિહાઈ ઈસ્તિહકાક પસંદ હોતી હૈં. વો બેટે ઔર બહૂ દોનોંકો મુઠ્ઠીમેં રખના ચાહતી હૈં ઔર યહીંસે બિગાડ પૈદા હોતા હૈ. બેટા અપની ઝિંદગી અપની મરઝીસે ગુઝારના ચાહતા હૈ ઔર બહૂકી આંખોંમેં ભી ખૂદ મુખ્તાર ઝિંદગીકે સપને હોતે હૈં. ઐસેમેં કિસી ઔરકી મરઝીકા પાબંદ હોના ઉન દોનોંકો અચ્છા નહીં લગતા.

ઝિયાદાતર માંએં બેટિયોંકી શાદીકે લિયે બહોત બેતાબ દિખાઈ દેતી હૈં. યહાં તક કે વો અપને બેટેકી શાદીકે લિયે હર કિસમકી કુરબાની દેનેકે લિયે તૈયાર રેહતી હૈં. બહૂકે લિયે ઝેવર તૈયાર કરનેકી ગર્ઝસે વો અપના ઝેવર બેચ ડાલતી હૈં યા અપના હી ઝેવર બહૂકો દે દેતી હૈં. ઐસેમેં સવાલ યે પૈદા હોતા હૈ કે શાદીકે કુછ હી દિનોં બાદ બહૂકો ગુલામ ક્યૂં સમઝને લગતી હૈં ઔર બહૂકી ખાતિર સબ કુછ કુરબાન કરનેકા વો જઝબા સર્દ ક્યૂં પડ જાતા હૈ? બા'ઝ સાસેં ઈતની તંગ નઝર ઔર બદ મિઝાજ હોતી હૈં કે બહૂકો હર વક્ત જહેઝ કમ લાનેકે તા'ના દેતી હૈં, ઐસેમેં બહૂ કોઈ ચીઝ માંગ લે તો સાસકી તરફસે ટિકાસા (સાફ ઈન્કારકા) જવાબ મિલતા હૈ કે "અપની માં સે ક્યૂં નહીં કહા, વો તુમહેં જહેઝમેં દે દેતીં યા અપને માં બાપસે ક્યૂં નહીં માંગતીં."

હમ ઈસ હકીકતકો તસ્લીમ ન કરેં તો સૂરતે હાલ બદલેગી નહીં કે આજ હમારે સમાજકે બહોતસે ઘરાનોંમેં સાસ ઔર બહૂકે દરમિયાન ખલીજ બહોત ઝિયાદા હૈ. ઈન મસાઈલકે હલ કી એક સૂરત યે હૈ કે ઉનસે ભાગનેકે બજાએ ઉનકા સામના કિયા જાએ. ઈસ મસ્અલેકો હલ કરનેકે લિયે ખાસ તૌર પર મર્દકો અહમ કિરદાર અદા કરના હોગા. ઈન હાલાતમેં માં, બીવી દોનોંકી બાત સુનનેકી ઝરૂરત હૈ. કિસી એકકી બાત સુનકર દૂસરેસે ફૌરી નારાઝગી યા બરહમી (ગુસ્સા) કા ઈઝહાર ગૈર દાનિશમંદાના રવૈયા હૈ.

ઉસસે ન તો ઈન્સાફ હોગા ઔર ન હી મઆમલાત હલ હોંગે, લેકિન યે બાત અફસોસનાક હૈ કે હમારે યહાં આમ તૌર પર મરદોંકા યે રવૈયા યક તરફા હો જાતા હૈ. માં કો સમઝાનેકે બજાએ વો સારા ગુસ્સા બીવી પર નિકાલતે હૈં યા બીવીકી નારાઝગીકે ખૌફસે ઉસકી ગલત ઔર નાપસંદીદા બાતોંકો ભી ખામોશીસે બરદાશ્ત કર લેતે હૈં જિનકા બા'ઝ ઔકાત બહૂએં નાજાઈઝ ફાઈદા ઉઠાતી હૈં.

હર માં ચાહતી હૈ કે ઉસકી બેટી જિસ ઘરમેં જાએ રાજ કરે. હાલાંકે યે રાજ કરનેવાલી સોચ દુરૂસ્ત નહીં હૈ, રાજ કરને યા કિસીકા રાજ કબૂલ કરનેસે મઆમલાત હમેશા બિગડતે હૈં. ઘરેલૂ મઆમલાત હુકમ ચલાને યા કિસીકા બેજા હુકમ માનનેસે નહીં ચલાએ જા સકતે, ક્યૂંકે યે દો તરફા મઆમલા હોતા હૈ. ઉસમેં કભી અપની બાત મનવાઈ જાતી હૈ ઔર કભી દૂસરોંકી બાતોંકો માન લિયા જાતા હૈ. અગર વાલિદૈન ઈસ બાતકે ખ્વાહિશમંદ હૈં કે ઉનકી બેટીકો ઝિંદગીમેં કોઈ દુઃખ યા કિસી મુસીબતકા સામના ન કરના પડે તો ઝરૂરી હૈ કે વો દામાદ મુન્તખબ કરતે વક્ત ઉસકે ઘરવાલોંકે બારેમેં ભી મા'લૂમાત હાસિલ કરેં.

દૂસરી તરફ બહૂઓં પર યે ફર્ઝ હૈ કે સુસરાલકે હર ફર્દ, બિલખુસૂસ સાસકો અપની માં કી તરહ સમઝેં. ઉનકી કોશિશ હોની ચાહિયે કે શૌહરકી પૂરી તવજ્જોહ અપની તરફ મરકૂઝ કરનેકે બારેમેં સોચનેકે બજાએ સબકો અપના સમઝે ઔર સબકે સાથ અચ્છા સુલૂક રવા રખનેકી કોશિશ કરે. દૂસરી જાનિબ હર સાસકા યે ફર્ઝ બનતા હૈ કે વો બહૂકો બેટીસે બઢકર નહીં તો બેટીકે બરાબર ઝરૂર સમઝે. ઉસકા ફાઈદા યે હોગા કે ઘરમેં તવાઝુન (બરાબરી) કી ફિઝા પૈદા હોગી ઔર કામિયાબ ઝિંદગી તવાઝુન હી ચાહતી હૈ. હર ઘરમેં મઆમલાત નશેબ વ ફરાઝ (ઊંચનીચ) કે મરાહિલસે ગુઝરતે હૈં; ઉનસે ગુઝરકર હી ઝિંદગી બનતી હૈ.

અગર સાસ ઝરૂરતસે ઝિયાદા અનાપરસ્તી ઔર બહૂ ગૈર ઝરૂરી હટ ધરમીકા મુઝાહિરા કરે તો તઅલ્લુકાતમેં કશીદગી (નારાઝગી) બઢતી

રહેગી. દોનોં ઈન્સાન હૈં, દોનોંકો ઉસૂલોંમેં લચક પૈદા કરની હોગી, મઆમલાતકો દુરૂસ્ત ઢંગસે ચલાનેકે લિયે બહોતસી ખ્વાહિશાત તર્ક કરના પડેંગી ઔર અપને નામ નિહાદ દાઈરેસે બાહિર નિકાલના હોગા, તબ કહીં જાકર યે મસાઈલ ખતમ હોંગે.

તરક્કી સિર્ફ મઆશી ખૂશહાલીકા નામ નહીં હૈ

આજ પૂરી દુનિયા ઈઝતિરાબ ઔર બેચૈનીકે આલમમેં હૈ ઔર કહીં સુકૂન નહીં હૈ. દુનિયાકે મુખ્તલિફ ખિત્તોંમેં જંગકે બાદલ મંડલા રહે હૈં. જંગ વ જારહિયત આગ બરસા રહી હૈ. હુકૂક પામાલ હો રહે હૈં, હર તરફ ઝુલ્મ વ નાઈન્સાફીકા બરહના નાચ હો રહા હૈ, ઝુલ્મ વ ઝિયાદતી અફરાદ હીકા નહીં કૌમોંકા શેવા બન ગઈ હૈ. મુહબ્બત, ભાઈ ચારગી, ઈખ્લાસ, હમદર્દી, સદાકત, અમાનત વ દયાનત ઔર ઈફાએ અહદ (વા'દા પૂરા કરને) સે ઈન્સાનકા રિશ્તા ટૂટ ગયા હૈ. રિશ્વત, ચોરી ઔર ખૂનરેઝીકા બાઝાર ગરમ હૈ. શરાબ ઔર નશાકા ઈસ્તે'માલ બઢ રહા હૈ. ઉરયાની (નંગાપન) વ ફહ્હાશી ઔર બેહયાઈકા દૌરદૌરા હૈ, મા'સૂમ બચ્ચે જરાઈમમેં લતપત કર દિયે ગયે હૈં. મા'મૂલી બાતોં પર કતલ આમ સી બાત હૈ. ઈશ્ક વ આશિકીકે નામ પર હવસકારી ફૈલી હુઈ હૈ ઔર બહોત સારે સ્કૂલ ઔર કોલેજ ઉસકે અડ્ડે બન ચુકે હૈં. યે સારી ખરાબિયાં ઔર બુરાઈયાં રૂપ બદલ બદલકર સામને આ રહી હૈં.

યે હૈં નતાઈજ ઔરતકી કોતાહિયોંકા જિસે ઈન્સાનકા કિરદાર સંવારને પર મામૂર કિયા ગયા થા, મગર વો તરક્કી ઔર મુલાઝિમત, મુસાવાત મર્દ વ ઝન, ફેશન વ મેક-અપ ઔર તફરીહકી મહેફિલોંમેં ખો ગઈ હૈ. બઝાહિર આજકી ઔરત બહોત તરક્કી કર ગઈ હૈ. મુલાઝિમતકે હર શો'બે ઔર બેશ્તર કારોબારસે વાબસ્તા હૈ. વો બોસ બની બૈઠી હૈ ઔર બિઝનેસકે બડે બડે શો'બે ચલા રહી હૈ. ઔર કૌનસા ઐસા મૈદાન હૈ જહાં ઔરત નહીં. ક્લાર્ક, ટીચર, લેકચરાર, કારોબારસે લેકર

આઈ.પી.એસ. ઔર આઈ. એસ. અફસર તકકે ઓહદે પર ફાઈઝ હૈ. તા'લીમી મૈદાનમેં અપની કાબિલિયત ઔર કામિયાબીકે ઝંડે ગાડતી ચલી જા રહી હૈ. તરક્કીકી ધુનમેં વો આગે હી આગે બળ્હતી જા રહી હૈ. ઉસકી યે મહેનત, જુસ્તજૂ ઔર કામિયાબી કાબિલે સતાઈશ (તા'રીફકે લાઈક) હૈ. લેકિન ઈસ દૌડમેં વો અપના નામ, શનાખ્ત ઔર પહેચાન ભૂલ ચુકી હૈ, પીછે મુડના ઉસે ગવારા નહીં. ઔરતપનેકો વો બાય બાય કેહ ચુકી હૈ. દૌડતે દૌડતે ઉસને શરમો હયાકા લુબાદા ઉતારકર ફેંક દિયા હૈ. પરદેકો ખૈરબાદ કેહ દિયા હૈ. અપની ઈઝ્ઝત વ અસ્મતકી ધજ્જિયાં ખૂદ હી બિખેર દી હૈં. ઉસકે દાએં બાએં, આગે પીછે ઉસકે ચારોં તરફ ખૂનખ્વાર ભેડિયે હૈં જિનહેં વો અપના હમદર્દ, પરિસ્તાર ઔર દોસ્ત સમઝ રહી હૈ. યે ઉસકી બેવકૂફી નહીં તો ઔર ક્યા હૈ? આઝાદી, તરક્કી ઔર મુલાઝિમતકે ચક્કરમેં વો જૈસે હી ઘરસે નિકલતી હૈ ઉસકી તબાહી ઔર બરબાદીકી દાસ્તાન શુરૂ હો જાતી હૈ.

શયતાન જાનતા થા કે ઈન્સાનકા સબસે મઝબૂત મોરચા ઉસકા ઘર હૈ, ઈસ લિયે ઉસને અપને ચેલોંકો ઈશારા કિયા કે જબ તક ઉસ "ઘરકી નિગેહબાન" કો બેઘર ન કિયા જાએ ઉસ વક્ત તક કામિયાબી નહીં મિલ સકતી. ચુનાંચે ઉસકે ચેલોંને ઔરતકી આઝાદીકા ના'રા બુલંદ કિયા, ફિર આવાઝ લગાઈ કે ઔરત ઔર મર્દ દોનોં હર હૈસિયતસે બરાબર હૈં ઔર ઔરતકો ઘરમેં રખના ઉસ પર ઝુલ્મ કરના હૈ, લિહાઝા ઉસે ભી મરદોંકે શાના બશાના ખડા કિયા જાએ. ઔરતકી નાદાની દેખિયે કે વો મર્દ વ ઔરતકી બરાબરીકે ચક્કરમેં ખૂદ અપને પૈરોંમેં કુલ્હાડી માર બૈઠી ઔર અબ ઉસ પર દોહરી ઝિમ્મેદારી આઈદ હૈ.

ઉસે ઘર સંભાલના હૈ ઔર દફતર ભી. ક્યા યે ઔરત ઝાત પર ઝુલ્મ નહીં હૈ? સુબહ સવેરે ઉઠના, ઘરકે સારે કામ અંજામ દેના, બચ્ચોંકો ખિલાના, ટિફિન તૈયાર કરના ઔર ફિર દફતર જાનેકે લિયે અપની તૈયારી કરના, ઘરકી સફાઈ ખાદિમાકે હવાલે, શામમેં જબ મિયાં બીવી દોનોં થકે હારે આતે હૈં ઔર ગુસ્સા ઉનકી નાક પર હોતા હૈ ઔર ઝરાસી બાતકો લેકર

ઝગડા હો જાતા હૈ. જબકે પેહલે હોતા યે થા કે જબ શૌહર દફતરસે થકા હારા ઘર લૌટતા થા તો બીવી મુસ્કુરાતે હુએ ઉસકા ઈસ્તિકબાલ કરતી, ચાય પેશ કરતી, ઘર સાફ સુથરા રખતી ઔર ઈસ તરહ બચ્ચોંકો હંસતા ખેલતા દેખકર શૌહર ભી અપની થકાન ભૂલ જાયા કરતા થા. મગર અબ ઐસે મંઝર કમ હી દેખનેકો મિલતે હૈં.

ઈસ હાઈટેક ઝમાનેમેં દોનોં મિયાં બીવીકે કમાને ઔર મેઅયારે ઝિંદગી બુલંદ કરનેકે ચક્કરમેં કહાં ઘરકા સુખ ચૈન મિલેગા. દોનોંકો ઈતની ફુરસત નહીં કે વો એક દૂસરેકો સમઝ સકેં યા બચ્ચોંકી ઝરૂરતોંકો મહેસૂસ કર સકેં ઔર ઐસે માહોલમેં તરબિયત પાનેવાલે બચ્ચે કૈસે હો સકતે હૈં આપ ખૂદ હી અંદાઝા લગા સકતે હૈં. યે બચ્ચે જબ બડે હોતે હૈં તો ઉનહેં માં બાપસે ભી કોઈ મુહબ્બત નહીં હોતી ઔર જહાં ખૂનકે રિશ્તેમેં મુહબ્બત ન હો વહાં ઈન્સાનિયત કહાં બાકી રેહતી હૈ. પૈસે કમાનેકી ધુનમેં હમ આંજ કિસીસે ભી પીછે નહીં હૈં જિતની ભી દૌલત હમારે હાથ આતી હૈ વો હમારા પેટ નહીં ભરતી બલ્કે લાલચકી આગ ઔર ભડકતી હૈ. અગર ઔરત સલીકા શિઆર હો તો કમ આમ્દનીમેં ભી ગુઝારા કર લેગી ઔર હર્ફે શિકાયત ભી ઝબાન પર નહીં લાએગી લેકિન યેહી ઔરત અગર સલીકા શિઆર ઔર સુઘડ ન હો તો ઉસે માહાના બીસ હઝાર ભી કમ પડેંગે ઔર શિકવે શિકાયતકા પટારા અલગ ખોલ દેગી. આજ કઈ ખવાતીન ઐસી હૈં જો મુલાઝિમત ભી કરતી હૈં ઔર ઘરદારી ભી બહુસ્ન વ ખૂબી નિભાતી હૈં. શૌહર ભી ઉનસે ખૂશ હૈં ઔર બચ્ચે ભી તરબિયત યાફતા હૈં ક્યૂંકે વો મુલાઝિમતકે સાથ ઘરકે સારે ફરાઈઝ બખૂબી અંજામ દે રહી હૈં. વો મુલાઝિમત યા કારોબાર કરનેકે બાવજૂદ અપની અસ્મત વ ઈઝ્ઝતકી નિગેહબાની કરના ખૂબ જાનતી હૈં.

તરક્કી સિર્ફ મઆશી ખૂશહાલીકા નામ નહીં હૈ. અગર ખવાતીન નઈ નસલકો અચ્છી તરબિયત દેં, ઈન્સાનિયત સિખાએં ઔર ઉનકે અંદર અખ્લાક પૈદા કરનેકી કોશિશ કરેં તો યે ન સિર્ફ કૌમ વ મિલ્લતકે લિયે

મુફીદ હૈ બલ્કે મુલ્કકી તરક્કીકે લિયે ભી સૂદમંદ (ફાઈદામંદ) હો સકતા હૈ. અલગર્ઝ ઔરતકા અસલ મૈદાન ઉસકા અપના ઘર હૈ, ઈસ હકીકતકો ન ભૂલેં.

બેટી અલ્લાહકી રહમત ભી હૈ ઔર નેઅમત ભી હૈ

ખુદાવંદે કરીમને ઈસ કાઈનાતમેં કોઈ મખ્લૂક બગૈર મકસદ, બેકાર ઔર બેફાઈદા નહીં પૈદા કી, ચાહે ઉસકા તઅલ્લુક હયવાનાત (જાનવર), જમાદાત (પહાડ) ઔર નબાતાત (દરખ્તોં) સે હો યા અશરફુલ મખ્લૂકાત હઝરતે ઈન્સાનસે હો. યે તો હો સકતા હૈ કે બા'ઝકી પૈદા કરનેકી વજહ ઈન્સાની સમજસે ઔર ઉસકે શુઉર વ ઈદરાકસે માવરા હો લેકિન યે હક કિસીકો હાસિલ નહીં હૈ કે રબ્બુલ આલમીનકી પૈદાઈશ પર એ'તિરાઝ કરે, નારાઝગી ઔર નાપસંદગીકા ઈઝહાર કરે, ક્યૂંકે ખાલિકે કાઈનાત અપની તખ્લીકકી ઈફાદિયત વ એહમિયતસે ખૂબ વાકિફ હૈ, ચાહે દેખનેમેં વો હમેં કિતની હી હકીર લગે. હઝરત મૂસાકે દૌરમેં બની ઈસરાઈલકી એક ઔરતને હઝરત મૂસા (અલૈ.) સે સવાલ કિયા કે હઝરત! પરવરદિગારે આલમને છિપકલીકો ક્યૂં પૈદા કિયા? યે તો કિસી કામકી નહીં, દેખનેમેં ભદ્દી ઔર શકલ વ સૂરત ઐસી કે ડર લગે, કોઈ ખૂબસૂરતી નહીં, કિસી કામકી નહીં. હઝરત મૂસા (અલૈ.) ને ફરમાયા, "યેહી સવાલ ઈન્સાનકે બારેમેં પરવરદિગારે આલમસે છિપકલીને કિયા કે અય ખુદાવંદે આલમ! આપને ઈન્સાનકો ક્યૂં પૈદા ફરમાયા, યે નાશુક્રા, બે-સબરા, લડને ઝગડનેવાલા, રૂએ ઝમીન પર ફસાદ બરપા કરનેવાલા, તમઅ પસંદ, બુગ્ઝ, કીના રખનેવાલા હૈ, ઉસકી તખ્લીકસે ક્યા ફાઈદા?" ઉસકો જવાબ મિલા "મૈં અપની તખ્લીકકી ઈફાદિયત ઔર હિકમતસે ઝિયાદા વાકિફ હૂં."

કિસીકી પૈદાઈશ હમારી ખ્વાહિશ ઔર મરઝીકે મુતાબિક હો? યે

સોચ ઔર યે ખયાલ નાદાની પર હી નહીં અકલ વ ફહમસે ભી બઈદ હૈ. ઈસ સોચકા મુઝાહિરા અગર ઈન્સાનકી તરફસે હો જિસકો અપની ફહમ વ ફરાસ્ત પર નાઝ હૈ, અપને ઈલ્મ ઔર અકલ પર ઘમંડ હૈં તો તઅજ્જુબ હી નહીં અફસોસ ભી હોતા હૈ.

ઝમાનએ જાહિલિતસે વતીરહ (રવય્યા) ચલા આ રહા હૈ કે ઈન્સાન લડકેકી પૈદાઈશ પર ખૂશી ઔર લડકીકી પૈદાઈશ પર નારાઝગીકા ઈઝહાર કરતા હૈ. કુરઆને પાકમેં ઈસ તર્ઝે અમલ પર નારાઝગીકા ઈઝહાર કરતે હુએ ઈરશાદ ફરમાયા ગયા હૈ : **(વ ઈઝા બુશ્શિર અહદુહુમ્ બિલ્ઉન્સા ઝલ્લ વજ્હુહૂ મુસ્વદ્દંવ્ વહુવ કઝીમ, યતવારા મિનલ્ કૌમિ મિન્ સૂઈ મા બુશ્શિર બિહી, અયુમ્સિકુહૂ અલા હૂનિન્ અમ્ યદુસ્સુહૂ ફીત્તુરાબ)**

(સૂ. નહલ : ૫૮,૫૯)

"જબ ઉનમેંસે કિસીકો લડકીકી પૈદાઈશકી ખૂશખબરી દી જાતી હૈ તો ઉસકા ચેહરા સિયાહ હો જાતા હૈ, ગુસ્સેકી વજહસે વો લોગોંસે છુપતા ફિરતા હૈ. ક્યા ઉસે ઝિલ્લતકે સાથ રખ્ખેગા યા મિટ્ટીમેં છુપા દેગા."

ઉસકે ઈસ સંગદિલાના ઔર વેહશિયાના તર્ઝે અમલસે તો દુનિયા વાકિફ હૈ કે વો લડકીકો ઝિંદા દફન કર દિયા કરતે થે ઔર ઉસ પર ફખ્ર ભી કરતે થે. બદકિસ્મતીસે હમારે મઆશરેમેં આજ ભી લડકીકે હવાલેસે યે મન્ફી રવૈયા પાયા જાતા હૈ. લડકેકી પૈદાઈશ પર ખૂશીકા જો ઈઝહાર નઝર આતા હૈ, લડકીકી પૈદાઈશ પર વો મફકૂદ (ખતમ) હોતા હૈ. આલિમ, ફાઝિલ ઔર જાહિલ સબ હી કમો બેશ ઈસ મર્ઝમેં મુબ્તલા હૈં. ઝરા ગૌર તો ફરમાએં લડકીકી પૈદાઈશમેં ઔરતકા ક્યા કુસૂર? જો ચીઝ ઉસકી કુદરતમેં નહીં, જિસ પર ઉસે ઈખ્તિયાર નહીં બલ્કે વો ૯ માહકી મુદ્દત તક જો મશક્કત ઔર તકલીફ બરદાશ્ત કરતી હૈ, મર્દ ૯ દિન તો ક્યા શાયદ ૯ ઘંટે ભી બરદાશ્ત ન કર સકે, હમારા તર્ઝે અમલ ઉસકે સાથ ઝાલિમાના ઔર બે-રહમાના હોતા હૈ. હમ લડકીકી પૈદાઈશ પર નારાઝ હો જાતે હૈં, પેશાની પર બલ આ જાતા હૈ બલ્કે કઈ રોઝ તક બીવીસે બાત તક નહીં કરતે ઔર બચ્ચીકા ચેહરા નહીં દેખતે. ફિર ઔરતકા ઔરતકે સાથ યે

ઝુલ્મ હોતા હૈ કે સાસ, નનદેં બુરા ભલા કેહતી હૈં, બદકલામી, બદ ઝબાનીસે પેશ આતી હૈં. યહાં તકકે અપને લડકેકી દૂસરી શાદી કરનેકી ધમકી દેકર ઉસકા દિલ દુખાતી હૈં, બલ્કે કુછ તો ઐસા કર ગુઝરતી હૈં. એક મુસલમાન હોનેકે નાતે હમારા યે તર્ઝે અમલ ખુદાકી નેઅમતકા નાશુક્રાપન હૈ. ઉસકી અતાકી નાકદરી હૈ. ઈન્સાનિયતકે નાતે બેકુસૂરકો કુસૂરવાર ઠહેરાના એક ઝાલિમાના તર્ઝે અમલ હૈ.

બેટી ખુદાકી નેઅમત ભી હૈ ઔર રહમત ભી. હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદે ગિરામી હૈ : "જિસને દો લડકિયોંકી પરવરિશ કી ઔર ઉનહેં હુસ્નો તરબિયતસે માલામાલ કિયા યહાં તકકે વો બુલૂગકો પહોંચીં, કિયામતકે દિન મૈં ઔર વો ઈસ તરહ આએંગે જિસ તરહ મેરે હાથકી યે દો ઉન્ગલિયાં" (મુસ્લિમ, કિતાબુલ બિર્ર વસ્સિલહ) ઈસ મૌકા પર આપ (સ.અ.વ.) ને અપની અંગુશ્તે શહાદત ઔર સાથવાલી ઉન્ગલીકો મિલાકર દિખાયા. સહીહ મુસ્લિમમેં હદીસે મુબારક હૈ, હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : જો શખ્સ લડકિયોંકી પૈદાઈશમેં આઝમાઈશમેં ડાલા જાએ ફિર ઉનકે સાથ અચ્છા બરતાવ કરે તો યે લડકિયાં ઉસકે લિયે કિયામતકે રોઝ દોઝખસે આડ હોંગી." (મુસ્લિમ કિતાબુલ બિર્ર વસ્સિલહ, બાબે ફઝલુલ એહસાન ઈલલ્ બનાત) ઈસકે અલાવા મુતઅદ્દદ અહાદીસે મુબારકામેં લડકિયોંકી પરવરિશ ઔર હુસ્ને તરબિયત પર બખ્શિશકી ખૂશખબરી હૈ ઔર ઉનકે ફઝાઈલ બયાન કિયે ગયે હૈં. ઈસી લિયે કહા ગયા હૈ કે બેટી નેઅમત ભી હૈ ઔર રહમત ભી. ઔલાદ હોનેકી વજહસે નેઅમત ઔર બખ્શિશકા સબબ હોનેકી વજહસે રહમત.

ઈસ્લામને ઔરતકો બડે મરાતિબ અતા કિયે હૈં. ઔરતકો માં, બહેન ઔર બેટીકે મુકદ્દસ રિશ્તેસે સરફરાઝ કિયા હૈ. આજકી પૈદા હોનેવાલી બેટી કલ માંકે મુકદ્દસ રિશ્તાકી હામિલ હોગી કે ઉસકી રઝા બખ્શિશકા સબબ, ઉસકી દુઆ કબૂલિયતકા ઝરીઆ, ઉસકો ઈઝ્ઝત વ એહતિરામસે દેખના હજકા સવાબ, ઉસકી ખિદમતમેં દુખૂલે જન્નતકા

રાસ્તા. યે બેટી હી તો હૈ જો ઉસ મુકદસ મરતબાકી હામિલે બની. સિલસિલએ નસબમેં સબસે આ'લા વ બુલંદ સિલસિલા સાદાતકા હૈ. ઉસ પર ગૌર કીજિયે તો બહોત વાઝેહ તૌર પર યે ચીઝ સામને આતી હૈ, ઈસ સિલસિલએ નસબકા તઅલ્લુક હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) કી સાહબઝાદી ખાતૂને જન્નત હઝરત ફાતિમા ઝોહરા (રદિ.) સે હૈ. યે શર્ફ એક બેટીકો હાસિલ હૈ કે વો સિલસિલએ સઆદતકી મન્બઅ હૈ.

અહાદીસે મુબારકાકી રોશનીમેં ક્યા હમેં યે બાત ઝેબ દેતી હૈ કે હમ બેટીકી વિલાદત પર ગમ, રંજ, નારાઝી ઔર ખુદાકી નેઅમતકી નાશુક્રી કરેં ઔર જિસકી તખ્લીક યાની ઉસકી પૈદાઈશમેં જિસકા કોઈ દખલ ન હો, કોઈ કુસૂર ન હો ઉસકો કુસૂરવાર ઠહેરાએં? હમારા યે તર્ઝે અમલ જહાં ઝાલિમાના હૈ, વહાં નેઅમતે ખુદાવંદી પર નાશુક્રાપન ભી ઔર ગઝબે ઈલાહીકો દઅવત દેનેકે મુતરાદિફ હૈ. રોઝ મર્રા ઝિંદગીમેં યે તજુર્બા હૈ કે બેટેકે મુકાબલેમેં બેટી ઝિયાદા વફાદાર, મુહબ્બતકી મઝહર, શરીકે ગમ ઔર દુ:ખ દર્દમેં શામિલ રેહતી હૈ.

માં કી દુઆએં ઔલાદકે હકમેં કબૂલ હોતી હૈં

મુફક્કિરે ઈસ્લામ હઝરત મૌલાના સૈયદ અબુલ હસન અલી નદવી (રહ.) કા નામે નામી હમમેંસે કિસને નહીં સુના હૈ? છયાસી (૮૬) સાલકી ઉમ્રમેં ચંદ સાલ પેહલે ૩૧ ડિસમ્બર ૧૯૯૯ કો રમઝાનકી તેઈસવીં રાતમેં આપકા ઈન્તિકાલ હુવા. અલ્લાહને આપસે દીનકા વો કામ લિયા જિસકી મિસાલ માઝી કરીબકી ઈસ્લામી તારીખમેં મુશ્કિલસે મિલતી હૈ. આપકો અલ્લાહ તઆલાને ગૈર મા'મૂલી મહબૂબિયત ઔર મકબૂલિયત અતા ફરમાઈ થી, ખુદાકે નઝદીક આપકે મકબૂલ વ મહેબૂબ હોનેકે બહોતસે દલાઈલ પાએ જાતે હૈં. જુમ્આકે રોઝ, રોઝેકી હાલતમેં, ઐન નમાઝે જુમ્આસે પેહલે સૂરએ યાસીનકી તિલાવત કરતે હુએ આપકી રૂહ કફસે અન્સરીસે પરવાઝ કર ગઈ. દુનિયાકે તકરીબન તમામ

બર્રેઆ'ઝમોં ઔર અહમ મમાલિકમેં આપકી નમાઝે ગાઈબાના અદા કી ગઈ, રમઝાનુલ મુબારકકી સત્તાઈસ્વીં રાતકો હરમે મક્કી વ મદની યાની હરમ શરીફ ઔર મસ્જિદે નબવીમેં સત્તાઈસ લાખસે ઝાઈદ અલ્લાહકે બંદોંને આપકી નમાઝે ગાઈબાના અદા કી ઔર આપકી મગફિરત વ દરજાતકી બુલંદીકે લિયે અલ્લાહસે દુઆએં કીં. ઈસ તરહકી ખુદાકે યહાં મહેબૂબિયત વ મકબૂલિયત દુનિયામેં અલ્લાહકે બહોત કમ હી બંદોંકે હિસ્સામેં આતી હૈ.

મૌલાના અપને બચપનમેં ન બહોત ઝહીન થે ઔર ન બહોત ચુસ્ત વ ચાલાક, આપકી ઈલ્મી સલાહિયત ભી મદ્રસામેં આમ ઔર દરમિયાના દરજાકે તાલિબે ઈલ્મકી થી ઉસકે બાવજૂદ આપસે અલ્લાહને દીનકા જો કામ લિયા વો હૈરત અંગેઝ ભી થા ઔર તઅજ્જુબ ખેઝ ભી. હઝરત મૌલાનાસે જબ ઉનકો હાસિલ હોનેવાલી ઈસ તૌફીકે ખુદાવંદીકે અસ્બાબ વ મોહર્રકાતકે મુતઅલ્લિક દરિયાફ્ત કિયા જાતા તો આપ બયાન કરતે કે અલ્લાહને હમારે લિયે મુકદ્દર દીનકી ઈસ ખિદમતમેં હમારી વાલિદા માજિદાકી ખુસૂસી દુઆઓંકા બડા હિસ્સા રખ્ખા થા ઔર યે ઉસકી બરકત થી. આપકી વાલિદા બડી આબિદા, ઝાહિદા ઔર ઝાકિરા થીં. ૯૩ સાલકી ઉમ્રમેં ઉનકા ઈન્તિકાલ હુવા. વો અપની વફાત તક હમેશા રોઝાના દો રકા'ત સલાતુલ હાજત પઢકર અપને ઈસ બેટેકે લિયે દુઆ કરતી થીં કે "અય અલ્લાહ મેરે નૂરે નઝર અલીસે કોઈ ગલત કામ ન હો, ઝિંદગીકે હર મોડ પર અય અલ્લાહ તૂહી ઉસકી સહીહ રાહનુમાઈ ફરમા." ઉન્હોંને અપને ઈસ બેટેકો વસિય્યત કી થી કે "અલી તુમ રોઝાના અપને મા'મૂલાતમેં ઈસ દુઆકો શામિલ કરના કે અય અલ્લાહ તૂ મુઝે અપને ફઝલસે અપને નેક બંદોંકો દિયે જાનેવાલે હિસ્સોંમેંસે અફઝલ તરીન હિસ્સા અતા ફરમા." અલ્લાહુમ્મ આતિની બિફઝ્લિક અફ્ઝલ મા તુઅ્તી ઈબાદક સ્સાલિહીન આપકી વાલિદાને આપકી વિલાદતસે પેહલે એક ખ્વાબ દેખા થા ઉસકી તા'બીર ઉન્હોંને ખૂદ અપની વફાતસે પેહલે દેખી, ખ્વાબ યે થા કે હાતિફે ગૈબીને ઉનકી

ઝબાન પર કુરઆનકી ઈસ આયતકો જારી કર દિયા હૈ કે હમને તુમહારી આંખોંકી ઠંડકકે લિયે જો મખ્ફી ખઝાના છુપા રખ્ખા હૈ ઉસકા તુમહેં અંદાઝા નહીં : (ફલા તઅ્લમુ નફ્સુમ્ મા ઉખ્ફિય લહુમ્ મિન્ કુર્રતિ અઅ્યુન) (સૂરએ સિજદહ : ૧૭) મૌલાનાકી ઉનહોંને ઈસ તરહ તરબિયત ફરમાઈ કે ઉનસે અગર કિસી ખાદિમ યા મુલાઝિમાકે બચ્ચે પર ઝિયાદતી હોતી તો ન સિર્ફ મઆફી મંગવાતીં બલ્કે ઉનસે માર ભી ખિલાતીં, ઉસીકા નતીજા થા કે બચપન હીસે મૌલાનાકો ઝુલ્મ, ગુરૂર વ તકબ્બુરસે નફરત થી ઔર કિસીકી દિલ આઝારીસે વેહશત હો ગઈ. ઈશાકી નમાઝ પઢે બગૈર અગર સો જાતે તો આપકી વાલિદા ઉઠાકર નમાઝ પઢવાતીં, સુબહકો જમાઅતકે સાથ નમાઝકે લિયે ભેજતીં, ફજરકે બાદ તિલાવતકા નાગા નહીં હોને દેતીં.

ઉપરકે વાકિઆતકી રોશનીમેં હમ અપના જાઈઝા લેં તો શાયદ હી હમમેંસે દો ફીસદ વાલિદૈન ઉસકે મુતાબિક અપનેકો પાએં. રોઝાના સલાતુલ હાજત પઢકર અપની ઔલાદકે લિયે દુઆ માંગના તો દૂરકી બાત ઝિંદગી ભરમેં અલ્લાહસે અપની ઔલાદકી નેકનામી ઔર સલાહ માંગનેકે લિયે હમને એક બાર ભી સલાતુલ હાજત નહીં પઢી હોગી જબકે અલ્લાહને હમેં અપની ઔલાદકી ભલાઈ ઔર નેકનામીકે લિયે માંગનેકા તરીકા ભી સિખાયા હૈ ઔર ઉસકે આદાબ ભી બતાએ હૈં. અલ્લાહ તઆલાકા ઈરશાદ હૈ કે અપની ઔલાદકે લિયે તુમ મુઝસે ઈસ તરહ માંગો કે "અય અલ્લાહ, હમેં ઐસી બીવિયાં ઔર બચ્ચે અતા ફરમા જો હમારે લિયે આંખોંકી ઠંડક હોં ઔર હમેં મુત્તકીનકા ઈમામ બના (રબ્બના હબ્લના મિન્ અઝવાજિના વ ઝુર્રિય્યાતિના કુર્રત અઅ્યુનિવ્ વજ્અલ્ના લિલ્મુત્તકીન ઈમામા).

(સૂરએ ફુરકાન : ૭૪)

ફુઝૂલ બાતસે પરહેઝ કીજિયે

જબ દો ખવાતીન આપસમેં મુલાકાત કરતી હૈં તો વો કિસી તીસરી

ખાતૂનકે બારેમેં ફુઝૂલ બાતેં કરને લગતી હૈં. ઈસ તરહકી ફુઝૂલ ઔર બે-મતલબ બાતોંકા અસર ક્યા હોતા હૈ?

અગર આપ કોઈ કહાની બયાન કરના ચાહતી હૈં જો કિસી ઔર કે બારેમેં હો ઔર કિસી દૂસરી ખાતૂનને આપકો સુનાઈ હો તો ઈસ બાતકો કેહનેસે પેહલે આપ તીન મરહલોં પર અચ્છી તરહસે ગૌર કર લીજિયે ઔર યે તીન બિલકુલ મુખ્તલિફ તરીકે હૈં. પેહલા મરહલા તો યે હૈ કે આપ જો કુછ કેહને જા રહી હૈં ક્યા વો સચ હૈ? દૂસરા મરહલા યે હૈ કે ક્યા યે ઝરૂરી હૈ? આખરી મરહલા યે હૈ કે આયા યે બાત દૂસરોંકે લિયે તકલીફદેહ તો નહીં હૈ.

અંગ્રેજીકા લફઝ "ગોસ્બ" જિસે હમ ઉર્દૂમેં ગપબાજી કેહ સકતે હૈં આજકે દૌરમેં એક દિલચસ્પ ઔર વસીઅ મફહૂમકા હામિલ બન ગયા હૈ ઔર ઉસકી અપની એક તારીખ હૈ. ઈસ લફઝકે અસલ મા'ના લોગોંકે દરમિયાન કરાબતદારીકે હૈં. લેકિન અબ દૂસરે લોગોંકે ઝાતી મઆમલાતકે બારેમેં ગૈર ઝિમ્મેદારીકે સાથ બાતચીત કરના હૈ.

હમમેંસે બહોતસે લોગોંકે લિયે ગપ શપ કરના એક દિલચસ્પ મશગલા હૈ. લોગ આપસમેં બૈઠકર ગપશપ કરતે રેહતે હૈં. ઉસકે અલાવા બેશુમાર રસાઈલ વ જરાઈદ ઔર અખ્બારાત હૈં જો હમારે સામને ખૂબ ચટપટી કહાનિયાં પેશ કરતે હૈં, જો આમ તૌરસે મુબાલગા આમેઝ ઔર ફર્ઝી હી હોતી હૈં યા જિનહેં તરહ તરહકે લાલચ ઔર રિશ્વત દેકર લિખવાયા જાતા હૈ.

ગપબાજી યા ગપશપ કયા હૈ? ગપબાજીકી બહોતસી શકલેં હોતી હૈં. ઈધર ઉધર ખબરેં ફૈલાનેવાલે સીધે સાદે ઔર બે-ઝરર લોગોંસે લેકર બાતકા બતંગડ બનાનેવાલોં ઔર બદનામ કરનેવાલોં તકકા એક લંબા સિલસિલા ફૈલા હુવા હૈ. બેફિક્રે લોગોંકી યે એક આદત હોતી હૈ કે વો લોગોંકે બારેમેં આપસમેં ગપશપ કરતે હૈં. જબ ઐસે દો લોગ મિલતે હૈં જિનકે પાસ વક્તકી કમી નહીં હોતી ઔર જો બહોત દેર તક બાતેં કર સકતે હૈં તો ઉનકી ગુફતગૂકા રૂખ લાઝમી તૌર પર અપને પડોસિયોં,

ઔર દોસ્તોંકી તરફ મુડ જાતા હૈ ઔર વો ઉનકે બારેમેં ઝૂઠી સચ્ચી બાતેં કરતે હૈં.

યે ઝરૂરી નહીં હૈ કે તરહ તરહકી ખબરેં ફૈલાનેવાલે દાનિસ્તા તૌર પર ઐસા કરતે હૈં ઔર ઉનકા મકસદ દૂસરોંકે લિયે મસાઈલ પૈદા કરના હો, લેકિન વો ઈસ બાતકા અંદાઝા ભી નહીં લગા પાતે કે ઉનકી ઝબાનસે નિકલી હુઈ ગૈર ઝિમ્મેદારાના બાતોંકા સિલસિલા દૂસરી જગહોં તક જા પહોંચતા હૈ જિસસે બાતકા બતંગડ બનતા હૈ ઔર ઉસકે નતીજેમેં શર અંગેઝી ઔર દિલોંમેં તલ્ખી જનમ લેતી હૈ.

બાતૂની શખ્સ કિસી બાતકો સેગએ રાઝમેં નહીં રખ સકતા. જિન રાઝોંસે વો વાકિફ હોગા ઉસે ઝરૂર દૂસરોં તક પહોંચાએગ. ઈસ કિસમકી સરગોશિયાં બુન્યાદી તૌર પર ખૂદ પર કાબૂ રખનેકી સલાહિયતસે મહેરૂમીકે બાઈસ જનમ લેતી હૈં ઔર ઉનકો રોકનેકે લિયે શુઉરી કોશિશકી ઝરૂરત હોતી હૈ તાકે હમ ઉન બાતોંકા ઈઝહાર ન કરેં જિનકો રાઝ રખનેકે લિયે હમ પર એ'તિમાદ (ભરોસા) કિયા ગયા હો.

સબસે ઝિયાદા ખરાબ ઔર નુકસાન દેહ કિસમકી ગપશપ વો હૈ જો કિસીકો બદનામ કરનેકે લિયે કી જાએ. વો શખ્સ જો દૂસરોંકે ખિલાફ દુશનામ તરાઝીકી (ગાલી બકનેકી) મુહિમ ચલાતા હૈ ઔર ઉન્હેં બદનામ કરતા હૈ, ફીલ હકીકત અપની બગલમેં ઐસે હથિયાર છુપાએ હોતા હૈ જિનકે ઝરીઆ વો કિસી ભી નામવર કિરદારકા સિર્ફ એક વારકે ઝરીઆ ખાતમા કર દેતા હૈ. દુશનામ તરાઝી (ગાલી ગલોચ) કરનેવાલા શખ્સ આમ તૌર પર હાસિદ ભી હોતા હૈ ઔર વો હસદકે તહત લોગોંકી પીઠ પીછે બુરાઈયાં કરતા હે. ઉનકી ઝાતી ઝિંદગીકે બારેમેં ગલત સલત બાતેં ફૈલાતા રેહતા હૈ. ગલત બાતોં, ઝૂઠી ઔર મન ઘડત કહાનિયોંકે ઝરીઆ લોગોંકે દરમિયાન નિફાકકે બીજ બોતા હૈ. વો કિસી ભી બાતમેં અપની તરફસે રંગ આમેઝી કરતે હૈં ઔર ઉસકે ઝરીઆ લોગોંકે દરમિયાન ફિત્ના ઔર ફસાદકો હવા દેતે હૈં. ઐસા માલૂમ હોતા હૈ ઈસ કિસમકે લોગ કિસીકે ભી ખૈરખ્વાહ નહીં હોતે ઔર ઉનકી ઝબાનસે કિસીકે લિયે ભી કલિમએ

ખૈર નહીં નિકલતા. ઈસ તરહકે લોગોંકો ગપશપ કરનેમેં, દૂસરોંકે બારેમેં ઝૂઠ ઘડનેમેં ઔર ઉસે ફૈલાનેમેં સુકૂન મિલતા હૈ. અગર હમ દૂસરોંકી મદદ નહીં કર સકતે તો હમેં ઉનકે મઆમલાતમેં ઝિયાદા દિલચસ્પીકા ભી મુઝાહિરા નહીં કરના ચાહિયે.

અપની ઈસ્લાહ આપ કરેં

અલ્લાહકી મખ્લૂક કમો બેશ છત્તીસ હઝાર હૈ, જિસમેં ઈન્સાન ભી એક હૈ. અલ્લાહને ઈન્સાનકો જો ખૂબિયાં અતા કી હૈં ઐસી ખૂબિયાં કિસી ભી મખ્લૂકમેં નહીં હૈ. ઈન્સાનકો અલ્લાહને સબસે બડા બોલનેકા તોહફા (યાની ઝબાન) દિયા હૈ. ઈન્સાનકો અલ્લાહને આ'ઝા વ જવારેહ અતા કિયે જિસકા ઈસ્તે'માલ ઈન્સાન અચ્છે યા બુરે કામોંમેં કરતા હૈ. ઔર સબસે બેહતરીન અતિય્યા અલ્લાહ તઆલાકા યે હૈ કે ઉસને ઈન્સાનકો અકલ ઔર સમઝ ઔર દાનાઈસે નવાઝા હૈ. ઉસકે લિયે ઝમીન વ આસમાન મુસખ્ખર (તાબે') કિયે ઔર અપની નિશાનિયોંકો ઈન્સાનકે સામને બયાન કિયા તાકે ઈન્સાનકા અકીદા ઔર ઈમાન પુખ્તા હો જાએ ઔર ઈન્સાન ઉસકી ઈતાઅત કરે.

ઈન્સાન ગલતિયોં ઔર ગુનાહોંકા પુતલા હૈ. ગલતી કરના ઉસકી ફિતરતમેં શામિલ હૈ, ઉસકે બાવજૂદ અલ્લાહને અપને બંદોંકી મગફિરતકા વા'દા કિયા હૈ લેકિન કુછ ઐસે ભી ઈન્સાન ઈસ દુનિયામેં બસ્તે હૈં જો સિર્ફ દૂસરોંકી ગલતિયોં પર ઉન્ગલી ઉઠાતે હૈં ઔર દૂસરોંકી ગલતિયોંકી નિશાનદહી કરતે હૈં. લેકિન શાયદ વો યે ભૂલ જાતે હૈં કે ઉનકે અંદર ભી કુછ ખામિયાં હૈં. ઉનકે અંદર ભી બુરાઈકે કુછ અન્સર મૌજૂદ હૈં. અસલ બાત યે હૈ કે ઈન્સાન ખૂદ અપની ખામિયોં ઔર અપની ગલતિયોંકો નહીં ગિનવાતા બલ્કે અપની ગલતી ઔર કોતાહી છુપાનેકે લિયે દૂસરોંકે ઐબોંકો ઝાહિર કરતા હૈ.

ચુનાંચે હમેં યે બાત ઝહન નશીન કર લેની ચાહિયે કે જિતના

આસાન ગૈરોંકી ઐબજોઈ કરના હૈ ઉતના હી મુશ્કિલ ખૂદ શનાસી હૈ. હમ દૂસરોંકી ઈસ્લાહકા બેડા ઉઠા તો સકતે હૈ, મગર અપની ઈસ્લાહકે મઆમલેમેં કોતાહ નઝર આતે હૈં.

એક બાત સોચનેકી ભી હૈ ઔર કાબિલે મુશાહિદા ભી કે અગર એક ઉન્ગલી હમ કિસીકી ગલતીકી તરફ ઉઠાતે હૈં તો ચાર ઉન્ગલિયાં હમારી તરફ ઉઠ જાતી હૈં, ઉસ વક્ત ભી હમેં યે એહસાસ નહીં હોતા કે શાયદ વોહી ખામી હમારે અંદર ભી મૌજૂદ હો, ઔર યે બાત સો ફીસદ સચ હૈ કે જબ તક હમ અપને કૌલ પર અમલ નહીં કરેંગે હમ દૂસરોંકો ઉસકે ઝેરે અસર નહીં લા સકતે. યેહી કમી હમારી તરક્કીકી રાહમેં રૂકાવટ બનતી હૈ ઔર હમ ઉસે "નામુમકિન" કેહ દેતે હૈં.

અગર હમારી સોચમેં ગેહરાઈ ઔર ગીરાઈ (પકડ) હો તો યેહી નામુમકિન હમારી કામિયાબીકી બુન્યાદ બન સકતી હૈ. લફ્ઝ નામુમકિનસે "ના" નિકાલ દેં તો "મુમકિન" હો જાતા હૈ ઔર હમ ઉસે આસાનીસે અંજામ દે સકતે હૈં. "ના" લફ્ઝ હી તો તમામ જદો જહદ ઔર કાવિશોંકી જડ હૈ. ઉસી "ના" કે લિયે તો હમ બારબાર કોશિશેં કરતે હૈં ઔર યેહી "ના" હમારી રાહમેં રૂકાવટેં પૈદા કરતા હૈ. તમામ દૌડ ધૂપ ઉસી "ના" કે લિયે હોતી હૈ.

નેપોલિયન બૂનાપાર્ટકી કામિયાબિયોંકા રાઝ ઉસી "ના" યા "નહીં" મેં પોશીદા થા. બકૌલ નેપોલિયન, ઉસકી ઝિંદગીકી લુગતમેં લફ્ઝ "નહીં" યા "ના" નહીં હૈ. કુછ યેહી દાસ્તાન અંગ્રેજીકે Impossible લફ્ઝ કી હૈ. અંગ્રેજીમેં આસાન અંદાઝમેં ઈસ લફ્ઝકો અદા કરકે કિસી કામકે ના હોનેકી મોહર સબ્ત કર દેતે હૈં લેકિન યેહી લફ્ઝ ખૂદ મુતકલ્લિમકો ઈસ બાતકી દઅવત દેતા હૈ કે ઉસમેં જો રાઝ છુપા હુવા હૈ વો થોડીસી મહેનતકે બાદ ઝાહિર હોતા હૈ. યેહી Impossible જો અપની ઝબાનસે કેહતા હૈ IM (am) possible યા'ની યે નામુમકિન ચીંખકર કેહતા હૈ 'મૈં મુમકિન હૂં, ફિર ભી હમારી સમઝ ઉસકો કબૂલ નહીં કરતી.

બા'ઝ ઔકાત ઈન્સાન યે ક્યૂં સોચ લેતા હૈ કે અગર ઉસમેં કોઈ ખામી હૈ તો વો દૂર નહીં હો સકતી, જબકે ઐસા નહીં હૈ. અગર ઈન્સાન કોશિશ કરે તો ક્યા કુછ નહીં હો સકતા. લેકિન ઐસા કમ હી હોતા હૈ કે ઈન્સાન અપને અંદર અચ્છી આદતેં પૈદા કરકે એક મિસાલ કાઈમ કરે. બલ્કે હોતા તો યૂં હૈ કે "અંધેકે હાથોંમેં ચિરાગ" જિસસે અંધેકો તો કોઈ ફાઈદા નહીં પહોંચતા બલ્કે દૂસરે ઉસસે ફાઈદા ઉઠાતે હોતે હૈં.

હમ દૂસરોં પર હંસતે હૈં ઔર દૂસરે હમારી ઝાતસે અપની ઈસ્લાહ કરતે હૈં. હમ દૂસરોંકી ગલતિયોં પર હંસતે હૈં, હમ દૂસરોંકી કાબિલિયત દેખકર હસદ કરતે હૈં, જબકે હોના તો યૂં ચાહિયે કે બજાએ હસદ કે હમ ઉન પર રશ્ક કરેં ઔર અપને અંદર ઈતની ઝિયાદા કાબિલિયત વ અહલિયત (લાયકાત) પૈદા કરેં કે વોહી હમારી તાકત બન જાએ. દૂસરોંકો ટોકનેસે ઝિયાદા બેહતર હૈ કે અપની ઈસ્લાહ કી જાએ.

યે કામ ઈસી વક્ત શુરૂ કર દેં. હો સકતા હૈ કે હમારી નઝર ઈસ સવાલ પર જાએ કે કૈસે શુરૂ કરેં ઔર કહાંસે શુરૂ કરેં? તો ઉસકા જવાબ યે હૈ કે જિસસે પેહલે કુછ ન હુવા હો, ઉસે શુરૂઆત કેહતે હૈં બિલકુલ ઈસી તરહ અગર હમ ખૂદ અપની ઈસ્લાહકે બારેમેં આજ હીસે શુરૂઆત કરેં ઔર દૂસરોંકી ગલતિયોંકો નઝર અંદાઝ કરના શુરૂ કર દેં તો શાયદ બહોત હદ તક હમ એક કામિયાબ ઝિંદગી ગુઝારનેવાલોંમેં શામિલ હો સકતે હૈં.

ક્યા આપ (સ.અ.વ.) કે બદનકા સાયા નઝર આતા થા?

સવાલ : ક્યા આપ (સ.અ.વ.) કા સાયા હોતા થા?

જવાબ : હઝરત ઝકવાન (રહ.) ફરમાતે હૈં કે આપ (સ.અ.વ.) કા સાયા ન તો દિનમેં નઝર આતા થા ઔર ન હી રાતમેં.

ઉસકો હકીમ તિરમિઝીને નકલ કરનેકે બાદ ફરમાયા :

વજહ યે હૈ કે કોઈ કાફિર આપકે સાયા પર ન ચલે, અગર કોઈ કાફિર

આપકે સાયએ મુબારક પર ચલેગા તો યે આપકે લિયે બાઈસે ઝિલ્લત હોગા.

ઈબ્ને સબઅ ફરમાતે હૈં કે આપ (સ.અ.વ.) કા સાયએ મુબારક ઝમીન પર પડતા હી નહીં થા. આપ તો નૂર થે. રાત દિનમેં જબ ભી ચલતે મગર સાયા ઝાહિર નહીં હોતા થા. બા'ઝ ઉલમાને ફરમાયા કે ઉસકી તાઈદ આપ (સ.અ.વ.) કે ફરમાન : **"અલ્લાહુમ્મજ્ અલ્ની નૂરા"** સે ભી હોતી હૈ.

(સુબુલુલ હુદા વર્રશાદ ફી સીરતે ખૈરિલ ઈબાદ જિલ્દ ૨, સ. ૯)

આપકી કિતાબ "મોમિનકા હથિયાર" પઢતી હૂં મગર.....

સવાલ : હમ આપકી કિતાબ "મોમિનકા હથિયાર" બિલા નાગા સુબહ વ શામ પઢતે હૈં, લેકિન કભી કભી કિસી મશ્ગૂલિયતકી વજહસે નહીં પઢ પાતે તો ક્યા ઉસકો દૂસરે વક્તમેં પઢ સકતે હૈં?

જવાબ : ઈમામ નવવી અપની કિતાબ "અલ અઝકાર" સફા ૪ પર ફરમાતે હૈં કે જિસ શખ્સકા રાત યા દિનકે કિસી વક્તમેં યા નમાઝકે બાદ યા કિસી ઔર વક્તમેં ઝિક્રકા વઝીફા મુતઅય્યન હો ઔર ઉસસે વક્તમેં વો વઝીફા ફૌત હો જાએ તો મુનાસિબ હૈ કે ઉસકો જબ ભી વક્ત મિલે ઉસકો પૂરા કર લે, તર્ક ન કરે. ઈસ લિયે કે જબ વઝીફાકી આદત બન જાએગી તો વો વઝીફા ઉસસે નહીં છૂટેગા. લેકિન અગર વો ઉસ વઝીફાકો પૂરા કરનેમેં ગફલત કરેગા તો ફિર વઝીફાકા ઉસ વક્તમેં ઝાએઅ હોના ભી આસાન હો જાતા હૈ, ચુનાંચે હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે "જો આદમી અપને કુલ વઝીફા યા ઉસમેંસે કુછ હિસ્સા પૂરા કિયે બગૈર સો ગયા ફિર સુબહ ઉસકો ફજરકી નમાઝસે લેકર ઝોહરકી નમાઝ તક કિસી વક્તમેં પૂરા કર લિયા તો ઉસકે લિયે ઐસા હી લિખ્ખા જાએગા કે ગોયા ઉસને ઉસકો રાત હીમેં પઢા હૈ." (સહીહ મુસ્લિમ જિલ્દ ૧, સ.૨૫૬) લિહાઝા બંદાકી રાય યે હૈ કે ઉસકો નાગા ન કીજિયે.

જહેઝકી લા'નતસે બચિયે

અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને તમામ મખ્લૂકાતમેં ઈન્સાનકો સબસે અફઝલ વ આ'લા દરજા અતા ફરમાયા હૈ. ઉસમેં સોચને ઔર સમઝનેકી સલાહિયત મૌજૂદ હૈ. સારી દુનિયાકે ઈન્સાનોંસે નઝર હટાકર હમ અગર સિર્ફ મુસલમાનોંકી બાત કરેં તો ઉનકી કુછ હરકતેં દેખકર અફસોસ હોતા હૈ કે વો કૌમ, જિસે પૈગંબર આખિરૂઝ્ઝમાં (સ.અ.વ.) ને અપને હર હર અમલસે ઝિંદગી ગુઝારનેકા તરીકા બતાયા હૈ, કિસ તરહ કુછ હરકતોંકી વજહસે બદનામ હૈ. "જહેઝ" કા શુમાર ભી ઐસી હી હરકતોંમેં હોતા હૈ જિસકા ઈસ્લામસે કોઈ તઅલ્લુક નહીં, ઉસકે બાવજૂદ મુસલમાનોંમેં ઉસકી વબા આમ હૈ. હાલાંકે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદે ગિરામી હૈ કે "વો શાદી બહોત બાબરકત્ત હૈ જિસકા બાર (બોજ) કમસે કમ પડે."

(શઅબુલ ઈમાન બયહકી)

જહેઝ એક ખતરનાક વબાકી તરહ હમારે સમાજમેં મૌજૂદ હૈ. ઉસકે લિયે કિસી હદ તક નૌજવાનોંકો ભી ઝિમ્મેદાર કરાર દિયા જા સકતા હૈ જો અપને વાલિદૈનકે સાથ જહેઝકી ફરમાઈશોંમેં પેશ પેશ રેહતે હૈં. હાલાંકે નૌજવાનોંકે ઈખ્તિયારમેં હૈ કે વો અપની ઝિંદગીકા ફૈસલા ખૂદ કરેં ઔર ઉસકે લિયે વાલિદૈનકો રાઝી ભી કર સકતે હૈં. જહેઝકે ખિલાફ ઈન્કિલાબ લાનેમેં નૌજવાન અહમ કિરદાર અદા કર સકતે હૈં. વાલિદૈન અપની બેટીકો જહાં તક મુમકિન હોતા હૈ, અપની ઔકાત (હૈસિયત) સે ઝિયાદા દેનેકી કોશિશ કરતે હૈં લેકિન ઉસકે બાવજૂદ જહેઝકે લાલચી ઈન્સાનોંકા દિલ નહીં ભરતા ઔર હૈરતકી બાત તો યે હૈ કે ઐસે લોગોંકો સમાજકે ઈઝ્ઝતદાર લોગોંમેં શુમાર કિયા જાતા હૈ.

ઈસ ઝમાનમેં જહાં નૌજવાનોં પર કુછ ઝિમ્મેદારિયાં આઈદ હોતી હૈં વહીં લડકી ઔર ઉસકે ઘરવાલોંકો ભી ઉસસે બરી નહીં કિયા જા સકતા. ક્યૂંકે અકસર દેખા ગયા હૈ કે લડકીકે વાલિદૈન, ઉસકી ખૂશીકે લિયે કર્ઝ

લેકર યા ઘર બેચકર કિસી ભી તરહ જહેઝકા સામાન ખરીદતે હૈં, ચાહે લડકેવાલોંકી તરફસે મુતાલબા હો યા ન હો. યે લડકી વાલોંકા ગલત ફૈસલા હોતા હૈ કે સામાન દેનેસે ઉનકી બેટી ખૂશ રહેગી. અવ્વલ તો જહેઝ દેના હી નહીં ચાહિયે, દૂસરે યે કે જહેઝ માંગનેવાલોંકે યહાં અપની બેટીકા રિશ્તા નહીં કરના ચાહિયે, ક્યૂંકે જો લોગ આજ મુતાલબા કર રહે હૈં ઉસકી ક્યા ગેરંટી હૈ કે વો ઈતને પર હી બસ કર લેંગે? કભી કભી તો ઐસા ભી દેખનેમેં આતા હૈ કે મંગનીકે ચંદ મહીના બાદ લડકેવાલે જહેઝકા મુતાલબા કરતે હૈં ઔર લડકીવાલે ઈઝ્ઝતકે મારે ચુપચાપ ઉનકા મુતાલબા કબૂલ કર લેતે હૈં. ક્યૂંકે દૂસરી સૂરતમેં મંગની તોડ દેનેકી ધમકી દી જાતી હૈ ઔર યે હર કોઈ જાનતા હૈ કે અગર લડકીકી કિસી વજહસે મંગની ટૂટ ગઈ તો કુસૂરવાર ન હોતે હુએ ભી સારા ઈલ્ઝામ ઉસી પર ધર દિયા જાતા હૈ કે યકીનન ઉસમેં કોઈ ખરાબી હોગી તબ હી તો ઈતને દિનોં પુરાની મંગની ટૂટ ગઈ. લેકિન ઈસ તરહકા ધોકા લડકીવાલોંકો બરદાશ્ત નહીં કરના ચાહિયે. ઈસ તરહકે અનાસિરસે નિમટનેકે લિયે કાનૂનકા સહારા ભી લિયા જા સકતા હૈ.

જહેઝકી વબાને હમારે પૂરે મઆશરેકો અપની લપેટમેં લે લિયા હૈ. અબ ક્યા પઢે લિખ્ખે ઔર ક્યા જાહિલ, સબ હી એક સફમેં નઝર આતે હૈં. ઐશ વ આરામ ઔર ગૈર ઝરૂરી ખર્ચકો પૂરા કરનેકે લિયે શાદીકે બરસોં બા'દ ભી ફરમાઈશેં કી જાને લગી હૈં ઔર પૂરી ન હોનેકી સૂરતમેં, ઝિંદગી ભરકા સાથ નિભાનેકા વા'દા પલોંમેં (સેકન્ડમેં) તોડ દિયા જાતા હૈ. ઔર ઈસ તરહ લડકી જબ વાપસ અપને વાલિદૈનકે ઘર આતી હૈ તો અકેલી નહીં હોતી, બલ્કે ઉસકે સાથ બચ્ચે ભી હોતે હૈં જિનકી ઝિમ્મેદારી ઉસકે વાલિદૈનકો ઉઠાની પડતી હૈ.

બા'ઝ ઔકાત ઐસા હોતા હૈ કે અગર લડકા કોઈ કામ વગૈરહ નહીં કરતા હૈ તો ઉસકે વાલિદૈન સઉદી વગૈરહ ભેજનેકા ખર્ચ ભી લડકીસે માંગતે હૈં. ઈસ તરહકે વાકિઆત આમ હૈં લેકિન ઉસે હમારી બે-હિસ્સીકે અલાવા ઔર ક્યા કહા જા સકતા હૈ કે હમ દેખકર ભી અંજાન બને રેહતે હૈં.

જહેઝકે મુતાલબેકી વજહસે કિતની હી બેટિયાં વાલિદૈનકી ચોખટ નહીં પાર કર સકી હૈં ઔર ઉનકી ઉમ્ર ગુઝરી જા રહી હૈ. ઈસ ઝમાનેમેં લોગોંને જહેઝકો ફેશન બના લિયા હૈ. હર ચંદ કે આજ ભી ઐસે લોગ હૈં જો સાદગીસે ઈસ મુકદ્દસ ફર્ઝકો અંજામ દે રહે હૈં, ઉસકે બાવજૂદ અકસરિયત મુતાલબા કરનેવાલોંકી હૈ. ઈસ વબાકે તદારૂકકે લિયે નૌજવાનોંકે સાથ ખવાતીન ભી અહમ કિરદાર અદા કર સકતી હૈં, ક્યૂંકે આમ તૌરસે ફરમાઈશેં સાસ ઔર નનદોંકી તરફસે ઝિયાદા હોતી હૈં.

ઈસ્લામ જૈસે આસાન મઝહબકે પૈરોકાર હોનેકે નાતે, હમારા યે ફર્ઝ હૈ કે હમ ઈસ તરહકી મઆશરતી બુરાઈયોંસે ખૂદ ભી બચેં ઔર દૂસરોંકો ભી બચાએં. ક્યૂંકે યેહી ઈસ્લામકા શેવા હૈ. અગર હમ અપને મઆશરેકી ઈસ્લાહ કરના ચાહતે હૈં તો હમેં અપને ઘરસે હી ઈસકી શુરૂઆત કરની ચાહિયે.

ઈસ્લામી સઝાએં ઈન્સાની મઆશરેકે લિયે રહમત હૈં

ઈસ્લામમેં ઔરતકો જો મકામ વ મરતબા દિયા ગયા હૈ વો ઉસે તારીખકે કિસી દૌરમેં ભી હાસિલ નહીં રહા હૈ. જહાં તક ઔરત ઔર મર્દકે દરમિયાન મુકાબલેકી બાત હૈ, હુકૂક વ એહતિરામકે મઆમલેમેં ઔરત ઔર મર્દકે દરમિયાન કોઈ ફર્ક નહીં હૈ. અલબત્તા દોનોંકા મિઝાજ ઔર ફિતરી તકાઝોંકા લિહાઝ રખતે હુએ દોનોંકી ઝિમ્મેદારિયોંમેં ફર્ક રખ્ખા ગયા હૈ. ઈસ વજહસે દોનોંકા મકામે અમલ એક દૂસરેસે મુખ્તલિફ હૈ. યે કોઈ અફઝલિયત ઔર અદમે અફઝલિયત યા બરતરી ઔર કમતરીકી બાત નહીં બલ્કે એક નાગુઝીર (યા'ની ઝરૂરી) મઆશરતી ઝરૂરત હૈ. ઔરત ઔર મર્દકે ફરાઈઝકે મઆમલેમેં શરીઅતકે અહકામાતકો ઈસી નુકતએ નઝરસે દેખા જાના ચાહિયે.

દોનોંકા ખાલિક વ માલિક એક હૈ. વો રિશ્તએ ઈઝદિવાજમેં

મુન્સલિક હોનેકે બાદસે ઉમ્રકે આખરી લમ્હે તક દોનોંકે દરમિયાન કોઈ ઈમ્તિયાઝ નહીં બરતતા હૈ ઔર ન હી એકકે દુઃખ દર્દકો દૂસરેસે હલકા તસવ્વુર કરતા હૈ. ઈસી વજહસે ઈસ્લામમેં ઔરત ઔર મર્દકે દરમિયાન નાઈત્તિફાકીકી સૂરતમેં જિસ તરહ મર્દકો તલાકકા ઈખ્તિયાર હૈ ઈસી તરહ ઔરતકો ભી ખુલઅકા હક દિયા ગયા હૈ. જબકે દૂસરે મઝાહિબમેં ઈસ તરહકી કોઈ સહૂલત નહીં પાઈ જાતી. મિસાલકે તૌર પર હમારે મુલ્કકા એક કદીમ મઝહબ હિંદુઈઝમ યા સનાતન ધર્મ હૈ, જિસકી ઈન્સાન દોસ્તી ઔર રવાદારી નઝરિયાતી સતહ પર હી સહી, ઝબાન ઝદ આમ હૈ. લેકિન હમ દેખતે હૈં કે ઈઝદવાજી ઝિંદગીકે નાઝુક મઆમલાતમેં હિંદુ ધર્મ કોઈ વાઝેહ રેહનુમાઈ નહીં દે પાતા. તલાક વ ખુલઅ જૈસે ઐન ફિતરી ઉસૂલ હિંદુ ધર્મમેં નહીં મિલતે. ખુલઅકા તસવ્વુર તક ઉસ ધર્મકે ગ્રંથોંમેં નહીં પાયા જાતા. ઔરતને જિસ મર્દકે સાથ અગ્નીકે સાત ફેરે લગા લિયે ઉસકે દામનસે ઉસે આખરી સાંસ તક બંધે રેહના હૈ ચાહે આઈલી (યા'ની ઈઝદિવાજી) ઝિંદગીમેં કૈસા હી ઉતાર ચડાવ આએ ઔર મિયાં બીવીકી ઝિંદગી ઝહરસે ભી તલ્ખતર (કડવી) ક્યૂં ન હો જાએ. બેવાકે મસાઈલ તો ઉસસે ભી ઝિયાદા સંગીન (કઠિન) હૈં. ઔરત અગર બેવા હો જાએ તો બન ઠનકર નિકલના ઔર બનાવ સિંઘાર કરના તો દરકિનાર, બનાવ સિંઘારકી ચીઝેં રખને તકકી ઉસે ઈજાઝત નહીં હોતી, દૂસરી શાદીકા હક તો બહોત દૂરકી બાત હૈ. ઉસકે બરખિલાફ ઈસ્લામમેં ઔરતકે હુકૂકકી કિતની ઠોસ ઝમાનત હૈ ઔર વો ઔરતકી અઝમતકા કિતના ઊંચા તસવ્વુર રખતા હૈ, ઉસકા અંદાઝા ઈસ એક મસ્અલાસે લગાયા જા સકતા હૈ. મસ્અલા યે હૈ કે અગર કોઈ શખ્સ કિસી ઔરતકી પાકદામની પર ઉન્ગલી ઉઠાએ તો ઉસે અપને ઈલ્ઝામકે સુબૂતમેં ચાર આદમિયોંકો પેશ કરના પડેગા. અગર વો ચાર મરદોંકી ગવાહી ન પેશ કર સકા તો ઉસકી નંગી પીઠ પર ૮૦ કોડે મારે જાએંગે. ઈસ બાબમેં ઈસ્લામકા મૌકફ યે હૈ કે કિસી ઔરત પર ઉન્ગલી ઉઠાનેસે પેહલે ખૂબ અચ્છી તરહ સોચ લો, સોચે સમઝે બગૈર મહઝ કિયાસ આરાઈકી બુન્યાદ પર હરગિઝ ઝબાન ન ખોલો.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી આઈલી વ મઆશરતી ઝિંદગી હમારે લિયે મશ્અલે રાહ (નમૂના) હૈ. ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત આઈશા (રદિ.) પર તોહમત લગાઈ ગઈ લેકિન આપ (સ.અ.વ.) ને પૂરી તેહકીકકે બગૈર કોઈ રદ્દે અમલ ઝાહિર નહીં કિયા હત્તા કે આપ (સ.અ.વ.) કે અસ્હાબ દૂસરે અલ્ફાઝમેં ઉસ વક્તકે ઈસ્લામી મઆશરાને ભી અચ્છે ગુમાનસે કામ લિયા ઔર સબ્ર ઔર ઈન્તિઝારકી પોલીસી પર ચલતે હુએ હદ દરજા કુવ્વતે બરદાશ્ત ઔર ઝબ્ત વ તહમ્મુલકા મુઝાહિરા કિયા. બિલઆખિર ઉમ્મુલ મુઅમિનીનકી બરાઅતમેં (પાકીઝગીમેં) પૂરા એક રૂકૂઅ નાઝિલ હુવા, ઔર મુનાફિકીનકી ફૈલાઈ હુઈ અફવાકે ગુબારેકી હવા નિકલ ગઈ.

મગરિબી (યુરોપિયન) મુસન્નિફીન જિન ઈસ્લામી સઝાઓંકા બરસરે આમ મઝાક ઉડાતે હૈં, ઉનહીંમેં એક ઝિના કી હદ હૈ. ઈન સઝાઓંકો વો દૌરે વેહશતકી યાદગાર કરાર દેતે હૈં. લેકિન ઈસ્લામી સઝાઓંમેં દૌરે વેહશતકી યાદગારોં જૈસી કોઈ ચીઝ નહીં આતી. સચ્ચી બાત તો યે હૈ કે ઈસ્લામી સઝાએં ઈન્સાની મઆશરાકે લિયે ઝેહમત નહીં બલ્કે રહમત હૈં. અબ ઝિનાકી સઝા હીકો લે લીજિયે. યે મહઝ તઅઝીર (સઝા) નહીં, સોસાયટીકે લિયે તંબીહ ભી હૈ. ઉસકા મકસદ સોસાયટીકો અખ્લાકી આલૂદગીસે પાક વ સાફ રખના હૈ. મગરિબકે (યુરોપવાલોંકે) કવાનીનકે નઝદીક ઝિના એક મા'મૂલી ચીઝ હૈ. ઉસકે ગુનાહ હોનેકા તસવ્વુર તક મગરિબી તેહઝીબમેં નહીં હૈ.

જદીદ (નયે) કવાનીન યા મગરિબી તેહઝીબમેં સિર્ફ ઝિના બિલ જબ્ર (ઝબરદસ્તીકે ઝિના) કો જુર્મ શુમાર કિયા જાતા હૈ. દૂસરે લફ્ઝોંમેં મગરિબકા તસવ્વુરે આઝાદી યે હૈ કે આઝાદી ઉસ વક્ત તક જબ તક વો દૂસરેકી આઝાદીસે મુતસાદિમ (ટકરાનેવાલી) ન હો. લેકિન ઈસ્લામમેં આઝાદીકા તસવ્વુર ઉસસે મુખ્તલિફ હૈ. ઈસ્લામ ઉસીકે સાથ એક કૈદ ઔર લગાતા હૈ, વો યે ભી દેખતા હે કે બેકૈદ આઝાદીકે ઈસ્તે'માલસે મઆશરા પર કિસ કિસમકે અસરાત મુરત્તબ હોંગે. ગોયા મગરિબમેં બરાહે રાસ્ત દખલગીરી હીકો આઝાદીકે મુનાફી સમઝા જાતા હૈ જબકે ઈસ્લામ ઉસકા

દાઈરા ફર્દસે મઆશરા તક વસીઅ કરતા હૈ. બરાહે રાસ્ત દખલગીરીકે સાથ વો બિલા વાસ્તા દખલગીરીકો ભી આઝાદીકે ખિલાફ માનતા હૈ ઔર ઉસે ઈન્સાની સમાજકે લિયે મુઝિર (નુકસાનદેહ) કરાર દેતા હૈ.

મુમકિન હૈ કોઈ શખ્સ યે કહે કે ઈસ્લામકા તસવ્વુર આઝાદી ઔર સોસાયટીકો સાફ વ શફફાફ રખનેકા દા'વા સર આંખોં પર લેકિન ઐસી ભી ક્યા સંગદિલી કે અગર કિસીસે ઝિનાકા સુદૂર હો જાએ તો ઉસે પત્થર માર મારકર હલાક કર દિયા જાએ. સંગસાર કિયે જાનેકી યે સઝા (રજ્મ) ઈન્તિહાઈ વેહશતનાક ઔર આ'લા દરજાકી સંગદિલીકી અલામત હૈ. લેકિન એ'તિરાઝ ઉઠાનેસે પેહલે યે દેખના ચાહિયે કે જિન મમાલિકમેં ઈસ્લામી કવાનીન નાફિઝ હૈં વહાં પર રજ્મ, કિસાસ ઔર ઈસી તરહ હાથ કાટનેકે કિતને મુકદમાત સામને આતે હૈં. ઉસકે બરઅક્સ જિન મમાલિકમેં બેકૈદ આઝાદીકા રૂજહાન ઔર જદીદ કલ્ચરકા ગલ્બા હૈ. બિલખુસૂસ મગરિબી મમાલિકમેં ઝિના, કત્લ, ઈગ્વા (અપહરણ), ડકેતી ઔર ગુંડા ગર્દીકી શરહ કિસ તેઝીસે આગે બઢ રહી હૈ. ઈસ્લામ અપને મઝબૂત મૌકફકે ઝરીઆ મઆશરાકો ઈસ બુરે અંજામસે બચાના ચાહતા હૈ ઔર જદીદ ઈન્સાનોંકો ઈન અખ્લાકી બીમારિયોં ઔર આલાઈશોંસે પાક રખના ચાહતા હૈ જો બદકિસ્મતીસે મગરિબી અકવામકા મુકદ્દર બની હુઈ હૈં.

આજ વો તઅઝીરાત (સજાએં) નહીં હૈં ચુનાંચે દેખ લીજિયે ઈન્સાન બગૈર લગામ બના હુવા હૈ ઔર ઈધર ઉધર મુંહ મારતા ફિર રહા હૈ. ખુસૂસન મગરિબી મમાલિકમેં જહાં ઈસ્લામી અફકાર વ નઝરિયાતકા મઝાક ઉડાયા જાતા હૈ, વહાં આ'લા ઈન્સાની ઔસાફ ઔર રૂહાની વ અખ્લાકી અકદાર ખ્વાબમેં ભી દેખનેકો નહીં મિલતે. મગરિબી સોસાયટીમેં રૂહાનિયત પર મબની સોચકો રજઅત પસંદીસે તા'બીર કિયા જાતા હૈ. ઉસકે બરઅક્સ આપ ઉન મમાલિકમેં જાકર દેખે જહાં પર કિસી ન કિસી દરજામેં ઈસ્લામી કવાનીન નાફિઝ હૈં યા જહાંકે અવામમેં ઈસ્લામી કવાનીન ઔર ઈસ્લામી અફકાર ઔર અકાઈદકો ફિકરી વ નઝરિયાતી સતહ પર બરતરી હાસિલ હૈ, વહાં વો હયાસોઝ મનાઝિર દેખનેકો નહીં મિલતે જો લંડન, પેરિસ યા

દીગર યુરોપી મમાલિકમેં ખુલે આમ દેખે જાતે હૈં

ઝરૂરત હૈ કે ઈસ્લામકે આઈલી વ મઆશરતી કવાનીનકે બારેમે પાઈ જાનેવાલી ગલત ફેહમિયોંકો ઝરાએઅ અબલાગકે ઝરીઆ દૂર કિયા જાએ ઔર ઈસ્લામકે અબદી વ આફાકી ઉસૂલોંકો સમઝા જાએ.

તેરી ગોદમેં પલતી હૈ તકદીરે ઉમમ

ઈલ્મકી એહમિયત વ ઈફાદિયત અપની જગહ બરાબર હૈ, આજકે ઈસ ઝમાનેમેં તા'લીમ ઈતની હી ઝરૂરી હૈ જિતના કે ઝિંદગીકે લિયે સાંસકી આમદો રફત. એક બચ્ચાકે લિયે માંકી ગોદ સબસે પેહલા મદ્રસા હોતા હૈ. એક નૌમૌલૂદ જબ ઈસ દુનિયામેં આતા હૈ તો વો બિલકુલ મા'સૂમ ઔર ફરિશ્તેકી તરહ હર ગુનાહસે પાક હોતા હૈ. તમામ દુન્યાવી ઉમૂર ઔર મસાઈલસે આઝાદ હોતા હૈ. લેકિન જૈસે જૈસે વો અપની ઝિંદગીકે ઈબ્તિદાઈ મરાહિલકો તય કરતે હુએ અપની તિફલાના (બચપનકી) ઝિંદગીકા આગાઝ કરતા હૈ, હર ચીઝ લાશુઉરી તૌર પર ઉસકે સામને આતી હૈ. બચ્ચા જબ અપની માંકી ગોદસે ઉતરતા હૈ તો વો અપને ઘરકી જમીન પર કદમ રખતા હૈ ગોયા ઉસે યેહીં એહસાસ હો જાતા હૈ કે ઉસકે અતરાફકા માહોલ ક્યા હૈ. વો અપને અતરાફકે માહોલસે માનૂસ હોતા ચલા જાતા હૈ ઔર ઉન ચીઝોંકો કબૂલ કરતા હૈ જો ઉસકે ઈર્દગિર્દ ફૈલી હુઈ હૈં.

સમાજી નુકતએ નઝરસે એક બચ્ચાકા સમાજ ઉસકા ઘર હોતા હૈ ઔર બચ્ચા અપને ઉસ માહોલકે તમામ તૌર તરીકોંસે મુતાબિકત કરના સીખતા હૈ યા વાલિદૈન ઉસે સિખાતે હૈં. ઉસમેં મરકઝી કિરદાર માંકા હોતા હૈ, ઈસ લિયે કે બાપ તો રોઝીકી તલાશમેં ઘરસે બાહિર હોતા હે. અગર માં તા'લીમ યાફતા હૈ તો સબસે પેહલે બચ્ચેકો લિખના પઢના સિખાતી હૈ, લેકિન માં અગર અનપઢ હૈ તો વો ઉસકી બિલકુલ ફિક્ર નહીં કરતી લિહાઝા બચ્ચા ઉસસે આઝાદ ઔર ખેલકૂદમેં મગન રેહતા હૈ. ઉસકા નતીજા યે હોતા હૈ કે જબ વો સ્કૂલમેં દાખિલ હોતા હૈ

તો ઉસમેં વો દિલચસ્પી યા રગબત મફકૂદ હોતી હૈ જો તા'લીમ યાફતા માહોલસે આનેવાલે બચ્ચોંમેં હોતી હૈ.

માંકી ગોદકે બાદ ઔર સ્કૂલમેં દાખલેસે પેહલે એક બચ્ચેકા જો મકતબે સાની હોતા હૈ વો ઉસકા ઘર ઔર આસપાસકા માહોલ હોતા હૈ. ઘરકે બાહિરકા માહોલ ભી બચ્ચેકો ઉતના હી મુતાસ્સિર કરતા હૈ જિતના કે અંદરકા. ઉમૂમન બચ્ચે ઘરકે બાહિર નાઝેબા કલિમાત ઔર ગાલી ગલોચ સીખતે હૈં ઔર ઉસકા રદ્દે અમલ કમ યા ઝિયાદા ઘરમેં ભી નઝર આતા હૈ. ભાઈ બહેનકી લડાઈમેં ઉનકી ઝબાનસે યે કલિમાત ન ચાહતે હુએ ભી અદા હોતે હૈં. યે બચ્ચોંકી આદત હોતી હૈ કે બેરૂની માહોલસે અપને હમ ઉમ્ર બચ્ચોંસે સુનનેવાલી બાતેં વો જલ્દ કબૂલ કરતે હૈં. મુશ્તરકા ખાનદાનોંમેં બચ્ચે ઝિયાદા નફસિયાતી ઔર હસ્સાસ હોતે હૈં. મુશ્તરકા ખાનદાનમેં અફરાદકી તા'દાદ ઝિયાદા હોનેકે સબબ તૂ તૂ મેં મેં આમ બાતે હોતી હૈ ઔર દો અફરાદકે બીચ રદ્દે અમલકો જબ દેખતે હૈં તો ઉસકા અસર કબૂલ કર લેતે હૈં. ઉસકા નતીજા યે ભી નિકલતા હૈ કે અકસર બચ્ચે ઘરકે બાહિર લડાઈ ઝગડેમેં પેશ પેશ રેહતે હૈં. અગર મુશ્તરકા ખાનદાનમેં બચ્ચોંકે સામને એહતિયાતી તદાબીર ઈખ્તિયાર ન કી જાએં તો બચ્ચે ઉસી રવમેં બેહના શુરૂ કર દેતે હૈં જિસકે નતીજેમેં આગે ચલકર ખાનદાનકે દૂસરે અફરાદ મુતાસ્સિર હો સકતે હૈં. તજુર્બાત ઔર મુશાહિદાત યે સાબિત કરતે હૈં કે બચ્ચોંકા ઝહન વ દિમાગ એક કોરે કાગઝકી તરહ હોતા હૈ, બચપનમેં જો બાતેં યા આદતેં ઉનહેં સુનને ઔર દેખનેકો મિલતી હૈં વો ઉનકે દિમાગમેં જમ જાતી હૈં ઔર ઉમ્રકે સાથ સાથ ઉનમેં પુખ્તા ભી હો જાતી હૈં.

હમેં અપને મઆશરેકો સિહ્હતમંદ બનાનેકે લિયે ઈસ બાતકો અહમિયત દેકર એક બચ્ચેકો આનેવાલે કલકા એક બેહતરીન ઈન્સાન બનાના હોગા તાકે વો એક અચ્છા ઔર સમઝદાર ઈન્સાન બન સકે. જિસ તરહ એક સમઝદાર ઈન્સાન એક છોટેસે બચ્ચેસે બહોત સારી બાતેં સીખતા હૈ ઉસી તરહ એક બચ્ચા ભી અપને બડે બુઝુર્ગોંસે બહોત સારી નહીં બલ્કે

તમામ બાતેં સીખતા ઔર કબૂલ કરતા હૈ.

બચ્ચે ફિતરતન નક્કાલ હોતે હૈં. ઈસ લિયે ઘરકે અફરાદકો યે બાત ઝહન નશીન કર લેની ચાહિયે કે જો ભી હરકાત વ સકનાત ઉનસે સરઝદ હોંગી બચ્ચા ઉસે ફૌરન કબૂલ કર લેગા, ઈસ લિયે બચ્ચોંકે સામને લગ્વિયાત ઔર ફુઝૂલિયાતસે પરહેઝ કરનાં, વાલિદૈન ઔર દીગર બડોંકી અખ્લાકી ઝિમ્મેદારી હી નહીં બલ્કે સમાજી ઝિમ્મેદારી ભી હૈ. અગર હમ ઐસા કરતે હૈં તો હમ ઉન બચ્ચોંકે સાથ ઈન્સાફ કરતે હુએ ઉનહેં એક સાલેહ, સાફ સુથરે માહોલકી તશ્કીલકે લિયે ફિઝા સાઝગાર કરતે હૈં.

બચ્ચે મુસ્તકબિલકા સરમાયા હૈં. ઈસ લિયે યે બાત નિહાયત હી અહમ હૈ કે ઉનકી પરવરિશકે લિયે ઘરકા માહોલ ખૂશગવાર ઔર સિહ્હતમંદ રખ્ખેં. ક્યૂંકે એક બચ્ચા અપને ઘરમેં વાલિદૈનકે સાથ સાથ ઘરકે દૂસરે લોગોંકે સાથ ભી વક્ત ગુઝારતા હૈ. એક નેક ઔર સાલેહ બચ્ચા જબ ઘરકે બાહિર કદમ રખતા હૈ તો સમાજમેં મુખ્તલિફ લોગોંસે ઉસકા સાબકા પડતા હૈ. મુતઅલ્લિકા લોગ બચ્ચેકે આદત ઔર કિરદાર વ ગુફ્તારસે યે અંદાઝા કર લેતે હૈં કે ઉસ બચ્ચેકે ઘરકા માહોલ કિસ તરહકા હૈ.

માહોલ દીની હો તો ઉસકા અસર બચ્ચેકે ઝહનકો મુતાસ્સિર ઝરૂર કરતા હૈ વરના ઉમૂમન નઈ નસલ અપને મઝહબ ઔર દીનસે કોસોં દૂર નઝર આ રહી હૈ. ઈસ કમીકે લિયે ભી વાલિદૈન ઔર ઘરકે લોગ હી ઝિમ્મેદાર ઠહેરાએ જાએંગે. બચ્ચે કુદરતી તૌર પર મા'સૂમ હોતે હૈં ઔર ઉનકી ઈસ મા'સૂમિયતમેં આનેવાલે કલકા મુસ્તકબિલ છુપા હુવા હોતા હૈ. બિલખુસૂસ એક માં કી ગોદમેં બચ્ચેકી તકદીર પલતી હૈ જો કે ઈસ મિસરએકી ગમ્માઝ હૈ :

તેરી ગોદમેં પલતી હૈ તકદીરે ઉમમ

કુરૈશકી ઔરતેં

હઝરત ઉમ્મે હાની (રદિ.) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ચચાઝાદ

બહેન થીં. નબુવ્વતસે પેહલે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને અપને ચચાસે ઉનકા રિશ્તા માંગા મગર કિસી વજહસે ઉનહોંને ઈન્કાર કર દિયા ઔર ઉનકી શાદી કિસી ઔર જગહ હો ગઈ, ફિર એક વક્ત આયા જબ યે બેવા હો ગઈ. હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજહહૂકી બડી ખ્વાહિશ થી કે અગર ઉનકી શાદી અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) સે હો જાએ તો બડે શર્ફકી બાત હૈ, ચુનાંચે એક દિન ઉનહોંને મૌકા પાકર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) સે અર્ઝ કિયા કે અગર આપ (સ.અ.વ.) ઉમ્મે હાની બિન્તે અબી તાલિબસે નિકાહ કર લેં તો અલ્લાહ તઆલા ઉનહેં દો રિશ્તોંસે નવાઝ દેગા. વો પેહલે ભી આપ (સ.અ.વ.) કી કરીબી રિશ્તેદાર હૈં ઔર દૂસરા યે કે આપ (સ.અ.વ.) કી ઝૌજિયતમેં આ જાએંગી.

અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને હઝરત અલી (રદિ.) કે મશ્વરાકો પસંદ ફરમાયા ઔર ઉમ્મે હાની (રદિ.) કો પૈગામે નિકાહ ભેજવા દિયા. ઉનહોંને જવાબ દિયા : "અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) મુઝે અપની જાનસે બઢકર અઝીઝ હૈં. લેકિન આપ (સ.અ.વ.) કા હક બહોત અઝીમ હૈ. મેરે બચ્ચે યતીમ હૈં જિનકી મૈં પરવરિશ કર રહી હૂં. મુઝે અંદેશા હૈ કે અગર મૈં આપ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતકા હક અદા કરને લગ જાઉંગી તો મેરે બચ્ચોંકે હુકૂક મુતાસ્સિર હોંગે, ઔર અગર બચ્ચોંકે હુકૂક અદા કરને લગ ગઈ તો અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કે હુકૂકકી અદાયગીમેં કમી આ જાએગી."

અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને જબ ઉમ્મે હાની (રદિ.) કા જવાબ સુના તો નિહાયત ખૂશ હુએ ઔર ઈરશાદ ફરમાયા : "કુરૈશકી ઔરતેં તમામ ઔરતોંસે બેહતર હૈં, ઊંટકી સવારી ભી કર લેતી હૈં, છોટે બચ્ચોં પર નિહાયત મહેરબાન ઔર મુશ્ફિક હૈં ઔર અપને શૌહરકે ઝાતી કામોં પર ભરપૂર તવજ્જોહ મરકૂઝ કરનેવાલી હૈં."

(અલ ઈસાબહ જિલ્દ ૮ સ. ૧૮૫)

યે ઝમાનએ જાહિલિયતકી બાત હૈ. મક્કામેં એક બડે સરદારકી બેટી થી જિસકા નામ હિંદ બિન્તે ઉત્બા બિન રબીઆ થા. વો અપને ઝમાનેકી

નિહાયત ઝહીન વ ફતીન ઔર હસીન વ જમીલ લડકી થી. ઉસસે શાદીકે લિયે એક હી વક્તમેં સુહેલ બિન અમ્ર ઔર અબૂ સુફયાન બિન હરબને પૈગામ ભેજા. ઉસકે વાલિદ ઉત્બા અપની બેટીકે પાસ આએ ઔર કહા "બેટી! મક્કાકે દો બેહતરીન નૌજવાનોંને તુમસે શાદીકી ખ્વાહિશ ઝાહિર કી હૈ. અબ તુમહારી મરઝી હૈ જિસકો તુમ પસંદ કરોગી મૈં ઉસસે તુમહારી શાદી કર દૂંગા." હિંદ કેહને લગી કે અબ્બા જાન! ઉન દોનોંકી આદાત ઔર ખસાઈલસે મુઝે આગાહ કરેં તાકે મુઝે ફૈસલા કરનેમેં આસાની હો.

ઉત્બાને સુહેલ બિન અમ્રકા તઆરૂફ યૂં કરવાયા :

"સુહેલ બિન અમ્ર ખાનદાનકા મુન્તખબ ઔર બેહતર આદમી હૈ ઔર ઝિંદગીકે નાઝો નેઅમકી સહૂલતેં ઉસકો હાસિલ હૈં. દૌલત વ સરવતકે સિક્કોંકી ઉસકે આંગનમેં કસરત (ભરમાર) રેહતી હૈ. મેરી લાડલી! અગર તૂને ઉસકા પૈગામ કબૂલ કર લિયા તો વો તેરા હોકર રહેગા, તેરી બાતોંકી મુવાફિકતકો અપની શાન ખયાલ કરેગા. અગર તૂને ઉસકી હાં મેં હાં મિલા દી ઔર ઉસકી તરફ મુહબ્બત વ મૈલાનકો મુકદ્દમ કર દિયા તો યકીનન ઉસકી નિગાહોંકા તારા બન જાએગી. તેરા હર કદમ ઉસકી હથેલી પર હોગા ઔર તેરી હર બાત ઉસકે સર આંખોં પર. ઉસકે ઘરવાલોંકી લગામ તેરે હાથમેં હોગી ઔર માલ વ દૌલત પર તેરી હુકમરાની હોગી.

જહાં તક અબૂ સુફયાન બિન હરબકી બાત હૈ તો વો ખૂશહાલ હૈ, હસબો નસબવાલા ઔર પુખ્તા વ મઝબૂત રાયકા માલિક હૈ. ઉસકા ઘરાના શરાફતમેં મઅરૂફ હૈ. યે ખાનદાન મૂંછોં પર હાથ ફેરનેવાલા, શદીદ ગૈરત ઉસકી ફિતરત હૈ ઔર કસરતે ફાલ ઉસકી આદત હૈ, અપને માલકે બરબાદ હોનેસે વો ગાફિલ નહીં રેહતા ઔર ન અપને ઘરવાલોં પર લાઠી ઉઠાનેસે કભી બાઝ આતા હૈ." હિંદને વાલિદકી બાત સુનકર અર્ઝ કિયા.

"વાલિદ મોહતરમ! પેહલા આદમી સુહેલ બિન અમ્ર સરદાર ઔર અપની બીવીકે નશામેં ઉસકે કદમોંકે નીચે માલો દૌતલ બિછા દેનેવાલા હૈ, ઈસ લિયે મુમકિન હૈ બીવીકી નાખૂશગવારીકે બાવજૂદ ઉસકે લિયે ઉલ્ફત વ મુહબ્બતકા નઝરાના પેશ કરના અપના શેવા બના

લે ઔર અપને દિલકે નરમ ગોશોંમેં ઉસે જગહ દેકર અપના તન મન ધન સબ કુછ ઉસકે સુપુર્દ કર દે, લેકિન જબ ઉસકે ઘરવાલોંકી ઝિમ્મેદારી બીવીકે કમઝોર કંધોં પર આ પડેગી તો ફિર ઉસકી ઝિંદગીકા સિતારા ગરદિશ કરને લગેગા ઔર વો ગલતીકા શિકાર હો જાએગી ઔર જબ ઘરવાલે ઉસસે કોઈ રૂકાવટ મહેસૂસ કરેંગે તો ફિર ઈત્મીનાનકી સાંસ લેના ભી ઉસકે લિયે દોભર હો જાએગા. ઐસી સૂરતમેં ઉસકી હૈસિયત કમસે કમતર હો જાએગી ઔર ઉસકા સારા નાઝ નખરા ખડાવકી ધૂલકી તરહ મુન્તશિર હો જાએગા. અગર ઉસકે પેટસે કોઈ બદસૂરત બચ્ચા જનમ લેગા તો બે વકૂફોંકી ફેહરિસ્તમેં ઉસ ઔરતકા એક નામકા ઈઝાફા હો જાએગા. ઔર અગર કોઈ શરીફ બચ્ચા જનમ લેગા તો બે વકૂફોંકી ફેહરિસ્તમેં ઉસ ઔરતકા એક નામકા ઈઝાફા હો જાએગા ઔર અગર કોઈ શરીફ બચ્ચા જનમ લેગા તો ઐસે ઘરાનેમેં ઉસકી બદકિસ્મતી ઉસકા સાથ છોડનેકો તૈયાર ન હોગી. લિહાઝા અય વાલિદે મોહતરમ! ઉસ રિશ્તાકો નામંઝૂર કર દીજિયે. જહાંતક દૂસરા આદમી અબૂ સુફયાન બિન હરબકી બાત હૈ તો વો ઈફ્ફત મઆબ, આઝાદ ઔર શરમીલી દોશીઝાકા શૌહર બનનેકે લિયે બિલકુલ મુનાસિબ હૈ ઔર હાં મૈં ભી ઉસકે ખાનદાનકા એક ઐસા ફર્દ બનકર રહૂંગી કે ઉસે મેરે ખિલાફ ગૈરત ખાનેકા મૌકા હી ન મિલેગા યાની બિલકુલ પાકદામન રહૂંગી ઔર અપની સારી તવજ્જોહ અપને શૌહર હી પર મરકૂઝ રખ્ખૂંગી ઔર ખાનદાનકો મેરી તરફસે કોઈ શિકાયત ન હોગી તાકે મેરી હોનેવાલે શરીકે હયાતકો ઉસકી તરફસે કિસી નુકસાનકા સામના ન કરના પડે. મૈં ઐસે ગૈરતમંદ આદમીસે શાદી પર ઈત્તિફાક કરતી હૂં. સો અબ્બુજાન આપ મેરી શાદી ઉસીસે કર દીજિયે."

બેટીકા યે જવાબ સુનનેકે બાદ ઉત્બા બિન રબીઆને બેટીકી શાદી અબૂ સુફયાન બિન હરબસે કર દી. યે વોહી હિંદા હૈ જો એક વક્તમેં અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી સબસે બડી દુશ્મન થી. ગઝવએ બદરમેં ઉસકા બાપ ઉત્બા હઝરત અમીર હમઝા (રદિ.) કે હાથોં વાસિલે જહન્નમ

(કતલ) હુવા તો ઉસને ઈન્તિકામ (બદલા) લેનેકી ઠાની, ચુનાંચે ગઝવએ ઉહદસે પેહલે વેહશીકો ઉસીને બદલા લેનેકે લિયે તૈયાર કિયા થા. ખૂદ ઔરતોંકે એક વફદકી કિયાદત કરતી હુઈ ઉહદમેં શરીક હુઈ ફિર વક્ત આયા કે ફત્હે મક્કાકે બાદ ઉસને ઈસ્લામ કબૂલ કર લિયા. છુપતી હુઈ અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કે પાસ બયઅતકે લિયે આઈ. જબ આપ (સ.અ.વ.) ને બયઅતકી શરાઈતમેં યે ઝિક્ર ફરમાયા કે ઝિના નહીં કરના તો બેઈખ્તિયાર પુકાર ઉઠી કે ક્યા આઝાદ ઔરત ભી ઐસી ઘટિયા હરકતકી મુરતકિબ હો સકતી હૈ? ઉસ ખાતૂનકે પેટસે એક ઐસી શખ્સિયતને જનમ લિયા જો અરબકી નિહાયત ઝહીન વ ફતીન, મુતહમ્મિલ મિઝાજ ઔર કામિયાબ સિયાસી શખ્સિયત થી, જિસકો દુનિયા અમીરે મુઆવિયા (રદિ.) કે નામસે જાનતી હૈ.

કિબ્રકી તા'રીફ ઔર ઉસકા નતીજા

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : વો શખ્સ જન્નતમેં દાખિલ ન હોગા જિસકે દિલમેં ઝર્રા બરાબર ભી કિબ્ર હોગા."

એક શખ્સને અર્ઝ કિયા "યા રસૂલલ્લાહ! આદમી યે ચાહતા હૈ કે ઉસકા કપડા અચ્છા હો ઔર ઉસકા જૂતા ભી અચ્છા હો." આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : "અલ્લાહ જમીલ હૈ ઔર જમાલકો પસંદ કરતા હૈ. કિબ્ર તો હકકે મુકાબલેમેં ઈતરાને ઔર લોગોંકો હકીર સમઝનેકા નામ હૈ."

(મુસ્લિમ)

ફાઈદા : ઈસ હદીસસે યે બાત મા'લૂમ હુઈ કે જાઈઝ હદકે અંદર લિબાસમેં, રહાઈશમેં, ઝેબાઈશ (સજાના) મેં ખૂબસૂરતી ઔર નફાસત ઈખ્તિયાર કરના ઔર અપને જીકો ખૂશ કરના દીનકે ખિલાફ નહીં હૈ. અલબત્તા યે સબ લોગોંકે સામને બડા બનનેકે લિયે ઔર દૂસરોંકો હકીર જાનતે હુએ કી જાએ તો કિબ્ર ઔર ગુરૂર હૈ ઔર ઉસકા નતીજા જહન્નમ

હૈ. કિસીને ક્યા ખૂબ કહા હૈ : આરાઈશ ભી જાઈઝ, ઝેબાઈશ ભી જાઈઝ, મગર નુમાઈશ નાજાઈઝ! અલ્લાહ હમકો ઈસસે મહેફૂઝ રખ્ખે.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી વાલિદાકા ક્યા નામ થા?

સવાલ : હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી વાલિદાકા ક્યા નામ હૈ?

જવાબ : હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી વાલિદાકા નામ અમીમા (રદિ.) થા.

વાકિઆ : હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ઉનકો અમીર બનાનેકે લિયે બુલાયા. ઉનહોંને અમારત કબૂલ કરનેસે હઝરત ઉમર (રદિ.) કો ઈન્કાર કર દિયા. હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ફરમાયા : ક્યા તુમ અમીર બનનેકો બુરા સમઝતે હો હાલાંકે ઉસે તો ઉસ શખ્સને માંગા થા જો તુમસે બેહતર થે. હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને કહા વો કૌન હૈ? હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ફરમાયા : વો હઝરત યૂસુફ બિન યાકૂબ (અલૈ.) હૈં. હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને કહા, હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) તો ખૂદ અલ્લાહકે નબી થે ઔર અલ્લાહકે નબીકે બેટે થે (ઉનહેં ઐસા કરનેકા હક થા). મૈં તો અમીમા નામી ઔરતકા બેટા અબૂ હુરૈરહ હૂં, ઔર અમીર બનનેમેં મુઝે તીન ઔર દો (કુલ પાંચ) બાતોંકા ડર હૈ. હઝરત ઉમર (રદિ.) ને કહા પાંચ હી ક્યૂં નહીં કેહ દેતે? હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને કહા? (દો બાતેં તો યે હૈં કે) (૧) મૈં ઈલ્મકે બગૈર કોઈ બાત કેહ દૂં (૨) ઔર કોઈ ગલત ફૈસલા કર દૂં. (અમીર બનકર મુઝસે યે દો ગલતિયાં હો સકતી હૈં જિસકે નતીજેમેં મુઝે યે તીન સઝાએં અમીરૂલ મુઅમિનીનકી તરફસે મિલ સકતી હૈં કે) (૧) મેરી કમર પર કોડે મારે જાએં (૨) મેરા માલ છીન લિયા જાએ ઔર (૩) મુઝે બેઆબરૂ કર દિયા જાએ.

(હયાતુસ્સહાબા જિલ્દ ૨, સફા ૬૩)

અપની ખ્વાહિશકે મુતાબિક ફૈસલા કરનેવાલા હલાક હોગા

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હઝરત ઉસમાન (રદિ.) ને ઉનહેં કાઝી બનાના ચાહા તો ઉનહોંને મઅઝિરત કર દી ઔર ફરમાયા : મૈંને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો યે ફરમાતે હુએ સુના હૈ કે કાઝી તીન કિસમકે હૈં. એક નજાત પાએગા દો દોઝખમેં જાએંગે. જિસને ઝાલિમાના ફૈસલા કિયા યા અપની ખ્વાહિશકે મુતાબિક ફૈસલા કિયા વો હલાક હોગા ઔર જિસને હકકે મુતાબિક ફૈસલા કિયા વો નજાત પાએગા.

(હયાતુસ્સહાબા જિલ્દ ૨, સફા ૬૪)

સબસે પેહલે ઈસ્લામમેં અમીર કૌન બના?

સવાલ : સબસે પેહલે ઈસ્લામમેં અમીર કૌન બના હૈ?

જવાબ : હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન જહશ અસદી (રદિ.) યે સબસે પેહલે સહાબી હૈં જિનકો ઈસ્લામમેં અમીર બનાયા ગયા.

(હયાતુસ્સહાબા, જિલ્દ ૨, સ. ૫૪)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબેરકા તૈરકર તવાફ કરના

સવાલ : હમને સુના હૈ કે કિસી ઝમાનેમેં લોગ તૈરકર તવાફ કરતે થે. ક્યા યે સહીહ હૈ?

જવાબ : જી હાં સહીહ હૈ.

કિસ્સા : હઝરત મુજાહિદ (રહ.) કેહતે હૈં કે હઝરત ઈબ્ને ઝુબેર (રદિ.) ઈબાદતમેં ઈસ દરજેકો પહોંચે જિસ દરજેકો કોઈ ઔર ન પહોંચ

સકા. એક મરતબા ઈતના ઝબરદસ્ત સૈલાબ આયા કે ઉસકી વજહસે લોગ તવાફ ન કર સકતે થે. લેકિન હઝરત ઈબ્ને ઝુબેર (રદિ.) એક હફતે તક તૈરકર તવાફ કરતે રહે. (હયાતુસ્સહાબા, જિલ્દ ૨, સ. ૭૧૫)

મુન્તખબ અશઆર

હમને કાંટોંકો ભી નરમીસે છુવા હૈ લેકિન
લોગ બેદર્દ હૈં ફૂલોંકો મસલ દેતે હૈં
ન જાને કિતને ચિરાગોંકો મિલ ગઈ શોહરત
એક આફતાબકે બેવક્ત ડૂબ જાનેસે

આપ બહોત અચ્છે માં બાપ બન સકતે હૈં

આપ બહોત અચ્છે માં બાપ બન સકતે હૈં, બશર્તેકિ આપ અપને બચ્ચોંકો સમઝેં, ઉનકા ખયાલ રખ્ખેં, ઉનકી બાતેં તવજ્જોહસે સુનેં ઔર અપની રાય દેં. આપ ઉસ વક્ત ભી અપને જઝબાતકો કાબૂમેં રખ્ખેં જબ આપકા બચ્ચા આધી રાતકો ઉઠાકર આપસે કોઈ સવાલ કરે ઔર કોઈ ઐસા મસ્અલા પૈદા કરે જિસે ફૌરી હલ કરના ઝરૂરી હો. જબ આપ બચ્ચોંકી દિન રાતકી પરેશાનિયોંકા હલ નિકાલેંગે તો બચ્ચોંકો ઘરમેં તહફ્ફુઝકા એહસાસ હોગા ઔર વો પુર એ'તિમાદ હોંગે.

અગર આપ બચ્ચોંકો ઝિંદગીમેં કામિયાબ દેખના ચાહતે હૈં તો બેહતર હોગા કે ઉનકી મુસલસલ નિગરાની કરના છોડ દેં, લેકિન ઉસકા યે મતલબ નહીં કે વો જો ચાહે કરતે રહેં, આપ ઉન પર નઝર રખ્ખેં લેકિન ઈસ તરહ કે ઉનહેં યે એહસાસ ન હો કે ઉન પર હર વક્ત નઝર રખ્ખી જા રહી હૈ.

આજકલકે વાલિદૈન બચ્ચોંકે મઆમલેમેં બહોત ઝિયાદા હસ્સાસ હોતે હૈં. વો બચ્ચોંકે સવાલાતકા ભી ન સિર્ફ સખ્તીસે જવાબ દેતે હૈં

બલ્કે ઉનકો મારપીટકર સમઝાનેકી કોશિશ કરતે હૈં. અગર આપકા બચ્ચા અપને હમ ઉમ્રોંકે સાથ દોસ્તાના તરીકેસે રેહતા હૈ ઔર અપને માહોલસે માનૂસ હૈ તો પરેશાન હોનેકી ઝરૂરત નહીં હૈ. કુછ બચ્ચે જિનમેં ફનકારાના સલાહિયતેં હોતી હૈં લેકિન વો અપના ઝિયાદા વક્ત બેકાર કામોંમેં ખર્ચ કરતે હૈં ઐસા ક્યૂં હોતા હૈ? યાદ રખ્ખેં! બચપનકી માર બચ્ચોંકી સલાહિયતોંકો ખતમ કર દેતી હૈ. અગર આપ મુસલસલ બચ્ચોંકે બારેમેં પરેશાન રહેંગે તો ઉસકા નતીજા યે નિકલેગા કે આપ ખૂદ ઉલઝન ઔર પરેશાનીકા શિકાર હો જાએંગે ઈસ લિયે બચ્ચોંકી હરકતોંકી વજહસે જઝબાતમેં ન આએં બલ્કે ઠંડે દિલસે ઉનકી બાતોં પર ગૌર કરેં. બચ્ચોંકે માહિર ડોક્ટરોંકા કેહના હૈ કે વાલિદૈન ખૂશબાશ યા ચિડચિડે બચ્ચેકા અંદાઝા તીન સાલકી ઉમ્ર તક લગા સકતે હૈં. અગર ઉસકી સિહ્‌હત અચ્છી હૈ ઔર વો અપને આપસે કાફી દેર તક ખેલતા રેહતા હૈ માં બાપકી તવજ્જોહકે બગૈર તો યે અચ્છી બાત હૈ. આપ અપને બચ્ચેકો બહોત ઝિયાદા તવજ્જોહ દેકર અપના મોહતાજ ન બનાએં. ઉસકી શખ્સિયત બનાનેમેં ઉસકી મદદ કરેં. ઘરકે માહોલકો પુરસુકૂન રખ્ખેં, ક્યૂંકે માં બાપ હી બચ્ચોંકા આઈડિયલ હોતે હૈં. જબ આપ દોનોં ઘર પર મૌજૂદ હોં તો અપના વક્ત બચ્ચોંકો દેં, અગર આપ ઐસા નહીં કરેંગે તો બચ્ચે આપસે દૂર હોના શુરૂ હો જાએંગે, બચ્ચેકો તેરહ (૧૩) સાલકી ઉમ્ર તક આપકી ઝિયાદા ઝરૂરત હોતી હૈ, જબ વો કોલેજ જાના શુરૂ કરતા હૈ તો ફિર અપના વક્ત ગુઝારનેકા ખૂદ ફૈસલા કર લેતા હૈ ઉસ વક્ત ઉસકી મસરૂફિયાત પૂછેં, મગર બિલા વજહ રોક ટોક ન કરેં. છુટ્ટીકે દિન બચ્ચોંકો ઘુમાને ઝરૂર લેકર જાએં. બચ્ચોંકી બેહતર નશ્વોનુમાકે લિયે ઉનકી ગૈર મહેસૂસ તરીકેસે મદદ કરેં તાકે ઉનમેં અચ્છે ઈન્સાન બનનેકી સલાહિયતેં બતદરીજ પૈદા હોં.

ઉમૂમન પેહલી બાર વાલિદૈન બનનેવાલે અપને બચ્ચેસે બહોત જલ્દ ગલત ફેહમીકા શિકાર હોતે હૈં ઔર ઉનકી સમઝમેં નહીં આતા કે બચ્ચેકો કૈસે એક મુકમ્મલ ઔર અચ્છા ઈન્સાન બનાએં. વો અપના ઝિયાદા

વક્ત બચ્ચેકો મુખ્તલિફ બાતેં સમઝાતે હુએ ગુઝારતે હૈં ઔર બચ્ચેકે સામને લોગોંકો યે બતાતે રેહતે હૈં કે વો અપને બચ્ચેસે બહોત પ્યાર કરતે હૈં ઔર ઉસકે લિયે બહોત કુરબાની દે રહે હૈં. ઈસ તરહકી બાતેં કેહના ઔર વો ભી બચ્ચોંકે સામને, મુનાસિબ નહીં હૈ.

બચ્ચે કભી કભી અપની ચાલ ચલનસે પરેશાનીમેં મુબ્તલા કર દેતે હૈં. મસલન માલી લિહાઝસે યા તન્દુરૂસ્તીકી ખરાબીકી વજહસે. યે ઐસે લમ્હાત હૈં જિનમેં બચ્ચે અપને આપકો ગલત નહીં સમઝતે. યકીનન યે બહોત અહમ મસ્અલા હૈ. ઈસ તરહકે મસાઈલમેં અવ્વલ તો આપ ખૂદમેં થોડા સબ્ર પૈદા કરેં, ગુસ્સેકો કાબૂમેં રખ્ખેં, ઔર હુસ્ને અખ્લાકકા મુઝાહિરા કરેં ઉસસે આપકી બેઝારી ઔર ગુસ્સા કમ હોગા.

અપને બચ્ચોંકો મુકમ્મલ ઈન્સાન બનાનેકે લિયે આપ નીચેવાલે નિકાતકો ઝરૂર ઝહનમેં રખ્ખેં :

(૧) બચ્ચોંકો હર વક્ત નસીહત ન કરેં.

(૨) ખૂદ ઉનકો અપને તૌર પર સોચનેકા મૌકા દેં તાકે વો આપકે સામને અપને આપકો અચ્છા પેશ કર સકેં.

(૩) આપ ઈસ બાત પર ગૌર કરેં કે આપ અપને બચ્ચેસે ક્યા કેહ રહે હૈં.

(૪) બચ્ચેકી બેઈઝ્ઝતી ન કરેં.

(૫) ઉનહેં યે એહસાસ ન દિલાએં કે આપ ઉનકી વજહસે પરેશાનીમેં મુબ્તલા હૈં.

(૬) બચ્ચોં પર હર વક્ત તન્કીદ (નુકતાચીની) ન કરેં વરના એક વક્ત આએગા કે વો ભી આપકી બાતોંકો નઝર અંદાઝ કરના શુરૂ કર દેંગે. યા ફિર આપકો પલટકર જવાબ દેંગે.

(૭) ઝિયાદા બુલંદ આવાઝમેં બચ્ચોંસે બાત ન કરેં.

(૮) બહોત સારી નસીહતેં એક સાથ ન કરેં.

(૯) બચ્ચોંકો ઘરમેં બંદ રખનેકી કોશિશ ન કરેં બલ્કે ઉનકી ઉમ્રકે મુતાબિક ઉનકો ખિલોને યા મૈદાનમેં ખેલનેકી તરબિયત દેં.

(૧૦) અપને રવય્યે (ચાલચલન) પર ગૌર કરેં. બચ્ચા આપકે ગુસ્સે, ખૂશી ઔર માયૂસીસે બહોત ઝિયાદા સીખતા હૈ.

ઔરત ઝાતકી હિફાઝત બેહદ ઝરૂરી હૈ

(યા અય્યુહન્નબિય્યુ કુલ્ લિઅઝ્વાજિક વ બનાતિક વ નિસાઅલ્ મુઅ્મિનીન યુદ્નીન અલૈહિન્ન મિન્ જલાબીહિન્ન ઝાલિક અદ્ના અંય્યુઅ્રફ્ન ફલા યુઅ્ઝૈન) (સૂરએ અહઝાબ : ૫૯)

"અય પયગંબર! અપની શરીકે હયાત (બીવિયોં), અપની બેટિયોં ઔર મુસલમાન ઔરતોંકો હુકમ દો કે વો ઘરકી ચાર દીવારીસે બાહિર નિકલેં તો અપને ચેહરોં પર શરાફતકા દોપટ્ટા ઓઢ લેં તાકે ઉન માંઓં બહેનોં ઔર બેટિયોંકા શરીફ હોના સાબિત હો જાએ ઔર બાઝારમેં રૂસ્વાઈકા સબબ ન બન જાએં."

ઔરત નાઝુક ઝાત હૈ જિસકી હિફાઝત બેહદ ઝરૂરી હૈ, ચુનાંચે અગર યે પરદામેં રહે તો ઉસકી હિફાઝત આસાન હો જાતી હૈ. પરદા ઔર પરદેકી ગર્ઝ વ ગાયત ઝાહિર અમલકી પહેચાન હૈ, યાની જો ચીઝ પરદેમેં રેહકર મહેફૂઝ હૈ ગોયા ઉસકો કિસી ચીઝકા ખતરા લાહિક નહીં હોતા. યેહી બાત મૈં ઉન અકલમંદોં, શાઈરોં ઔર અદીબોંસે કેહના ચાહતા હૂં જો સમાજી એ'તિબારસે સર ગરમ વાકેઅ હુએ હૈં ઔર સમાજમેં જિનકા અસર હૈ. અગર વો પરદેકી વકાલત કરેંગે તો ઝાહિર હૈ કે ઉસકા અસર સમાજ પર હોગા.

ફિતરતકા તકાઝા હી ઐસા હૈ કે વાલિદૈનકા અસર ઔલાદકી નફસિયાત પર પડતા હૈ, યાની ઔલાદકે રાત-દિનકા ખયાલ રખના, અચ્છે ઔર બુરેકી તમીઝ સિખાના ઔર ઝિંદગીકા લાઈહએ અમલ મુરત્તબ કરના હમારી ઝિમ્મેદારી હોતી હૈ. અબ રહા માહોલકી નઝાકત, હાલાતકી કૈફિયત જો ઝમાનેકી રફતારકે મુતાબિક બદલતી રેહતી હૈ લેકિન હમેં ઉસ વક્ત યે નહીં ભૂલના ચાહિયે કે હમ કૌન હૈં ઔર હમારી હકીકત ક્યા હૈ?

દર અસલ હમ પર વો સારે આદાબ લાઝિમ હોતે હૈં જો ઈસ્લામી કવાનીન કેહલાતે હૈં. દર હકીકત હમને અપની પહેચાનકી નૌઈયત ભી બદલ ડાલી હૈ. દીનસે ગફલત ઔર દુન્યાવી ખૂશહાલી હમ પર કુછ ઝિયાદા હી હાવી હૈં. ગર્ઝ કે મઆશરેકા મિઝાજ બદલતા જા રહા હૈ. નફસા નફસીકે આલમમેં અખ્લાકી ગિરાવટકા પેહલૂ નુમાયાં હૈ. ખાસકર હમારી માંઓં ઔર બહેનોંને ઉસે અપના લિયા હૈ યેહી વજહ હૈ કે આજ હમારી ફૂલ જૈસી બચ્ચિયાં દુનિયાકે બાઝારમેં પિસી જા રહી હૈં ઔર હમ ખસારે (નુકસાન) કી તરફ જા રહે હૈં. અય્યારી, મક્કારી, ઔર ખૂદ ગર્ઝીને હમેં લાપરવાહ કર દિયા હૈ. હમારી ઈઝ્ઝત મઆબ માંએં ઘરસે નિકલકર દુનિયાકે બાઝારોંમેં ખો જાતી હૈં, અપના કીમતી વક્ત ઝાએઅ કર રહી હૈં.

સોચિયે ઔર ગૌર કીજિયે, કહીં ન કહીં આપકો ઐસી ખવાતીન દેખનેમેં આએંગી જિનકી પેશાની દીનકી ખૂબિયોંસે ચમકતી હોંગી, જિનકા ઝમીર ઈમાનકી ખૂશ્બૂસે મહેકતા હોગા. ઐસા આઈડિયલ કિરદાર હમારે સમાજકે ઈર્દગિર્દ આજ ભી મૌજૂદ હૈ, લેકિન કુસૂર હમારી નઝરોંકા હૈ, સબ કુછ દેખતે હુએ ભી અંજાન બને રેહતે હૈં. ગફલતકે ખુમારને, લાપરવાહીકે સુરૂરને હમેં અંધા કર દિયા હૈ ઔર હમ ઈસ આઈડિયલકો દેખકર ભી કુછ સીખતે નહીં હૈં.

ઈસ્લામકા પાકીઝા તસવ્વુર રોઝે રોશનકી તરહ ઝાહિર હૈ. યે હમારી અપની ગલતી હૈ જિસકા નુકસાન આજ હમ ભુગત રહે હૈં. ઈન્સાનિયતકા ભરમ હમારે મઆશરેસે ખતમ હોતા જા રહા હૈ. ક્યા હોગા ઔર ક્યા હોનેવાલા હૈ યે સોચનેકી હમ ઝરૂરત હી મહેસૂસ નહીં કરતે. હમારે મઆશરામેં જો હોના ચાહિયે થા વો નહીં હો રહા હૈ, હમારી બહોતસી બહેનોંને પરદાકો અપનાયા ઝરૂર લેકિન ઉસકી નૌઈયત બદલ દી હૈ જિસકે સબબ અબ હમારા પરદા રિયાકારી ઔર નુમાઈશમેં દાખિલ હો ગયા હૈ.

હમારી બેપર્દગીને હમેં કહીંકા નહીં રખ્ખા. પેહલે હમ યહૂદિયોંકો દેખકર શરમાતે થે ઔર આજ હમકો દેખકર ગૈર કૌમેં હંસ રહી હૈં. હમારી

ચંદ એક ખવાતીનકી બેપર્દગીકો દેખકર દુનિયા હૈરતઝદા હૈ. મૌકા પરસ્ત ઈસ બાતકા ઈન્તિઝાર કર રહે હૈં કે વો હમારી બેપરદા માંઓં બહેનોંકો દેખકર આવાઝે કસેં.

આખિર યે કૈસા ઈન્કિલાબ હૈ? નયે ઝમાનેકી નઈ મન્તિકને હમારે અહવાલ ખોલ દિયે હૈં. ફિર ભી હમ ખામોશ તમાશાઈ બનકર અફસોસકા હાથ મલ રહે હૈં ન વિસાલે યાર મિલા, ન સનમકદેકે સાથ હુવા, પરદા એક થા ઉસકા રંગ અનોખા થા. અબ ઉસકી નૌઈયત બદલ ચુકી હૈ, બહોતસે બુરકઓંને નયે નયે ડીઝાઈનકા રૂપ ધાર લિયા હૈ જિસકા પહેનના ઔર ન પહેનના બરાબર હોકર રેહ ગયા હૈ.

મૈં ઉન માંઓં બહેનોંસે કેહના ચાહતા હૂં જો ઝમાનેકી રવિશકો અપનાકર અપને વુજૂદસે ઔર અપની પહેચાનસે બેવફાઈ કર રહી હૈં. રોના તો ઈસ બતકા હૈ કે ઘર ઉનકે લિયે કૈદખાના, પાર્ક, સીનેમા હોલ ઔર બાઝાર ઉનકે લિયે સુકૂન વ ખૂશીકી જગહ બન ગયે હૈં. નિગાહેં નીચી રખના તો દૂરકી બાત, નિગાહેં લડાના ઉનકા શિઆર (તરીકા) બનતા જા રહા હૈ. સરોંસે ચાદર સરકની શુરૂ હો ગઈ હૈ અબ વો બાઝારમેં નંગે સર ઘૂમતી હૈં. બેશક ઔરતકો બાહિર નિકલનેકી ઈજાઝત હૈ લેકિન ઈસ તરહ કે વો ગૈરોંકી નઝરોંમેં મહેફૂઝ રહેં ઔર શરાફત, નફાસત ઔર તકદ્દુસકો નેઅમુલ બદલ બનાએં.

મેરી કાબિલે સદ એહતિરામ માંઓં, બહેનોં ઔર બેટિયોં! અગર આપ ચાહતી હૈં કે મઆશરેકા વુજૂદ કાઈમ રહે તો સબસે પેહલે આપકો અપને અંદર ઝાંકના હોગા. કુછ પાનેકે લિયે કુછ ખોના ઝરૂરી હૈ. શુરૂમેં મુશ્કિલાતસે દોચાર હોના પડેગા. કાંટોંસે ઉલઝના હોગા લેકિન ઈન તારીકિયોંસે નિકલના હોગા. તબ કહીં જાકર ગુમશુદા મંઝિલકી બાઝયાબી મુમકિન હો સકેગી. ક્યા આપ ઉસકે લિયે તૈયાર હૈં?

હમેં અપની તરજીહાત મુતઅય્યન કરની હોંગી. અપની ઈઝ્ઝત ઔર ઈફ્ફતકે નઝરિયેકો કાઈમ રખના હૈ તો ઉસકા અહમ ઝરીઆ પરદા હૈ. બેપર્દગીકે ચલનસે હમારે મઆશરેમેં સિવાએ બુરાઈકે ભલાઈકી ઉમ્મીદ

નહીં કી જા સકતી. બુરાઈકો રોકા ન ગયા તો તેહઝીબ વ તમદ્દુનકે પરખચે ઉડ જાએંગે. બસ વોહી મિસાલ દોહરાઈ જાએગી : હો રહા હોને દો, ચલ રહા ચલને દો :

તુમ અપની શમઅસે ઉસ ઘરમેં રોશની કર દો
મેરા ચિરાગ સારે રાહ ગુઝર રખ્ખા હૈ

મઆશરેકી તા'મીરમેં ઔરતકા રોલ

મર્દ ઔર ઔરતકે મિલાપસે હી ઈન્સાની નસલ બળ્હ રહી હૈ. દોનોંકે તઅલ્લુકસે આગે ચલકર ખાનદાન ઔર મઆશરા વુજૂદમેં આતા હૈ. ઈન્સાન આપસમેં મિલજુલકર રેહતે હૈં, એક દૂસરેકી મદદ ઔર તઆવુનસે ઝિંદગી ગુઝારતે હૈં યાની કે ઈન્સાન મઆશરાકે બગૈર નહીં રેહ સકતા. મઆશરેમેં તરહ તરહકે વાકિઆત પેશ આતે હૈં જૈસે કે શાદી બિયાહ, ગમી ખૂશી, ઈયાદત, તઅઝિયત ઔર મઝહબી વ દુન્યાવી ઈજતિમાઅ. ઈન તમામ મવાકેઅ પર ઔરતેં એક જગહ જમા હોતી હૈં, ઉનમેં આપસમેં બાતચીત પેહલે મૌકા ઔર મહલકે લિહાઝસે ફિર આહિસ્તા આહિસ્તા મૌકાસે હટકર દીગર મસાઈલ પર બાતચીત શુરૂ હો જાતી હૈ ઔર બાત ચીત શિકવા શિકાયાત તક પહોંચ જાતી હૈ.

અકસર ખવાતીન ઝબાનકા ઈસતેમાલ મોહતાત (ચોકન્ના) હોકર નહીં કરતી હૈં. અગર ઔરતેં ઝબાનકા ઈસ્તે'માલ સહીહ ઔર મોહતાત હોકર કરેં તો હમારા મઆશરા બહોતસી ખરાબિયોંસે પાક રેહ સકતા હૈ. કુરઆન મજીદમેં ઈરશાદ હૈ. "ઉન મુસલમાનોંને ફલાહ પાઈ જો અપની નમાઝમેં ખુશૂઅ કરનેવાલે હૈં ઔર લગ્વ બાતોંસે દૂર રેહતે હૈં."

(સૂ. મુઅમિનૂન : ૧-૩)

મઆશરામેં શાદીકો લે લીજિયે. શાદીસે પેહલે મંગનીકી રસમ હોતી હૈ, દોનોં તરફસે ઔરતોંકા આના જાના હોતા હૈ, રાત ભર ઢોલ બજાકર ગીત ગાયા જાતા હૈ, ઔરતેં ઔર લડકિયાં બન સંવરકર મહરમ ઔર

નામહરમ સબકે સામને નાઝો નખરેસે ચલતી ફિરતી હૈં. ઈસ તરહકી મહેફિલોંમેં ઝિયાદાતર બહૂ અપની સાસકી શિકાયત ઔર નનદ, ભાવજકી બુરાઈયાં બયાન કરતી હૈં. ઈસ તરહકી મહેફિલોંમેં મઝાક મઝાકમેં ઝૂઠ ભી બોલા જાતા હૈ જો કે જાઈઝ નહીં હૈ. એક હદીસમેં આયા હૈ.

"હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે હઝરાતે સહાબાને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! આપ હમસે મઝાક ફરમાતે હૈં. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા બિલા શુબહ મૈં (મઝાકમેં ભી) સચ્ચી હી બાત કેહતા હૂં."

(હયાતુસ્સહાબા જિલ્દ ૨, સ. ૬૭૨)

બહોતસે ઐસે (દુન્યાવી) ઈજતિમાઆત હોતે હૈં જિનમેં ઔરતોંકો જાના હી નહીં ચાહિયે મગર ઔરતેં જાના ફર્ઝે ઐન સમઝતી હૈં. ઔરતોંકો ચાહિયે કે ઈસ્લામી તા'લીમ પર અમલ કરેં. ક્યૂંકે ઔરત મઆશરાકી તા'મીરમેં અહમ રોલ અદા કરતી હૈ. ઈસ્લામકા તસવ્વુર હૈ કે ઔરત ઔર મર્દ મિલકર મઆશરાકો બનાતે યા બિગાડતે હૈં. ખુદા શનાસ ઔરત ઔર મર્દ એક દૂસરેકે મુઆવિન (મદદગાર) હોતે હૈં ઔર મઆશરાકો તકવાકી રાહ પર લે જા સકતે હૈં.

ઈમામ અબૂ હનીફાકી દાનિશમંદીને એક ઘર બરબાદ હોનેસે બચા લિયા

હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) કા ઝમાના થા. એક મરતબા એક શખ્સકે ઘરમેં ચોરી હો ગઈ. ચોર ઉસી મોહલ્લેકે થે. ચોરને ઉસ શખ્સકો પકડા ઔર ઝબરદસ્તી હલફ (કસમ) લિયા કે અગર તૂ કિસીકો હમારા પતા બતલાએગા તો તેરી બીવી પર તલાક. ઉસ બેચારેને મજબૂરન તલાકકા હલફ લે લિયે ઔર ચોર ઉસકા સારા માલ લેકર ચલા ગયા. અબ વો બહોત પરેશાન હુવા કે અગર મૈં ચોરકા પતા બતલાતા હૂં તો માલ તો મિલ જાએગા બીવી હાથસે નિકલ જાએગી, ઔર અગર પતા નહીં બતલાતા હૂં તો બીવી તો રહેગી મગર સારા ઘર ખાલી હો જાતા હૈ. ચુનાંચે માલ ઔર બીવીમેં તકાબુલ

પડ ગયા કે યા તો માલ રખ્ખે યા બીવી રખ્ખે. બડી ઉલ્ઝનકા શિકાર થા, કિસીસે કેહ ભી નહીં સકતા થા ક્યૂંકે ચોરને ઉસસે અહદ લે રખ્ખા થા. ચુનાંચે વો શખ્સ હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) કી મજલિસમેં હાઝિર હુવા. વો બહોત ગમગીન ઔર ઉદાસ વ પરેશાન થા. ઈમામ સાહબને ફરમાયા કે આજ તુમ બહોત ઉદાસ હો, ક્યા બાત હૈ? ઉસને કહા : હઝરત! મૈં કેહ ભી નહીં સકતા. ઈમામ સાહબને ફરમાયા કે કુછ તો કહો. ઉસને કહા કે હઝરત! અગર મૈંને કુછ કહા તો ન જાને ક્યા હો જાએગા. ઉન્હોંને કહા કે ઈજમાલન (શોટમેં) કહો. તો ઉસને કહા કે હઝરત! ચોરી હો ગઈ હૈ ઔર મૈંને યે અહદ કર લિયા હૈ કે અગર મૈંને ઉન ચોરોંકા પતા કિસીકો બતલાયા તો બીવી પર તલાક હો જાએગી, મુઝે માલૂમ હૈ કે ચોર કૌન હૈં વો તો મોહલ્લેકે હૈં.

ઈમામ સાહબને ફરમાયા કે તુમ મુત્મઈન રહો, બીવી ભી નહીં જાએગી ઔર માલ ભી મિલ જાએગા ઔર તુમ હી ચોરોંકા પતા ભી બતાઓગે. કૂફામેં શોર હો ગયા કે અબૂ હનીફા (રહ.) યે ક્યા કર રહે હૈં. યે તો એક અહદ હૈ, જબ વો પૂરા કરેગા તો બીવીકો તલાક હો જાએગી. યે ઈમામ સાહબને કૈસે કેહ દિયા કે ન બીવી જાએગી ઔર ન માલ જાએગા. ગર્ઝ ઉલમા વ ફુકહા પરેશાન હો ગયે.

ઈમામ સાહબને ફરમાયા કે કલ ઝોહરકી નમાઝ મૈં તુમહારે મોહલ્લેકી મસ્જિદમેં આકર પઢૂંગા. ચુનાંચે ઈમામ સાહબ તશરીફ લે ગયે, વહાં નમાઝ પઢી ઔર ઉસકે બાદ એ'લાન કર દિયા કે મસ્જિદકે દરવાઝે બંદ કર દિયે જાએં, કોઈ બાહિર ન જાએ. ઉસમેં ચોર ભી થે. ઉસ મસ્જિદકા એક દરવાઝા ખોલ દિયા. એક તરફ ખૂદ બૈઠ ગયે ઔર એક તરફ ઉસ શખ્સકો બિઠા દિયા ઔર ફરમાયા કે એક એક આદમી નિકલેગા. જો ચોર ન હો, ઉસકે મુતઅલ્લિક કેહતે જાના યે ચોર નહીં હૈ, ઔર જબ ચોર નિકલને લગે તો ચુપ હોકર બૈઠ જાના.

ચુનાંચે જો ચોર નહીં હોતે થે ઉનકે મુતઅલ્લિક વો કેહતા જાતા થા યે ચોર નહીં હૈ, યે ભી નહીં. ઔર જબ ચોર નિકલતા તો ખામોશ હોકર બૈઠ જાતા. ઈસ તરહ ગો, ઉસને બતલાયા ભી નહીં મગર બિના બતાએ સારે

ચોર માલૂમ હો ગયે. ચુનાંચે વો પકડે ભી ગયે, માલ ભી મિલ ગયા ઔર બીવી ભી હાથસે નહીં ગઈ.

એક લાખ હદીસેં ઈસ તરહ યાદ હૈં જૈસે લોગોંકો સૂરએ ફાતિહા યાદ હૈ

અબૂ ઝરઆ (રહ.) એક મુહદ્દિસ ગુઝરે હૈં. ઉનકી મહેફિલમેં એક શાગિર્દ આયા કરતા થા ઉસકી નઈ નઈ શાદી હુઈ થી. એક દિન મહેફિલ ઝરા લંબી હો ગઈ તો ઉસકો ઘર જાનેમેં દેર હો ગઈ. જબ વો રાત દેરસે ઘર પહોંચા તો બીવી ઉલઝ પડી કે મૈં ઈન્તિઝારમેં થી તુમને આનેમેં ક્યૂં દેર કી? ઉસને સમઝાયા કે મૈં વક્ત ઝાએઅ નહીં કર રહા થા મૈં તો હઝરતકે પાસ થા. વો કુછ ઝિયાદા ગુસ્સેમેં થી. ગુસ્સેમેં કેહ બૈઠી કે તેરે હઝરતકો કુછ નહીં આતા, તુઝે ક્યા આએગા. ઉસ્તાદકે બારેમેં બાત સુનકર યે નૌજવાન ભડક ઉઠા.

જબ બીવીને યે કહા કે તેરે ઉસ્તાદકો કુછ નહીં આતા. તુઝે ક્યા આએગા તો યે સુનકર નૌજવાનકો ભી ગુસ્સા આયા ઔર કેહને લગા કે અગર મેરે ઉસ્તાદકો એક લાખ અહાદીસ યાદ ન હોં તો તુઝે મેરી તરફસે તીન તલાક હૈં.

સુબહ ઉઠકર દિમાગ ઝરા ઠંડા હુવા તો સોચને લગે કે મૈંને તો બહોત બડી બેવકૂફી કી. બીવીને ખાવિંદસે પૂછા કે મેરી તલાક મશરૂત થી અબ બતાએં કે યે તલાક વાકેઅ હુઈ યા નહીં. ઉસને કહા કે યે તો ઉસ્તાદ સાહબસે પૂછના પડેગા. ઉસને કહા કે જાએં પતા કરકે આએં. ચુનાંચે યે નૌજવાન અપને ઉસ્તાદકે પાસ પહોંચા ઔર કહા કે રાત યે વાકિઆ પેશ આયા, અબ આપ બતાઈયે કે નિકાહ સલામત રહા યા તલાક વાકેઅ હો ચુકી હૈ. ઉનકે ઉસ્તાદ યે બાત સુનકર મુસ્કુરાએ ઔર ફરમાને લગે કે જાઓ તુમ મિયાં બીવીવાલી ઝિંદગી ગુઝારો. ક્યૂંકે એક લાખ અહાદીસ મુઝે ઈસ તરહ યાદ હૈં જિસ તરહ લોગોંકો સૂરએ ફાતિહા યાદ હોતી હૈ,

સુબ્હાનલ્લાહ! યે કુવ્વતે હાફઝાકી બરકત થી ઔર ઈલ્મકી બરકત થી જો અલ્લાહ તઆલાને અતા કર દી થી.

નોટ : મઝકૂરા કિસ્સા બંદાને અપની વાલિદા મોહતરમાકો સુનાયા તો વાલિદાને કિતાબમેં લિખનેકા ઝિક્ર કિયા. ચુનાંચે બહુકમે વાલિદા ઈસ કિસ્સાકો બંદાને અપની કિતાબમેં લિખ લિયા.

શહવતકા મફહૂમ ઔર ઉસસે બચનેકા તરીકા

સવાલ : બાદ સલામ અર્ઝ હૈ કે હમને બારહા આપકે ઔર દીગર બુઝુર્ગોંકે બયાનોંમેં શહવતકે સંગીન ગુનાહ હોનેકો સુના હૈ, તો શહવત કિસ ચીઝકા નામ હૈ? બરાએ કરમ કદરે તફસીલસે બતલાઈયે ઔર ઈસ ગુનાહસે બચનેકી કોઈ અહમ તદબીર બતલાઈયે.

જવાબ : શહવતકા લફ્ઝ ઈશ્તિહાસે નિકલા હૈ. અરબી ઝબાનમેં ઈશ્તિહા કિસી ચીઝકી તલબ ઔર ભૂકકો કેહતે હૈં. જબ ઈન્સાન ભૂકા હોતા હૈ તો ગોયા ઉસકો રોટીકી શહવત હોતી હૈ, પ્યાસે બંદેકો પાની પીનેકી શહવત હોતી હૈ, બાઝ લોગોંકો અચ્છે ખાનેકી શહવત હોતી હૈ, કઈ લોગોંકો અચ્છેસે અચ્છા લિબાસ પહેનનેકી શહવત હોતી હૈ. ઈસી તરહ જબ ઈન્સાન જવાનીકી ઉમ્રકો પહોંચતા હૈ તો ઉસે બીવીકી ઝરૂરત હોતી હૈ, ઉસકે લિયે ભી શહવતકા લફ્ઝ ઈસ્તે'માલ કરતે હૈં. ઈસ તરહ શહવતકે મફહૂમમેં બડી વુસ્અત હૈ, બચ્ચોંકે અંદર મીઠી ચીઝેં ખાનેકી શહવત હોતી હૈ. ઉનકો માં બાપ ચ્યૂંગમ ઔર ટોફી ખાનેસે મના ભી કરતે રહેં ફિર ભી વો છુપછુપકર ખાતે રેહતે હૈં. ઉનકે અંદર મીઠી ચીઝોંકી ઈશ્તિહા રખ દી ગઈ હૈ. કુછ લોગોંકો ખાને પીનેકી ઈશ્તિહા ઈતની ઝિયાદા હોતી હૈ કે વો બીચારે ખાનેકે ચટોરે (ખાનેકે શૌકીન) બને ફિરતે હૈં. ઉનકો હર વક્ત ખાને પીનેકી ફિક્ર દરપેશ રેહતી હૈ. કુછ લોગોંકો દુનિયામેં હુકૂમત કરનેકી ઈશ્તિહા હોતી હૈ, વો બેચારે ઉસકી ખાતિર ઝિંદગી બરબાદ કર બૈઠતે હૈં. કુછ તો પા લેતે હૈં ઔર કુછ મહેરૂમ રેહતે હૈં.

નૌજવાન મરદોંકે અંદર ઔરતકી શહવત ઝિયાદા હોતી હૈ જબ કે

ઔરતકે દિલમેં કપડોં વગૈરહકી નુમાઈશકા રૂજહાન ઝિયાદા હોતા હૈ. હર એકકે અંદર અલાહિદા અલાહિદા બીમારિયાં હોતી હૈ. આજકલકે મરદોંકો જમાલને બરબાદ કર દિયા હૈ ઔર ઔરતોંકો માલને બરબાદ કર દિયા હૈ. ગોયા પૂરી દુનિયાકે મુસલમાન માલ ઔર જમાલકે હાથોં બરબાદ હુએ પડે હૈં. મર્દ નેક હો, શરીફ હો યા સૂફી હો, જમાલ ઉસકી કમઝોરી હૈ, ઈસી લિયે આંખેં કાબૂમેં નહીં રેહતીં. ઈસ મર્ઝસે છુટકારા પાનેકે લિયે મહેનત કરની પડતી હૈ. કિતાબેં ભી પળ્હ લેતે હૈં ઔર નેકીકે દૂસરે કામ ભી કરતે રેહતે હૈં લેકિન આંખોં પર કાબૂ પાનેકે લિયે પૈદલ ચલના રાહે ખુદામેં ખાસકર મતલૂબ હોતા હૈ, જો નફસકે તઝકિયાકા બાઈસ હૈ. તબ જાકર ફિક્રકી ગંદગી દૂર હોતી હૈ.

નમાઝકે ફવાઈદ : હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ઝબાની

(૧) નમાઝ દીનકા સુતૂન હૈ.

(૨) નમાઝ શયતાનકા મુંહ કાલા કરતી હૈ.

(૩) નમાઝ મોમિનકા નૂર હૈ.

(૪) નમાઝ અફઝલ જિહાદ હૈ.

(૫) જબ કોઈ આફત આસમાનસે ઉતરતી હૈ તો મસ્જિદકે આબાદ કરનેવાલોંસે હટ જાતી હૈ.

(૬) અગર આદમી કિસી વજહસે જહન્નમમેં જાતા હૈ તો ઉસકી આગ સિજદેકી જગહકો નહીં ખાતી.

(૭) અલ્લાહને સિજદેકી જગહકો આગ પર હરામ ફરમા દિયા હૈ.

(૮) સબસે ઝિયાદા પસંદીદા અમલ અલ્લાહકે નઝદીક વો નમાઝ હૈ જો વક્ત પર પળ્હી જાએ.

(૯) અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકો આદમીકી સારી હાલતોંમેં સબસે ઝિયાદા પસંદ હૈ કે ઉસકો સિજદેમેં પડા હુવા દેખેં કે પેશાની ઝમીનમેં રગડ રહા હૈ.

(૧૦) અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ કે સાથ આદમીકો સબસે ઝિયાદા કુર્બ

સિજદહમેં હોતા હૈ.

(૧૧) જન્નતકી કુન્જિયાં નમાઝ હૈં.

(૧૨) જબ આદમી નમાઝકે લિયે ખડા હોતા હૈ તો જન્નતકે દરવાઝે ખુલ જાતે હૈં ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકે ઔર ઉસ નમાઝીકે દરમિયાનકે પરદે હટ જાતે હૈં જબ તકકે ખાંસી વગૈરહમેં મશ્ગૂલ ન હો.

(૧૩) નમાઝી શહેનશાહકા દરવાઝા ખટખટાતા હૈ ઔર કાઈદા હૈ કે જો દરવાઝા ખિટખિટાતા હી રહે તો ખુલતા હી હૈ.

(૧૪) નમાઝકા મરતબા દીનમેં ઐસા હૈ જૈસા કે સરકા દરજા બદનમેં.

(૧૫) નમાઝ દિલકા નૂર હૈ જો અપને દિલકો નૂરાની બનાના ચાહે નમાઝકે ઝરીઆસે બના લે.

(૧૬) જો શખ્સ અચ્છી તરહસે વુઝૂ કરે ઉસકે બાદ ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅસે દો યા ચાર રકા'ત નમાઝ ફર્ઝ યા નફલ પઢકર અલ્લાહસે અપને ગુનાહોંકી મઆફી ચાહે અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂ મઆફ ફરમા દેતે હૈં.

(૧૭) ઝમીનકે જિસ હિસ્સે પર નમાઝકે ઝરીઆસે અલ્લાહકી યાદ કી જાતી હૈ વો હિસ્સા ઝમીનકે દૂસરે ટુકડોં પર ફખ્ર કરતા હૈ.

(૧૮) જો શખ્સ દો રકા'ત નમાઝ પઢકર અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ માંગતા હૈ તો હક તઆલા શાનુહૂ વો દુઆ કબૂલ ફરમા લેતે હૈં

(૧૯) જો શખ્સ તન્હાઈમેં દો રકા'ત નમાઝ પઢે જિસકો અલ્લાહ ઔર ઉસકે ફરિશ્તોંકે સિવા કોઈ ન દેખે તો ઉસકો જહન્નમકી આગસે બરી હોનેકા પરવાના મિલ જાતા હૈ.

(૨૦) જો શખ્સ એક ફર્ઝ નમાઝ અદા કરે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ કે યહાં એક મકબૂલ દુઆ ઉસકી હો જાતી હૈ.

(૨૧) જો પાંચોં નમાઝોંકા એહતિમામ કરતા રહે, ઉનકે રૂકૂઅ ઔર સુજૂદ ઔર વુઝૂ વગૈરહકો એહતિમામકે સાથ અચ્છી તરહસે પૂરા કરતા રહે જન્નત ઉસકે લિયે વાજિબ હો જાતી હૈ ઔર દોઝખ ઉસ પર હરામ હો જાતી હૈ.

(૨૨) મુસલમાન જબ તક પાંચોં નમાઝોંકા એહતિમામ કરતા રેહતા હૈ શયતાન ઉસસે ડરતા રેહતા હૈ ઔર જબ વો નમાઝોંમેં કોતાહી (સુસ્તી) કરતા હૈ તો શયતાનકો ઉસ પર જુરઅત હો જાતી હૈ ઔર ઉસકે બેહકાનેકી તમઅ કરને લગતા હૈ.

(૨૩) નમાઝ હર મુત્તકીકી કુરબાની હૈ.

(૨૪) સબસે અફઝલ અમલ અવ્વલ વક્ત નમાઝ પઢના હૈ.

(૨૫) સુબહકો જો શખ્સ નમાઝકો જાતા હૈ ઉસકે હાથમેં ઈમાનકા ઝંડા હોતા હૈ ઔર જો બાઝારકો જાતા હૈ ઉસકે હાથમેં શયતાનકા ઝંડા હોતા હૈ.

(૨૬) ઝોહરકી નમાઝસે પેહલે ચાર રકા'તોંકા સવાબ ઐસા હૈ જૈસા કે તહજ્જુદકી ચાર રકા'તોંકા.

(૨૭) જબ આદમી નમાઝકો ખડા હોતા હૈ તો રહમતે ઈલાહી ઉસકી તરફ મુતવજ્જેહ હો જાતી હૈ.

(૨૮) અફઝલ તરીન નમાઝ આધી રાતકી હૈ મગર ઉસકે પઢનેવાલે બહોત હી કમ હૈં.

(૨૯) ઉસમેં કોઈ તરદ્દુદ (શક) નહીં કે મોમિનકી શરાફત તહજ્જુદકી નમાઝ હૈ.

(૩૦) અખીર રાતકી દો રકા'તેં તમામ દુનિયાસે અફઝલ હૈં અગર મુઝે (હુઝૂર સ.અ.વ. ફરમાતે હૈં) મશક્કતકા અંદેશા ન હોતા તો ઉમ્મત પર ફર્ઝ કર દેતા.

(૩૧) તહજ્જુદ ઝરૂર પઢા કરો કે તહજ્જુદ સાલિહીનકા તરીકા હૈ ઔર અલ્લાહકે કુર્બકા સબબ હૈ. તહજ્જુદ ગુનાહોંસે રોકતી હૈ ઔર ખતાઓંકી મઆફીકા ઝરીઆ હૈ ઉસસે બદનકી તંદુરૂસ્તી ભી હોતી હૈ.

(૩૨) જબ આદમી નમાઝમેં દાખિલ હોતા હૈ તો હક તઆલા શાનુહૂ ઉસકી તરફ પૂરી તરહ તવજ્જોહ ફરમાતે હૈં. જબ વો નમાઝસે હટ જાતા હૈ તો વો ભી તવજ્જોહ હટા લેતે હૈં.

(૩૩) હક તઆલા શાનુહૂને કોઈ ચીઝ ઈમાન ઔર નમાઝસે અફઝલ

ફર્ઝ નહીં કી, અગર ઉસસે અફઝલ કિસી ઔર ચીઝકો ફર્ઝ કરતે તો ફરિશ્તોંકો ઉસકા હુકમ દેતે, ફરિશ્તે દિન રાત કોઈ રૂકૂઅમેં હૈ કોઈ સિજદેમેં.

(૩૪) આદમી ઔર શિર્કકે દરમિયાન નમાઝ હી હાઈલ હૈ.

(૩૫) અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને મેરી ઉમ્મત પર સબ ચીઝોંસે પેહલે નમાઝ ફર્ઝ કી ઔર કિયામતમેં સબસે પેહલે નમાઝકા હી હિસાબ હોગા.

(૩૬) નમાઝકે બારેમેં અલ્લાહસે ડરો.

(૩૭) ઈસ્લામકી અલામત નમાઝ હૈ. જો શખ્સ દિલકો ફારિગ કરકે ઔર ઔકાત ઔર મુસ્તહબ્બાતકી રિઆયત રખકર નમાઝ પઢે વો મોમિન હૈ.

(૩૮) હક તઆલા શાનુહૂકા ઈરશાદ હૈ કે અય આદમકી ઔલાદ તૂ દિનકે શુરૂમેં ચાર રકા'તોંસે આજિઝ ન બન, મૈં તમામ દિન તેરે કામોંકી કિફાયત કરૂંગા.

(૩૯) નમાઝી પરસે રિઝકકી તંગી હટા દી જાતી હૈ.

(૪૦) ઉસસે અઝાબે કબ્ર હટા દિયા જાતા હૈ.

(૪૧) કિયામતકે દિન નામએ આ'માલ ઉસકે દાએં હાથમેં દિયે જાએંગે.

(૪૨) પુલ સિરાત પરસે બિજલીકી તરહ ગુઝર જાએગા.

(૪૩) હિસાબસે મહેફૂઝ રહેગા. (માખૂઝ અઝ ફઝાઈલે આ'માલ)

માલે હરામકી નહૂસત

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : "લોગોં પર એક ઐસા ઝમાના આએગા કે આદમીકો ઈસ બાતકી પરવાહ ન હોગી કે જો માલ વો લે રહા હૈ વો હલાલ હૈ યા હરામ હૈ." (બુખારી)

યા'ની કુર્બે કિયામતકે કરીબ બહોતસી ગુમરાહિયાં ફૈલેંગી ઔર બહોતસી ખરાબિયાં પૈદા હોંગી, વહીં એક બડી ખરાબી યે ભી પૈદા હોગી કે

લોગ માલો દૌલતકે બે ઈન્તિહા હરીસ ઔર લાલચી બન જાએંગે ઔર ઉસ લાલચકી વજહસે વો હલાલ વ હરામકી પરવાહ નહીં કરેંગે, આદમીકી નઝર સિર્ફ માલ પર હોગી ઔર વો યે નહીં દેખેગા કે યે માલ હરામ હૈ યા હલાલ, મેરે લિયે ઉસકા ઈસ્તેમાલ જાઈઝ હૈ યા નાજાઈઝ. અપની આંખેં બંદ કરકે માલકે પીછે દૌડેગા, બિલકુલ યેહી સૂરતે હાલ આજકે ઝમાનેમેં પાઈ જા રહી હૈ. ઝૂઠ, ધોકાદહી, ફરેબકારી, કત્લ વ ડાકાઝની, લૂટમાર ઔર વા'દા ખિલાફી કૌનસા ઐસા કામ હૈ જો માલકો પાનેકે લિયે ન અપનાયા જા રહા હો. જુવા, સટ્ટા, શરાબકી ખરીદો ફરોખ્ત, સૂદ ઔર રિશ્વત બાઝારી આમ હૈ ઔર અબ તો યે તસવ્વુર આમ કિયા જાને લગા હૈ કે ઉન કામોંકો અપનાએ બગૈર કોઈ કારોબાર નહીં ચલ સકતા ઔર ન હી માલો દૌલતકા હુસૂલ મુમકિન હૈ હાલાંકે ઐસા નહીં હૈ બલ્કે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતકી રહમતકે દરવાઝે ખુલે હુએ હૈં ઔર કોઈ અલ્લાહકા બંદા ખૌફે ખુદા અપને દિલમેં રખતા હો ઔર વો ઈન હરામ ઝરાએઅસે બચકર રિઝકકી તલબમેં સરગરદાં હો તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો મહેરૂમ નહીં કરતે બલ્કે ઉસકો અપને ફઝલે ખાસસે ઈનાયત ફરમાતે હૈં ઔર ઉસકી મુખ્તસરસી રોઝીમેં બરકતોંકા નુઝૂલ હોતા હૈ, જબકે હરામ રોઝીસે અલ્લાહ તઆલા અપની બરકત ઉઠા લેતે હૈં ઔર ઉસકે અંદર બેબરકતી ઔર નહૂસત પૈદા હો જાતી હૈ જિસકે અસરાત દુનિયા ઔર આખિરત દોનોંમેં ઝાહિર હોતે હૈં. આપ (સ.અ.વ.) ને મુતઅદ્દદ મૌકા પર માલે હરામકી નહૂસત ઔર ઉસકે બુરે નતાઈજકે બારેમેં બયાન ફરમાયા હૈ.

માલે હરામકી નહૂસત યે હૈ કે અખ્લાકે રઝીલા પૈદા હોતે હૈં, ઈબાદતકા ઝૌક જાતા રેહતા હૈ ઔર દુઆ કબૂલ નહીં હોતી. ઈસી તરહ હલાલ ખાનેસે એક નૂર પૈદા હોતા હૈ, અખ્લાકે રઝીલાસે નફરત ઔર અખ્લાકે ફાઝિલાકી રગબત પૈદા હોતી હૈ, ઈબાદતમેં દિલ લગતા હૈ, ગુનાહસે દિલ ગભરાતા હૈ, દુઆ કબૂલ હોતી હૈ. ઉસી તરહ ઈન્સાન અગર માલે હરામ કમાતા હૈ ઔર ફિર ઉસકે ઝરીઆસે ખૈરકા કામ કરતા હૈ. મસલન સદકા દેતા હૈ યા ગરીબોં પર ખર્ચ કરતા હૈ યા હજ્જે બૈતુલ્લાહકે લિયે જાતા હૈ તો ઉસકા કોઈ અમલ કબૂલ નહીં હોતા, ક્યૂંકે અમલે હરામકો તો અલ્લાહ તઆલા

કિસી કીમત પર કબૂલ નહીં કરતે. હરામ માલકી નહૂસતકા અંદાઝા ઈસ બાતસે ભી લગાયા જા સકતા હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને એક મરતબા કસમ ખાકર ફરમાયા : "જબ કિસી બંદાકે પેટમેં હરામ લુકમા પહોંચ જાતા હૈં તો ચાલીસ દિન ઉસકા કોઈ અમલ કબૂલ નહીં કિયા જાતા હૈ."

અલ્લાહ તઆલા હમેં ઔર પૂરી ઉમ્મતે મુસ્લિમાકો હરામ માલસે બચાએ ઔર હલાલ કમાઈકી તૌફીક અતા ફરમાએ.

વાલિદૈનકા ફરમાંબરદાર બનનેકા તરીકા

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન રબ્બિસ્સમાવાતિ વ રબ્બિલ્ અર્ઝિ રબ્બિલ્ આલમીન વ લહુલ કિબ્રિયાઉ ફીસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ વ હુવલ્ અઝીઝુલ્ હકીમ. લિલ્લાહિલ્ હમ્દુ રબ્બિસ્સમાવાતિ વ રબ્બિલ અર્ઝિ રબ્બિલ્ આલમીન વ લહુલ્ અઝ્મતુ ફીસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ વહુવલ્ અઝીઝુલ્ હકીમ. હુવલ્ મલિકુ રબ્બુસ્સમાવાતિ વ રબ્બુલ્ અર્ઝિ વ રબ્બુલ્ આલમીન વ લહુન્નૂરુ ફિસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ વહુવલ્ અઝીઝુલ્ હકીમ.

અલ્લામા અયની (રહ.) ને શરહે બુખારીમેં એક હદીસ નકલ કી હૈ કે જો શખ્સ એક મરતબા યે કલિમાત કહે, ઔર ઉસકે બાદ યે દુઆ કરે કે "યા અલ્લાહ ઈસકા સવાબ મેરે વાલિદૈનકો પહોંચા દે. ઉસને વાલિદૈનકા હક અદા કર દિયા ઔર તીન મરતબા **કુલ હુવલ્લાહ**, તીન મરતબા **અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ શરીફ** ઔર તીન મરતબા **દુરૂદ શરીફ** ભી શામિલ કર લેં તો વાલિદૈનકા ફરમાંબરદાર શુમાર હોગા. હદીસમેં હૈ કે આદમી અગર કોઈ નફલ સદકા કરે તો ઉસમેં ક્યા હરજ હૈ કે ઉસકા સવાબ વાલિદૈનકો બખ્શ દિયા કરે બશર્તેકિ વો મુસલમાન હોં, ઈસ સૂરતમેં ઉનકો સવાબ પહોંચ જાએગા ઔર સદકા કરનેવાલેકે સવાબમેં કોઈ કમી ન હોગી. (કંઝુલ ઉમ્માલ)

નોટ : ઔઝાઈ (રહ.) કેહતે હૈં કે મુઝે યે બાત પહોંચી હૈ કે જો શખ્સ અપને વાલિદૈનકી ઝિંદગીમેં નાફરમાન હો, ફિર ઉનકે ઈન્તિકાલકે બાદ ઉનકે લિયે ઈસ્તિગ્ફાર કરે, અગર ઉનકે ઝિમ્મા કર્ઝ હો તો ઉસકો અદા કરે ઔર

ઉનકો બુરા ન કહે તો વો ફરમાંબરદારોંમેં શુમાર હો જાતા હૈ. ઔર જો શખ્સ વાલિદૈનકી ઝિંદગીમેં ફરમાંબરદાર થા લેકિન ઉનકે મરનેકે બાદ ઉનકો બુરા ભલા કેહતા હૈ, ઉનકા કર્ઝ ભી અદા નહીં કરતા ઔર ઉનકે લિયે ઈસ્તિગ્ફાર ભી નહીં કરતા વો નાફરમાન શુમાર હો જાતા હૈ. (દુર્રે મન્સૂર)

ઔરતોંકે ચોબીસ ઘંટેકે મુખ્તસર કામ

ઔરતોંકા અસલ કામ તો યે હૈ કે અપને ઘરોંમેં પાંચોં નમાઝેં અવ્વલ વક્તમેં ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅસે ખડી હોકર પળ્હતી રહેં ઔર કુરઆન પાકકી તિલાવત કરતી રહેં. અગર પળ્હી હુઈ નહીં હૈં તો રોઝાના અપને કિસી મહરમસે યા સહીહ પળ્હનેવાલી કિસી ઔરતસે ૨-૨, ૪-૪ આયતેં સબકન સબકન સીખતી રહેં. સુબહ વ શામ ૩-૩ તસ્બીહાત બૈઠકર પળ્હતી રહેં તો ઝિયાદા અચ્છા હૈં. અપને બચ્ચોંકી દીની તરબિયત વ તા'લીમ ઔર અપને ખાવિંદકી ખિદમત કરતી રહેં. ઔર અગર કોઈ અઝીઝ રિશ્તેદાર ખાતૂન યા સહેલી કિસી ભી કામકે લિયે આએં તો ઉનહેં પ્યાર વ મુહબ્બતસે ઔર હિકમતસે દીન પર ચલને ઔર ઘરમેં તા'લીમ કરને નીઝ અપને મહરમોંકો અલ્લાહકે રાસ્તેમેં નિકલનેકી તરગીબ દેં. અગર આપને ઉનકો ઈન બાતોંકે લિયે તૈયાર કર દિયા તો યે બહોત બડી કમાઈ કર લી. રોઝાના અપને ઘરમેં ફઝાઈલે આ'માલકી તા'લીમ કરતી રહેં જબ તા'લીમ કરતે કરતે ઝહન બન જાએ તો એક જમાઅત પાંચ ઔરતોંકી બના લી જાએ.

ઉસમેં ૨-૩ પુરાની ઔર ૨-૩ નઈ ઔરતેં હોં. હર એકકે સાથ ઉનકા હકીકી મહરમ (બાપ, બેટા, ભાઈ, ખાવિંદ, મામૂં) હો. બચ્ચે સાથ ન હોં. ઐસી જગહ જાએં જહાં પૂરી જાન પહેચાન હો ઔર પેહલેસે ઉનકો અપને આનેકી ઈત્તિલાઅ (ખબર) દે દી જાએ. વહાં પહોંચકર મરદોંમેંસે કોઈ દુઆ કરાએ ઔર ઔરતેં એક તરફ ખડી હોકર ચુપકે ચુપકે આમીન કેહતી રહેં. યે જબ હૈ કે ઈસ્તિકબાલવાલોંકી ભીડ ન હો. અગર ઈસ્તિકબાલવાલે ઝિયાદા હોં તો મર્દ બાહિર દુઆ કરેં ઔર ઔરતેં અંદર ચલી જાએં ઔર વુઝૂ કરકે

નફલેં પળ્હેં બશર્તેકિ મકરૂહ વક્ત ન હો. મરદોંકી દુઆ કાફી હો જાએગી. બેહતર તો યે હૈ કે જહાં જાના હૈ ઉસ શહેરમેં દાખિલ હોતે હી દુઆ કર લેં. અપની મખ્સૂસ ગાડી હો તો ગાડીમેં બેહતર હૈ. મર્દ મસ્જિદમેં જાકર બાદ તહિય્યતુલ વુઝૂ મશ્વરા કરેં. ઔર ઔરતોંકે લિયે તય કરેં કૌનસી ખાતૂન તા'લીમ કરાએગી ઔર કૌન ખિદમત કરેગી. પરચામેં લિખકર ભેજ દેં ઔર જમાઅતકે દો હિસ્સે હરગિઝ ન કરેં. જબ તક મશ્વરાકા પરચા આએ ઉસ વક્ત તક ઔરતેં નફલ પળ્હનેકે બાદ જો મકામી બહેનેં આઈ હુઈ હૈં ઉનસે દીની તરગીબી બાત કરેં. જબ મશ્વરાકા પરચા આ જાએ તો ઉસકે મુતાબિક કામ કરેં. ઔરતેં સિર્ફ કિતાબી તા'લીમ કરેંગી. તકરીરકી બિલકુલ ઈજાઝત નહીં હૈ. અપને હી સાથ આઈ હુઈ બહેનોંસે કુરઆન મજીદકી તસ્હીહ કરનેકા હલ્કા ચલાએં. જિતની દેર મુનાસિબ સમઝેં ફિર કિતાબી તા'લીમ કરેં. કિતાબી તા'લીમ ઈસ તરહ આહિસ્તા આહિસ્તા કરેં કે જો બહેનેં અનપઢ હૈં વો ભી સમઝ જાએં ઔર છ નંબરકા મુઝાકરા ભી હલ્કા બનાકર બૈઠકર કરેં. યે ઝોહરસે પેહલેકા કામ હૈ.

ઝોહરકે બાદ મકામી ઔરતેં તા'લીમમેં આએંગી. મશ્વરાસે જિસકા તા'લીમ કરના તય હુવા હૈ વો ખાતૂન તા'લીમ કરે. તા'લીમ ઔર બયાનકે ઈન્તિઝારમેં તસ્બીહ વગૈરહ પળ્હ સકતી હૈં. તા'લીમ બૈઠકર શુરૂ કરેં અગર ઔરતેં કમ હોં. તા'દાદ બળ્હ જાએ તો સ્ટૂલ યા ચોકી પર બૈઠકર તા'લીમ કર સકતી હૈં કુરસી યા સોફા પર ન બૈઠેં. મજમા ઝિયાદા હો ઔર ઘરમેં ગુંજાઈશ હો તો દો હલ્કે કર સકતી હૈં. ફઝાઈલે આ'માલકે અલાવા કોઈ દૂસરી કિતાબ ન પળ્હી જાએ. કિસી ખાતૂનકો કિસી મસ્અલેકી ઝરૂરત પડે તો અપને કિસી મહરમકે ઝરીઆ મોઅતબર વ મઅકૂલ આલિમસે મા'લૂમ કર લે. મસાઈલકી ઈજતિમાઈ તા'લીમ નહીં હોગી. ઈન્ફિરાદી તૌર પર મસાઈલકી કિતાબ પળ્હી જા સકતી હૈ.

જબ કોઈ મર્દ બયાન કરને આએ તો ઔરતેં અપની તા'લીમ બંદ કર દેં. ઔરતેં ઈસકી પૂરી એહતિયાત કરેં કે ઉનકી આવાઝ મરદોં તક ન પહોંચે. મર્દ બયાનકે બાદ તશ્કીલકા મૌકા દેં. ઔરતેં મકામી મસ્તૂરાતકી

તશ્કીલ કરેં કે કૌન કૌન અપને શૌહરોંકો અપને બેટોંકો યા દૂસરે રિશ્તેદારોંકો અલ્લાહકે રાસ્તેમેં તીન ચિલ્લા, યા ચિલ્લાકે લિયે ભેજેંગી. ઔર દુઆસે પેહલે ઉનકે નામ પૂરે પતાકે સાથ લિખવાકર ભેજવા દેં તાકે ઉનકી વુસૂલીમેં આસાની હો. પરચા મકામી ઝિમ્મેદારોંકો ભેજવાએં. મર્દ દુઆ કરકે ચલે આએં. ફિર ઔરતેં અસરકી નમાઝ અદા કરેં ઔર તસ્બીહાત પૂરી કરેં. અગર કુછ મકામી ઔરતેં બૈઠી હોં તો ઉનસે દીની તરગીબી બાત કરેં. મગરિબકી નમાઝકે બાદ અવ્વાબીન પઢ્હેં ઔર અગર મૌકા હો તો ઈન્ફિરાદી આ'માલ સીખના સિખાના વગૈરહ કરેં યા આરામ કરેં. ઈશાકી નમાઝકે બાદ કોઈ તા'લીમ ન હો ઔર સોનેમેં જલ્દી કરેં તાકે તહજ્જુદમેં ઉઠના આસાન હો. ખાના ઈશાસે પેહલે યા બાદ જૈસી સહૂલત હો ખા લેં. નમાઝે તહજ્જુદકે બાદ દુઆ માંગેં, અપને માં બાપ ઔર પૂરી ઉમ્મતકે લિયે, નીઝ નમાઝ ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅસે પઢ્હનેકી મશ્ક કરેં. બાદ નમાઝે ફજર નાશ્તામેં દેર હો તો આરામ કર લેં. નાશ્તા જલ્દી હો જાએ તો બાદ નાશ્તા મુખ્તસર આરામ કર લેં. તા'લીમકા જો વક્ત મુકર્રર હૈ ઉસસે પેહલે અપને ઈન્ફિરાદી આ'માલ વ ઝરૂરતોંસે ફારિગ હો જાએં, અગર મરદોંમેંસે કોઈ સાથી બાત કરનેવાલે હોં તો નમાઝે ફજરકે બાદ ૩૦-૪૦ મિનિટ બાત કરેં. બશર્તેકે નાશ્તામેં દેર હો. વરના નાશ્તાકે બાદ બાત કરેં તાકે ઔરતેં શામ તક કામોંમેં લગી રેહ સકેં. નાશ્તાસે ફારિગ હોનેકે બાદ અગર આરામ કરેં તો મશ્વરાસે એક બહેન ઐસી જગહ બૈઠે જહાંસે બાહિર આનેવાલી બહેનોં પર નઝર રહે. યે બહેન કુરઆન શરીફ લેકર ન બૈઠે બલકે તસ્બીહ લેકર બૈઠે તાકે આનેવાલી બહેનોંકા ઈસ્તિકબાલ કર સકે. ઉનસે ઐસી જગહ બૈઠકર બાત કરે કે સોનેવાલી બહેનોંકી નીંદમેં ખલલ ન હો, ઈસ લિયે કે જહાં મસ્તૂરાતકી જમાઅત જાતી હૈ મકામી ઔરતેં મિલનેકે લિયે આયા કરતી હૈં. અગર સબકો સોતા પાએંગી તો માયૂસ હોકર વાપસ હોંગી. ઈસ લિયે મશ્વરાસે કભી કોઈ કભી કોઈ બૈઠા કરે. જમાઅતમેં આનેવાલે મહરમ મર્દ અપની ઔરતોંસે મિલને મગરિબસે પેહલે આ સકતે હૈં મગરિબકે બાદ મુનાસિબ નહીં, લોગોંને જો ઔરતોંકા ઈજતિમાઅ નામ

રખ્ખા હૈ અસલમેં વો ઔરતોંકી તા'લીમ હૈ. ઔરતેં ગશ્ત નહીં કરેંગી ન છોટી ન બડી ઉમ્રકી ન મકામ પર ન જમાઅતમેં. બાહિર નિકલનેકે ઝમાનેમેં જો મહરમ સાથ આએ હૈં વો મકામી મરદોંકે સાથ મિલકર ગશ્ત કરેં. ઔર મકામી મરદોંકો અપની મસ્તૂરાતકો જહાં તા'લીમ હો રહી હો વહાં ભેજનેકી દઅવત દેં ઔર તાકીદ કરેં કે વો સાદા લિબાસ ઔર સાદા તરીકેસે શિરકત કરેં. બન સંવરકર ઝેવરોંસે આરાસ્તા હોકર ન જાએં. અગર મુમકિન હો તો હોટલસે રોટી મંગવા લેં ઔર કોઈ ઔરત ઘરમેં સાલન બના લે. ઔરત તા'લીમમેં બૈઠે બૈઠે સાલન દેખ સકતી હૈ. યે સોલા બાતેં હૈં જિનકો હઝરત શાહ મુહમ્મદ યૂસુફ (રહ.) ફરમાયા કરતે થે : ચાર કામ ખૂબ કરનેકે હૈં (૧) દઅવત (૨) તા'લીમ વ તઅલ્લુમ (૩) ઈબાદાત (૪) ખિદમત. ચાર કામોંમેં વક્ત કમ લગાના (૧) ખાને પીનેમેં (૨) સોનેમેં (૩) નહાને ધોનેમેં (૪) જાઈઝ દીગર કામોંમેં.

ચાર કામોંમેં દખલ ન દે (૧) સિયાસત (૨) બહસ વ મુબાહિસા (૩) મસાઈલકે તઝકિરે (૪) હાલાતે હાઝેરા. બસ દીન ઔર ઈમાનકી ફિક્ર હો ઔર આખિરતકી સોચ. આપને અચ્છા કિયા જો પૂછ લિયા. જો પૂછ પૂછકર ચલેગા વો સહીહ કામ કર સકેગા.

નોટ : ઈન બાતોંમેં જાન ડાલનેકે લિયે ઘર પર ફઝાઈલે આ'માલકી તા'લીમ બચ્ચોંકો એહતિમામસે સાથ લેકર રોઝાના ફિક્ર વ લગનસે કરેં.

ઔરતોંમેં દઅવતકે કામકી શુરૂઆત

મૌલાના દાઉદ અટાવડીકા ખત રાઈવંડ હાજી બશીર અહમદ સાહબકે નામ

મુકર્રમ બંદા જનાબ ભાઈ અલ્હાજ મુહમ્મદ બશીર અહમદ સાહબ!
અસ્સલામુ અલૈકુમ વ રહમતુલ્લાહિ વ બરકાતુહ,

ઉમ્મીદ હૈ કે મિઝાજે ગિરામી બઆફિયત હોંગે. યહાં પર ભી ખૈરિયત હી હૈ. દો સાલસે ઘુટનોંમેં વરમ હૈ ઔર દર્દ હૈ. ઔર અબ દો હફતેસે નાકકે

નીચે રગમેં એક ગુલ્ટી ઉઠી હૈ, જિસમેં દર્દ રેહતા હૈ. બોલનેસે દર્દમેં ઈઝાફા હો જાતા હૈ. દુઆઓંકી ઝરૂરત હૈ.

અચ્છા ઔરતોંકે કામકી ઈબ્તિદા ઈસવી સન ૧૯૨૬, ૧૯૨૮ મેં બિલકુલ નહીં હુઈ. બંદા ઈસવી સન ૧૯૪૦ મેં મદ્રસાસે ફારિગ હુવા. ૧૯૪૧ મેં ગાલિબન મૈં નિઝામુદ્દીનમેં હઝરત મૌલાના શાહ મુહમ્મદ ઈલયાસ (રહ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા. બંદા મદ્રસા સુબ્હાનિયામેં પઢતા થા. હઝરત મૌલાના અબ્દુલ સુબ્હાન ઔર આપકી ઘરવાલી, હમ ઉનહેં માં જી કહા કરતે થે, બહોત મુહબ્બત કરતી થીં. અમ્માં જી દેહલીમેં મુખ્તલિફ જગહોંમેં કિતાબેં સુનાયા કરતી થીં. બંદા ઉનકી કારગુઝારી હઝરત મૌલાના શાહ મુહમ્મદ ઈલયાસકો સુનાતા થા ઔર હઝરત જી (રહ.) કી હિદાયાત ઉનકો બતલાયા કરતા થા. એક દિન અમ્માં જીને કહા કે હઝરત જી (રહ.) સે કહો કે "હઝરત મરદોંકી જમાઅત ભેજતે હૈં તો ઔરતોંકી જમાઅત ક્યૂં નહીં ભેજતે." મૈંને હઝરત (રહ.) સે અર્ઝ કિયા કે અમ્માં જી યૂં કેહતી હૈં કે હઝરત ઔરતોંકી જમાઅત ક્યૂં નહીં ભેજતે. હઝરત (રહ.) યે સુનકર બહોત ખૂશ હુએ ઔર બેશુમાર દુઆએં દીં. ફિર મુઝસે કહા કે તુમ ઈન તીનોંસે મશ્વરા લો કે ઔરતોંકી જમાઅત ભેજના ચાહતા હૂં આપકી ક્યા રાય હૈ? હઝરત મૌલાના ઈન્આમુલ હસન સાહબ મદ ઝિલ્લુહૂકે પાસ ગયા કે હઝરત ઔરતોંકી જમાઅત ભેજના ચાહતે હૈં આપકી ક્યા રાય હૈ? હઝરત મૌલાના ઈન્આમુલ હસન સાહબ મદ ઝિલ્લુહૂકે અલ્ફાઝ તો મુઝે યાદ નહીં મતલબ યે થા કે અભી તો મરદોંકા નિકલના હી ઉલમાકી સમઝમેં નહીં આ રહા હૈ ઔરતોંકા નિકલના કૈસે માન લેંગે. ઈસ લિયે મેરી રાય નહીં હૈ. યેહી બાત કારી દાઉદ સાહબ મર્હૂમને ફરમાઈ. ફિર મૈં હઝરત મૌલાના શાહ મુહમ્મદ યૂસુફ (રહ.) કી ખિદમતમેં ગયા. આપ મસ્જિદકે બરાબર ઉપરકે મકતબમેં રહા કરતે થે જહાં આજકલ હાફઝાકા મકતબ હૈ.

જબ મૈંને રાય લી તો યૂં ફરમાયા કે મેરી તો રાય નહીં હૈ, અગરચે એક ઔરતકે સાથ દો મેહરમ હોં ઔર ઉસકા બાપ ભી હો ઔર ખાવિંદ ભી હો. જબ ભી મેરી રાય નહીં હૈ. બસ જૈસી ઈન તીનોં હઝરાતને અપની

અપની રાય દી થી, મૈંને વૈસે હી હઝરત જીસે અર્ઝ કર દિયા કે ફલાંને યૂં ફરમાયા, ફલાંને યૂં ફરમાયા. હઝરત શાહ મુહમ્મદ યૂસુફ સાહબકી બાત સુનકર ગુસ્સા ફરમાયા ઔર મુઝે ફરમાયા કે જો ઔરતેં જમાઅતમેં જાનેકે લિયે તૈયાર હૈં તૂ ઉનકો દેહલીમેં જાકર એક ઘરમેં જમા કરકે બાત શુરૂ કર દે ઔર મૈં દેખતા હૂં ઉન મુસલમાનોંકો ઉનકી રાય ક્યૂં નહીં હૈ. પહાડગંજ મુલતાની ઢાન્ડામેં એક ઘરમેં જમા કરકે બાત શુરૂ કર દી, ઝોહરકી નમાઝકે બાદ હઝરત મૌલવી નૂર મુહમ્મદ મર્હૂમ બાઝોટકો લેકર પહાડગંજ પહોંચ ગયે ઔર મૌલવી નૂર મુહમ્મદ મર્હૂમને બયાન શુરૂ કિયા. દૌરાને બયાન મૌલવી સાહબને ફરમાયા કે દીન સીખનેકે લિયે ઔરતોંકા ભી નિકલના ઝરૂરી હૈ. મગર ઔરતેં બગૈર મહરમ નહીં જા સકતીં. બયાનકે ખતમ હોનેકે બાદ હઝરત જી (રહ.) ને મૌલવી નૂર મુહમ્મદ સાહબકો ડાંટા કે તુઝે મુફ્તી કિસને બનાયા થા. જો તુમને બગૈર મહરમ નિકલનેકો મના કર દિયા યાની પેહલી જમાઅત હૈ, અભીસે મસાઈલ પર ઝોર મત દો ખાલી નિકલનેકી તરગીબ દો. યહાં તો યે હુવા ઔર જબ બડે હઝરત જી (રહ.) ને મુઝે દેહલી ભેજ દિયા તો લકડી યાની અપની બીનત લેકર હઝરત મૌલાના યૂસુફ (રહ.) કે પાસ ગયે ઔર ફરમાયા કે તૂહી મુસલમાન હૈ મૈં મુસલમાન નહીં હૂં, તૂને કૈસે કહા કે ઔરતોંકો તબ્લીગમેં નહીં જાના ચાહિયે. યે ઔરતેં કહાં નહીં જાતીં. યે શાદિયોંમેં જાતી હૈં, ગમીમેં જાતી હૈં, દેહલીકી ઔરતેં મહરવલી જાતી હૈં, સૈર કરનેકો ઓખલા જાતી હૈં, ફિર તુમને કૈસે કહા કે મેરી રાય નહીં હૈ. જબ હઝરત જી (રહ.) મુહમ્મદ યૂસુફ (રહ.) સે ખફા હોકર આએ તો મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ મેરે ઉપર ખફા હુએ કે દાઉદને અબ્બા જીકો ક્યા કેહ દિયા. મગરિબકે બાદ હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ (રહ.) ને દો લડકે હૌઝ પર બિઠા દિયે કે જબ દાઉદ દેહલીસે આએ તો મેરે પાસ પકડકર લાઓ, મૈં દેહલીસે ઈશા પઢકર આયા, ગરમિયોંકે દિન થે. યે લડકે મુઝે હઝરત મૌલાના યૂસુફ (રહ.) કે પાસ લે ગયે. હઝરતને ફરમાયા કે મેરે ઉપર કભી ઈતને ખફા નહીં હુએ ઔર આજ સિર્ફ ઈતની કસર રહી કે લકડીસે મારા નહીં. વરના ઝબાનસે

બહોત કુછ કહા. તો તકરીબન આધા ઈશ્કાલ તો મૌલાના મુહમ્મદ યૂસુફ (રહ.) કા હઝરતકી નારાઝગીસે નિકલ ગયા ઔર મેવાતકો બારબાર જમાઅત જાને લગી. તો હઝરત મુફતી કિફાયતુલ્લાહ મુફતીએ આ'ઝમ હિંદકો ઔરતોંકા નિકલના મા'લૂમ હુવા તો બહોત ખફા હુએ કે યે મૌલાના મુહમ્મદ ઈલયાસ (રહ.) ને ક્યા કિયા ઔર દૂસરે હઝરાતકો જો ખતરા થા વો સામને આ ગયા.

મુફતી સાહબકે ખંફા હોનેકા કિસીને બડે હઝરત (રહ.) કો આકર કહા તો બડે હઝરત (રહ.) તાંગા લેકર મદ્રસા અમીનિયા તશરીફ લે ગયે ઔર હઝરત મુફતીએ આ'ઝમ (રહ.) કે સામને ઔરતોંકે નિકલનેકે ફાઈદે બતલાએ. સાથ સાથ ઔરતોંકે નિકલનેકા એહતિમામ પેશ કિયા કે જબ ઔરતોંકી જમાઅત નિકાલી જાતી હૈ તો હર ઔરતકો મહરમકે સાથ નિકાલા જાતા હૈ, અવ્વલ તો ખાવિંદ હો યા બેટા યા બાપ હો યા ભાઈ હો, અગર કોઈ ઔરત બગૈર મહરમ આ ગઈ ઔર કહા કે મેરા મહરમ કલ પરસૂં આએગા તો ઉસ ઔરતકો વાપસ કર દિયા જાતા હૈ. ઔર જહાં જમાઅત જા રહી હૈ ઉનકો પેહલે મુતલ્લેઅ (ખબર) કર દિયા જાતા હૈ તાકે વો મકાન તય કરકે ખાલી કરા લેં જિસ મકાનમેં ઔરતેં ઠહેરતી હૈં વો ઉસી મકાનમેં રેહતી હૈં. ગાંવવાલી ઔરતેં જમાઅતકે પાસ આતી હૈં. ગશ્ત ઔરતોંકે મહરમ ઔર મકામી મર્દ મિલકર કરતે હૈં. યે મર્દ, મરદોંસે બાત કરતે હૈં કે અપની ઔરતોંકો ફલાં સાહબકે ઘરમેં જમાઅતકે પાસ ભેજો. યે જમાઅતકી ઔરતેં કહીં નહીં જાતીં. પરદેકા પૂરા એહતિમામ કિયા જાતા હૈ. હઝરત મુફતી સાહબ (રહ.) કો પૂરા ઈત્મીનાન હો ગયા કે અગર ઈતના એહતિમામ કરતે હૈં તો કોઈ હરજ નહીં. ફિર જો જમાઅત ઔરતોંકી કામ કરકે આતી તો હઝરત મૌલાના યૂસુફ (રહ.) કો કારગુઝારી દેતી. ઈન તમામ બાતોંસે હઝરત મૌલાના યૂસુફ (રહ.) કા ઈશ્કાલ આહિસ્તા આહિસ્તા ખતમ હો ગયા. સબસે પેહલી જમાઅત ઘાસેડા ઔર નૂહકે કરીબ આસપાસકે ઈલાકેમેં આઠ દિન લગાકર આઈ. બંદા જમાઅતકે સાથ થા. જબ આઠ દિનોંમેં વાપસ હુએ તો બડે હઝરત (રહ.) ખફા હુએ કે ઈતની

જલ્દી ક્યૂં આ ગયે. મૈંને અર્ઝ કિયા કે હઝરત ઔરતેં ઝિયાદા કપડે લેકર નહીં ગઈ થીં. તો ફરમાયા કે તૂ નૂહસે નયે કપડે બનવાકર દેતા, પૈસે મુઝસે આકર લે લેતા. મૈંને અર્ઝ કિયા કે હઝરત મશ્વરા વાલોંને ફરમાયા થા કે યે પેહલી જમાઅત હૈ ઉનકે વાજિબાતકા ખયાલ રખના ઈસ લિયે જલ્દી આ ગયે. મશ્વરાકી બાત સુનકર હઝરત બહોત ખૂશ હુએ ઔર બહોત દુઆએં દીં. જબ યે જમાઅત મશ્વરાસે ઘાસેડા વગૈરહ તય હુઈ તો હઝરતને ચોધરિયોંકે નામ ખત લિખ્ખા કે મૈં તુમહારે યહાં દેહલીકી પરદા નશીન ઔરતેં ભેજ રહા હૂં તુમ ઉનકી ખૂબ નુસરત કરના વગૈરહ વગૈરહ. ઘાસેડા વાલોંકો જમાઅતકા ઈન્તિઝાર થા, સડક પર ઈસ્તિકબાલકે લિયે આ ગયે. જબ જમાઅત પહોંચી તો ગાંવવાલોંને ઈસ્તિકબાલમેં કાફી બંદૂકેં ચલાઈ. ઔર પુર ઝોર ઈસ્તિકબાલ કિયા કે ઔરતોંકી પેહલી જમાઅત હમારે ગાંવમેં આઈ હૈ ઔર હર ગાંવમેં ઐસા હી ઈસ્તિકબાલ હુવા. ફિર થોડે થોડે વકફાસે કઈ જમાઅતેં નિકલીં. બાદ મેવાતસે ઔરતોંકી જમાઅતકે મુતાલબે આને લગે. ઔરતોંકા કામ ગાલિબન ૧૯૪૨ મેં શુરૂ હુવા હૈ. ઉસસે પેહલે નહીં. ઈસ લિયે કે બંદા ૧૯૪૧ મેં મરકઝ આયા થા. મરકઝમેં આનેકે બાદ ઔરતોંકા કામ શુરૂ હુવા હૈ. અગર હઝરત (રહ.) કે ઈન્તિકાલસે દસ સાલ પેહલે શુરૂ હોતા તો હિન્દુસ્તાનકે કઈ શહેરોંમેં ઔરતોંકી બેશુમાર જમાઅતેં પહોંચ જાતીં. હઝરત (રહ.) કી હયાતમેં મેવાતકે અલાવા કહીં યે જમાઅતેં નહીં ગઈ. અઝ મુહમ્મદ દાઉદ.

ઈમાન આ'માલે સાલિહાકે બગૈર ઐસા હૈ
જૈસે ફૂલ ખૂશ્બૂકે બગૈર

(વલ્લઝીન આમનૂ વ અમિલુસ્સાલિહાતિ સનુદ્ખિલુહુમ્ જન્નાતિન્ તજ્રી મિન્ તહ્‌તિહલ્ અન્હારુ ખાલિદીન ફીહા અબદા લહુમ્ ફીહા અઝવાજુમ્ મુતહ્હરતુંવ્ વનુદ ખિલુહુમ્ ઝિલ્લન્ ઝલીલા)

(સૂરએ નિસાઅ : ૫૭)

ઔર જો લોગ ઈમાન લાએ ઔર શાઈસ્તા આ'માલ કિયે હમ અન્કરીબ ઉનહેં ઉન જન્નતિયોંમેં દાખિલ કરેંગે જિનકે નીચે નેહરેં બેહ રહી હૈં, જહાં વો હમેશા હમેશા રહેંગે, ઉનકે લિયે વહાં સાફ સુથરી બીવિયાં હોંગી ઔર હમ ઉનહેં ઘની છાંવ (ઔર પૂરી રાહત) મેં રખ્ખેંગે."

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાને કુરઆન મજીદમેં હર જગહ ઈમાનકે સાથ આ'માલે સાલિહાકા ઝિક્ર કરકે વાઝેહ કર દિયા કે ઉનકા આપસમેં ચોલી દામનકા સાથ હૈ. ઈમાન, આ'માલે સાલેહાકે બગૈર ઐસે હી હૈ જૈસે ફૂલ હો મગર ખૂશ્બૂકે બગૈર, દરખ્ત હો મગર બે સમર. સહાબએ કિરામ (રદિ.) ઔર ખૈરૂલ કુરૂનકે દૂસરે મુસલમાનોંને ઈસ નુકતેકો સમઝ લિયા થા. ચુનાંચે ઉનકી ઝિંદગિયાં ઈમાનકે ફલ, આ'માલે સાલિહાસે માલા માલ થીં. ઉસ દૌરમેં બે અમલ યા બદ અમલીકે સાથ ઈમાનકા તસવ્વુર હી નહીં થા. ઉસકે બરઅક્સ આજ ઈમાન સિર્ફ ઝબાની જમા ખર્ચકા નામ રેહ ગયા હૈ. આમાલે સાલિહાકે દાવેદારોંકા દામન ઈમાનસે ખાલી હૈ. ઈસી તરહ અગર કોઈ શખ્સ ઐસે આમાલ કરતા હૈ જો આમાલે સાલિહા હૈં. મસલન રાસ્તબાઝી, અમાનત વ દયાનત, હમદર્દી વ ગમગુસારી ઔર દીગર અખ્લાકી ખૂબિયાં. લેકિન ઈમાનકી દૌલતસે મહેરૂમ હૈ તો ઉસકે યે આ'માલ, દુનિયામેં તો ઉસકી શોહરત વ નેકનામીકા ઝરીઆ સાબિત હો સકતે હૈં લેકિન અલ્લાહકી બારગાહમેં ઉનકી કોઈ કદરો કીમત નહીં હોગી. ઈસ લિયે કે ઉનકા સર ચશ્મા ઈમાન નહીં હૈ જો અચ્છે આ'માલકો ખુદાકે યહાં બાર આવર બનાતા હૈ.

જહન્નમી જહન્નમમેં બહોત મોટે હો જાએંગે

સહાબએ કિરામસે મન્કૂલ બા'ઝ આસારમેં બતલાયા ગયા હૈ કે જહન્નમમેં જબ જહન્નમિયોંકી ખાલ આગસે બિલકુલ જલ જાએગી તો અલ્લાહ તઆલા દૂસરી ખાલમેં તબ્દીલ કર દેગા ઔર ખાલોંકી યે તબ્દીલી દિનમેં બીસોં બલ્કે સેંકડોં મરતબા અમલમેં આએગી. ઔર મુસ્નદે અહમદકી એક રિવાયતકી રવસે જહન્નમી જહન્નમમેં ઈતને ફરબા (મોટે) હો જાએંગે

કે ઉનકે કાનોંકી લવસે પીછે ગરદન તકકા ફાસલા સાતસો સાલકી મસાફત જિતના હોગા ઔર ઉનકી ખાલકી મોટાઈ સત્તર (૭૦) બાલિશ્ત ઔર ડાઢ ઉહદ પહાડ જિતની હોગી. (તફસીર મસ્જિદે નબવી સ. ૨૨૯)

અલ્લાહકે ફઝલસે જન્નત મિલેગી

ભલાઈકા મિલના અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલો કરમસે હૈ યાની કિસી નેકી યા ઈતાઅતકા સિલા નહીં હૈ. ક્યૂંકે નેકીકી તૌફીક ભી દેનેવાલા અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. ઈસકે અલાવા ઉસકી નેઅમતેં ઈતની બેપાયાં હૈં કે એક ઈન્સાનકી ઈબાદત વ તાઅત ઉસકે મુકાબલેમેં કોઈ હૈસિયત હી નહીં રખતી. ઈસી લિયે એક હદીસમેં નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જન્નતમેં જો ભી જાએગા મહઝ અલ્લાહકી રહમતસે જાએગા (અપને અમલકી વજહસે નહીં). સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ! વલા અન્ત આપ ભી અલ્લાહકી રહમતકે બગૈર જન્નતમેં નહીં જાએંગે? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે "હાં જબ તક અલ્લાહ મુઝે ભી અપને દામને રહમતમેં નહીં ઢાંક લેગા જન્નતમેં નહીં જાઉંગા." (સહીહ બુખારી, કિતાબુ રિકાક બાબુલ કસ્દ વલ મુદાવમતિ અલલ અમલ)

ફરીકૈનકી બાત સુનકર કોઈ ફૈસલા કરેં

ફરીકૈનમેંસે જબ તક કિસીકી બાબત પૂરા યકીન ન હો કે વો હક પર હૈ, ઉસકી હિમાયત ઔર વકાલત કરના જાઈઝ નહીં હૈ. ઈસકે અલાવા અગર કોઈ ફરીક ધોકે ઔર ફરેબ ઔર અપની ચર્બ ઝબાનીસે અદાલત યા હાકિમે મજાઝસે અપને હકમેં ફૈસલા કરા લે હાલાંકે વો હકદાર ન હો તો ઐસે ફૈસલેકી ખુદાકે યહાં કોઈ અહમિયત નહીં હૈ. ઈસ બાતકો નબી (સ.અ.વ.) ને એક હદીસમેં ઈસ તરહ બયાન ફરમાયા : "ખબરદાર! મૈં એક ઈન્સાન હી હૂં ઔર જિસ તરહ મૈં સુનતા હૂં, ઉસીકી રોશનીમેં ફૈસલા કરતા હૂં. મુમકિન હૈ

એક શખ્સ અપની દલીલ વ હુજ્જત પેશ કરનેમેં તેઝ તર્રાર ઔર હોશિયાર હો ઔર મૈં ઉસકી બાતસે મુતાસ્સિર હોકર ઉસકે હકમેં ફૈસલા કર દૂં હાલાંકે વો હક પર ન હો ઔર ઈસ તરહ મૈં દૂસરે મુસલમાનકા હક ઉસે દે દૂં, ઉસે યાદ રખના ચાહિયે કે યે આગકા ટુકડા હૈ. યે ઉસકી મરઝી હૈ ચાહે તો લે લે યા છોડ દે.” (સહીહ બુખારી, સહીહ મુસ્લિમ, બહવાલા તફસીર મસ્જિદે નબવી સ. ૨૫૩)

કિસીકે અંદર બુરાઈ દેખો તો ઉસકા ચરચા ન કરો

(લા યુહિબ્બુલ્લાહુલ્ જહ્ર બિસ્સૂઈ મિનલ્ કૌલિ ઈલ્લા મન્ ઝુલિમ વ કાનલ્લાહુ સમીઅન્ અલીમા). (સૂરએ નિસાઅ : ૧૪૮)

બુરાઈકે સાથ આવાઝ બુલંદ કરનેકો અલ્લાહ તઆલા પસંદ નહીં ફરમાતા મગર મઝલૂમકો ઈજાઝત હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા ખૂબ સુનતા જાનતા હૈ.

તશરીહ : શરીઅતને યે તાકીદ કી હૈ કે કિસીકે અંદર કોઈ બુરાઈ દેખો તો ઉસકા ચરચા ન કરો, બલ્કે તન્હાઈમેં ઉસે સમઝાઓ, મગર યે કે કોઈ દીની મસ્લિહત હો. ઈસી તરહ ખુલે આમ ઔર અલલ એલાન બુરાઈ કરના ભી સખ્ત નાપસંદીદા હૈ. બુરાઈકા કરના વૈસે હી મના હૈ, ચાહે પરદેકે અંદર હી ક્યૂં ન હો. ઉસે ખુલે આમ કિયા જાએ યે મઝીદ એક જુર્મ હૈ ઔર ઉસકી વજહસે ઉસ બુરાઈકા જુર્મ દો ચંદ બલ્કે દેહ ચંદ હો જાતા હૈ. કુરઆનકે અલ્ફાઝે મઝકૂરાસે દોનોં કિસમકી બુરાઈયોંકે ઈઝહારસે મમાનિઅત મા'લૂમ હોતી હૈ ઔર ઉસમેં યે ભી દાખિલ હૈ કે કિસી શખ્સકો ગો ઉસકી કરદા યા નાકરદા હરકત પર બુરા ભલા કહા જાએ. અલબત્તા ઉસમેં એક ઈસ્તિસ્ના હૈ કે અગર કિસીને તુમ પર ઝુલ્મ કિયા હૈ તો તુમ લોગોંકે સામને બયાન કર સકતે હો. જિસકા એક ફાઈદા યે હૈ કે શાયદ વો ઝુલ્મસે બાઝ આ જાએ યા ઉસકી તલાફીકી કોશિશ કરે. દૂસરા ફાઈદા યે હૈ કે લોગ ઉસસે બચકર રહેં.

હદીસમેં આતા હૈ કે એક શખ્સ નબી (સ.અ.વ.) કી ખિદમતે અકદસમેં હાઝિર હુવા ઔર કહા કે મુઝે મેરા પડોસી તકલીફ દેતા હૈ, આપ (સ.અ.વ.) ને ઉસસે ફરમાયા : "તુમ અપના સામાન નિકાલકર બાહિર રાસ્તેમેં રખ દો." ઉસને ઐસા હી કિયા. ચુનાંચે જો ભી ગુઝરતા ઉસસે પૂછતા, વો પડોસીકે ઝાલિમાના રવૈયેકી વઝાહત કરતા, જિસે સુનકર હર રાહગુઝર ઉસ પર લઅનત મલામત કરતા. પડોસીને યે તકલીફ દેહ સૂરતે હાલ દેખકર મઅઝિરત કર લી ઔર આઈન્દાકે લિયે તકલીફ ન પહોંચાનેકા ફૈસલા કર લિયા ઔર ઉસસે અપના સામાન અંદર રખનેકી ઈલ્તિજા કી.

(સુનને અબી દાઉદ, કિતાબુલ અદબ)

અલ્લાહ તઆલાકી રહમતકે સો હિસ્સે હૈં

અલ્લાહ તઆલાકી વુસ્અત રહમત હી હૈ કે દુનિયામેં સાલેહ વ ફાસિક ઔર મોમિન વ કાફિર દોનોં હી ઉસકી રહમતસે ફાઈદા ઉઠા રહે હૈં. હદીસમેં આતા હૈ "અલ્લાહ તઆલાકી રહમતકે ૧૦૦ હિસ્સે હૈં. યે ઉસકી રહમતકા એક હિસ્સા હૈ કે જિસસે મખ્લૂક એક દૂસરે પર રહમ કરતી ઔર વેહશી જાનવર અપને બચ્ચોં પર શફકત કરતે હૈં ઔર ઉસને અપની રહમતકે ૯૯ હિસ્સે અપને પાસ રખ્ખે હૈં. (સહીહ મુસ્લિમ નંબર ૨૧૦૮, વ ઈબ્ને માજા હદીસ, નંબર ૪૨૯૩, બહવાલા તફસીર મસ્જિદે નબવી સ. ૪૫૯)

હર મુત્તકી મોમિન અલ્લાહકા વલી હૈ

હર મુત્તકી મોમિન અલ્લાહકા વલી હૈ. લોગ વિલાયતકે લિયે ઈઝહારકો ઝરૂરી સમઝતે હૈં ઔર ફિર વો અપને બનાએ હુએ વલિયોંકે લિયે ઝૂઠી સચ્ચી કરામતેં મશ્હૂર કરતે હૈં. યે ખયાલ બિલકુલ ગલત હૈ, કરામતકા વિલાયતસે ચોલી દામનકા સાથ હૈ ન કે ઉસકે લિયે શર્ત. યે એક અલગ ચીઝ હૈ કે અગર કિસીસે કરામત ઝાહિર હો જાએ તો અલ્લાહકી મશિય્યત હૈ,

ઉસમેં ઉસ બુઝુર્ગકી મશિય્યત શામિલ નહીં હૈ. લેકિન કિસી મુત્તકી મોમિન ઔર મુતબ્બેએ સુન્નતસે કરામતકા ઝુહૂર હો યા ન હો, ઉસકી વિલાયતમેં કોઈ શક નહીં. (તફસીર મસ્જિદે નબવી સ. ૫૮૨)

જન્નત ઔર જહન્નમમેં ઝગડા

હદીસમેં આયા હૈ કે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : "જન્નત ઔર દોઝખ આપસમેં ઝગડ પડેં, જન્નતને કહા ક્યા બાત હૈ કે મેરે અંદર વોહી લોગ આએંગે જો કમઝોર ઔર મઆશરેકે ગિરે પડે લોગ હોંગે?" જહન્નમને કહા "મેરે અંદર તો બડે બડે જબ્બાર ઔર મુતકબ્બિર કિસમકે લોગ હોંગે." અલ્લાહ તઆલાને જન્નતસે ફરમાયા : "તૂ મેરી રહમતકી મઝહર હૈ, તેરે ઝરીએસે મૈં જિસ પર ચાહૂં અપના રહમ કરૂં. ઔર જહન્નમસે અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા તૂ મેરે અઝાબકી મઝહર હૈ, તેરે ઝરીએસે મૈં જિસકો ચાહૂં સઝા દૂં. અલ્લાહ તઆલા જન્નત ઔર દોઝખ દોનોંકો ભર દેગા. જન્નતમેં હમેશા ઉસકા ફઝલ હોગા, હત્તા કે અલ્લાહ તઆલા ઐસી મખ્લૂક પૈદા ફરમાએગા જો જન્નતકે બાકી માન્દા રકબેમેં રહેગી ઔર જહન્નમ, જહન્નમિયોંકી કસરતકે બાવજૂદ હલ્ મિમ્ મઝીદ કા નઅરા બુલંદ કરેગી, યહાં તકકે અલ્લાહ તઆલા ઉસમેં અપના કદમ રખ્ખેગા, જિસ પર જહન્નમ પુકાર ઉઠેગી : કત કત, વ ઈઝ્ઝતિક "બસ બસ! તેરી ઈઝ્ઝત વ જલાલકી કસમ." (સહીહ બુખારી, કિતાબુ ત્તૌહીદ, બાબે માજા ફી કૌલુહૂ તઆલા ઈન્ન રહમતલ્લાહિ કરીબ મિનલ્ મુહસિનીન, વ તફસીર સૂરએ કાફ, મુસ્લિમ કિતાબુલ જન્નત બાબુન્નારિ યદખુલુહલ જબ્બારૂન વલ જન્નત યદખુલુહઝ ઝુઅફાઅ બિહવાલિહી તફસીર મસ્જિદે નબવી સ. ૨૩૬)

સિજદએ તિલાવતકી મસ્નૂન દુઆ

સિજદએ તિલાવતકી મસ્નૂન દુઆ યે હૈ : સજદ વજ્હિય લિલ્લઝી

ખલકહૂ, વ સવ્વરહૂ, વ શક્ક સમ્અહૂ વ બસરહૂ, બિહૌલિહિ વ કુવ્વતિહિ.

(અબૂ દાઉદ, તિરમિઝી, નસાઈ બહવાલા મિશ્કાત, બાબે સુજૂદુલ કુરઆન) બાઝ રિવાયાતમેં યે ઈઝાફા હૈ : ફતબારકલ્લાહુ અહ્સનુલ્ ખાલિકીન.

(ઔનુલ મઅબૂદ જિલ્દ ૧, સ. ૫૩૩)

મુન્તખબ અશઆર

આજ ઉન ઝર્રોંકો ભી નાઝ અપની તાબાની પે હૈ
મેરે દરકા નકશે સિજદહ જિનકી પેશાની પે હૈ

એક હાથી, એક રાજા, એક રાનીકે બગૈર
નીંદ બચ્ચોંકો નહીં આતી કહાનીકે બગૈર

દીવાને ભાગ જા દામનકી સારી ધજ્જિયાં લેકર
યહાં તારે ગિરેબાંસે નઈ ઝન્જીર બનતી હૈ

વાપસીકા કોઈ સવાલ નહીં
ઘરસે નિકલે હૈં આંસૂઓંકી તરહ

હમ તો વફાકે આદી હૈં
ઝુલ્મ તેરા દસ્તૂર સહી

પ્યાસોને ખુશ્ક હોંઠ ન રખ્ખે ફુરાત પર
તારીખમેં યે પાનીકી પેહલી શિકસ્ત હૈ

પરિયોંકે દેસવાલી કહાની ભી ખૂબ હૈ
બચ્ચોંકો માં ને ફિર યૂંહી ભૂકા સુલા દિયા

મેરે સિજદે ઈસી દુનિયામેં મેરે કામ આએ હૈં
મેરે કાતિલને મુઝકો મેરી પેશાનીસે પહેચાના

પાનીકી તરહ બેહ ગઈ સદિયાં કભી કભી
અકસાર હુવા હૈ યૂં ભી કે લમ્હા ઠહર ગયા

હમને નિગાહે નાઝકો સમઝા થા નેશ્તર
તુમને તો મુસ્કરાકે રગે જાં બના દિયા

નહીં તેરા નશેમન કસરે સુલતાનીકે ગુમ્બદ પર
તૂ શાહીં હૈ બસેરા કર પહાડોંકી ચટાનોં પર

કુછ ઐસે બદહવાસ હુએ આંધિયોંમેં લોગ
જો પેડ ખોખલે થે ઉનહીંસે લિપટ ગયે

ચાંદકા કિરદાર અપનાયા હૈ હમને દોસ્તો
દાગ અપને પાસ રખ્ખે રોશની બાંટા કિયે

જબ બુલંદી પર પહોંચ જાતે હૈં લોગ
કિસ કદર છોટે નઝર આતે હૈં લોગ

વો હબ્સ થા કે દુઆ દો હમેં જહાંવાલોં
ન હમ ચિરાગ જલાતે ન યે હવા ચલતી

કામ અબ કોઈ ન આએગા ફકત દિલકે સિવા
રાસ્તે બંદ હૈં સબ કૂચએ કાતિલકે સિવા

કુછ ન કેહનેસે ભી છિન જાતા હૈ એઅજાઝે સખુન
ઝુલ્મ સોહનેસે ભી ઝાલિમકી મદદ હોતી હૈ

ઉસ દિલ પે ખુદાકી રહમત હો જિસ દિલકી યે હાલત હોતી હૈ
એક બાર ખતા હો જાતી હૈ સો બાર નદામત હોતી હૈ

સૂરજકી સરપરસ્તીસે નુકસાન યે હુવા હૈ
અબ શમઅ માંગતા હૂં તો દેતા નહીં કોઈ

દિલકી આઝાદી શહેનશાહી, શિકમ સામાને મૌત
ફૈસલા તેરા તેરે હાથોંમેં હૈ દિલ યા શિકમ

ખૂશ રેહકર દૂસરોંકો ખૂશ રખિયે

ઈન્સાનકી ઝિંદગી ખ્વાહિશાત, ઉમ્મીદોં ઔર ઝિમ્મેદારિયોંસે ઈબારત હૈ. અપની ઈબ્તિદાઈ ઝિંદગીમેં વો સિર્ફ અપને લિયે ખ્વાહિશાત ઔર ઉમ્મીદેં રખતા હૈ. લેકિન ઉસે બહોત જલ્દ એહસાસ હો જાતા હૈ કે વો એક ઐસે મઆશરેમેં રેહતા હૈ, જહાં ઉસે સિર્ફ અપને લિયે નહીં બલ્કે દૂસરોંકે લિયે ભી બહોત કુછ કરના હૈ. તબ ઉસકી ખ્વાહિશાત ઔર ઉમ્મીદોંમેં કુછ ઝિમ્મેદારિયાં ભી શામિલ હો જાતી હૈં. ઔર ઐસે મૌકા પર અપની શખ્સિયતકો કાબિલે કદર ઔર કાબિલે કુબૂલ બનાના ભી એક અહમ ઝરૂરત હૈ ઐસા કરતે હુએ જહાં ચંદ નાદાનિસ્તા ઔર ફિતરી ઔ ઝહની અવામી શખ્સિયત પર અસર અંદાઝ હોતે હૈં વહાં ખૂદ ઈન્સાન ભી લોગોંમેં અપની ઝાતકો તબ્દીલ કરને લગતા હૈ. યે એક ઐસા હસ્સાસ મરહલા હોતા હૈ કે અકસર ઔકાત ઈન્સાન અપની તરજીહાત ઔર પસંદકો ભી બિલકુલ ભુલા બૈઠતા હૈ. વો "અપને" લિયે નહીં બલ્કે "દૂસરોં" કે લિયે જીતા હૈ. નીચે ઉન તમામ અવામિલકો ઝેરે બહસ લાયા ગયા હૈ જો આપકી શખ્સિયતકો બનાને ઔર બિગાડનેકે ઝિમ્મેદાર હોતે હૈં. અબ યે ઈન્સાન પર મુન્હસિર હૈ કે વો અપને લિયે કિસ રાસ્તેકા ઈન્તિખાબ કરતા હૈ.

અંદરૂની એહસાસાતકો છુપાના સીખિયે

બા'ઝ નાખૂશગવાર સચ્ચાઈયાં, તલ્ખ હકીકતોં ઔર વાકિઆતસે હમ કુછ ન કુછ સીખતે રેહતે હૈં. ચેહરેકે તઅસ્સુરાત ઔર જિસ્માની હરકાત વ સકનાતકે ઝરીઆ અપને અંદરૂની એહસાસ વ જઝબાતકો ઝાહિર ન કરના ભી સીખ લેતે હૈં. હમારી શખ્સિયતકા યે બનાવટી નકાબ કઈ લિહાઝસે હમારે

લિયે સૂદમંદ (ફાઈદામંદ) સાબિત હોતા હૈ. ઝરા તસવ્વુર તો કરેં કે અગર હમારા ચેહરા કિસી આઈનેકી તરહ હમારે અંદરૂની ખયાલાત વ અહેસાસાતકી અક્કાસી કરને લગે તો ઝિંદગી કૈસી હો જાએગી?

હો સકતા હૈ હમમેંસે અકસર અપની મુલાઝિમતસે હાથ ધો બૈઠેં ઔર યે ભી હો સકતા હૈ કે ઈઝદિવાજી ઝિંદગી મુતાસ્સિર ઔર ઈન્તિશારકા શિકાર હો જાએ. કોઈ દોસ્ત હો ઔર ન કોઈ રિશ્તેદાર, ક્યૂંકે અપને ચેહરેસે ઝલકનેવાલે "સચ્ચે તઅસ્સુરાત" કે જુર્મમેં હમ સબકો અપના દુશ્મન બના ચુકે હોંગે, લિહાઝા આપ ઈસ બાતકે લિયે પરેશાન ન હોં કે આપકી શખ્સિયતમેં મુનાફિકત યા દુગલેપનકા અન્સર ક્યૂં મૌજૂદ હૈ યા આપ તઝાદસે સમઝોતા કર રહે હૈં. આપ ઉસે મસ્લિહતકા નામ ભી દે સકતે હૈં. એક ઐસી મસ્લિહત જો સમાજી તઅલ્લુકાતકો બેહતર બનાનેકે લિયે નિહાયત ઝરૂરી હૈ.

મઆશરતી દબાવસે મિઝાજકો હમ આહંગ બનાએં

હમ મઆશરેમેં મુખ્તલિફ લોગોંકે સાથ કિસ તરહ પેશ આએં, ઉસકા દારોમદાર હમારી ઝહાનત ઔર મઆશી હાલત પર હૈ. મઆશરેકે મિઝાજકે મુતાબિક કિસ તરહ અપને જઝબાતકા ઈઝહાર કરેં યે ચીઝ રવૈયોંકે બનનેમેં અહમ રોલ અદા કરતી હૈ. લોગ ચાહતે હૈં કે હમ ઉનકી પસંદ વ નાપસંદકે મુતાબિક અપની શખ્સિયતકો બનાએં, કતએ નઝર ઉસસે કે હમારે ક્યા એહસાસાત હૈં ઔર ફિતરતન હમેં ક્યા બાત અચ્છી લગતી હૈ ઔર ક્યા બુરી, વો મુસલસલ અપની મનવાને પર તુલે રેહતે હૈં. જો શખ્સ અપને આપકો ઉનસે હમ આહંગ કરનેમેં કામિયાબ હો જાતા હૈ વો અપની ઝિંદગીકો કામિયાબ વ કામરાન બના દેતા હૈ, ઔર જો ઉસસે બગાવત કરતા હૈ ઉસને ગોયા ખૂદકો લોગોંકી નઝરમેં બુરા બના દિયા. લેકિન ઉસકા મતલબ યે ભી નહીં કે આપ મુકમ્મલ તૌર પર અપની શખ્સિયતકો ભુલા દેં.

તલ્ખ બાતોંકો ભૂલ જાએં

ઝરા ગૌર કરેં! ઝિંદગીકે છોટે છોટે વાકિઆતકો અગર હમ યાદ રખ્ખેં તો ઝિંદગી કિતની તકલીફ દેહ હો જાએગી. કિસીને ક્યા ખૂબ કહા હૈ કે "અગર આપ અપને તઅલ્લુકાતકો ખૂશગવાર ઔર દેરપા બનાના ચાહતે હૈં તો ઝરૂરી હૈ કે આપકી યાદદાશ્ત મહેદૂદ હો."

ફરામોશીકી યે આદત એક ઔર ઈફાદિયત રખતી હૈ. અકસર ઔકાત લોગ કિસી ખૌફનાક વાકિઆસે દોચાર હોતે હૈં (મસલન એકસીડન્ટ, કતલ, યા કોઈ કુદરતી સાનેહા) તો ઉનકા દિમાગ ઉનકે અસરાતસે બચનેકે લિયે અપની યાદદાશ્તકી ધુન્દમેં ઉસે છુપાનેકી કોશિશ કરતા હૈ, નતીજતન દિમાગ પર એક ખૂદ ફરામોશીકી કૈફિયત તારી હો જાતી હૈ. ઈસ ખૂદકાર દિફાઈ અમલકી વજહસે જિસ્માની અઅસાબ (આ'ઝા) પર બુરે અસરાત નહીં પડતે. જિન લોગોંમેં તલ્ખ ઔર નાપસંદીદા બાતોંકો ફરામોશ કરનેકી આદત નહીં હોતી વો ઝિયાદાતર પરેશાનકુન ઝિંદગીસે દોચાર રેહતે હૈં ઔર લોગોંસે ઉનકા રવૈયા ભી તલ્ખ (કડવા) રેહતા હૈ. લિહાઝા આપકી કોશિશ હોની ચાહિયે કે જો બાતેં આપકી તકલીફકા બાઈસ બનેં, ઉનહેં જહાં તક મુમકિન હો ઝહનસે નિકાલ દેં.

લોગોંકે જઝબાતકી કદર કરેં

આપકા લોગોંકે સાથ જઝબાતી રવૈયા કૈસા હોતા હૈ? યે ચીઝ મઆશરેમેં ખૂદકો હર દિલ અઝીઝ બનાનેકે લિયે બહોત ઝરૂરી હૈ. બહોતસે લોગ ઝહાનત ઔર કાબિલિયતકે માલિક હોતે હૈં લેકિન વો લોગોંકે જઝબાતકી કદર નહીં કર પાતે, ઉનહેં સિર્ફ ઈસ બાતકી પરવાહ હોતી હૈ કે લોગ ઉનકી શખ્સિયતકો સમઝનેકી કોશિશ કરેં ઔર યેહી ચીઝ ઉનહેં મઆશરતી તૌર પર નુકસાન પહોંચાતી હૈ, જબકે અકસર લોગ ઝહની તૌર પર ઈતને કાબિલ નહીં હોતે લેકિન ચૂંકે વો દૂસરોંકે જઝબાતકા પૂરા પૂરા ખયાલ રખતે હૈં ઔર

સમઝદાર લોગોંસે ભી ઝિયાદા ઝહીન નઝર આતે હૈં. આપ બેજા ઔર નામ નિહાદાના પસંદીકા શિકાર ન હોં. ઔર ન આપકે કિસી અમલસે લોગોંકે જઝબાતકો ઠેસ પહોંચે.

ચાપ્લોસાના રવિશસે ગુરેઝ કીજિયે

મઆશરેમેં દૌલત ઔર ઝાહિરી ખૂબસૂરતીકી બુન્યાદ પર ઈન્સાનકો અહમિયત દી જાતી હૈ ઔર ઉસી બુન્યાદ પર દૂસરોંકે જઝબાતકા ખયાલ રખતે હૈં. યહાં તકકે ઉનકી શખ્સિયત મુકમ્મલ તૌર પર બનાવટ બનકર રેહ જાતી હૈ. ઉનકે દિલમેં કુછ હોતા હૈ ઔર ઝબાન પર કુછ. ઉનહેં ખૂદ અપની શખ્સિયત પર યકીન નહીં હોતા કે વો ક્યા હૈં ઔર ઉનકી હકીકી કદરો કીમત ક્યા હૈ?

યે એક ઐસી નફસિયાતી બીમારી હૈ, જિસમેં ઈન્સાનકી "અના" અંદર હી અંદર ઘુટકર રેહ જાતી હૈ. અકસર ફિલ્મ સ્ટાર ઉસકે શિકાર હોતે હૈં. હમમેંસે ભી હર એક શખ્સ અપની ઝિંદગીમેં કભી ન કભી ઉસ કૈફિયતસે ઝરૂર દોચાર હોતા હૈ. ઔર અગર કોઈ શખ્સ યે દા'વા કરતા હૈ કે વો કભી ઈસ મર્ઝમેં મુબ્તલા નહીં હોતા તો વો ગલત બયાનીસે કામ લે રહા હૈ. યે ઈન્સાન પર મુન્હસિર કરતા હૈ કે ઉસ બનાવટી માહોલસે નિકલનેકી કિસ કદર સલાહિયત રખતા હૈ ઔર યે હૌસલામંદાના કદમ જિતની જલ્દી ઉઠાયા જાએગા, એક મુતવાઝિન ઔર અચ્છા ઈન્સાન બનનેકે લિયે ઉતના હી બેહતર હોગા.

નઝરિયાતમેં લચક પૈદા કીજિયે

હમ અપની ઝિંદગીમેં બા'ઝ મૌકોં પર ઐસી બાતેં કેહતે હૈં જિસસે હમારે ખયાલાત વ એહસાસાતકી તર્જુમાની નહીં હોતી ઔર ઉસકી કઈ વુજૂહાત હો સકતી હૈં. હો સકતા હૈ કે હમ મુરૂવ્વતન દૂસરોંકો નારાઝ

કરના નહીં ચાહતે હોં યા ફિર દૂસરેકી દિલસે તા'રીફ કરનેકે ખ્વાહિશમંદ ન હોં લેકિન અખ્લાકન કરના પડતી હો. ઉસી તરહ બા'ઝ ઔકાત અપની ઝાતકે લિયે ભી અપને હકીકી એહસાસાતકો છુપાનેકી ઝરૂરત પડતી હૈ. વજહ કુછ ભી હો, સચ તો યે હૈ કે હમ અપની ઝિંદગીકા ઝિયાદા હિસ્સા "આધે સચ ઔર આધે ઝૂઠ" કે સહારે બસર કરતે હૈં, એક શખ્સ કિતના હી અના પરસ્ત યા ખૂદદાર હોનેકા દા'વા ક્યૂં ન કરતા હો વો સારી ઝિંદગી અપની અનાકે હિસારમેં નહીં જી સકતા, કહીં ન કહીં ઉસે લાઝમી તૌર પર ખૂદકો દૂસરોંકી ખાતિર થોડાસા મુન્કસિરુલ મિઝાજ ઔર લચકદાર બનના પડતા હૈ ઔર અકસર ઔકાત ન ચાહતે હુએ ભી દૂસરોંકે જઝબાતકા ખયાલ રખના પડતા હૈ.

અય માલિકે દો જહાં
અય મેરે પ્યારે ખુદા
હમ પે રહમ હો સદા
આંખસે જો બેહતા હૈ પાની
ઉસ પે હો તેરી મહેરબાની
સીનોમેં જો દર્દ જાગે
તેરા મરહમ ઉસ પે લાગે
જાન પે બન આઈ હૈ
હર સૂ રૂસ્વાઈ હૈ
હમ પે રહમત હો સદા
લબ ભલે ખામોશ હોં
સુન રહા હૈ તૂ સદા
સબ કા તૂ હાજત રવા
મુશ્કિલમેં તૂ મુશ્કિલ કુશા
રાસ્તે ખામોશ હૈં
ગુલિસ્તાં વેરાન હૈ
હમ પે રહમત હો સદા

તેરી રહમતસે હૈ રોશન
યે જહાં તૂ ઈબ્તિદા તૂ ઈન્તિહા
તૂફાંમેં શમઅ જલા
કશ્તી તૂ સાહિલ પર લગા
હમ પે રહમત હો સદા

કુછ મુન્તખબ અશ્આર

ગૈર આબાદ ઘરકા દરવાઝા
કૌન ખોલેગા ખિટખિટાનેસે

શામ હોતે હી મહક ઉઠી ફિઝા
યાદ ઉનકી રાત રાની હો ગઈ

બૂ કહાંસે આએગી માં બાપકે અતવાર કી
દૂધ હૈ ડિબ્બેકા ઔર તા'લીમ હૈ સરકાર કી

આદમી કોઈ હો ચેહરેસે ન પરખા જાએ
ક્યા ઝરૂરી હૈ કે અંદર ભી હો બાહિર જૈસા

નેક કિરદાર બીવી એક અનમોલ ખઝાના હૈ

નેક કિરદાર બીવી બિલાશુબહ એક અનમોલ ખઝાનાકી તરહ હૈ. તારીખ બતલાતી હૈ કે બા'ઝ બડે નામવર લોગોંકી નામવરી ઔર શોહરતમેં નેક સીરત શરીકે ઝિંદગી (બીવી) કા ભી બડા દખલ રહા હૈ. ચુનાંચે દુનિયાકે સબસે મોહતરમ ઈન્સાન હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) પર જબ ગારે હિરામેં પેહલી વહી હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) કે ઝરીઆ નાઝિલ હુઈ, તો આપ (સ.અ.વ.) બેહદ મતવહ્હિશ વ પરેશાન હુએ. ગભરાહટ ઔર પસીના આલૂદ પેશાની લિયે જબ ઘર તશરીફ લાએ તો સબસે પેહલે આપ

(સ.અ.વ.) કો તસલ્લી દેને, માથેકા પસીના પૂછને, હિંમત વ હૌસલા બઢ્હાને ઔર આપ (સ.અ.વ.) કે કલિમએ હક પર ઈમાન લાનેવાલી, હમદર્દ ઔર ગમગુસાર હસ્તી ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત ખદીજતુલ કુબ્રા આપ (સ.અ.વ.) કી ઝૌજએ મોહતરમા થીં. જિનહોંને કદમ કદમ પર જાંનિસારીકા હક અદા કિયા ઔર અપની તમામ દૌલત ઈશાઅતે ઈસ્લામકે લિયે વકફ કર દી. ઔર જબ આપ (સ.અ.વ.) મર્ઝે વફાતમેં મુબ્તલા હુએ ઉસ વક્ત ભી આપકા સર મુબારક ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત આઈશા (રદિ.) કે ઝાનૂ પર હી થા. વો ઉમ્મતકી માંએં થીં જિનહોંને હુઝૂર સરવરે કાઈનાત (સ.અ.વ.) કે તબ્લીગી મિશનકે લિયે અપના સબ કુછ કુરબાન કિયા. ખાનદાની અહલે સરવતવાલી (દૌલતમંદ) બાઝ ઝૌજએ મોહતરમા ભી થીં જો અગર ચાહતીં તો ઉસ દૌલતકા સહારા લેકર બડે ઐશ વ રાહતકી ઝિંદગી બસર કર સકતી થીં મગર ઉનહોંને ઝૌજએ રસૂલ (સ.અ.વ.) બનકર તંગીકી ઝિંદગીકો દૌલત પર તરજીહ દી. એક હદીસે પાકમેં હૈ કે બેહતરીન ખઝાના નેક સીરત બીવી હૈ કે જબ મર્દ ઉસકો દેખે તો વો ઉસે ખૂશ કર દે ઔર જબ શૌહર ઉસે કુછ હુકમ દે તો વો દિલો જાનસે ઉસકો પૂરા કરે. ઔર અગર શૌહર ઘરમેં મૌજૂદ ન હો તો વો અપને નફસ ઔર અસ્મત (આબરૂ) કી હિફાઝત, શૌહરકે ઘરકી હિફાઝત નીઝ બચ્ચોંકી બેહતરીન તરબિયત કરે ઔર ઐસે કિસી શખ્સકો શૌહરકી ગૈર મૌજૂદગીમેં ઘરકે અંદર ન આને દે જિસકા આના શૌહરકો નાપસંદ હો. (નસાઈ કિતાબુન્નિકાહ, મુસ્નદે અહમદ) યે સચ હૈ કે દૌલત તો સિર્ફ માદ્દી ઝરૂરિયાતકો પૂરા કરતી હૈ, લેકિન સાલેહ ઔરત (બીવી) ખાવિંદ ઉનકો ઔર ઘરકો ખૂશી ઔર અમન વ અમાનકા ગેહવારા બના દેતી હૈ. વો અપની મીઠી બાતચીત ઔર બુલંદ અખ્લાકસે ઘરકી ફિઝામેં મિઠાસ ઘોલ દેતી હૈ ઔર મુહબ્બતકી ખૂશબૂ સારે ઘરમેં બિખેર દેતી હૈ. ઉસકા બુલંદ અખ્લાક ઔર ઘરકે સભી લોગોંકે સાથ ખૂશગવાર બરતાવ ખાવિંદ ઉનકે તમામ લોગોંકે લિયે તરબિયતગાહ બન જાતા હૈ. આપ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદે ગિરામી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં, પૂરી કાઈનાત તો

આરઝી નફા પહોંચાતી હૈ મગર ઔરત (બીવી) દાઈમી ખૂશી ઔર ખૂશગવાર ઝિંદગી (દુનિયામેં આરઝી જન્નતકા નમૂના બન જાતી હૈ) કી ઝમાનત હૈ. કિસી અકલમંદને ઉસકો ઈસ અંદાઝસે સાબિત કરનેકી કોશિશ કી જો હિકાયતકે તૌર પર નીચે હૈ. જિસમેં ઔરતોંકે લિયે લાઈકે તકલીદ દર્સ ભી હૈ.

એક ઝઈફા જો બાવજૂદ બુઢ્ઢી હોનેકે ઈન્તિહાઈ ખૂબસૂરત ઔર નૂરાની ચેહરાકી માલિકા થીં. ઉનસે કિસી જવાન શાદી શુદા ઔરતને ઈસ નૂરાનિયત ઔર ખૂબસૂરતીકા રાઝ દરયાફત કિયા. ઉસ બુઢ્ઢી ઔરતને જો કુછ કહા ઉસકા ખુલાસા યે હૈ "મૈંને અપને હોંઠોં પર હમેશા હકકી સુર્ખી લગાઈ, અપની ઝબાનકો હમેશા અલ્લાહકે ઝિક્રસે તર રખ્ખા. જિન ચીઝોંકો અલ્લાહને દેખનેસે મના ફરમાયા હૈ ઉનસે હમેશા પરહેઝ કિયા, યાની પરહેઝકા સુરમા ઈસ્તેમાલ કિયા, અપને હાથોંમેં અતા (સખાવત વ ફય્યાઝી) કી મહેંદી લગાઈ ઔર અપને આ'માલ પર સબ્ર વ ઈસ્તિકામતકા પાવડર લગાયા, અપને દિલ પર ખુદાકી મુહબ્બત ઔર ઉસકા ખૌફ લાઝિમ કિયા, અપની અકલ પર હિકમત વ બસીરતકો ગાલિબ રખ્ખા ઔર અપને નફસ પર અલ્લાહકે હુકમકે બાદ અપને શૌહરકી ઈતાઅત ઔર ખૂશ્નૂદીકો મુકદમ જાના. નફસકો ઈસ ખયાલસે બાંધકર રખ્ખા કે અલ્લાહ તો હર જગહ હૈ ઔર વો હર બાતસે વાકિફ હૈ. વો સબ કુછ દેખ રહા હૈ. યે મેરે ચેહરેકા નૂર ઉસી નેક આ'માલકા સદકા હૈ." દુઆ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા મોમિનીનકે ઘરાનોંકે માહોલકો ભી ઉસી બુઝુર્ગ મોમિના ખાતૂનકે આ'માલ જૈસા બના દે. આમીન.

અપની ઈઝદિવાજી ઝિંદગીકો ખૂશગવાર બનાઈયે

મિયાં બીવીકે દરમિયાન મા'મૂલી બાત પર ઈખ્તિલાફકી સૂરતમેં અગર અકલમંદી ઔર હિકમતકા મુઝાહિરા ન કિયા જાએ તો મઆમલાત

બિગડ જાતે હૈં. ઈઝદિવાજી ઝિંદગીમેં તલ્ખિયાં ભી આતી હૈં લેકિન ફી ઝમાના દોનોં જાનિબસે મહઝ જઝબાતકા મુઝાહિરા કિયા જાતા હૈ. લડકી ઔર લડકેકે વાલિદૈન ભી ઔલાદકી મુહબ્બત ઔર ઝાતી અનાકી ખાતિર મસ્અલાકો હલ કરનેકે બજાએ ઉસે પેચીદા બના દેતે હૈં. ખાનદાનકે વો બુઝુર્ગ જિનહેં સુલહ સફાઈ કરાની ચાહિયે વો ભી મઆમલેકા એક પેહલૂ દેખકર હાલાત ખરાબ કરનેકા બાઈસ બનતે હૈં.

મિયાં બીવીકે તલ્ખ તઅલ્લુકાતમેં યૂં તો હર દો ફરીકકા બુન્યાદી કિરદાર હોતા હૈ. લેકિન ઉન તઅલ્લુકાતકો દો બારહ મુહબ્બતકે રાસ્તે પર લાનેકી હમેં ભરપૂર ઔર મુખ્લિસાના કોશિશ કરની ચાહિયે. હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ઝિંદગી હમારે લિયે મુકમ્મલ તૌર પર પૈરવીકે લાઈક હૈ, ઈસ લિયે હમેં ઈઝદિવાજી ઝિંદગીકે ઈસ પેહલૂકો ભી હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી હયાતે તય્યિબાસે સમઝનેકી કોશિશ કરની ચાહિયે.

હઝરત ફાતિમા (રદિ.) આપ (સ.અ.વ.) કી ચહીતી બેટી થીં ઔર આપ (સ.અ.વ.) અપને જિગરકા ટુકડા ઔર ખવાતીને જન્નતકી સરદાર કહા કરતે થે. ઉનકી શાદી હઝરત અલી (રદિ.) સે હુઈ થી જો અશરએ મુબશ્શિરહમેંસે હૈં. ઈતને અઝીમ મરતબા પર ફાઈઝ ઉન શખ્સિયાતકે દરમિયાન ભી કભી કભાર તલ્ખિયાં હો જાયા કરતી થીં.

સીરતકી કિતાબોંમેં યે વાકિઆ લિખ્ખા હૈ કે એક બાર દોનોંકે દરમિયાન કિસી બાત પર ઝગડા હો ગયા. હઝરત ફાતિમા (રદિ.) અપને શફીક બાપકી ખિદમતમેં પહોંચીં. પીછે પીછે દામાદે રસૂલ (સ.અ.વ.) હઝરત અલી (રદિ.) ભી ગભરાએ હુએ પહોંચે ઔર દરવાઝેકી આડમેં ખડે હો ગયે. સોચને લગે કે અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા ખુદાકે રસૂલ (સ.અ.વ.) નારાઝ હો ગયે તો દીન વ દુનિયા દોનોં તબાહ હો જાએંગી.

હઝરત ફાતિમા (રદિ.) ને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે અપને શૌહરકી શિકાયત કી, હાલ સુનાયા ઔર ઝારો કતાર રોને લગીં. લેકિન આપ (સ.અ.વ.) ને જો રદ્દે અમલ ઝાહિર કિયા વો હમારી સોચકે બિલકુલ ખિલાફ હૈ. ઘર બસાનેવાલા રવૈયા થા, બાપને બેટીકો જો ઈસ તરહ રોતે

દેખા તો દિલ ભર આયા, આંસૂ ભર આએ. બેટીકો સમઝાતે હુએ શફીક બાપને કહા : "બેટી મૈંને તુમહારા નિકાહ ઉસ શખ્સસે કિયા હૈ જો કુરૈશકે જવાનોં ઔર ઈસ્લામ લાનેવાલોંમેં સબસે અફઝલ હૈ. બેટી મિયાં બીવીમેં કભી કભી ઐસી બાતેં હો હી જાતી હૈં, ચાહે વો કોઈસે મિયાં બીવી હોં. ઔર બેટી યે કૈસે મુમકિન હૈ કે મર્દ સારે કામ હમેશા ઔરતકી મરઝીકે મુતાબિક હી કિયા કરે ઔર અપની બીવીકો કુછ ન કહે. જાઓ અપને ઘર જાઓ, ખુદા તુમહેં ખૂશ ઔર આબાદ રખ્ખે ઔર મૈં તુમ દોનોંકો ખૂશ દેખકર અપની આંખેં ઠંડી રખ્ખૂં."

હઝરત ફાતિમા (રદિ.) રૂખ્સત હુઈ ઔર હઝરત અલી (રદિ.) કા દિલ ભર આયા, આડસે નિકલકર સામને આએ, આંખોંમેં આંસૂ થે, નરમીકે અંદાઝમેં હઝરત ફાતિમા (રદિ.) સે કહા : ખુદાકી કસમ! આઈન્દા તુમ ઐસી કોઈ બાત ન દેખોગી જિસસે તુમહારે નાઝુક દિલકો દુઃખ પહોંચે. હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કા દિલ ભર આયા ઔર કેહને લગીં કે ગલતી તો મેરી હી થી. ફિર દોનોં ખૂશી ખૂશી ઘર લૌટ આએ.

અપને ઘરકા માહોલ ઈસ્લામી બનાઈયે

ઈસ્લામ દુશ્મન તેહરીકેં ઔર તન્ઝીમેં અપને મકાસિદકે પેશે નઝર આલમી પૈમાને પર પૂરી દુનિયા ખુસૂસન મુસલમાનોંકે અંદર ઈલ્હાદ (નાસ્તિક) ઔર લાદીનિયત ઔર ઉરયાનિયત વ ફહ્હાશિયત (યાની બેહયાઈ) આમ કરને ઔર ઈસ્લામી તેહઝીબ વ સકાફતકો મિટાનેકી કોશિશ કરતી રહી હૈં. લેકિન ઈસ ઝમાનેમેં ઉનકે અંદર કિસી કદર તેઝી આ ગઈ હૈ. ઉસકે લિયે વો મુતઅદદ તરકીબેં ઔર તદબીરેં ઈખ્તિયાર કર રહી હૈં. મસલન વીડિયો, ટેલીવીઝન, રેડિયો, ઓડિયો કેસેટ, અખ્લાક બિગાડનેવાલી કિતાબેં, રસાઈલ વ જરાઈદ ઔર લિટ્રેચર. ઈન તમામ આલાતે જદીદાસે મુસલ્લહ હોકર વો મુસલમાનોંકે ઝહન વ શુઉરસે ઈસ્લામી તા'લીમાત ઔર ઈસ્લામી તેહઝીબ વ સકાફતકો

ખુચ્ચકર ફેંક દેના ચાહતે હૈં. ખુસૂસન નાપુખ્તા શુઉર (કમ સમઝ) રખનેવાલે બચ્ચોં ઔર બચ્ચિયોંકો મગરિબી તેહઝીબકે સાંચેમેં ઢાલકર ઉનસે ઉનકી મઅસૂમિયત, ઉનકા ભોલાપન ઔર ઉનકી પાકીઝગી ઔર ઈફ્ફતકો છીન લેના ચાહતી હૈં.

સતીઝા કાર રહા હૈ અઝલસે તા ઈમરોઝ
ચિરાગે મુસ્તફવીસે શરારે બૂ લહબી

સબસે ઝિયાદા તકલીફદેહ બાત યે હૈ કે વો મુસલમાન જો કભી અપને અખ્લાક ઔર તેહઝીબ વ સકાફતકે ઝરીઆ પૂરી દુનિયા પર હુકૂમત કરતે થે આજ વોહી જદીદિયત ઔર તરક્કીકે નામ પર મગરિબી તેહઝીબમેં ઢલતે જા રહે હૈં. ઉન પર આલમગીર ફિક્રી ઈન્હિતાત (ગિરાવટ) ઔર અમલી ઝવાલ તારી હોતા જા રહા હૈ. અકસર મુસ્લિમ ઘરાનોંમેં તમામ અખ્લાક બિગાડનેવાલી ચીઝેં ઘુસ આઈ હૈં. મુસલમાન બચ્ચે ઔર બચ્ચિયાં ગૈર ઈસ્લામી ફિક્રે ઔર નઝરિયાતકી દિલદાદહ નઝર આ રહી હૈં ઔર ઈસ્લામી તા'લીમાતસે કોસોં દૂર હોતી જા રહી હૈં. બહોતસે ખાનદાન ઐસે ભી હૈં જિનહેં મુસલમાન હોનેકે બાવજૂદ કલિમહ તૌહીદ લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ તક યાદ નહીં હૈ. વો સિર્ફ ખાનદાની મુસલમાન હૈં. ઉનસે અગર કિસી ફિલ્મ યા સીરિયલકી કહાની પૂછી જાએ તો વો હૂબહૂ નકલ કરનેમેં ઝર્રા બરાબર ભી ઝિઝક મહેસૂસ નહીં કરેંગે, લેકિન અગર ઉનસે યે પૂછા જાએ કે હમારે નબી (સ.અ.વ.) કા ક્યા નામ હૈ? આપ (સ.અ.વ.) પર કૌનસી કિતાબ નાઝિલ હુઈ? ખુલફાએ રાશિદીન કૌન થે? ઈસ્લામકે બુન્યાદી અરકાન ઔર તકાઝે ક્યા હૈં? તો વો કોઈ જવાબ નહીં દે પાતે. યે સૂરતેહાલ ઉમ્મતે મુસ્લિમાકે લિયે બડી દર્દનાક ઔર લમ્હએ ફિક્રિયા હૈ.

બચ્ચોંકે મૌજૂદા બિગાડકે તમામ અસ્બાબમેં સબસે અહમ સબબ વાલિદૈનકા અપને ફરીઝેસે બેતવજ્જોહી બરતના હૈ. બચ્ચે ઔર બચ્ચિયાં અલ્લાહકી જાનિબસે એક અમાનત હૈં. ઉનકી અચ્છી તરબિયત ઔર દેખ ભાલ કરના, ઉનહેં ઈસ્લામી તા'લીમાતકા પાબંદ બનાના વાલિદૈનકા

દીની ફરીઝા હૈ, ક્યૂંકે બચ્ચોંકે બનાવ ઔર બિગાડમેં વાલિદૈનકા બડા અમલ હોતા હૈ. ઈરશાદે નબવી હૈ : "હર બચ્ચા ફિતરતે ઈસ્લામ પર પૈદા હોતા હૈ. ફિર ઉસકે વાલિદૈન ઉસે યહૂદી, નસરાની, યા મજૂસી બના દેતે હૈં." (બુખારી, મુસ્લિમ) યાની બચ્ચે અપને વાલિદૈનકા અક્સ હુવા કરતે હૈં. ઉનકી મિસાલ છોટે પૌદોંકે માનિંદ હોતી હૈ કે ઉનહેં શજરકારી કરનેવાલા (બોનેવાલા) લગાનેકે બાદ અગર દેખભાલ કરતા હૈ, ઉનકી સીંચાઈ કરતા હૈ ઔર હવાકે ઝોંકોંસે બચાનેકે લિયે લકડિયોંકા સહારા દેતા હૈ ઔર ઉનહેં જહાં તક હો સકે સીધા રખનેકી કોશિશ કરતા હૈ તો વો પૌદે બડે હોનેકે બાદ સીધે ઔર લાઈકે દીદ હોતે હૈં ઔર અગર ઉનકો ઉનકી હાલત પર છોડ દેતા હૈ તો ડાલિયાં ઔર શાખેં ઈધર ઉધર ઝુક જાતી હૈં ઔર બેઢંગી મા'લૂમ હોતી હૈં. ઈસી તરહ બચ્ચોંકી અચ્છી ઔર ગલત તરબિયત ઉનકે મુસ્તકબિલકે બનને ઔર સંવરનેમેં અહમ રોલ અદા કરતી હૈં.

બચ્ચોંકે બનને ઔર બિગડનેમેં માંકી ઝિમ્મેદારી બહોત અહમ હોતી હૈ. ક્યૂંકે વોહી નસલે ઈન્સાનીકી મુરબ્બિયા હોતી હૈ. પૂરે ખાનદાન ઔર મઆશરેકે બનાવ ઔર બિગાડકા દારોમદાર ઉસી પર હોતા હૈ. અલ્લાહકે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : "ઔરત અપને શૌહરકે ઘર ઔર ઉસકી ઔલાદકી નિગરાં હૈ ઔર ઉસસે ઔલાદકે બારેમેં પૂછગછ હોગી."

(બુખારી વ મુસ્લિમ)

એક માં યે ફર્ઝ ઉસ વક્ત અંજામ દે સકતી હૈ જબ વો ખૂદ તરબિયતકે તમામ ઉસૂલ ઔર કાનૂનસે મુઝય્યન હોગી. એક માંકે લિયે ઝરૂરી હૈ કે વો પુખ્તા ઔર આ'લા સીરત વ કિરદારકી માલિક હો, અપને મકામ વ મરતબેકા શુઉર રખ્ખે, ખૂદકો ઈસ્લામી તા'લીમાતકા નમૂના બનાએ, મઅરૂફ ઔર અચ્છી બાતોંકો અપનાનેકી કોશિશ કરે ઔર મુન્કિરસે બચે. હલાલ વ હરામકી પાબંદિયોંકા લિહાઝ કરે, લાલચ, હસદ, ઝૂઠ, બુગ્ઝ ઔર મુનાફિકત જૈસી બીમારિયોંસે દૂર રેહનેકી કોશિશ કરે. અપને ખયાલાત, ઈબાદાત, મઆશરત, દીન, અખ્લાક ગર્ઝ યે કે ઝિંદગીકે હર

શોઅબેકો દીનકે તાબેઅ કર દે. ઉસકે બાદ વો અપને બચ્ચોંકી તરબિયત કરતી હૈ તો ઉસકે ઘરકા માહોલ ઈસ્લામી બન જાએગા. ઘરસે ગૈર ઈસ્લામી રૂસૂમ વ રિવાજ ઔર કદીમ વ જદીદ જાહિલિયતકે આસાર ફૌરન ખતમ હો જાએંગે. સહાબિયાત ઔર અહદે તાબિઈનકી ખવાતીનકી ઝિંદગિયાં વાઝેહ સુબૂત હૈં. અબ ભી વક્ત હૈ કે મુસલમાન વાલિદૈન અપને અખ્લાક વ કિરદારકો સંવારકર એક નયે દૌર ઔર નયે મઆશરેકી તશકીલ વ તા'મીરકા અહદ કરેં. ઈસાર વ મુહબ્બત ઔર ભાઈચારગીકો આમ કરનેકી કોશિશ કરેં. અગર વાલિદૈનને ઐસા નહીં કિયા તો કિયામતકે દિન ઉનહેં અલ્લાહકે સામને જવાબ દેહ હોના પડેગા, જૈસાકે ઈરશાદે નબવી (સ.અ.વ.) હૈ કે : "તુમમેં હર શખ્સ નિગરાં હૈ ઔર ઉસસે ઉસકી રઈયતકે બારેમેં સવાલ કિયા જાએગા." (બુખારી,મુસ્લિમ) અલ્લાહ હમેં ઉસકી તૌફીક દે.

હિકમતકે મોતી

(૧) ઈમાનદારીસે ખરીદો ફરોખ્ત (લેન-દેન) કરનેવાલેકા અંજામ નેકોકાર ઔર શહીદોંકે સાથ હોગા.

(૨) તંગદસ્ત આદમી જો રિશ્તેદારોંસે મેલ મિલાપ રખતા હૈ, ઉસ માલદારસે અચ્છા હૈ જો ઉનસે કતઅ તઅલ્લુક રખતા હૈ.

(૩) બુરા આદમી કિસીકે સાથ નેક ગુમાન નહીં રેહ સકતા.

(૪) ઈસ્લાહકે બગૈર પશેમાની ઐસી હૈ જૈસે સૂરાખ બંદ કિયે બગૈર જહાઝમેંસે પાની નિકાલના.

(૫) પરેશાની દૂર કરનેકા આસાન તરીકા યે હૈ કે અપને આપકો કિસી તા'મીરી કામમેં મસરૂફ રખ્ખેં.

(૬) ચાલાક લોગ ઉન દરિંદોંકે માનિંદ હૈં જો અપને શિકારકી તાકમેં નાખુન છુપાએ બૈઠે હૈં.

(૭) બની ઈસરાઈલ ઈસ લિયે તબાહ હુએ કે વો ગરીબોંકો સઝા

દેતે થે ઔર અમીરોંકો છોડ દેતે થે.

(૮) દુનિયા ખરાબ અખ્લાકકા નમૂના પેશ કરે તબ ભી ઈન્સાનકો અપને અચ્છે અખ્લાક નહીં છોડને ચાહિયે.

(૯) અલ્લાહસે ઉસકા ફઝલ (તલબ) કિયા કરો. ક્યૂંકે અલ્લાહ તઆલાકો યે પસંદ હૈ કે ઉસસે માંગા જાએ.

(૧૦) હર મકસદમેં ખુદા તઆલાકી બડાઈ, મુલ્કકી ભલાઈ ઔર હક કી તલાશ મદ્દે નઝર રખ્ખો.

(૧૧) અપને દિલોંસે દોસ્તીકા હાલ પૂછો, ક્યૂંકે યે ઐસે ગવાહ હૈં જો કિસીસે રિશ્વત નહીં લેતે.

(૧૨) અપને માલકી ખાતિર લડનેવાલા આખિરતમેં શહીદોંમેં શામિલ હોગા.

(૧૩) કુરઆને કરીમ ઔર ઝિક્રે ઈલાહીકો લાઝિમ પકડ લો, ક્યૂંકે યે ચીઝ તુમહારે લિયે રૂએ ઝમીન પર નૂર ઔર આસમાન પર ઝિક્રે ખૈરકા ઝરીઆ હૈ.

(૧૪) જો લોગોંકા શુક્રિયા અદા ન કરે વો ખુદાકા શુક્ર ગુઝાર નહીં હો સકતા.

(૧૫) સબસે બેહતર જિહાદ યે હૈ કે તુમ ઈન્તિકામકી (બદલા લેનેકી) કુદરત રખતે હુએ ભી ગુસ્સાકો પી જાઓ.

(૧૬) ઈલ્મ માલસે બેહતર હૈ કે વો તુમહારી હિફાઝત કરતા હૈ ઔર તુમ માલકી હિફાઝત કરતે હો.

(૧૭) સિર્ફ ખ્વાહિશ કરનેસે હર ચીઝ નહીં મિલ જાતી, ખ્વાહિશકે સાથ જદ્દો જહદ (કોશિશ) ભી લાઝમી હૈ.

(૧૮) અગર ઊંચી પરવાઝ કરના ચાહતે હો તો અપની હિંમતકો બુલંદ રખ્ખો ક્યૂંકે હિંમત હી આપકી તાકત હૈ.

(૧૯) ખૂદ ખૂશ રેહના ચાહતે હો તો દૂસરોંકો ભી ખૂશ રખ્ખા કરો.

(૨૦) કિસીકી ખૂબિયોંકી તા'રીફ કરનેમેં અપના વક્ત બરબાદ ન કરો બલ્કે ઉસકી ખૂબિયાં અપનાનેકી કોશિશ કરો.

શાદી શુદા લડકે ઔર લડકીકી ઝિમ્મેદારિયાં

શાદી શુદા મર્દ અપની નઈ નવેલી દુલ્હનકી મુહબ્બતમેં મગન ઔર મદહોશ હો જાતા હૈ ઔર વો બાકી સારી દુનિયાકો ભુલા બૈઠતા હૈ. ઉસકી પૂરી તવજ્જોહ બીવીકી ખૂશિયોંકી તરફ હોતી હૈ ઔર વો ખૂદ ભી ઉન ખૂશિયોંકે ગેહવારેમેં ઝૂલના શુરૂ કર દેતા હૈ, બાઝ ઔકાત ઉસકે નતાઈજ બડે તબાહકુન નિકલતે હૈં.

ગુઝિશ્તા દિનોં એક લડકેકી શાદી હુઈ. લડકેકે વાલિદકો કિસી ઝરૂરી કામસે શહેરસે બાહિર જાના પડા. વો અપને બેટેકો બિઝનેસ (કારોબાર) કી દેખભાલ કરનેકી હિદાયત દેકર રવાના હો ગયે, જો ઉમૂમન દોનોં મિલકર સંભાલતે થે. નૌજવાન દુલ્હા અપની નઈ નવેલી દુલ્હનકી મુહબ્બતમેં ઐસા સરશાર રહા કે વાલિદકી તમામ હિદાયાતકો બિલકુલ ભુલા દિયા જિસકે નતીજેમેં ઝબરદસ્ત માલી નુકસાનકા સામના કરના પડા. અગર બીવીમેં અકલ હોતી તો વો અપને મિયાંકો મજબૂર કર સકતી થી કે વો મુહબ્બતકે ચક્કરસે નિકલકર કારોબારકી તરફ ભી તવજ્જોહ દે. ઐસી સૂરતમેં યે અફસોસનાક સૂરતે હાલ ન દેખની પડતી.

એક બીવીકા ફર્ઝ હૈ કે વો ઈસ બાતકો યકીની બનાએ કે ઉસકા શૌહર અપની ડ્યૂટી ઔર ફરાઈઝસે ગફલત ન બરતે. ઔર ઈસી તરહ કિસી શૌહરકે લિયે મુનાસિબ નહીં હૈ કે વો કિસી સાનેહા (હાલાત) કે પેશ આ જાનેકી સૂરતમેં સારી ઝિમ્મેદારી બીવીકે સર પર ડાલ દે. ઉસ પર ખૂદ ગર્ઝ, મતલબ પરસ્ત ઔર ગૈર હસ્સાસ હોનેકા ઈલ્ઝામ લગાએ.

એક શાદી શુદા જોડા હનીમૂન મનાકર જબ ઘર લૌટા તો શૌહર બજાએ દફતર જાનેકે તીન દિનોં તક મુસલસલ દફતરમેં ફોન કરકે યે કેહતા રહા કે ઉસકી તબીઅત ખરાબ હૈ. શુરૂમેં યે બાત બીવીકો ભી અચ્છી મા'લૂમ હુઈ કે ઉસકા શૌહર ઉસે કિતના ચાહતા હૈ ઔર ઉસકે દિલમેં ઉસકી કિતની અહમિયત હૈ. લેકિન ફિર ઉસે એહસાસ હુવા કે યે તરીકા ગલત હૈ ઔર ઉસને ખૂદ હી અપને શૌહરકો કામ પર જાનેકે લિયે ઈસ તરહ મજબૂર કિયા

કે ઉસે બુરા ભી ન લગે ઔર અપની ઝિમ્મેદારી ભી બખૂબી નિભાતા રહે.

બા'ઝ મરતબા બેટા માં બાપકે લિયે અપને ફરાઈઝસે કોતાહી બરતને લગતા હૈ. શાદીકે બાદ તો બુળ્હે વાલિદૈનકે લિયે ઉસકે પાસ વક્ત હી નહીં રેહતા. લેકિન અગર દુલ્હનકો સાસ સુસરકી તકલીફકા બખૂબી એહસાસ હો તો વો બડી આસાનીસે સાસ સુસર ઔર શૌહરકે દરમિયાન "પુલ" કા કામ અંજામ દે સકતી હૈ ઔર અપને શૌહરકો વાલિદૈનકે ફરાઈઝ યાદ દિલા સકતી હૈ.

ફુઝૂલ ખર્ચ શૌહરોંકો ઉનકી બીવિયાં મૌકા શનાસીસે કામ લેકર ઔર થોડી સમઝદારીસે ઉનહેં અપને પૈસેકી અહમિયતકા એહસાસ દિલા સકતી હૈં. એક સાહબ જો અપની પૂરી તન્ખ્વાહ ૨૦ તારીખ તક ખતમ કર દેતે ઔર ફિર ઉસકે બાદ વો ઈખરાજાત (ખર્ચા) પૂરે કરનેકે લિયે દોસ્તોંસે કર્ઝ લેકર ગુઝારા કરતે થે, લેકિન શાદી કરનેકે બાદ ઉનકી ઝિંદગી બિલકુલ બદલ ગઈ. બીવીને શૌહરકી તન્ખ્વાહકા હિસાબ અપને હાથોંમેં લે લિયા. ઝહાનતસે બજેટ બનાને ઔર ખર્ચ કરનેકે બાઈસ ઉનહોંને ઈખરાજાત પૂરે કરનેકે અલાવા હંગામી ઝરૂરતોંકે લિયે થોડીસી રકમ પસે અંદાઝ (જમા) ભી કરના શુરૂ કર દી.

બા'ઝ ઔકાત કોઈ લડકા શાદીકે વક્ત કિસી પ્રોફેશનલ ઈદારેમેં તા'લીમ હાસિલ કર રહા હોતા હૈ, ચુનાંચે અપની ખૂબસૂરત દુલ્હનકી ઝુલ્ફકા અસીર (ગુલામ) હોકર વો અપની સારી પઢાઈ ભુલા બૈઠતા હૈ. યે સૂરતેહાલ ભી ખતરેસે પુર હૈ. સિર્ફ ઝહીન દુલ્હન હી સમઝદારીસે કામ લેતે હુએ અપને શૌહરકો પળ્હાઈકી તરફ રાગિબ કર સકતી હૈ. વો અપની કોશિશસે ઈસ બાતકો યકીની બનાએ કે પળ્હાઈ પર તવજ્જોહ મરકૂઝ કરનેકે લિયે શૌહરકો ખામોશ માહોલ મયસ્સર આએ, ઔર વો અપને શૌહરકો હલકી લેકિન ગિઝાઈયતસે પુર ખોરાક ભી દે. ઈસ તરહ શૌહરકી કામિયાબીકે ઈન્આમસે બીવી ભી નવાઝી જાએગી. ઝાહિર હૈ અચ્છે નતાઈજ હાસિલ કરનેકે બાદ જબ વો આ'લા ઓહદે પર ફાઈઝ હોગા તો બીવીકો ભી રાહત ઔર ખૂશિયાં મયસ્સર આએંગી.

યે એક સિર્ફ પેહલૂ હૈ જિસમેં હમ સિર્ફ ઔરતકો હર ચીઝકા ઝિમ્મેદાર કરાર દેતે હૈં. ક્યા હમ યે નહીં સોચ સકતે કે કિસી ભી ગલતી યા કોતાહીમેં તન્હા લડકી હી ઝિમ્મેદાર નહીં હોતી? હમ યે અચ્છી તરહ જાનતે હૈં કે લડકી અપને માં બાપકે ઘરસે રૂખ્સત હોકર એક નયે માહોલ, નયે લોગોંકે બીચ એક નયે હમસફરકે સાથ નઈ ઝિંદગીકી શરૂઆત કરતી હૈ. ઐસેમેં અગર ઉસે પ્યાર કરનેવાલા શૌહર મિલ જાએ જો ઉસકા હર મુમકિન ખયાલ રખતા હો, ઉસે સર આંખોં પર બિઠાતા હો, ઔર ઉસકી હર બાત પૂરી કરતા હો ઔર સાથ હી અપને ઘરવાલોંકે તઈ અપની દૂસરી ઝિમ્મેદારિયોંસે ખૂદ હી મુંહ મોડ લેતા હો તો ઉસમેં કિસકી ગલતી હૈ? ક્યા ઉસકી ઝિમ્મેદાર સિર્ફ લડકી હૈ જિસને અભી પૂરી તરહસે ઘરકે માહોલકો ન સમઝા ઔર ન હી ઘરકે લોગોંકે મિઝાજકો હી સમઝ પાઈ હો. ઉસમેં અગર ઉસકા શૌહર અપને ફરાઈઝસે કોતાહી કર રહા હૈ તો ઉસકા ઝિમ્મેદાર સિર્ફ ઔર સિર્ફ ઉસ ઔરતકો હી ક્યૂં ઠહેરાયા જાતા હૈ. અગર લડકા યા'ની શૌહર અપની બીવીસે પ્યાર, મુહબ્બતકા બરતાવ કરતા હૈ તો યે ઉસકા ફર્ઝ હૈ ઔર સાથ હી યે ભી ઉસકા ફર્ઝ હૈ કે વો અપને વાલિદૈન ઔર અપને ઘરવાલોંકી ભી ઝરૂરતોં ઔર ઘરકે તઈ ઝિમ્મેદારિયોંકો સમઝે. અગર વો ઐસા નહીં કરતા તો લડકી પર યે તોહમત નહીં લગાની ચાહિયે કે ઉસને અપને શૌહરકો ઉસ પર મજબૂર કિયા હૈ.

અગર કિસી કારોબારમેં નુકસાન હો જાએ, ઘરમેં કિસી ભી કિસમકી માલી પરેશાની હો જાએ યા ખુદા ન ખ્વાસ્તા કિસીકી મૌત હો જાએ તો, તરક્કી યાફતા ઔર તાલીમ યાફતા સમાજ હોનેકે બાવજૂદ ઉસકા ઈલ્ઝામ નઈ નવેલી દુલ્હનકે સર ડાલ દિયા જાતા હૈ.

શાદીકે બાદ લડકા વાલિદૈન ઔર ઘરકે લોગોંકે તઈ અપની ઝિમ્મેદારિયોંસે કોતાહી બરતતા હૈ તો યકીની તૌર પર બીવીકા યે ફર્ઝ હૈ કે વો અપની સલાહિયત ઔર કાબિલિયતસે ઉસે ઈસ તરહકી ગફલત બરતનેસે બાઝ રખ્ખે, લેકિન ઉસકે બાવજૂદ અગર લડકા અપની ઝિમ્મેદારિયોંકો નહીં નિભાતા તો ઉસકા ઈલ્ઝામ લડકી પર લગાના સરાસર ગલત હૈ. હાં અગર

લડકી ભી અપની ઝિમ્મેદારિયોંસે કોતાહી બરતે તબ મિયાં બીવી દોનોં હી ઉસકે ઝિમ્મેદાર હોંગે ક્યૂંકે લડકેકા ન સિર્ફ યે ફર્ઝ હૈ કે વો અપની બીવીકા હક અદા કરે બલ્કે અપને વાલિદૈન ઔર ઘરકે તમામ લોગોંકી ખૂશહાલીકા ખયાલ રખ્ખે. ઔર સમઝદાર વહી હૈ જો ન સિર્ફ બીવીસે પ્યાર કરે બલ્કે વાલિદૈન ઔર તમામ ઘરકે લોગોંકે તઈ અપની ઝિમ્મેદારિયોંકો અચ્છી તરહ અંજામ દે.

સિતારોંસે આગે જહાં ઔર ભી હૈ

કુદરતકા યે એહસાને અઝીમ હૈ કે અનગિનત સલાહિયતોં ઔર એહસાસ નકો યકજા કરતે હુએ ઈન્સાનકો અશરફુલ મખ્લૂકાતકા દરજા દિયા, ઐસા ભી હો સકતા થા કે બજાએ ઈન્સાનકે હયવાન (જાનવર) યા કોઈ ચરિંદકી શકલ દે દેતા. કુદરતને ઈન્સાનકો એક નિહાયત હી ખૂબસૂરત સાંચેમેં ઢાલા હૈ ઔર ઉસકે જિસ્મકે હર ઉઝ્વકો તવાના, કાર આમદ ઔર કામિલ બનાયા હૈ, ઐસી ભી સૂરતેં હૈં કે કિસી મસ્લિહતકી બિના પર કુદરતને ઈન્સાનકો કિસી ઉઝ્વ યા એહસાસસે જુઝવી યા કુલ્લી તૌર પર મહેરૂમ કર દિયા ઔર ઉસકો પૈદાઈશી બદસૂરત યા બીમાર યા ફિર મઅઝૂર બના દિયા યા બજાએ કિસી મુમતાઝ વ મુઅઝ્ઝઝ કૌમ, કબીલે યા ખાનદાનમેં પૈદા કિયે જાનેકે ઉસકે ખિલાફ અમલ કિયા.

દર હકીકત મા'ઝૂર વો હૈ જો અપને આપકો લાચાર વ મજબૂર સમઝે યા કિસી મઅકૂલ યા હત્તા કે મા'મૂલી કામકી અંજામદહીમેં ભી અપની મઅઝૂરીકા ઉઝર પેશ કરતે હુએ ખૂદકો દૂસરોંકે રહમ વ કરમકે હવાલે કર દે. કુદરતકા એક અટલ ઉસૂલ વ ફિતરી મસ્લિહત હૈ કે હમમેંસે કોઈ ન કોઈ કિસી ન કિસી છોટી યા બડી ખામીમેં મુબ્તલા ઔર નુક્સસે દો ચાર હૈ. હમ સિર્ફ એક નામુકમ્મલ શખ્સકી નુમાઈન્દગી કરતે હૈં. કોઈ ભી યે દા'વા કભી ભી નહીં કર સકતા કે વો હર ઝાવિયાસે એક મુકમ્મલ શખ્સિયત હૈ. ઝિંદગીકે ઈસ તવીલ સફરમેં કહીં ન કહીં ઉસકા

નુક્સ વ લાચારી ઉભરકર આતી હૈ. ઈસ લિયે માયૂસ હોને ઔર અફસોસ કરનેકે બજાએ હમકો અપની ખામિયોંસે આગાહ હોના ઔર ઉનકો કબૂલ કરના ચાહિયે.

ઈસ દુનિયામેં કોઈ શખ્સ યા ચીઝ બાવજૂદ અપને નુક્સ ઔર ખામીકે નાકારા ઔર બે-મસરફ નહીં હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમારે ઉન નકાઈસકો બેહતર તૌર પર ઈસ્તેમાલ કરને ઔર દુનિયાકો ફૈઝયાબ હોનેકે મવાકેઅ ફરાહમ કરતા તાકે ઈન્સાનમેં યે ખૂશગવાર એહસાસ પૈદા હો કે ઉસકી ઝિંદગી ઉન ખામિયોંકે બાવજૂદ ઉસકે લિયે બલ્કે દુનિયા ઔર ઉસકે ખાનદાનકે લિયે ખૂબસૂરત તોહફા હૈ. યે હકીકત સિર્ફ ઔર સિર્ફ મહેસૂસ કરને, જાનને ઔર અમલ કરનેસે તઅલ્લુક રખતી હૈ.

દુનિયામેં બેશુમાર મિસાલેં ઐસી હૈં કે બિલકુલ મઅઝૂર ઈન્સાનોંને જો પૈદાઈશી તૌર પર યા પૈદાઈશકે બાદ કિસી મોહલિક બીમારી યા કિસી હાદસાકે બાઈસ કિસી ઉઝ્વકી ખરાબી યા ખામી ઔર સલાહિયતસે જુઝવી યા મુકમ્મલ તૌર પર મહેરૂમ હો ચુકે હૈં, અપની મઅઝૂરીકે બાવજૂદ ઝિંદગીકા દિલેરાના મુકાબલા કિયા, હાલાતસે નબરદ આઝમા હુએ (યાની મુકાબલા કિયા) ઔર અપની પોશીદા સલાહિયતોંકો બરૂએકાર લાકર અપને વક્તકી નિહાયત હી કામિયાબ ઔર મિસાલી શખ્સિયત બનકર ઉભરી ઔર દુનિયા ઉનકી તા'ઝીમ વ તકરીમ કરને પર મજબૂર હુઈ. રશ્ક આતા હૈ ઔર હૈરત હોતી ઐસે લોગોંકે બડે કારનામોં પર જિનકી ઉમ્મીદ ભી ઉનસે નહીં કી જા સકતી, મગર વો કામ ઉન લોગોંને કર દિખાયા.

મશરિકી ઔર મગરિબી તેહઝીબકા ફર્ક

મશરિક વ મગરિબકે તઝાદ ઔર મગરિબકી બુરાઈયોંકે બારેમેં હમ બહોતસી બાતેં કરતે હૈં ઔર મશરિકી તેહઝીબકો સબસે બેહતર ઔર અચ્છી તેહઝીબ કરાર દેતે હૈં. ક્યા મગરિબી તેહઝીબકો બુરા કેહનેસે હમ અપની

તેહઝીબ ઔર અપને મઆશરેકી બુરાઈયોંકો છુપા સકતે હૈં યા ઈસ બાતકા દા'વા કર સકતે હૈં કે હમ અપની મશરિકી તેહઝીબ ઔર અપને મઆશરેકી હર ઝરૂરતકો સચ્ચાઈ ઔર હર રિશ્તેકો પૂરી ઈમાનદારીસે નિભા રહે હૈં? ઈન સબ બાતોંકા જવાબ હમેં ખૂદ હી તલાશ કરના હોગા તબ કહીં જાકર હમ અપને આપકો મશરિકી તેહઝીબ ઔર ઈન્સાની રિશ્તોંકી અહમિયત ઔર ઝરૂરતકો સમઝને ઔર ઉસે પૂરા કરનેવાલા કેહ સકતે હૈં. નીચે ઈસી બાત પર રોશની ડાલનેકી કોશિશ કી ગઈ હૈ.

એક મુફક્કિરને કહા થા : "મશરિક, મશરિક હૈ ઔર મગરિબ, મગરિબ ઔર યે દોનોં કભી આપસમેં નહીં મિલ સકતે. હર આદમીકી હર બાત દુરૂસ્ત નહીં હોતી, લેકિન યે બાત ઝરૂર દુરૂસ્ત માની જા સકતી હૈ કે વાકઈ મશરિકકી કુછ બાતેં મગરિબકી કુછ બાતોંસે બિલકુલ મુખ્તલિફ હૈં. કુછ ખૂબિયાં હમારી મશરિકી રિવાયાત ઔર ઈકતિદારમેં પાઈ જાતી હૈં. કુછ અચ્છાઈયાં મગરિબકે ઉસૂલ પસંદ મઆશરેકા લાઝમી ઔર બેહતરીન હિસ્સા હૈં. મશરિક અપની અખ્લાકી કદરોં ઔર રૂહાની પાકીઝગીકે હવાલેસે મગરિબસે કહીં બુલંદ હૈ ઔર તરીકાહાએ ઝિંદગીકો દુરૂસ્ત તૌર પર ચલાનેમેં મગરિબ હમસે કહીં બેહતર હૈ.

કહા જાતા હૈ કે અંગ્રેજ બર્રે સગીર (હિન્દુસ્તાન) સે જાતે હુએ તીન ચીઝેં લેકર ગયે, ખૌફે ખુદા, કાનૂનકા એહતિરામ ઔર વક્તકી પાબંદી. અગર હમ અપને મા'મૂલાતે ઝિંદગી પર નઝર ડાલેં તો વાકઈ હમારા દામન ઈન ચીઝોંસે ખાલી દિખાઈ દેતા હૈ. લેકિન મગરિબને વાલિદૈનકા એહતિરામ, બુઝુર્ગોંકી ઈઝ્ઝત, રિશ્તે નાતોંકી અહમિયત ઔર ઘર ગ્રહસ્તી જૈસી અનમોલ ચીઝોંકો ખો દિયા હૈ, ઈસ લિયે યે બાત કહી જા સકતી હૈ કે મશરિક બહરહાલ મશરિક હૈ. લેકિન સિર્ફ ચંદ અચ્છી બાતોં પર ફખ્ર કરનેસે હમ અપની ખામિયોંકી પરદાપોશી નહીં કર સકતે.

યે બાત હમારે ઝહનોંમેં રહે કે મઆશરા લોગોંસે તશકીલ પાતા હૈ. ઈન્સાન કભી અકેલા નહીં રેહ સકતા. ઉસે અપની ઝિંદગી બેહતર ઔર મહેફૂઝ તરીકેસે બસર કરનેકે લિયે ગિરોહ (સમૂહ) કી ઝરૂરત હોતી હૈ.

ઉસકા ખાનદાન કબીલા, કૌમ ઔર મુલ્ક ઉસકી ઈસ ઝરૂરતકો પૂરા કરનેમેં ઉસકે સાથ શરીક હોતે હૈં.

ઈન્સાન બિલાશુબહ એક મઆશરતી હયવાન્ હૈ. ઈસ લિયે ઉસે અપને દિલકા હાલ સુનને, સુનાનેવાલા કોઈ હમદર્દ, કોઈ સાથી દરકાર હોતા હૈ. તારિકુદુન્યા હો જાનેસે, દુનિયાકો ત્યાગ દેનેસે ઈન્સાનકો કભી સુકૂન મયસ્સર નહીં આતા. ઈસ લિયે અલ્લાહ તઆલાને અહલે ઈમાનકો રિશ્તે નિભાને, ઘર બનાને, ખાનદાનકે સાથ મિલજુલકર રેહનેકી તલ્કીન કી કે ઈન્સાન એક દૂસરેકે દુઃખ દર્દકો બાંટ સકે, એક દૂસરેકી ખૂશિયોંમેં શરીક હો સકે, મુશ્કિલાતમેં એક દૂસરેકી મદદ કર સકે, ઔર જબ ખૂદ કિસી પરેશાનીકા શિકાર હો તો ઉસે ચાર લોગ હૌસલા દેનેવાલે મૌજૂદ હોં. લેકિન ઝરા અપને મઆશરેકે મજમૂઈ હાલાત પર નઝર ડાલિયે તો મઆશરેકી હાલત કુછ ઔર હી નઝર આતી હૈ. ઐસે હી હાલાત પર મિરઝા ગાલિબકા યે શઅર સહીહ સાબિત હોતા હૈ :

રહિયે અબ ઐસી જગહ ચલકર જહાં કોઈ ન હો
હમ સખુન કોઈ ન હો ઔર હમ ઝબાં કોઈ ન

ઔર મઆશરેકી હાલતેઝારકો દેખતે હુએ ફૈઝકો અપના દર્દ ઈન લફઝોંમેં બયાન કરના પડા :

ઝિંદગી ક્યા મુફલિસકી કબા હૈ જિસમેં
હર ઘડી દર્દકે પૈવંદ લગે જાતે હૈં

યે કૈફિયત હર ઉસ દર્દમંદ ઔર હસ્સાસ શખ્સકે દિલ પર તારી હોતી હૈ જો ઈન્સાનકો ઈન્સાનસે મુહબ્બત કરતે હુએ દેખના ચાહતા હૈ. જબ વો ઈન્સાનકો મહઝ ઔલાદે આદમ નહીં બલ્કે શર્ફે ઈન્સાનિયતસે ભી હમકિનાર દેખના પસંદ કરતા હૈ, મગર ક્યા હમારા મઆશરા જિસમેં બેશુમાર ખૂબિયાં હૈં વાકઈ ઈતના હી કાબિલ હૈ જિતના હમ કેહતે હૈં યા સમઝતે હૈં. હમ ઘર ઔર ગ્રહસ્તી યાની ચાદર ઔર ચાર દીવારીકે તહફ્ફુઝકી બાત કરતે હૈં, લેકિન યે હમારા હી મઆશરા હૈ જહાં ઔરત

અગર અકેલી હો તો ખૂદકો ગૈર મહેફૂઝ સમઝતી હૈ ઔર અપને હકીકી રિશ્તોંકે સાથ હો તબ ભી ઈસ્તિહસાલકા શિકાર હોતી હૈ.

સચ યકીનન કડવા હોતા હૈ. આજ હમારે મઆશરેમેં ખવાતીન અપને હકીકી રિશ્તોંકે હાથોં ઝિયાદા ઝલીલ વ ખ્વાર હોતી હૈં. અગર વો બેટી હૈ તો બાપકી ઈઝ્ઝત પર કુરબાન હો રહી હૈ. માં હૈ તો બેટેકી મુહબ્બત પર મર રહી હૈ, બહેન હૈ તો ભાઈકી ગૈરતકે બોઝ તલે પિસ રહી હૈ ઔર બીવી શૌહરકી ઝિયાદતીકા શિકાર હૈ. ગર્ઝ વો સાસ હૈ યા બહૂ, નનદ હૈ યા ભાવજ, દેવરાની હૈ યા જેઠાની, જહાં જહાં મર્દ ઉસકે સાથ હૈ વો અપની જૈસી દૂસરી ઔરતકા ઈસ્તિહસાલ કર રહી હૈ ક્યૂંકે કમઝોરકી હુકૂમત કમઝોર હી પર હોતી હૈ. મર્દ પર વો હાકિમ નહીં હો સકતી, ઈસ લિયે અપની જૈસી ઔરતકો મહકૂમ બનાકર ખૂશ હોતી હૈ.

એક તરફ તો હમ અપને બુઝુર્ગોંકા ખયાલ રખનેકા દા'વા કરતે હૈં ઔર દૂસરી તરફ પબ્લિક ટ્રાન્સપોર્ટમેં ખડે હોકર સફર કરનેવાલે બુઝુર્ગોં પર નઝર ડાલિયે. બેંકોંકી કતારમેં, ટેલીફોન ઔર બિજલી વગૈરહકે બિલ જમા કરનેકી કતારમેં, સૌદા સલફ લાને લે જાનેવાલે, બોઝ ઉઠાનેવાલે અપની જિસ્માની તાકતસે ઝિયાદા મુશ્કિલ કામ કરનેવાલે, હોસ્પિટલોંમેં ખડે હુએ બેબસ વ લાચાર બુઝુર્ગોંકો દેખિયે! ક્યા હમમેંસે ઝિયાદાતર લોગ ઐસે હૈં યા ચંદ લોગ ઐસે હૈં જો ઉન બુઝુર્ગોંકી મદદ કરકે ખૂશી મહેસૂસ કરતે હૈં? સોચને ઔર કરનેકે લિયે હમારે પાસ બેશુમાર બાતેં ઔર બહોતસે કામ હૈં, બસ સાહિબે દિલ હોના ચાહિયે. હમારે યહાં ઈન બાતોંકો બયાન કરનેકા મકસદ, સિર્ફ આપકે ઝહન પર દસ્તક દેના હૈ. યે સબ તયશુદા બાતેં હૈં લેકિન મજમૂઈ તૌર પર જો નઝર આતા હૈ ઉસે દેખકર ઉસ પર ગૌર કરકે અગર અપની ખામિયોંકો દૂર કર લિયા જાએ તો મશરિક યકીનન અપની ખૂબિયોંકે સાથ મગરિબસે ઝિયાદા બેહતર મઆશરા બન સકતા હૈ, ક્યૂંકે ઝિંદગી ટેકનોલોજીકે સાથ નહીં ઈન્સાનોંકે સાથ બસર કી જાતી હૈ.

ફજરકી નમાઝ પઢકર બગૈર ઉઝ્ર સો જાના મના હૈ

સુબહકી નમાઝ પઢકર તુલૂએ આફતાબ તક બગૈર કિસી વજહસે સોના દુરૂસ્ત નહીં હૈ. યે ઈબાદત ઔર ઝિક્રે ઈલાહીકા વક્ત હૈ. તમામ ચીઝેં અપની અપની ઝબાનમેં ખુદાકી હમ્દો સના ઔર તસ્બીહમેં મસરૂફ હોતી હૈં. ઈન્સાનકો ઝિક્રે ઈલાહીસે ગાફિલ નહીં રેહના ચાહિયે. સુબહકો સોનેસે આદમીકી રોઝી ખીંચ લી જાતી હૈ. નબી (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં : નૌમુસ્સુબ્હિ યમ્નઉ રિઝ્ક "સુબહકા સોના રોઝીસે મહેરૂમ કર દેતા હૈ." હઝરત ફાતિમા (રદિ.) રિવાયત કરતી હૈં કે મૈં સુબહકો સોઈ હુઈ થી, રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) મેરે પાससે ગુઝરે તો આપ (સ.અ.વ.) ને પાંવસે મુઝે હિલાકર ફરમાયા : અય મેરી પ્યારી બચ્ચી ખડી હો જા. પરવરદિગારકી રોઝીકે પાસ હાઝિર હો. ગાફિલીનમેંસે મત હો. અલ્લાહ તઆલા સુબહે સાદિક ઔર આફતાબ નિકલનેકે દરમિયાન લોગોંકી રોઝિયાં તકસીમ કરતા હૈ. ઔર હઝરત અલી (રદિ.) ફરમાતે હૈં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને આફતાબ નિકલનેસે પેહલે સોનેસે મના ફરમાયા હૈ. લિહાઝા સુબહકી નમાઝકે બાદ ઝિક્રે ઈલાહી, તિલાવતે કુરઆન મજીદ ઔર વઝાઈફમેં મશ્ગૂલ રેહના ચાહિયે. અલ્લાહ તઆલા હમકો નેક અમલકી તૌફીક મરહમત ફરમાએ. (આમીન)

(અહમદ જિલ્દ ૧, સ. ૭૩, અલ કામિલ જિલ્દ ૧, સ. ૩૨૧)

ખતમ શુદ

